דבר

הסתדרות הכללית של העובדים בארץ ישראל
דבר
עתון פועלי ארץ ישראל
מיסדו ועורכו הראשון ברל כצנלסון ז"ל
מאוחד עם למרחב

יום שישי, י"ז בחשוון תשמ"ו, 1 בנובמבר 1985 ● גליון 18649 ● השנה השישים ואחת

היום 64 עמודים ● המחיר 940 שקלים כולל מע"מ

היום בדבר

● תחקיר: האם הרוסים באים
● אנשים: יעל גורי על מסע בגרמניה
● תהליך השלום: פעילות בוואשינגטון וירושלים
● הסתדרות פרופ' שלמה בן־עמי — שחקן חיזוק
● טורים: יאיר גרבוז, אמנון דנקנר, אהוד מנור, חיים גורי
● „משא" לספרות ולאמנות ו„דבר השבוע"

BURLINGTON AIR EXPRESS שיגור אקספרס
טלפן והמישגור שלך כבר בדרך
הדרך המהירה והבטוחה ביותר לשיגור מסמכים לכל פינה בעולם.
טרנס כלל - תשגיר בע"מ
נמנה על קבוצת כלל

מושבי הבקעה והגולן יפונו במחאה על הקשיים הכלכליים

5 מושבים עלולים להתפרק בקרוב ● דורשים לפרוס חובות ל־10 שנים

מאת אוריאל בן־עמי
כתב „דבר"

חברי המושבים בבקעת הירדן ורמת הגולן חברו למטה פעולה משותף ובכוונתם לערוך פינוי הפגני של ישוביהם בימים ה־קרובים במחאה על הקשיים הכל־כליים שבהם הם נתונים.

חברי המושבים בבקעה וברמת־הגולן טוענים, כי בתנאי האשראי והריבית הנוכחיים אין ביכולתם לסלק את חובותיהם המצטברים בסך מיליוני דולרים. חברי המטה המשותף נפגשו לאחרונה עם שר־האוצר יצחק מודעי בלשכתו ו־ אולם מודעי לא נוכח לפגישה איש מאנשי משרד־האוצר מלבד ו־ חברי המושבים יצאו ממנו מאוכ־זבים ללא סיכומים.

בקרב תושבי הבקעה הובע ה־שבוע החשש, כי חמישה מושבים עלולים להתפרק בעתיד הקרוב, אם לא יפרסו את חובותיהם על פני כעשר שנים.

חברי המטה המשותף מאיימים לחסום את כבישי הבקעה ורמת־הגולן וכן גם את גשרי הירדן המובילים העולות לגולן.

בבקעת הירדן מתכוונים להפגין ולמחות תחת הסיסמה „הפקרת בקעת־הירדן היא הפקרת מדינת ישראל כולה".

משרד האוצר נרתם לסייע למפעלים שנקלעו למצוקה מחשש לפיטורי אלפים

שחל תוקף האוצר בשל הריבית הגבוהה ● רווליו תוקף הקפאת האשראי

מאת צבי זרחיה
סופרו הכלכלי של „דבר"
בירושלים

סיוע ממשלתי למפעלים ולמג־זרי משק השרויים במצוקה, יהיה בצורה סלקטיבית מאוד, ובשום מקרה לא על־ידי פריצת מסגרת תקציב המדינה וחידוש ההזרמה למשק. כך סוכם אתמול ... עקרוניים של סיוע למפעלים ב־קשיים ולא נדונו הצעות ספצי־פיות, לא הוגדרו סכומי סיוע ולא התקבלו סיכומים בעניין צורת הביצוע.

בדיון נבדקו כמה דרכים:
● המרת חובות לטווח קצר במקורות מימון לטווח ארוך.
● סיוע ישיר מתקציב המדינה ...

אלפי עובדים. תגרום לאי יציבות במערכת הבנקאית, שאותם גו־פים חייבים לבנקים חובות גדולים וכן תהרוס את היציבות במשק.

במשרדים הכלכליים ערים ל־עובדה שמדיניותה הכלכלית של הממשלה החריפה במידת מה את מצבם של ענפים שהיו ערב קום ... גבוה. ריבית ברמה כזו תורמת להתמוטטות של מפעלים תוך י־מים ולא תוך שבועות וחודשים. שר האנרגיה והתשתית משה שחל, שהופיע בפני ראשי ענף הבניה, טען כי לנוכח בלימת האינפלציה מפעלים אינם יכולים לעמוד ב־התחייבויות בשל הריבית המצ־טברת.

די, חוזרים ללימודים

יו"ר התאחדות הסטודנטים אייל יפה אתמול ב־מסיבת עתונאים. הסיכום הוא נצחון לסטודנטים ואילו לאוצר זו נסיגה". (תצלום: אפי שריר)

הסטודנטים ... הלימוד של ... מתחדשים הלימוד

מאת ... סופרת ...

הלימודים באוניברסיטאות ... הסטודנטים נענו ... והחליטו להפסיק ... בנוסף מסר ... ראש הממשלה ... לקבל את ... להצטרף לשכר לימוד של 900 דולא... בסך 250 דולאר שתוצמד ... ריבית בתשלומים של 25 ... במוסד הבהיר לתלמידים, ... ארנס והדגיש להעלות ... ל־1850 דולאר.

הסטודנטים מצידם הצי־ ... הדולאר הנוספים יקבלו ... להשתתפות בפרויקט „פרוי־ צות משותף למשרדי ... כלה גבוהה ונציגי התאחדות הקרובים את פרטי ההסדר.

דרמה סביב הנ...

יהודים על... ומנעו הצ...

מאת זאב ...
פרנקפורט (מיוחד ל„דבר") ... טה על הבמה בתיאטרון ... הצגת הבכורה של המחזה מאת המחזאי הגרמני ריינר ...

לאחר שעתיים וחצי של ... היהודים על הבמה ביטל גינטר רילה את הצגת ה... היהודים ותומכיהם ניצבו ... כים בהעלאת ההצגה.

אופטימיות בממשל: הבעיה כעת - החסות הבינ"ל

ברה"מ פנתה למסורבי עליה: מלאו מחדש בקשות להגירה

פרס: אנו פועלים להציל יהודי סוריה, שארית יהדות אתיופיה וכן מנסים לאפשר עליה מעוד מדינה אחת

מאת גדעון קורץ,
סופר „דבר" בצרפת

פאריס (מיוחד ל„דבר"). — רשו־יות ההגירה הסובייטיות (משרד „אוביר") פנו לאחרונה למסורבי עליה יהודים ברוסיה וביקשו מהם למלא מחדש טופסי בקשה להגירה. כך מוסר כתב העתון „לה־מונד" במוסקווה.

„לה־מונד" אומר, כי יהודי מוס־קווה תולים תקוות רבות בביקורה של משלחת „אל־על" במוסקווה, ובכך הוא חוזר על הידיעה שפו־רסמה ... לאחרונה. ה־עתון אומר עוד, כי יהודי ברה"מ רואים אפילו בהתגברות מסע ה־פרסומים האנטי ציוניים את ל־פתיחת שערים קרובה. זאת מ־שום שגם לפני העליה הגדול ב־1979 קדם מסע אנטי ציוני חריף ביחודי השלטונות.

כדוגמה לפרסום כזה בימים אלה מביא הכתב את ספרו של אחד בשם ... שהוצג כ„סופר יהודי סובייטי ידוע". ה־ספר, שנקרא „מסתרי השטן", מא־שים את הציונים בשיתוף פעולה עם הנאצים בגיטו לבוב. זהו רק אחד לספרים רבים הכוללים אותה האשמה, אומר „לה־מונד". עם זאת, התקוות הגדולות מלוות גם בחוסר אמון.

פומבי ולא פומבי

על זה ..., סופרת „דבר" לענ־ייני מפלגות, מוסרת:

ראש הממשלה שמעון פרס גילה אתמול במרכז מפלגת העבודה, כי הממשלה פועלת לאפשר עליה מ־מדינה שאת שמה לא יזכיר. הוא הדגיש, כי אין מדובר בהצלת יהודי אתיופיה וסוריה, שלגביהן „אנו מטפלים בכל הדרכים האפ־שריות, הפומביות והלא־פומביות", אמר פרס.

פרס הוסיף כי אמר לאנשי הממשלה והוא להחזיר את נושא העליה לשלב עליון בסולם המש־מצים, אחרי ש„במשך שבע שנות הליכוד נדחק ענין העליה לפינה וכמעט נשכח".

„ענין עליה איננו ענין של טוטו או לוטו מי יפתח את ה־שערים", אמר פרס וציין את זה מאמצים הדיפלומטיים האחורים לפתוח את שערי רוסיה. „לא ננוח ולא נשקוט עד שיפתחו ויאוחר במבלגות ברזל", הבטיח. „בין שהמכיול גדול ובין שהוא קטן, בין שהתוצאה תהיה מיידית ובין שתהיה מאוחרת".

אין שינוי דרמטי

(ע). — „לא צמחתי על שינוי דרמטי בתודעות העליה, ואם הד־יה כזו — אותע, אם במסגרת עיסקת חבילה, שלראשונה הוצגה על ידם, יתכן גם שינוי חיובי בענין העליה". זאת אמר ח"כ ויקטור שם־טוב בסקרו את ביקור המשלחת הישראלית בברה"מ — במפגש פעילים שהתקיים אתמול בבית מרכז מפ"ם.

העליה — בכנס „חרסה"

טה זבולוני, סופר „דבר" מוסר כי נושא פתיחת שערי ברה"מ ל־עליה המונית של יהודים לישראל יעמוד במרכז מועידה הארצית השנתית של נשי „תנועה" ביש־ראל, שתתכנס ביום ב' בכפר ה־מכביה.

סערה בקרב דתיים בירושלים: 2 סרטי קולנוע יוקרנו בשבת

אגו"י: פגיעה בסטטוס־קוו; נפגין מול בית אגרון ● הסינמטק: זו הקרנה חד־פעמית, לא נמכור כרטיסים, המקרין — ערבי

(ע). בקרב חוגים דתיים בירוש־לים סוערות הרוחות בשל הכוונה להקרין בשבת הקרובה סרטי קול־נוע בבית אגרון ובסינמטק.

גורמים באגודת־ישראל הבהירו כי הם רואים בכך פגיעה חמורה בסטטוס־קוו בין חילונים לדתיים בעיר. הם הזהירו, כי אם יוחל בהקרנה סדירה של סרטים בש־בתות יהפוך בית אגרון למוקד הפגנות של הציבור החרדי.

הסערה פרצה לאחר שהנהלת הסינמטק הודיעה, כי היא עומדת להקרין את הסרט הגרמני הארוך „היימאט", בן 16 השעות, בשני חלקים — ביום ו' ובשבת.

מן הסינמטק נמסר, כי זו תהיה הקרנה חד־פעמית בשבת. לא תהיה מכירת כרטיסים והמקרין יהיה ערבי. במקביל הוחלט, כי באולם הקולנוע של בית אגרון, המנוהל על־ידי אגודת העתונאים בירושלים, יוקרנו סרטי אנימציה במסגרת הרצאה בנושא מטעם מועדון „עונג שבת". גם כאן לא תהיה מכירת כרטיסים והאולם החוכר לצורך זה לחברי המועדון.

במשך יום אתמול ניהלו שלושת נציגי אגו"י בעיריית ירושלים מג־עים קדחתניים עם נציגי העיריה, המשטרה ועם יו"ר אגודת העת־נאים בבירה איתן אלמוג כדי להניעו מן התוכנית להקרין סר־טים בשבת בבית אגרון. אלמוג מסר להם, כי התוכנה עקרונית על הקרנת סרטים בשבת תיפול באסיפה הכללית של העתונאים. לגבי הקרנת הסרטים בשבת הק־רובה תיפול ההחלטה הסופית רק היום.

עיריית ירושלים שיגרה מכ־תבים מהולים להנהלות שני בתי־הקולנוע בהם כותב מנהל אגף הפיקוח בעיריה, כי הקרנת סר־טים בשבת מנוגדת לחוק העזר העירוני על פתיחת עסקים וסגי־רתם.

זוכה לוטו: עתה אוכל להציע נ...

עובד עיריה שזכה התדפק עד לפני שבוע על דלת מנהל הבנק; עכשיו הוא יתדפק אצלו

מאת נתן רועי,
סופר „דבר"

גבר כבן 30 התקשר אתמול סמוך לשעה 10.00 בבוקר לבניין מפעל הפיס בתל־אביב והודיע על זכייתו בהגרלת הלוטו השבוע. לאחר שנבדק כרטיסו נמסר לו, כי הוא הזוכה האחד מתוך עשרה, שזכו אתמול בהגרלה הלוטו והוא הודיע, כי הוא שולח כרטיס טיסה לאהבת חייו, המבלה בארצות־הברית ומציע לה נשואין.

ארבעה זוכים הודיעו אתמול למפעל הפיס על זכייתם. שישה נוספים עדיין לא התייצבו עד למסירת הידיעה בבניין מפעל הפיס בתל־אביב ובהאה, כי יעשו זאת היום או ביום ראשון. בבניין מפעל הפיס נמשכת הבדיקה ה־ידנית של הטפסים, שניפלטו על ידי המחשב לאחר שנמצאו מקו־מטים או פגומים. בסיום הבדיקה הידנית של טפסים אלו ניתן יהיה לקבוע כמה זוכים יגרפו השבוע חלק בזוה מתוך מליון הדולרים, שהוגרלו בהגרלה.

שני זוכים בפרס הראשון הת־ייצבו אתמול בבניין מפעל הפיס. שניים אחרים הודיעו טלפונית על זכייתם. מספר הטופס שלהם נב־דק ונמצא נכון. אחד מארבעת הזוכים הוא אב לשלושה ילדים, עובד עיריה בגוש־דן, שעד לפני שבוע — סיפר — התדפק על חדרו של מנהל הבנק כדי לקבל אישור לחריגה בבנקאית. עתה, אומרים, יתדפק מנהל הבנק על דלתו של עובד העיריה.

כבר היום יקבע הפרס הכספי

בר־לב: נבקש להסגיר את פלאטו לאר...

צרפת אישרה כוונתה לבקש את הסגרת הח"כ לשעבר ● הפניה לאיטליה תועבר תוך ב...

מאת גדעון קורץ ונתן רועי,
סופרי „דבר"

צרפת אישרה בפני איטליה את בקשתה למעצר זמני של שמואל פלאטו־שרון. עתה עובדים לרשות רשויות המשפט הצרפתיות 30 ימים כדי להעביר לידי האיטלקים את התיק המלא של בקשת ההסגרה.

ממשרד המשפטים הצרפתי נמ־סר ל„דבר", כי קום מרכיב של התיק לא הועבר עדיין לאיטליה. הרכבתו צריכה להיות קפדנית, משום שהסגרה אינה חלה על עבי־רות מס, המהוות חלק נכבד מ־עבירותיו של פלאטו־שרון.

עד להגשת התיק באמצעות משרד החוץ יישרכו עוד מגעים עם האיטלקים כדי להבטיח שכל המסמכים הנדרשים יהיו בו, מסרו ממשרד המשפטים הצרפתי. שהנ־חיש ידיעות כאילו אין צרפת ממהרת להגיש את בקשת ההסגרה.

בר־לב: ממשלת ישראל לא תתערב

שר־המשטרה חיים בר־לב אמר אתמול, כי ממשלת ישראל לא מתכוונת להתערב לשחרורו של שמואל פלאטו־שרון העצור באי־טליה מאז אמצע השבוע. „אין זה ענינה של מדינת ישראל להתערב בשחרורו של פלאטו־שרון", אמר השר.

שר המשטרה אמר בעת סיור בתחנת הרצליה, כי רק לאחר ש־ייקבע מקום ריצוי העונש וסופי תוכל פרקליטות המדינה להתערב בדרך הסגרתו של פלאטו־שרון ל־ישראל.

סגן שר־החוץ רוני מילוא הו־דיע אתמול לבניינו של פלאטו־שרון בארץ, כי מדינת ישראל לא תתערב בשחרורו ממעצר ב־איטליה. מילוא לא שינה את דע־תו בהם מעצרו של פלאטו־שרון.

מפכ"ל המשטרה רב ניצב דוד קראוס אמר אתמול, כי פלאטו־שרון הגיע לאיטליה לאחר ששהה קצרה בקפריסין. שמגנה יצא ל־מילאנו בטיסה של חברת „אוליט־פיק". המפכ"ל הודיע, כי משטרת ישראל לא מתכוונת להתערב ל־סכותו של פלאטו־שרון.

דן שחר, סופר „דבר" באי־טליה מוסר:

עורך־דינו הישראלי והקרוב משפחה של פלאטו שרון שחזר

עוד היום
terran
...ל 38, תל אביב.

מכון לבון

חדשות • חדשות • חדשות • חדשות • חדשות • חדשות • חדשות

קיסר מזהיר מנקמנות הליכוד בתחום החברתי עקב עליית קרנה של העבודה

קרא בדיון במרכז מפלגת העבודה לקראת ועידת ההסתדרות לגלות בתחום הכלכלי־חברתי הנחישות שגילו בתחום המדיני

מאת עליזה ולך, סופרת „דבר" לענייני מפלגות

מזכ"ל ההסתדרות ישראל קיסר התריע אמש מפני נקמנותם האפ־שרית של שרי הליכוד בתחום החברתי־כלכלי בגלל מה שהג־דיר כהפרת השוויונות הבין־מפ־לגתית בממשלה עקב עליית קרנה של מפלגת העבודה במישור ה־מדיני אחרי מסעו המוצלח של ראש הממשלה בחו"ל והצבעה בכנסת.

בדברו במרכז מפלגת העבודה, לקראת ועידת ההסתדרות בשבוע הבא, קרא קיסר לשרי המפלגה ולח"כים שלה „לגלות בתחום ה־כלכלי־חברתי אותה נחישות, ש־גילו השבוע לגבי המישור המדי־ני" ולא לבגוד בעקרונותיה של תנועת העבודה גם במחיר פירוקה של ממשלת האחדות.

מזכ"ל ההסתדרות לא הסתיר את דאגתו לפני נסיונם של שרי הליכוד, בעיקר מפני שרוב ה־תיקים הכלכליים נתונים בידיהם, לתת את הטון, על־פי קו מפלגתי, לפגיעה בציבור העובדים.

„מפלגת פועלי ישראל צריכה לשאת ברמה שני דגלים בעת הזאת, את דגל הצמיחה ואת דגל החלוקה הצודקת של הנטל", הד־גיש קיסר. אסור לה, הטעים, להסכים להבראת המשק על חש־בונם של אלפי מובטלים.

„אני ותנועת העבודה איננו יכו־לים להסכים לכך שגם נוריד את רמת החיים, גם לא תהיה פרנסה, ולעומת זאת תהיה אוכלוסיה, ש־תשב על תפנוקים ותמתח עלינו ביקורת", ציין מזכ"ל ההסתדרות.

בהתרגשות רבה דיבר קיסר על חוסר המנוח שלו מן הידיעה, ששכירים הולכים לקבל דמי הש־למת שכר ודמי אבטלה, אחרי שנשאו עד כה בעיקר הנטל של התכנית הכלכלית.

אין די ייצוג לצעירים

את נאומו במרכז המפלגה, שבו הכריז מזכ"לה על פתיחת המיפקד לקראת הועידה בחודש אפריל ב־שנה הבאה, פתח ראש־הממשלה בדברים על כיוונים־דרך שצריכים להנחות את המפלגה. (על נאומו המדיני ראה ידיעה אחרת).

„הועידה עשויה לקבוע כמעט את פני הארץ הזאת", אמר פרס. „להערכתי, השטח מוכן ללכת ב־כיוון שלנו. השגיאה הראשונה שעלינו לתקנה היא הנטיה בתנועה לקפוא על השמרים מבחינה ארגו־נית ומבנית. עשינו טעות בנושא הצעירים. הארכנו יותר מדי את נעורינו שלנו ולא עשינו מאמץ מספיק להבטיח ייצוג נאות לדור הצעיר".

בהתייחסו למיגזרים המקופחים בייצוגם במוסדות המפלגה ציין פרס חוץ מהצעירים גם את ה־נשים וגם את ערי הפיתוח וה־שכונות.

לא מפלגה „להכעיס" את הדתיים

פרס הקדיש בנאומו גם פרק ליחסי המפלגה עם הדתיים. „אין אנו מפלגה שיצאה להילחם — מסורת ישראל", אמר. „אין אנו מפלגה של „להכעיס" כלפי ה־דתיים. כדי לקיים את אחדות העם הדרפנו, עד כמה שרק אפשר, קירבה לסטטוס־קוו בעניינים ה־דתיים בדור הזה של קיבוץ גלו־יות ומיזוג גלויות".

את ישיבת מרכז המפלגה פתח מזכ"לה עוזי ברעם בבשורה, כי יש לחתור לכך „שנגיע לכנסת, שכל חבריה נבחרים בהצבעה חש־אית ומדורגים בהצבעה חשאית". עוד אמר, כי צריך יהיה לבדוק את הנושא של הגבלת הקדנציות של ח"כים ואת מחסום 60 האחו־זים למכהנים יותר משתי קדנציות.

שמיר מסייע למסע של „גוש אמונים" בארה"ב נגד פרס

מחאה בשגרירות בארה"ב הפועלת לנצל הצלחות רה"מ

רפובליקאית) ועם ציתואנים.

פרס: לא נקצץ בתקציב הביטחון בשנה הבאה

מאת סופרת „דבר" לענייני מפלגות

ראש הממשלה שמעון פרס התחייב אמש, כי לא יה־יה קיצוץ בתקציב הביטחון בשנה הבאה.

בדברו בחוג „למרחב" של מפלגת העבודה עמד ראש הממשלה על ההכרח לקצץ חצי מיליארד דולאר בתקציב של שנת 1986 ועל רצונו של שר האוצר להגדיל את הקיצוץ בתקציב הביטחון.

שר הביטחון יצחק רבין דיבר אתמול במרכז מפלגת העבודה על הקיצוץ הגדול שהיה מוכן להשלים עמו בתקציב משרדו. הוא הדגיש, כי ישראל „היא המדינה היחידה במזרח התיכון שקיצצה השנה בתקציב הביטחון שלה בשעה שאנו עדים לזירוז מירוץ החימוש".

זמיר ביטל החלטתו בפרשת האוטובוס:

לאור זיכוי הקחצ"ר לא יועמדו 3 שוטרים לדין

מאת טובה ציטוני, סופרת „דבר" בירושלים

היועץ המשפטי לממשלה, פרופ' יצחק זמיר, ביטל אתמול את החלטתו בדבר העמדתם לדין משמעתי של שלושה אנשי משטרה בפרשת האוטובוס, שנחטף על־ידי מחבלים לרצועת עזה באפריל 1984.

זמיר מציין בהחלטתו, כי על־פי דו"ח צוות החקירה בראשות פרקליט המדינה

המלחמה הבאה

חגור /

„אני מבטיח לך ילדה שלי קטנה
שזו תהיה המלחמה האחרונה"
חיים חפר

„...ואז המשחתות הירכות
יובילו תפוחי־זהב"
נעמי שמר

„אז שירו שיר לשלום
אל תלחשו תפילה.
אז שירו שיר לשלום
בצעקה גדולה!"

אני קורא בעתון עבד אל־גני אל־גמסי הוא היה שר ההגנה ה על הישראלים, שנפגשו ביא נחשב. שבע שנים קובע: „מלחמת אוקטובר אחרונה בין הערבים ל המלחמה כיום היא בחזי הסורית... כוחו הצבאי של דבר רק הכוח הצבא

להלן הוא ממליץ ל ציתוף הפעולה המצרית הילחם בשתי חזיתות ומ ראל יותר משתי מדינות אגת גרנדרזיות".

סאדאת הכריז חגיגית מר: „זו לא היתה האח ניתן יהיה לתקן את הט האזור" ו„החוט המשולש ל

ממילא עולה השאלה די הצורך, בעתיד נראה ל כל איגוד־כוחות אפשרי ומ

יקבע את „עתיד האזור". כל „גאר השאלות הגדולות והקטנות והקטנטנות גני־זרות „התשובה עליה. אולי זו תהיה מלחמה מגבלת, הבא לשמש כאיין לתהליכים מדיניים או מלחמת הב־רית כוללת בבוא יום.

לא קראנו את כל הראיון. מעניין לדעת מה נאמר, אם נאמר, על עמדתה של מצרים אל מול מלחמה כזאת במזרח ובצפון־מזרח. אך כבר מתחילה בי איזו

ריה, כדי לעמוד בהצלחה מול „הרי „רק הכוח הצבאי

רק „אל תרגילו לילדת חתולים בתצר את הזמן שנולד ארי!"

בצניחה יחד עם מחליפו יסיים הקחצ"ר תפקידו

שמואל ארד, 38, מתמנה היום קצין חי"ר וצנחנים, ממשיך לפקד על אוגדה

מאת אלי זלינגר, הסופרת הצבאית של „דבר"

תת־אלוף שמואל ארד מתמנה היום קצין חיל רגלים וצנחנים (קחצ"ר). תא"ל ארד בא במקומו של ראש־אלוף יצחק מרדכי. ארד ביצ־ זה כחצי שנה מפקד אוגדה.

את מסלול שירותו הצבאי עשה תא"ל שמואל ארד בצנחנים. הוא יליד חיפה, בן 38 ובוגר הפקולטה ית בבית־הספר הריאלי. ב־יום־הכיפורים היה בכב דר ופיקד על כוח צבאי באוגדת שרון, במיבצע ליטאני היה קצין אג"ם של אוגדה שנטלה חלק פעיל בפעולה. ב־מלחמת לבנון פיקד על חטיבה בגיזרה המזרחית מול הסורים. היה מפקד בית־הספר לקצינים ובעצמו בוגר פרים הישראלי ר פרים באנגליה. השתתף במיבצע אנטבה ובפעולות הגבול אחרות. נשוי ואב לבת ושני בנים.

הבוקר מקיימים הקחצ"ר היוצא והקחצ"ר הנכנס צניחה יחד עם חבריהם ואחר־כך יחליפו תפקידים בטקס בלישכת הקחצ"ר.

זכו בפיס

בסך 170.000.000 שקל זכה ה־מספר 840194.

כדור המזל לא עלה בגורל וה־פרס המצטבר בסך 80,000,000 שק־לים עובר לשבוע הבא.

מקסימום פרס ראשון בשבוע ה־בא יהיה 280.000.000 שקלים (כו־לל צבירה).

בסך 6,000,000 שקל זכה המס־פר: 059058.

בסך 3.000.000 שקל זכו המס־פרים: 115475, 683156.

בסך 180.000 שקל זכו המספרים:
080821; 149890; 156481; 179444,
209413; 212507; 233731; 235695;
254821; 256609; 262577; 268954;
300255; 307644; 332347; 348567;
354664; 401276; 508407; 531700;
537940; 583840; 591932; 623255;
657153; 689584; 699932; 809104;
810386; 824079; 836938; 886669.

בסך 90.000 שקל זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב־: 2011, 6810.

בסך 15.000 שקל זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב־: 140, 639.

בסך 9.000 שקל זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב־: 196, 430, 603.

כל הכרטיסים שמספריהם מס־תיימים בספרה 2 או 5 או 8 זכו בסך של 1.580 שקל.

בסך 3.000 שקל זכו המספרים התלת־ספרתיים:
100; 103; 112; [illegible]; [illegible]; 268;
304; 308; 313; [illegible]; [illegible]; 406;
412; 535; 554; [illegible]; [illegible]; 686;
818; 849; 886; [illegible]; [illegible]; 929;
931; 986.

בסך 1.500 שקל זכו המספרים הדו־ספרתיים:
07 10 12 23 27 [illegible] [illegible] 37 [illegible]
45 47 55 59 [illegible] [illegible] [illegible] 78 [illegible]
83 86 88 94 [illegible]

רק 48 שעות לפני טיסת הבכורה הענק ל„פאן אמריקן" האישור לפתוח הקו

לאחר התערבות שגרירות ארה"ב • החברה תקיים 5 טיסות שבועיות

מאת אריה ארד, סופר „דבר"

המטוס „קליפר שלום" חנך אתמול את הקו הסדיר החדש של „פאן־אמריקן" בניו־יורק לתל־אביב. ישראל אישרה את פתיחת הקו רק לפני יומיים בהתערבות השגרירות האמריקאית.

באיחור של 20 דקות נחת מטוס הבואינג־747 בשעה 4.20 אחר הצהריים בנמל התעופה בן־גוריון כשעל סיפונו 135 נוסעים ב„ת־לום. המטוס יערוך המראת בכורה בנתב"ג בשעה 5.45 בבוקר. לטיסה זו רשומים 117 נוסעים, כולם בתשלום.

טייסי „קליפר שלום", הקברניט גיב פיק הקצין הראשון בוב כרקוס, התקבלו על ידי מנכ"ל „פאן־אמריקן" בישראל גד מוריץ ובנהל חטיבת דרום אירופה ר המזרח התיכון פרנק גרדזה. ש־הגיע במיוחד לשם כך ממקום מושבו ברומא. אורח הכבוד ב־טקס היה מנכ"ל משרד התיירות רפי ארבר.

הבאים התקבלו בפרחים, ביין ובעוגה מיוחדת שהכין לכבודם כולה „שרתון" בתל־אביב. העוגה קישטה בסמל „פאנאמריקן" עשוי כבר־ציפון.

„פאן־אמריקן" תקיים החודש 5 טיסות שבועיות בקו החדש, כ־אשר בקטע שבין פאריס ותל־אביב יטוס „בואינג־727" ואילו הטיסה הטרנס־אטלנטית תבוצע ב־„איירבס". באפריל מתכוונת ה־חברה להגדיל מספר טיסותיה ה־שבועיות לשבע ובקטע שבין פא־ריס ותל־אביב יטוס איירבאס־רחב־הגוף, שהוא גדול יותר.

מינהל התעופה האזרחית של ישראל אישר את פתיחת הקו החדש לפני יומיים, רק לאחר שהתברר כי המשך ממושך ה־בי־רוקרטית עלולה לגרום תקרית דיפלומטית. מינהל התעופה דרש הרשאות כתובות ממינהל התעופה האמריקאי לפתיחת הקו, אף על פי שידע של„פאן־אמריקן" יש כל ההרשאות הדרושות. הנהלה המר־כזית של החברה ביקשה את עזרת משרד החוץ האמריקאי וזה פנה לשגרירות בתל־אביב להחיש את ההיתר הישראלי. במשך התעופה בין שתי המדינות. ביטול ההיתר תוך שעות.

ברוך פוגל (צפורי) ז"ל
(שלושים למותו)

משורות חברי ההסתדרות ב־נתניה, נעדר חבר טוב, פעיל ורב־מתנדבים.

ברוך פוגל נולד בצ'כיה ב־שנת 1912. קיבל חינוך יהודי והתמיד בתנועת נוער ציוני.

לאחר סיום לימודיו בגימ־נסיה הכשרה בתנועת „ה־חלוץ", שם פעמיו להגשמת חזון הדורות בארץ האבות.

לארץ ישראל הגיע בשנת 1936, בימי המאורעות ומייד הצטרף למחנה העמלים „בחרי", לימים קיבוץ „גברעם".

על פי צו השעה, התנדב למשטרת הישובים להגנה על שלום המתיישבים החלוצים, בזמני יסודות הבית הלאומי. עם גדוד „גפיר", פעל רבות כחבר „הגנה".

עם קום המדינה, המשיך ב־שרות התעסוקה, כאשר הוא פעיל בהסתדרות ומתנדב ב־חוגים חברתיים.

לאחר פרישתו לגימלאות, הכניס לעבוד יום יום בועד הפועל בהתנדבות במחלקה ל־תרבות וחברה — גימלאים, עסק בארגון „נופש ועיוני" לגימ־לאים. פעילה שרבים השתתפו בה. פוגל נהג לצאת עם כל מחזור ולדאוג באירגון ולכל מחסור.

כך בבד עם פעולתו זו, ליווה במשך שנים רבות את „מקהלת הפועלים" של מועצת פ. נתניה ודאג לה בכל. כן איחנן פורות מתנדבות וקיים שעורים בהנחלת הלשון. דאג להסיע את המתנדבות לשכו־נות ולהחזירן לביתן.

אחה"צ קיבל קהל ב„בית רמי" בית פ.פ. נתניה והוא היה הכתובת להרשמה ל„נופש ועיוני".

בחודשים האחרונים חלה לפתע, אך צורדה אותו תקוה, כי עוד ישוב לשליחות הצי־בורית.

אך לצערנו, גברה עליו מח־לתו והוא נפטר בגיל 73 שבע פעילות ציבורית ומעשים טובים. ציבור הפועלים בנתנ־יה, שמע בצער רב על מותו, דמות בל תישכח של מתנדב.

השאיר אחריו אשה, בת, בן ונכדים.

יהי זכרו ברוך.

שלמה בן שהם

במלאת שלושים לפטירת יקירתנו

פרידה פלטין ז"ל

תתקיים אזכרה ויכקס גילוי המצבה ביום שני כ' חשון תשמ"ו 4.11.85 בשעה 16.00 בבית העלמין בקיבוץ משמרות.

המשפחה
ובית משמרות

עם חברתנו **שרה עץ־חיים**
והמשפחה

אתכם באבלכם על מות

האם

בית עין חרוד מאוחד

לחברנו **יעקב גבע ומשפחתו**

משתתפים באבלך במות

אמך ז"ל

בנק הפועלים בע"מ

מחלקות: נכסים, תקשורת וביטחון

עם מותו של
זוזיא ישראל פיינברג

ישראל פיינברג מסמל תקופה של מאבק, תקופה של מלחמה של החלוץ העברי של הפועל היהודי להאחז בארצנו.

הגיע ארצה מרוסיה בתחילת 1926 והיה בין מקימי קיבוץ הכובש בפתח תקוה, כעבור שנה עבר הקיבוץ לשטח בן קרמינצקי שכיום קיים בו בית חולים בילינסון. זוזיא השתתף בכל מלחמות ציבור הפועלים, היה פעיל בפעולות ציבוריות בתנועת החלוץ ברוסיה, ומאז בואו ארצה בשנות השלושים המאוחרות התחיל לעבוד בלישכת המס בפתח תקוה, שהיה מנהלה משך הרבה שנים, כיהן כמזכיר מפלגת העבודה בפתח תקוה, בהמשך נבחר כחבר במועצת העיריה, כסגן ראש־העיר ובשנת 1968 נבחר כראש עיריית פתח תקוה וכיהן ב־תפקידו 10 שנים כראש עיר. באותה תקופה היה פעיל במס־גרות ציבוריות שונות, כראשי השלטון המקומי, חבר מרכז מפלגת העבודה, ממייסדי ה־יהודה מלב אל לב.

היה איש שקט וצנוע, בפעלים לא פגע בזולתו. כל חייו היו מוקדשים לפעילות ציבורית לשירות הציבור.

הוא היה אחד מאלה שהניחו את היסודות והתשתית להקמת המדינה. היה איש נעים הלי־כות מסור למשפחתו ולעצמו ולחבריו.

נזכור אותו כחבר וכידיד, כחלוץ וכאיש כאשר למסורת הקודשה של ביסוס הבנייה ו־חיזוק העם.

יהא זכרו ברוך!

ב. זודבר

השבועון ד"ס־ד' מצטט החוקר הגרמני:

משפחת מנגלה הטעתה כל העולם: השלד זוייף

סברה: הפושע הנאצי מסתתר בקאהיר

מאת גדעון קוץ,
סופר „דבר" בצרפת

פאריס (מיוחד ל„דבר"). — התובע הפדראלי של פראנקפורט, הממונה על החקירה בנוגע לגורלו של פושע המלחמה יוזף מנגלה, סבור כי הוא „העולם כולו" הוטעו מלכתחילה בעניין גילוי „שלדו" של מנגלה על־ידי בני משפחתו.

האנס־אברהארד קליין אמר לבבי־בי־סי צרפתים: „ה־שלד שהוצא ביוני השנה מבית הקברות אמבו בבראז־יל הוא זיוף. הפאתולוגים המעולים שלנו שבדקו פיסות בשר קטנות שנמצאו על עצמות השלד, קבעו באורח חד־משמעי, שקבוצת הדם של הגוויה אינה זו של יוזף מנגלה" — כך מוסר השבועון הצרפתי „ו־ס־ד".

חוקרים גרמנים המצוטטים במאמר סבורים, שמנ־גלה עשוי להימצא בקאהיר דווקא. לפי הידיעה, תכננו בני משפחת מנגלה — המנהלים קונצרן בין־לאומי של מכונות חקלאיות — את ה„גילוי" לאחר „הדרישות הבין־לאומית והעקשנית של נשיא ארה"ב לחפש אחר מנגלה". הם פחדו שההתעוררות בעניין מנגלה תפגע בעסקים ושאלו איפוא את זהותו של גרמני קשיש, שמת בבראזיל.

„ו־ס־ד" מגלה, כי החוקרים הגרמנים „עלו על העק־בות" המדומים באמצעות מיכל פלאסטיק קטנטן, ובו מכתב, שנמצא בכלא ב... פי הטבעת של עורך הדין הניאו־נאצי מאנפרד רדר (שהשתדל מאוד שיגלו אותו, וטען כי הוא סובל מנידוד) ובו נרשם על מכתב מפא־ראגוואי: „הזקן מת בתאונה".

„ו־ס־ד" גם מוסר, כי קארל־היינץ מנגלה, בן אחיו של הפושע, וגיסו דיטר מנגלה, הסתבכו עם החוק הצר־פתי בגלל מכירה המנוגדת לחוק של מכונות ומתקנים חקלאיים של חברת „מנגלה", שהם עומדים בראשה.

מסתבר, כי מזה שנים פועלת בצרפת חברת „מנגלה צרפת" שמרכזה בחבל אלזס, והיא מפיצה מכונות ומת־קנים שאינם עונים על התקן הצרפתי ושההוראות הפעלתן אינן מתורגמות לצרפתית. „סילר" תוצאת „מנגלה" גרם למותם בחנק בשנה שעברה של שני חקלאים צרפתיים, ... מוסר...

שר החינוך והתרבות יצחק נבון בנאומו בכינוס חברי אגודת הסופרים נגד הגזענות. מימין לשמאל: משה דור, פרופ' אוריאל סימון, יצחק אורפז, יורם קניוק, א.ב. יהושע. (תצלום: ד־פ־פ־א)

בכינוס סופרים נגד הגזענות ו„בעד הסבלנות ההבנה והדו־קיום"

השר נבון: הקיטוב המסוכן ביותר בחברה הוא בין דתיים לחילוניים

מאת מירי פז
סופרת „דבר"

„הקיטוב המסוכן ביותר בחברה הישראלית הוא בין דתיים לחי־לוניים", אמר שר החינוך והתר־בות יצחק נבון בדבריו בכינוס חברי אגודת הסופרים נגד הגז־ענות שהתקיים אמש בבית ה־סופר בתל־אביב. השר עמד בד־בריו על „הבורות המדהימה ה־קיימת בחלקים רבים של הצי־בור" שאינם יודעים נתונים בסי־סיים על שכניהם. „אפשר להחיל עלינו את הכשפט אני במזרח ולבי בסוף מערב. רבים יודעים את שמותיהם של סנטורים באר־ה"ב ואינם יודעים מאומה על המתרחש אצל שכנינו".

השר נבון ציין, כי ביחסים בין יהודים וערבים רווחים פחד וההנגדות „פיסיים ומטאפיסיים" המתחדדים בגבור הפיגועים ופ־עולות האיבה.

בכינוס דיברו פרופ' אוריאל סימון, הסופרים יצחק אורפז, א.ב. יהושע, יורם קניוק ומשה דור שהנחה את הערב. שולמית לפיד יו"ר אגודת הסופרים אמרה שזהו „כינוס־בעד", בעד הסובלנות, ה־הבנה והדו־קיום".

עוזיאל קאופמן קרא לחברי אגודת הסופרים לפעולת התנדבות — הרצאות ושיחות במתנ"סים בשכונות ובעיירות — למלחמה בגזענות. 30 סופרים התנדבו ל־משימה.

בג"צ התיר לכהנא להגיש הצעות חוק אף שעררו אצלו זכרונות מחרידים

חבר הכנסת הציע להגביל זכויות של מי שאינם יהודים ונדחה על־ידי היו"ר הלל

(ע). בית־המשפט הגבוה לצדק הורה אתמול לנשיאות הכנסת ל־אשר לח"כ מאיר כהנא להניח על שולחן הכנסת שתי הצעות חוק פרטיות. האחת ביקשה, כי שאינם יהודים יקבלו זכויות מדינה, והשנייה דנה בדרכים בנוגע התבוללות בין יהודים ל שאינם יהודים ואוסרת על יהודי לקיים יחסי אישות עם מי שאינם יהודים.

יו"ר הכנסת וסגניו דחו במושב הקודם של הבית את שתי ההצ־עות בנימוק שכלולים בהן דברי מעצות הן פוגעות בערכים, ש־עליהם מושתתת מדינת ישראל ואופיה הדמוקרטי ופוגעות גם בכבוד הכנסת. על כן הגיש ח"כ כהנא עתירה לבג"צ.

בדיון המשפטי [illegible] מדינה, כי על פי הכללים הקיימים ועל פי התקנון בכנסת מוגשות הצ־עות החוק ליו"ר הכנסת והוא מע־ביר אותן לאחר אישור לדיון ב־מליאת הבית. לנשיאות הכנסת (יו"ר הכנסת וסגניו) נתון שיקול הדעת לאישור הצעות חוק, הן לנוסח ההצעות ולתוכנן. הצעות החוק, טען בא כוח המדינה, הו־[illegible] בירור הקיקות ומדיניות של הגזע־לים בשונאי העם היהודי. על כן, טען, דחתה נשיאות הכנסת הצ־עות־חוק אלה.

לעומתו טען בא כוחו של ח"כ כהנא בבית המשפט, כי תקנון הכנסת אינו מאפשר לנשיאות ה־בית למנוע מלהניח הצעות חוק על שולחן הכנסת מטעמים הקשו־רים בתוכנה של ההצעה.

ערכים נורמטיביים

שופטי בית המשפט העליון אה־רון ברק, שלמה לוין ומרדכי בן־[illegible]

ויש בהן כדי לפגוע באופי ה־דמוקרטי של מדינת ישראל. „אך סבורים אנו בכל זאת שיש להע־[illegible]

תיקנה את חוק יסוד הכנסת וקב־עה קריטריונים לפסילת השתתפותן של רשימות [illegible]

חוזרים

בשבת יבואו לארץ מי שהיה שגריר ארה"ב בישראל סם לואיס ורעייתו סאלי. עדיין לא עברו חודשים רבים מאז עזבו, אך הם בקשר הדוק עם ידידים כאן והספיקו להתגעגע. בחודשים אלה הלכה לעולמה גריים סמית, אמה של סאלי לואיס, וביום ב' הבא תיערך לה אזכרה במוזיאון תל־אביב. באותו שבוע יקבל סם לואיס תואר ד"ר כבוד ממכון ויצמן, יהיה זה בשבילם שבוע דווש, אך רק בבחינת מק־דמה: הזוג לואיס ישוב אלינו בקרוב וישאר בישראל פרק זמן בינואר ובפברואר, כאשר השגריר לשעבר יעבוד במסגרת מרכז דיין על ספרו.

מזכ"ל בן שנה

בדיוק לפני שנה, ב־31 באוקטובר, באותו מקום, אולם „אהל־שם" בתל־אביב, נבחר ח"כ עוזי ברעם (בתמונה) למזכ"ל מפלגת העבודה, אחרי שגבר בהתמודדות על ח"כ מיכה חריש. בישיבת מרכז „העבודה" אתמול לא שכחו לציין מלאת שנה למזכ"לותו של ח"כ ברעם. פתח בברכה מזכ"ל ההס־תדרות ישראל קיסר, שציין, כי „אם יעבור מהר, בלי סקנדלים, סימן הוא שזה הוא מזכ"ל טוב". בהומור הוסיף קי־סר, כי חלק מהכשרתו קיבל ברעם אצלו, בשירות התעסוקה. ולמען שלמות ה־מפלגה ציין, כי במישור המפלגתי תורם ברעם להרמוניה בין שלושה בעלי התפקי־דים הבכירים: ראש הממשלה, מזכ"ל ה־הסתדרות ומזכ"ל המפלגה.

*

בציון יום־הולדתו הראשון של עוזי בר־עם כמזכ"ל לא התרשל גם שר הביטחון יצחק רבין. לתומו חשב לפני כינוס שלא ייקרא לשאת דברים מעל הבמה, אך בר־עם הזמינו לדוכן הנואמים. „מאחר שזה יום הולדתו הראשון כמזכ"ל, אמר רבין, „היה לי קשה לסרב לו". ואחרון חביב בין המברכים את מזכ"ל המפלגה היה ראש הממשלה שמעון פרס, שהדגיש, כי עוזי ממלא את תפקידו כראוי בשמירה על ההר־מוניה במפלגה והתפקיד הנוסף שנועד לו הוא לערוך בה את „התמורה המתחייבת מן הזמן החדש".

עליזה וולך

בעיה עם אנגלית

שר האנרגיה משה שחל (בתמונה) המשיך גם אתמול לתקוף את שרי הליכוד על כך שידיעת אנגלית בקרבם ונסיונם של ידיבי שמיר לטרפד לו את הרוטציה בראשות הממשלה הניעה אותם לתקוף את ראש הממשלה על נאומו באו"ם. בנאומו בארוחת צהריים מטעם איגוד סוכני הביטוח בתל־אביב אמר שחל בעוק־צנות, כי „חוץ מיצחק שמיר לא קרא איש משרי הליכוד את נאומו של ראש הממשלה. לשרון היתה כנראה בעיה עם האנגלית. אם היו קוראים את הנאום היו רואים, שאין בו שום חריגה מקווי היסוד של הממשלה".

משהו זז בינינו

כאשר ביקור יו"ר הכנסת שלמה הלל וסגנו ח"כ אהרן נחמיאס באסיפה הלאומית הצרפתית בשבוע שעבר, ישבו לידם יו"ר הפרלמנט ההונגרי וחברי משלחת הפרלמנט ההונגרי. חברי האסיפה הלאומית הצרפתית קמו על רגליהם וקדמו בתשואות הן את המשלחת הישראלית והן את המשלחת ה־הונגרית. בתום קבלת הפנים בירך ח"כ נחמיאס את חברי המשלחת ההונגרית ר הביע תקוה שיבוא יום ומשלחת של הכנסת תבקר בפרלמנט ההונגרי והוסיף שהכנסת תשמח לארח משלחת של חברי הפרלמנט ההונגרי. יו"ר הפרלמנט ההונגרי הגיב ב־אומרו כי הוא מקווה שאמנם כך יהיה וכי יש לו הרגשה שזה יהיה בקרוב כי „משהו זז בינינו".

חלוץ

אקירא קורוסאווה (בתמונה), הבמאי המהולל בן ה־75, עתיד בקרוב להיות במאי הקולנוע היפאני הראשון שיזכה ב„עיטור התרבות". קורוסאווה, שהשלים זה לא כבר את צילומי סרטו „ראן", יקבל את העיטור מידיו של הקיסר הירוהיטו האישי עצמו, בטקס שיתקיים ביום א' — יום התרבות של יפאן — בארמון הקיסרי.

בחור חזק

ג'ימי קארטר (בתמונה), מי שהיה נשיא ארה"ב זוכה לשבחים על כושרו הפיזי. „הוא בחור חזק" אומר עליו מדריך טיולים נפאלי שיחד איתו טיפס קארטר לגובה של 18,900 רגל (5,760 מ') על צידו הדרומי של הר האוורסט. רעייתו של קארטר, רוזאלין, החזיקה מעמד עד לגובה של 15,000 רגל ואז הפסיקה כיוון שהאוויר הדליל בגובה זה גרם לה לקשיים.

הנצחה בולגרית

מנכ"ל משרד החינוך אליעזר שמואלי שב לא מכבר מכנוס של הועידה ה־22 של אונסק"ו שהתקיים בבולגריה. ערב פתיחת הועידה סייר שמואלי בעיר הבירה סופיה ובעיר פלובדיב. בבקור בבית הקברות היהודי של העיר ביקש מהמלווה שלו לקרוא את השמות על המצבות, וגילה כי הבולגרים הנציחו את שמותיהם של הפרטיזנים היהודים ש־לחמו במלחמת העולם השנייה, כפי שהנ־ציחו את הפרטיזנים הבולגרים. שמואלי סיפר השבוע כי בבואו להרצות, פתח את דבריו בדברי תודה למדינה המארחת ואמר כי הוא מביא דרישת שלום מהקהילה ה־יהודית הבולגרית הגדולה בישראל.

סובה ציבוקי

הלוואי עלינו

„גבר יהודי שמור היטב ובריא, בן 92, מבקש לבלות את ערב חייו עם גברת יהו־דיה בבית משותף.

ברצונו להעניק לה את לבו, את שמו ואת רכושו כדי שיישמר מאוחיד דבר־מה בסוף ימיו" — נוסח מודעה בעלון הקהילה היהודית בדיסלדורף.

זאב ממרומינסקי

„היאן היא חמודה" שר ה־זמר סטיבי וונדר והמארחים האוסטרלים הסכימו איתו. ב־שמלה חושפת כתף, כאשר מצחה עטור בענק שקיבלה מהמלכה האם, חוללה הנסי־כה דיאנה עם בעלה הנסיך צ'ארלס בנשף צדקה שנערך במלבורן שבאוסטרליה, שם מבקר הזוג המלכותי בימים אלה.
(צילום רדיו של אסושיאייטד פרס).

המדור נערך היום על־ידי עירית נחמני

עשה
ב"כ
מוע
...CH
במל
מטב
הצג
ובידו
הפתיחה ב־
לפרטים,
התקשר עוד היום
...terranée
אבן גבירול 38, תל אביב.

חדשות חוץ · חדשות חוץ · חדשות חוץ · חדשות חוץ · חדשות חוץ · חדשות חוץ · חדשות

„בילד": שצ'ראנסקי וסאחרוב יכללו בחילופי מרגל ים בקרוב

בון („רויטר", עתי"ם). — ברה"מ רמזה, שהיא מוכנה לאפשר את הגירתם של אנדריי סאחארוב ואסיר ציון אנטולי שצ'רנסקי ל־מערב בשלהי נובמבר — כך מו־סר העיתון המערב־גרמני „בילד". שצ'רנסקי בן ה־37, מומחה ל־מחשבים, נידון — כבוגד — ב־1978 ל־13 שנות מאסר עם עבודות פרך, בתור „מרגל אמריקאי".

„בילד" מסר מפי מקורות דיפ־לומאטיים בוואשינגטון ובבון, כי העסקה היא חלק מחילופי מרגלים מקיפים בין המזרח והמערב, והיא עשויה להתבצע לאחר שהנשיא רייגן ומנהיג ברה"מ מיכאיל גור־בצ'וב ייפגשו בז'נווה.

הצלחת המבצע תרמוז, לדברי ה„בילד", רק אם פגישת הפסגה תוכתר בהצלחה. „גורבצ'וב ירצה אז לאותת איתות למערב", נאמר בידיעה, המתפרסמת היום.

דובר ממשלתי מערב־גרמני אמר, כי אין הוא יכול לאשר את ה־ידיעה, ואי־אפשר היה להתקשר עם דובר שגרירות ארה"ב בבון כדי לקבל תגובה.

העיתון מציין, כי במסגרת ה־עסקה, ישחררו ארה"ב ומערב־גר־מניה מספר מרגלים סובייטיים ו־מזרח־גרמניים כלואים, תמורת כ־תריסר סוכנים אמריקאיים, בריט־יים ומערב־גרמניים הכלואים ב־ברה"מ ועשרה סוכנים מערב־גר־מניים המוחזקים במזרח־גרמניה.

שוויון־כוחות במאזן האימה; מירוץ החימוש יימשך השנה

לונדון, („רויטר" ועתי"ם). — ארה"ב וברה"מ הגי־עו בשנה שעברה תשתית לפריסתן של מערכות נשק גרעיניות חדשות וקטלניות יותר — נאמר בדו"ח המכון הבין־לאומי ללימודים אסטרטגיים, שהתפרסם בלונדון אתמול.

בדו"ח השנתי על המאזן הצבאי לשנת 1985־86 אומר המכון: „על אף שלא היו שינויים דרמאטיים בשנה האחרונה בפריסתן של מערכות נשק גרעיניות מצד שני הצדדים, שתי מעצמות העל יפרסו מערכות חדשות בשנים הקרובות בעת ובעונה אחת, בעוד הן משפרות את כלי הנשק הגרעיניים שאותם פרסו בשנות ה־70 ובתחילת שנות ה־80".

לדברי המכון, ארה"ב פורסת טילי־שיוט משוגרים מן הים ומצוידים בנשק גרעיני וכן טילי שיוט משוגרים מן האויר, ויחד עם זאת היא ממשיכה בפיתוח הטיל הבאליסטי הבין־יבשתי „אם־אקס", שלפי התוכנית נועד לפריסה בשנה הבאה.

ברה"מ, מצידה, הודיעה בשנה שעברה על גידול של 11.8 אחוז בתקציב ההגנה הרשמי — הגידול המש־מעותי ביותר מזה 25 שנים — וגם היא מבצעת מודר־ניזאציה של המאגר הגרעיני שלה.

שר ההגנה האמריקאי ויינברגר מסר באחרונה, כי ברה"מ הציבה טילי „ס.ס־25" ניידים. המכון אומר, כי טיל נייד שני — „ס.ס.־24" — קרוב לפריסה, תחילה ב„מאגרי סילו" ואחר כך בקני שיגור ניידים.

כמו־כן, הכניסה ברה"מ לפעולה טילי־ירוט משוגרים מן הקרקע ויתכן שהיא גם פרסה במערב־אירופה טי־לים אשר קודם לכן היו מוצבים במרכז אסיה.

ברית־וארשה שווה לברית נאט"ו

עוד אומר המכון ללימודים אסטרטגיים, כי היתה עלייה של 37 אחוז במספר ראשי הנפץ הגרעיניים האסטרטגיים של הסובייטים בשלוש השנים האחרונות, בהשוואה לעלייה של 10 אחוזים בראשי הנפץ האמריק־איים באותה תקופה.

בידי ארה"ב יש עתה 10,174 ראשי־נפץ גרעיניים אסטרטגיים, בעלי כושר הרס משוער של 3,625 מגאטון. לסובייטים יש לפחות 9,987 ראשי־נפץ גרעיניים, בעלי כושר הרס של 5,837 מגאטון.

בפרק על הכוחות השגרתיים הפרוסים באירופה, אומר הדו"ח השנתי של המכון הלונדוני, כי מדינות ברית־וארשה קיימו בשנה האחרונה יתרון מספרי על נאט"ו, וכן הן מתחילות לשחות לנאט"ו גם מבחינה טכנולוגית. דו"ח המכון אומר: „המערב איבד במידה ניכרת את היתרון הטכנולוגי שלו בציוד קונבנציונלי, ובכך הושמה לאל הנחת ראשי נאט"ו, כי „האיכות יכולה לבוא במקום הכמות"...

קדאפי קיבל ממוסקווה צוללות, טנקים ונגמ"שים

מאת דליה שרון, סופרת „דבר" בבריטניה

לונדון (מיוחד ל„דבר"). — מקורות בלונדון מוס־רים, כי על אף החיכוכים בין קדאפי למיכאיל גורבא־צ'וב, בעת ביקורו האחרון של קדאפי במוסקווה, הובטח לקדאפי נשק רוסי רב. בין השאר, הובטחו לו שתי צוללות, טנקים, ולראשונה גם נגמ"שים.

הרוסים סרבו למכור לקדאפי טיל „סקאד", מכיון שהוא שלח את הטילים האחרונים שקיבל לאיראן, והם הופעלו במלחמה עם עיראק. בתמורה לנשק שקיבל, הס־כים קדאפי לספק מתקנים ימיים נוספים לברה"מ בארצו, כך מסרו המקורות הלונדוניים.

מוג'גאן הומאיונפאר, בת 26, הישובה בכסא־גלג־לים, ובהזאד נאזירי, בן 26, שניהם סטודנטים איראניים, מציגים מסמכים המתארים את השי־טות שבהן נהגו סוהריו של חומייני לענות את אסי־ריהם בכלא אווין, לא הרחק מטהראן. השניים הראו את המסמכים לעיתונאים במסיבת־עיתונאים שהיתה אתמול בפאריס. שני הסטודנטים ישבו בכלא אווין משך שלוש שנים, בעוון אהדתם את תנועת ה„מוג'אהדין" המתנגדת למשטר. הומאיונ־פאר ישובה בכסא גלגלים מאז שרגלה נכרתה, בעקבות עינויים שעברה בכלא.
(צילום־רדיו של „אסושיאייטד פרס")

ילד פלא ...ני בן 5 מתכונן לאוניברסיטה

... („רויטר"). — סיני בן חמש החל בלימודי ... עליו לעמוד ... כדי לספר את ... סיני בגליונו מאתמול ... משתתף יחד עם ספר ... ללימודים באוניברסיטת ... סיני אף פיתח תוכנית ל... הגאון, שכנת המשכל ... בני גילו, והבולע זה ... אנגלית. העיתון מספר ... התכוננו היטב ללידת ... זה האם לספס כל יום על ... ניות ומלונים ולישון בנפרד

הסעודים רוכשים בגרמ"ע ציוד לוחמה לצבא שלם

מאת זאב בארומאסקי, סופר „דבר" בגרמניה

בון (מיוחד ל„דבר"). — היקף הרכישות של ציוד לוחמה המיוצר בגרמניה שערב הסעודית מבקשת לרכוש מסתכם בכ־15 מיליארד מארקים, שהם כ־5.5 מיליארד דולאר — כך עולה מסיכום ש־ערך השבועון הגרמני „ריינישר מרקור".

שני הסעיפים העיקריים בהז־מנה זה הם בית החרושת לתח־מושת שסעודיה מבקשת לקנות (שבעה מיליארד מארק) והחלק הגרמני של 42 אחוז בייצור מ־טוסי ה„טורנאדו", שהסעודים עומדים לרכוש מבריטניה.

היקף זה של אספקת ציוד מל־חמה המתוכנן לסעודיה זהה ל־היקף השנתי של רכישות הנשק של צבא גרמניה הבונדסוור. הבונדסוור עומד לרכוש בשנת התקציב הבאה נשק בשווי של כ־15 מי־ליארד מארק.

ברבונן, סובלת התעשיה ה־צבאית הגרמנית של בהזמנות הבונדסוור לשנים הקרובות, וזה אחד הגורמים ללחץ כבד המופ־על על ממשלת גרמניה להתיר את מכירת הנשק לסעודיה.

נצחון לקיצונים הלבנים בבחירות־משנה בדרא"פ

יוהאנסבורג (ע"צ „רויטר ועתי"ם). — נשיא דרום־אפ־ריקה פ. ו. בותה אמר כאן ב־יום ד', כי „יש להמשיך במא־מצים, לבנות דרום־אפריקה שו־חרת־שלום", על אף הנצחון ש־בו זכו ביום ד' הקיצוניים הל־בנים בבחירות־המשנה.

מפלגתו, המפלגה הלאומית הש־לטת, נחלה שתי מפלות חשובות בבחירות אלה, כאשר המפלגה ה־ימנית־קיצונית „הרסטיגטה נאצ־יונל פארטי" ניצחה באחת מתוך חמש מערכות בחירות־המשנה ו־במקום השני ביותר.

בותה אמר עוד: „מספר רב של חברים מתונים במפלגה ב־דרום אפריקה היססו לצעוד יחד עם המפלגה הלאומית, בדרך של הריאליזם והשפיות. יש להביא בחשבון את עמדותיהם, אולם יה־יה צורך לשכנעם כי אין אנו יכו־לים להמשיך במדיניות של קפ־און".

הבחירות הראו מגמה חזקה של תמיכה בקיצונים הלבנים, שאינם מוכנים לוותר אפילו על קוצו של יוד בסעיף כלשהו בחוק ה־הפרדה הגזעית.

הנצחון המרשים ביותר של מפ־לגת „הרסטיגטה נאציונל" היה באיזור הבחירות סאסולבורג, שם הובסה המפלגה הלאומית כליל. זהו איזור של לבנים אמידים, דרומית ליוהאנסבורג.

המפלגה הלאומית שמרה על ה־רוב בשלושה אזורי בחירות אח־רים — פורט באסאל, ספרינגס ובית־לחם — אולם התוצאות הצ־או מגמה ברורה של התחזקות הימין הקיצוני. ספירת הקולות עדיין נמשכת באיזור הבחירות החמישי.

תוצאות הבחירות הללו אישרו את חששות המפלגה הלאומית מפני תגובת נגד למהומות של השחורים המשכות זה 20 חוד־שים. כמו כן, הראו הבחירות חשש מפני רפורמות במדיניות האפרטהייד.

פרשן מדיני אמר, כי התוצאות בסאסולבורג מהוות מפנה חמור לאחור, בהוסיפו כי התוצאות מר־אות, כי „האוכלוסיה הלבנה ב־מדינה זו מתפצלת בעמדותיה". עוד אמר, כי המפלגה „תהיה חיי־בת להתחשב בשדר שהתקבל מן בחירות אלה".

מטורפת פתחה באש במרכז קניות - הרגה 2 ופצעה 8

פילאדלפיה („רויטר", עתי"ם יצ"ב). — אשה פתחה באש על אנשים שעסקו בקניות במרכז קניות גדול ליד פילא־דלפיה ביום ד' והרגה שניים ופצעה 8.

„הרגו הרגו אותי. אתם יודעים שאני אשמה. עשיתי דברים נוראים. הייתם צריכים להרוג אותי במקום", אמרה סילביה סיגריסט, בת 25, כאשר נעצרה בחשד רצח בלילה שבין יום ד' ליום אתמול.

סיגריסט הרגה בירייה ילד בן שנתיים וגבר בן 64. אשתו של ההרוג, שראתה כיצד הוא נוטה למות, לקתה בהתקף־לב. שני ילדים ושני בני נוער היו בין 8 הפצועים. הכומר, שהכיר את היורה, אמר: „בסופו של דבר, סילביה קיבלה התקפת אמוק".

הכומר סיפר, כי היא אושפזה בבתי חולים לחולי נפש 12 פעמים ב־10 השנים האחרונות, ובשנה שעברה ניסתה לחנוק את אמה. ראש המשטרה בעיירה ספרינגפילד, ... תקרית הדמים, אמר: „היא פתחה באש על כל מי שנקרה על דרכה".

בין היתר, ירתה סיגריסט באנשים שעמדו בתור ליד בקיוסק בפתח הקניון ופצעה שני אנשים. אחר כך נכנסה לקניון והמשיכה באש מרובה חצי־אוטומטי בקליבר 0.22 אינץ' ופגעה ב־8 אנשים נוס־פים.

כפקד המשטרה ... שתפס בסיגריסט באוויר, נאבק עמה והשכיב אותה על הריצפה, בעת ... ההורג ... סרה.

אם אתה טוב באמת אנחנו רוצים אותך בתדיראן

„הצטרפתי לחטיבת התקשורת בשנת 1977 מיד לאחר סיום לימודי הנדסת מחשבים בטכניון. במסגרת תפקידי כראש ענף בחטיבת התקשורת, ניתנה לי ההזדמנות הנדירה לקחת חלק בתהליך שהוא פסגת שאיפותיו של כל מהנדס - ליווי מוצר עתיר־ידע מרגע "הולדתו" כרעיון ועד להחדרתו המוצלחת לשוק האמריקאי התובעני. תוך התמודדות עם ענקי העולם בתחום התקשורת. כל זאת תוך שנה וחצי בלבד. התהליך החל באיתור צרכים קיימים בשוק המערבי ונמשך בתכנון, פיתוח ויצור תוך שימוש בטכנולוגיות המתקדמות ביותר בתוכנה, בעיבוד אותות ספרתי ובמיזעור. והסתיים בלידתו של TWINTRUNK-8500 - "יכופל הקיבולי" - מוצר מתוחכם המאפשר הכפלת קיבולת הקווים של מערכת תקשורת ספרתית. הצלחתנו בשוק האמריקאי פותחת פתח לאתגרים מקצועיים אדירים. אם אתה טוב באמת, בוא אלינו לחטיבת התקשורת ותוכל להיות שותף להם."

אבי ליכטש, בן 34, ראש ענף תקשורת ספרתית בחטיבת התקשורת.

חטיבת התקשורת
למפעל תקשורת צבאית

ראש מדור הנדסת ייצור
תאור התפקיד: לווי קו ייצור, תיעוד, שיפור שיטות, זמני תקן, בדיקות יעילות, כלים והתקנים לייצור.
כישורים נדרשים: מהנדס תעשיה וניהול/מכונות. נסיון של 3 שנים בתפקיד דומה במפעל אלקטרוני. יכולת ניהול צוות עובדים.

ראש מדור הנדסה
תאור התפקיד: לווי וגיבוי קו ייצור מן המתקדמים בארץ בתחום התקשורת הצבאית והעברת מוצרים מפיתוח לייצור.
כישורים נדרשים: מהנדס אלקטרוניקה, נסיון של 3 שנים בתפקיד דומה. יכולת לניהול צוות עובדים טכני מיומן הכולל מהנדסים וטכנאים.

רמ"ד פרוייקטים מחו"ל
תאור התפקיד:
קליטה של פרוייקטים חדשניים מחו"ל והכנסתם לייצור, גיבוי ולווי טכני של קו הייצור.
כישורים נדרשים:
מהנדס אלקטרוניקה עם נסיון של 3 שנים בניהול פרוייקטים. כושר ניהול משא ומתן עם לקוחות בחו"ל. יכולת ניהול טכני ואדמיניסטרטיבי של צוות עובדים. שליטה מושלמת בשפה האנגלית (רצוי שפת אם).

פניות בקשר למשרות המוצעות ניתן להפנות לטלפון 03-9262935/997/992 כמו כן ניתן לפנות בכתב יד בצירוף קורות חיים ונסיון קודם ובציון המשרה המבוקשת לחטיבת התקשורת, רח' הסיבים 18, פתח־תקוה ת.ד. 500, מיקוד 49104.

- תנאים טובים למתאימים -
- סודיות מובטחת -
- כל המשרות מיועדות לנשים ולגברים -

קח חלק בהצלחה של תדיראן

עת"א שנה מעברי החצייה בשלושת הנתיב לרכב בדרך פתח תקווה

לקחים אחרי התאונה הקטלנית לנח מוזס ● בן מאיר: „מהירות רצחנית"

מאת אריה ארד, סופר

„אוטובוסים נוסעים בנתיב התחבורה הציבורי בדרך פתח תקווה בתל־אביב במהירות של 80 קמ"ש — ה־80 קמ"ש המותרים בהתאם" — אמר אתמול ראש אגף ה... בעיריית תל־אביב, דב בן מאיר, מנהל האגף לד... מן הוזה, כי נעשו טעויות קטלניות בתכנון ה... הולכי רגל, בעיקר ה... הרמזורים במקום שבו נהרג נח מוזס, העורך ה... „ידיעות אחרונות".

ד"ר בן מאיר בילקוטרה הציבה עם השנה 3 מהר־דות רק שלוש פעמים. בפעמים אלה נלכדו 50 נהגי אוטובוסים שנסעו במהירות של עד 80 קמ"ש. בן מאיר סבור כי יש להתקין בכניסות וביציאות מן הנתיב פסי האטה כדי להקטין את מהירות ,סיבובם של האוטובוסים ל־35 קמ"ש בלבד. אולם הוסיף, משרד התחבורה והמשטרה מתנגדים לכך.

בבדיקה שנערכה בעקבות ה־תאונה שבה נהרג נח מוזס במעבר־ החצייה שמול מערכת „ידיעות", — נמצא שמערכת התאונות שם איר־עו כתוצאה מהתנהגות הולכי רגל. „אפשר שהמשרד המורכב של מע־רכות הרמזורים ובעיקר מיקום פנסי הרמזור להולכי הרגל לא הבטיחו בנסיבות הקיימות אזהרה מתאימה וברורה להולך הרגל" — קובע אגף התנועה של העירייה.

מעות במיקום הפנסים

מסתבר — כפי שפורסם ב„דבר" לפתרות התאונה שבה נהרג מוזס — היא קרתה בשל שגיאה במי־קום הרמזורים להולכי רגל. אין הולך הרגל נוהג בהתאם לרמזור המתייחס אליו — שאינו בולט ביום או מוסתר לעתים קרובות — אלא על פי רמזור המתייחס לקטע אחר, אותו הוא רואה. „היתה טעות במיקום הפנסים", מודה עתה מנהל אגף התנועה.

ארגון מחדש

בעקבות הבדיקה תשקיע העי־רייה 75 אלף דולר בארגון מחדש של מערכות מעברי החצייה ב־שלושת הנתיבים לרכב שבדרך פתח־תקווה. המעברים יוזזו, כך שהולך רגל החוצה נתיב אחד לא יוכל להמשיך למעבר הבא אלא יצטרך לפנות שמאלה נגד כיוון נסיעת האוטובוסים ורק אחר כך לעלות על מעבר החצייה הנוסף בהתאם לרמזור המתייחס לנתיב הזה. כך גם לאחר שיוזזו את נתיב האוטובוסים. הרמזור יותקן על שלט גדול ובולט כך שאי־אפשר יהיה לטעות. הולך רגל יוזהר מפני תנועת אוטובוסים דו־סטרית.

סגירה חלקית

מערכת מעברי החצייה המסוכנת שבצומת „ידיעות אחרונות" תיסגר חלקית וישאר רק המעבר החוצה את הנתיב „מעברי" של רכב מכל הסוגים. הולכי הרגל יקפצו למעבר התת־קרקעי במרחק של כ־100 מ' דרומה. העובר מתחת לנתיב הד־אוטובוסים ולנתיב התנועה המע־רבי ויוצא מול בית חולים „הד־קריה".

המדרכות הסמוכות לנתיב ה־אוטובוסים יגודרו בשרשראות, פרט לאזורי התחנות כדי למנוע מהולכי רגל לרדת לכביש ב־טעות.

„מי"ש חייב לתת את הדין" — הגיב קצין משטג עם חילוץ 70 תלמיד מהכינרת

מאת סופר „הצפון"

70 תלמידים המסמר „אנקוריה" בתל־ חולצו אתמול בשלום מקרית לאי־חר שסירות הקאיאקים שמהן התהפכו ברוח סוף.

מבצע החילוץ שלוש שעות השתתפו ...יות של חברת השיט של עין־גב, סירות של משמר החופים של המשטרה, צוות חילוץ של רמת הגולן ויחידות של צה"ל שהסו־תייעו בססוק.

התלמידים, שהיו בטיול באיזור הכינרת, נכנסו למים בשעה 1.30 בצהריים ב־70 קאיאקים מחוף ה־„לונה גל". בלילה הקודם כבר היו באיזור סימנים ברורים של „שרקייה" עזה, מכות הרוח הגיעו למהירות של 60 קמ"ש. למרות זאת החליטו מארגני הטיול לקיים את שיט הקאיאקים. דקות אחדות לאחר שהתלמידים נכנסו למים הכתה בהם רוח במהירות של כ־60 קמ"ש. רוב הסירות הת־הפכו. התלמידים נסחפו כשלושה ק"מ אל לב הכינרת והחלו לזעוק לעזרה.

כאמור, צי של סירות שהגיע למקום החל בפעולת החילוץ. כל התלמידים חולצו בשלום, אך ל־דברי קציני משטרה שהיו במקום „היה למארגני הטיול הזה הרבה יותר מזל משכל ומישהו מהם חייב לתת את הדין על רשלנות חמורה שכמעט עלתה בחיי־אדם".

למזבה המזל כל התלמידים חב־רו אפודי הצלה ולכן הצליחו להי־שאר על פני המים במשך כל זמן החילוץ.

עלות מבצע החילוץ מסתכמת בעשרות אלפי דולרים. רופאים של צה"ל שהגיעו לחוף בדקו את התלמידים שחולצו מן המים ושלחו אותם הביתה.

„הסנ" עברה מהפסד לרווח

שיפור ניכעסקי הקבוצה בארץ ● הון החברה 27 מיליון דולר

מאת סופרו הכלכלי של „דבר"

קבוצת „הסנה" עברה במחצית הראשונה השנה מהפסדים לר־ווח. המעבר לרווח הושג בי־עיקר בשל שיפור ניכר בעסקי הקבוצה בארץ. בתקופה זו המשיכה החברה לשמור על מע־מדה הדומיננטי בשוק הביטוח — קרוב לשליש מתפוקת הענף כולו.

בשנת 1984 נרשם בחברה הפסד מתואם של כ־8 מיליון דולר. במח־צית הראשונה השנה הושג רווח של כ־200 אלף דולר.

מנכ"ל החברה, אלפרד גולק, מציין כמה סיבות לשינוי במצב הרווחיות:

החברות הבנות תרמו 3 מיליון דולר לרווח לאחר הפסדים בשנה הקודמת. עסקי ביטוח חיים תרמו יותר כמיליון דולר לרווח וה־השקעות כ־7 מיליון דולר. בחצי השנה הראשונה מימשה החברה נכסים ב־5 מיליון דולר, בין ה־שאר כדי להתאים את נזילות ההון לדרישות הפיקוח על הביטוח. הונה של החברה גדל ב־48 אחוז והסתכם ב־27 מיליון דולר. סכום העומד מעל דרישות הפיקוח ב־יחס לחברת האם.

עסקי הביטוח הכללי של החברה עדיין יצרו הפסדים, בעיקר כי תוצאה מביטוחים בחו"ל. קבלת הביטוחים החדשים מחו"ל קטנו ב־20 אחוז. עסקי הביטוח המקומי גדלו ב־32 אחוז (במונחים דו־לריים).

גולק מסר כי התפתחות עס־קים במחצית השנייה של 1985 עשויה להיות שונה מזו שהיתה במחצית הראשונה: ניסרת מגמה של הקטנת הפרמיות בביטוחי רכוש, ירידה ברווחי ההשקעות ועיכובים בתשלום הפרמיות צמו־דות הדולר.

ז שוכנע: יעכב ריסת בית מני

ראש עיריית תל־אביב, שלמה להט, שיכנע אתמול את יו"ר מן המנהלים של בנק לאומי, ארנסט יפת, לעכב את ה־בית מני, לפחות בכמה חודשים.

להט ה ליפת כי הוא רואה חשיבות רבה בשימור ביתי בשל ערכיו האסטטיים הארכיטקטו־ניים המהווים ציון חשובה בעברה של תל־אביב. בית ... בנק לאומי להופכו לבנין משרד.

יפת הן לעכב את ביצוע ההריסה וסוכם כי מהנדס הע... שמאי אסיף, והאדריכל המתכנן את הבנין החדש בנק לאומי, יעקב רכטר, יטכסו עצה כיצד ניתן לשלב את בית מני בתוכניות של בנק לאומי בגבעתר.

ראש הה להגנת הטבע בתל־אביב, יוסף פלדמן, הגיב בסיפוק ההחלטה.

העלבון והנזק של חבל אילות

מתיישבי הערבה רואים עלבון באי־הכללת חבל אי־לות באיזור הסחר החופשי של אילת. אתמול נתקע על כביש הערבה מסוף הגבול בין העיר אילת ליישובי חבל אילות, שכניה הקרובים של אילת.

„באיזור הזה, 350 ק"מ מתל־אביב, שכנים זה לא כמו במרכז הארץ" אמר לסופר „דבר" דני ואלה איש יוטבתה. „שכנות כאן היא שותפות בקשיי החיים של היום־יום: כאשר החום בקיץ עולה ליותר מ־40 מעלות, חם לכולם. כאשר צריך לנסוע 10 שעות הלוך וחזור כדי לסדר מדרסים לילד, זה רחוק לכולם. כאשר מחיר של כל מוצר כפול כמעט ממחירו בתל־אביב זה יקר לכולם. כך זה היה עד היום. „אבל הלילה בחצות נתקע מסוף הגבול בכניסה לאילה כמו טריז החוצה בין השכנים השותפים. השכנות תימשך, השותפות כבר לא כל כך — לא בגלל תושבי חבל אילות.

מעתה, תושבי אילת ישלמו 16 אחוז פחות על החש־מל שצורכים המזגנים שלהם; בחבל אילות ישלמו את מלוא המחיר כמו קודם. המרחק ממרכז הארץ יישאר אותו מרחק לכולם, אבל את מלוא מחיר ההובלה ישלמו מעכשיו רק תושבי חבל אילות. תושבי אילת כבר לא. גם מי שיסע לצפון בבכוניתו, ימלא אותה כמות של דלק בין אם הוא אילתי או איש חבל אילות. אבל הראשון ישלם על אותו הדלק 16 אחוז פחות. ואם יש ליישוב מישובי חבל אילות חניון קמפינג, למשל או תחנת דלק, מעכשיו הם יכולים לסגור אותם. מי יתאכסן או יקנה אצלם במחירים גבוהים מבמחירי אילת הסמוכה? ובכניסה לאילת וביציאה ממנה, שעשרות תושבי חבל אילות עוברים בה יום יום, כי זאת בירת האיזור שלהם ואין להם מרכז קרוב אחר — כל הבדיקות, המסמכים והאישורים כאילו הם נוסעים וחוזרים יום יום לחו"ל.

ועל כל קניה — לרוץ לבנק כדי לשלם את המע"מ, כי הרי אין פטור למרות שאין להם בסביבה מקום אחר לקנות בו. והסכנה שלא יתנו להם לצאת הביתה עם מה שקנו: תרופות מבית המרקחת, או בשר מה־איטלין, או בעליים, ולחם...

„אבל מעבר לכל אי הנעימות וההטרדות האלה, וה־קיפוחים הכלכליים, העלבון הגדול: עד היום התחלקו כל תושבי הקצה הדרומי של המדינה בכל הקשיים, וכאלה יש רבים מאוד באיזור הזה — בלי הבדל אם גרו בעיר או ביישובים הסמוכים לה. עד עכשיו הלכו יחד לאורך כל הדרך בחיפוש אחר פתרונות לבעיות המיוחדות של האיזור הזה. ומהלילה בחצות — אנשי חבל אילות לבדם, כי השכנים מאילת החליטו להמשיך לבדם ונטשו אותם לצד כביש הערבה. ולמתיישבי הערבה הדרומית אנשי חבל אילות זה קודם כל עלבון צורב מאד.

25 מיליון שקל שלמה קופ"ח על שמירת הריון לאשה אחת

(עש"ת). — 25 מיליון שקל שילמה קופ"ח הכללית למרכז הרפואי „הדסה" בירושלים בעד שמירת הריונה של חברת הקופה שעברה הפריה חוץ־גופנית מביצית של תורמת והופרתה בזרע בעלה.

האשה היא בת 39, חסרת שחלות לחלוטין, ובגלל רגישות הריונה היה צורך בשמירה קפדנית ובהשגחה רפואית. היא היתה מאושפזת שמונה חודשים ב„הדסה" ולפני ימים ספורים ילדה בת.

דובר קופ"ח, דוד תגר, מסר כי ההוצאה לשמירת הריונה של האשה נותנת מושג על היקף התקציב לאשפוז של הקופה, שכמנה הוצאה היינית זו במצוקתה התקציבית הנוכחית.

נסיון התאבדות היה אתמול במחלקה לשיקום של משרד הביטחון בתל־אביב. ויקטור ערוסי, נכה אחת המלחמות, המקבל טיפול שוטף במחלקה ובבתי חולים עקב פציעתו, הופיע במחלקה ולאחר המתנה, ניגש לפקידה שלדעתו ענתה לו לא בנימוס. הוא הוציא סכין ארוכה וניסה להתאבד אם לא ימולאו דרישותיו. למקום הוזעקו מספר ניידות משטרה ואמבולנס ולאחר כמחצית השעה הצליחו להוציא מידו את הסכין ולהובילו לאמבולנס, בדרך החל להתפרע וארבעה שוטרים נאלצו להרימו ולקשרו למיטה לאחר שידיו נקשרו לאזיקים. הוא הועבר לבית החולים אברבאנל בבת־ים. (צילום: סטודיו דב)

עוד בכיר נעצר בפרשת דרוויש בעיריית י־ם — הסגן

(ע). — פקיד בכיר נוסף בי־עיריית ירושלים נעצר על ידי היחידה הארצית לחקירות הו־נאה במשטרה, בהמשך למעצרו של מנהל המחלקה לשיפור פני העיר מרדכי דרוויש, שנעצר בחשד לעבירות שוחד ומרמה.

החשוד משמש כסגנו של דרוויש והוא נעצר שלשום בערב. היום יובא בכל הנראה בפני שופט להאר־כת מעצרו. כפי שנודע מייחסים החוקרים גם לחשוד זה עבירות מירמה.

העצור הוא בן 37, והוא עובד בעיריית ירושלים 21 שנה. לתפ־קידו האחרון נתמנה לפני שלוש שנים.

מקורות במשטרה העריכו, כי אנשים נוספים מעורבים כנראה בפרשה וצפויים מעצרים.

ארכה נוספת להסדר הפנסיה והפיצויים למפוטרי „אתא"

מאת סופר „דבר" בחיפה

עובדי בית חרושת „אתא" החליטו אתמול להת ארכה נו־ספת כדי לפתור את בעיות הפ־יצויים והפנסיה של מפוטרי החברה.

בהחלטה נאמר כי אם עד יום שלישי הבא לא יושג הסדר בקשר למפוטרים, תכונס אסיפה כללית מיוחדת שבה יוחלט על חידוש המאבק להבטחת זכויותיהם של עובדי המפעל.

באסיפה אתמול השתתפו 500 מפועלי המפעל. גרשון פלה, יו"ר ועד העובדים, דיווח על פגישת הוועד עם הוועדה המיוחדת של מינהל ההסתדרות לטיפול בתנאי הפרישה של פועלי „אתא" בהש־תתפות של חיים הברפלד. יו"ר הוועד ציין כי הברפלד הבטיח את עזרתה של ההסתדרות לשב־סות זכויותיהם של עובדי „אתא". הויכוח בתנאי הפרישה נוגע ל־915 עובדים, 400 מהם מעל גיל 50 ובעלי ותק של יותר מ־20 שנה במפעל.

מטעם הוועד נמסר כי 50 עוב־דים בלבד נקלטו עד עתה במקו־מות עבודה אחרים.

אבן פינה למפעל תעשייתי במגזר המושבי — „פוליניר"

מאת יצחק מרידור, סופר „דבר"

„החקלאות בישראל מיצתה למעשה את עצמה ועל כן עליה לפנות עתה לתעשייה כמקור פרנסה נוסף ומבטיח" — אמר אתמול שר התעשייה והמסחר, אריאל שרון, בטקס הנחת אבן פינה למפעל התעשייתי הגדול הראשון במגזר המושבי, מפעל „פוליניר" במושב רם און ב־חבל תענך.

„המגזר ההתיישבותי כולו", — סבור שרון, „אינו מסוגל לשאת יותר את הנטל שצמח על גבו בצורה של מועצות ייצור. מועצות שיווק וארגונים למיניהם. צריך שתיערך רוויזיה יסודית ודרושה התארגנות מחודשת שתגשר מעל גבה של ההתישבות את כל אותם גורמים מיותרים שאינם תורמים לה במישרין".

בעיצומה של סופה

גדליה גל, מזכיל תנועת המו־שבים, אמר שההתישבות הנועה המושבים מצויות בעיצומה של סופה שלא ידעו כמותה: המשק החקלאי שלנו מצטמצם והמושבים אינם יכולים להשען יותר רק על החקלאות והם מצווים להשליך את יהבם על תעשייה ותיירות.

מפעל „פוליניר" יצר תרמובים טרמופלסטיים המשמשים חומרי גלם לתעשיית הפלסטיקה עם הת־מחות בחומרים הנדסיים שהם החומרים המתוחכמים והמורכבים ביותר. נרכשה תכנית ציוד וידע ממפעל בניין בדיסי בשיתוף עם מפעל „גיליית" בבגדל העמק ה־מייצר מזה שנתיים פולימרים של ניילון לתעשיית הפלסטיקה בבד תעשיית חוטים.

יופי של בולים חדשים

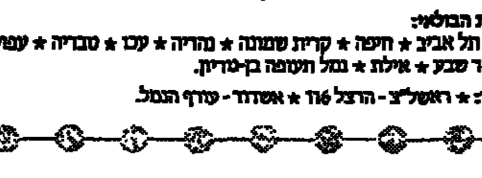

הקיבוץ (900 ש')

● 100 שנה לגדרה (600 ש')
● מאיר דיזנגוף (500 ש')
● ליאון יהודה רקנאטי (200 ש')

יום ההופעה: כ"א בחשון התשמ"ו 5.11.85

החומר הבולאי יימכר ביום ההופעה באשנבי השירות הבולאי ובבתי הדואר המורשים לכך. בולים עם שובלים וגליונות שלמים יימכרו גם לאחר יום ההופעה באשנבי השירות הבולאי ובסוכנויות הדואר - כל עוד המלאי יאפשר זאת - עד יום רביעי, כ"א בכסלו התשמ"ו 4.12.85

אשנבי השירות הבולאי:
★ ירושלים ★ תל אביב ★ חיפה ★ קרית שמונה ★ נהריה ★ עכו ★ טבריה ★ עפולה ★ נתניה ★ רחובות ★ אשקלון ★ באר שבע ★ אילת ★ נמל תעופה בן־גוריון.

סוכנויות דואר: ★ ראשל"צ - הרצל 116 ★ אשדוד - עורף הנמל.

חושב על מתנה מקורית? יש!
אלבום שנתי המכיל כל הבולים שהופיעו בשנת 1984.
ניתן להשיגו בכל אשנבי השירות הבולאי ובסוכנויות הדואר כמפורט לעיל.

בא לך בולים? הצטרף גם אתה למשפחת הבולאים, מלא התלוש ושלח לשירות הבולאי שד' ירושלים 12 יפו 61080 וקבל פרטים.

למצטרפים החדשים תישלח כרזת בולים צבעונית - חינם.

שמי ______ כתובתי ______
______ מיקוד ______

משרד התקשורת • השירות הבולאי

אַלְמֶקְס לכל המשפחה!

בתי־מרקחת

בתי מרקחת ליום ששי 1.11.85
תל־אביב
יהודה המכבי — יהודה המכבי 42 — 455198.
זיוה — אצל 52 שד' החקוה — 378403.
ירושלים
מרפאת רוממה — המ"ג 28 — 523191.
חיפה
מזור — המגינים 97 — 524113.
פתח־תקוה
קופת חולים כללית — חיים עוזר — 905271.
בת־ים — חולון
גני בת־ים — הנביאים 3 בת־ים — 585671.
המרכז — ככר וייצמן 12 חולון — 845236.
בתי מרקחת ליום שבת 2.11.85
תל־אביב
יהודה המכבי — יהודה המכבי 42 — 45598.
זיוה — אצל 52 שד' החקוה — 378403.
סופרפארם — איינשטיין 40 רמת אביב — מוצ"ש.
ערלוזורוב — ארלוזורוב 76 — 230746 — מוצ"ש.
ירושלים
הר הזיתים — הר הזיתים — 287480.
ביה"ח הר הצופים — הר הצו־פים — 818111 — מוצ"ש.
חיפה
הנשיא — שד' הנשיא 33 — 333312.
פתח־תקוה
קופת חולים כללית — חיים עוזר — 905271.
בת־ים — חולון
מזור — חביבה רייך 20 בת־ים — 583360.
המרכז — ככר וייצמן 12 חולון — 845236.

טבע תעשיות פרמצבטיות בע"מ. TEVA

יד טבנקין

ספרים חדשים בהוצאת „יד טבנקין"

• „הנני שלחני", העורך: י. מרגלית; המחיר — 10.100 ש'.
לקט מתוך חליפת מכתבים שבין המתנדבים בצבא הבריטי במלחמת העולם השניה לבין קרוביהם ויקיריהם בא"י.

• „דברים" ז. כרך אחרון לכינוס דברי יצחק טבנקין.
העורכים: אריה פיאלקוב, יוסקה רבינוביץ
המחיר — 10,400 ש'.

בזה תם ונשלם מפעל הוצאת „דברים" — דברי יצחק טבנקין — שבעה כרכים!

המעוניינים לרכוש את כל הסידרה, יקבלו הנחה של 40%! מחיר קטלוגי של כל הסידרה: 73,000 ש';
אחרי הנחה: 43,800 ש'.

מכירה והזמנות: „יד טבנקין", דאר רמת־אפעל 52960.

זוכרים את גדעון, השובב של הכתה ממחזור 1942?

היום הוא כבר סבא ל־6 נכדים! (עדיין שובב...)

„הכרמל" חוגג יובל!

ים ע"ש נבראלי (הכרמל)

בוגרי „הכרמל" בתל־אביב,
בקיץ בעומר תשמ"ו מחכה לכם מפגש מרגש בכנס הבוגרים ובתערוכה שיערכו במסגרת חגיגות היובל של בית הספר.
כן, „הכרמל" בן 50! אבל בואו נוכיח שלמרות הקמטים שצצו פה ושם, כוחנו עדיין במותנינו
שלחו אלינו את הפרטים האישיים שלכם: שם מלא, שם קודם, כתובת, מקצוע/עיסוק, מקום עבודה, שנת סיום, בצרוף המחאה ע"ס 10,000 שקל (10 שקלים חדשים) לכיסוי ההוצאות, לפקודת „כנס בוגרי הכרמל".

כדי להזכר היטב בימים ההם, שלחו אלינו כל חומר הנמצא ברשותכם — תמונות, תעודות, מסמכים, מחברות, יומנים, פלקטים וכו'.
אגב, אם רוח ההתנדבות שלכם סרם חלפה עם השנים, נשמח מאד להווכח בכך ולצרף אתכם לפעילות הארגונית שלנו.

את כל הנ"ל יש לשלוח לגב' רבקה רבינוביץ' מנהל החינוך — עיריית תל־אביב.

להוראות, הועדה הציבורית

מאה שערים · מאה שערים · מאה שערים · מאה שערים

הפדיונות הגדולים לא הגיעו לבורסה; נעצרו במק"מ וקרנות הנאמנות

מאת סופר „דבר"

האשליה שטיפחו כמה משקיעים כי ביום פדיון מניות ההסדר של הקשישים יגיעו לבורסה ביקושים גדולים לכל אפיקי ההשקעה ויהיו עליות שערים חדות, התנפצה אתמול על קרקע המציאות האכזרית. רוב הכסף לא הגיע לבורסה, אלא הופנה להשקעה בפקדונות שקליים, מק"מ, תכניות חסכון, קופות גמל וכו'. המסחר בבורסה היה דומה במעט לימי המסחר האחרונים, פרט למניות החופשיות שבהן היתה מגמה מעורבת עם נטיה קלה לעליית שערים.

אפיק ההשקעה העיקרי המשיך להיות המק"מ. בנק ישראל מכר אתמול בבורסה איגרות ב־9.4 מיליארד שקל. עקב הירידה בריבית לפקדונות שקליים (ל־40 אחוז לפקדונות גמבו) ירדה גם התשואה במק"מ והיא נעה אתמול בין 3.73 אחוזים בסידרה הארוכה ל־4.37% בסידרה הקצרה (פרט לסידרה ל־40 יום שתשואה בה ירדה ל־3.65% מאחר ולבנק ישראל לא היה מספיק מלאי על מנת לספק את הביקוש). יש לציין כי התשואה במק"מ גבוהה מהריבית שמשלמים הבנקים.

צבירה גדולה בקרנות הנאמנות

קרנות הנאמנות הסולידיות צברו אתמול כ־80 מיליארד שקל נמזה כ־30 מיליארד בקרן „סגולה" של לאומי־פיא). לעומת זאת בקרנות המתמחות במניות היה פדיון של כ־2 מיליארד שקל.

בנק ישראל פיחת אתמול את השקל כנגד כל המטבעות הזרים. הדולר עלה ב־0.5% והמטבעות האירופאיים עלו בין 0.34% (פרנק שווייצרי) ל־0.53% — (לישט"). מתחילת התוכנית הכלכלית החדשה מראשית יולי ירד הדולר ב־0.781% והמטבעות האירופאיים עלו בין 8.79% — (לישט"ש) ל־17.18% (פרנק שווייצרי).

עודפי ביקוש באג"ח

בשוק איגרות החוב הסתכמו אתמול עודפי הביקוש (נטו) ב־7 מיליארד שקל, מזה 4.8 מיליארד שקל לאג"ח הצמודות למדד. בצד הקונים שהיו בעיקר קרנות נאמנות סולידיות היו גם מוכרים גדולים, ומחזור העיסקות בשוק אגרות החוב הסתכם ב־11 מיליארד שקל. אגרות החוב המדדיות עלו בממוצע ב־5.9% והדולריות עלו בממוצע ב־0.59%.

באג"ח „ארבל" היה כרגיל מחזור העיסקות הגדול ביותר — 3.8 מיליארד שקל ורובן עלו עד 0.2 אחוז, כמה מהן ירדו עד 2 אחוזים. מחזור עיסקות של 0.8 מיליארד שקל היה ב„גליל" שעלו בין 0.2 ל־2.5 אחוזים וגם בהן היו כמה קבוצות שירדו עד 2 אחוזים.

מחזור העיסקות באג"ח הדולריות עלה אתמול ל־4.5 מיליארד שקל, באתמון ובגלבוע היו בדרך כלל עליות בין 0.5 ל־1.6 אחוזים וברמון היו תנודות עד אחוז לשני הכיוונים.

אכזבה ממניות ההסדר

המניות הבנקאיות שבהסדר נסחרו ביציבות, והיתה בכך אכזבה לאלה שציפו שכספי פדיון מניות ההסדר של הקשישים יופנו למניות הבנקאיות שבבורסה.

מסתבר כי יש גופים הנמצאים בקשיים ומנצלים את רמת השערים הגבוהה של המניות על מנת להשיג מזומנים.

סך עודפי הביקוש התחלתיים היה 3.6 מיליארד שקל כנגד עודפי היצע של 2.1 מיליארד שקל. גם כאן, בדומה לשוק אגרות החוב, היה מחזור עיסקות גדול 7.3 מיליארד שקל. לאחר המסחר אתמול, לא היה הבדל גדול בתשואה הבניות השונות והיא נעה בין 12.71% (פועלים עיש) ל־13.53% (אי.די.בי. רג').

יותר ירידות במניות

בשוק המניות החופשיות היה שיפור קל לעומת שני ימי המסחר האחרונים, אולם גם אתמול היו יותר ירידות שערים. במהלך המסחר ירדו 161 מניות לעומת 115 מניות שעלו או 127 מניות שנסחרו ללא שינוי בשערן. מחזור העיסקות במניות החופשיות היה דל — 1.4 מיליארד שקל בלבד.

מדד המניות ללא בנקים הראה ירידה יומית, של 0.06%. במהלך החודש האחרון ירד שוק המניות החופשיות ב־10.21%. לירידת שערים חדה היו ... מניות המתכת ומוצריה שירדו ב־20.08%, בענף מניות הנפט שירדו ב־17.33% ומניות חברות הבניה והחקלאות שירדו בממוצע ב־17.0%.

השיפור במגמת המסחר אתמול היה בעיקר בגלל מעורבות אחד הבנקים הגדולים. יצויין (בנק זה אינו מן המובילים בבורסה) וכן מפעילות של כמה משקיעים מהשורה. המניות הכבדות המובילות בשוק נסחרו בדרך־כלל ביציבות או תוך תנודות שערים קלות לשני הכיוונים: מניות דלק, נכסים, פולגת A, אי.די.בי. פיתוח, כלל ישראל 10 נסחרו ללא שינוי בשערן ומניות ים־המלח, חיפה כימיקלים, כלל אלקטרוניקה, האחרות עלו עד 5.1%.

הודעות בורסה

* רסק — בשנת 85־1984 היה לחברה רווח מותאם של 14.8 מיליון שקל בהשוואה לרווח מותאם של 20.1 מיליון שקל בשנה קודמת.

* גולדפרוסט — במחצית הראשונה של השנה היה לחברה הפסד מתואם של 397.2 מיליון שקל לעומת הפסד מתואם של 943.2 מיליון שקל בתקופה אפריל־דצמבר 1984. החברה בודקת אפשרות לגיוס הון מבעלי המניות.

* אילון — ההפסד המתואם לשנת 85־1984 הסתכם ב־1.2 מיליארד שקל לעומת 1.6 מיליארד שקל בשנה קודמת.

* החברה לישראל — במחצית הראשונה של 1985 היה לחברה הפסד מותאם של 982.2 מיליון שקל בהשוואה להפסד מותאם של 18.6 מיליארד שקל בתקופה מקבילה אשתקד.

שערי המניות

■ בנקים מסחריים

המניה	השער אתמול	המחזור באלפי שקל ע"נ	השינוי היומי בנקודות	השינוי היומי באחוזים
אגוד ש	12950	5.0	+200	+1.6
הספנות 0.1	1305 תב	76.7	-95	-6.8
הספנות 0.5 א	610 תב	364	+50	+8.9
כללי לא בהסדר	33100	15.6	+450	+1.5
בנק צפון אמריק 1.	הפסקת מסחר			
בנק צפון אמריק 5.	הפסקת מסחר			
בנק צפון אמר אופ1	הפסקת מסחר			
רנות 1.0 א	הפסקת מסחר			
רנות 5.0	הפסקת מסחר			
רנות שה 2	הפסקת מסחר			
הבינלאומי 5.0	2525	745	+65	+2.9
פ.י.ב.י 0.5	1930	1340		

■ בנקים בהסדר ההצמדה

המניה	השער אתמול	המחזור באלפי שקל ע"נ	השינוי היומי בנקודות	השינוי היומי באחוזים
אידיבי רג 100.0	73750	2111	+250	+.3
אידיבי ב 100.0	76000	20.2		
אידיבי בב 2.0א	451480	2.4	-500	-.1
אגוד 0.1	55500	247		
דיסקונט ב	96650	22.7	+25	
דיסקונט א	93980	431		
דיסקונט שה ב	11170	55.4		
המזרחי ש	30329	1963	-1	
המזרחי ם	30345	58.0	-105	-.3
המזרחי שה 9	13700	54.1		
הפועלים מבב	*81000	3.8	+3580	+4.5
הפועלים ש	49861	4097		
הפועלים ם	49870	752	-200	-.4
כללי א 1.0	128700	120	-1300	-1.0
כללי אופ 9	126400	1.0	-600	-.5
כללי שה 5	97200	3.8	-500	-.5
כללי שה 7	6125	71.8	-5	-.1
כלל 100.0	31695	5947	-10	
כלל שה 9	43190	31.4	-10	
כלל שה 11	12050	252	+120	+1.0
מימון ומסחר 1.0	44030	.8		
מימון ומסחר 5.0	22505	8.8		

■ בנקים למשכנתאות

המניה	השער אתמול	המחזור באלפי שקל ע"נ	השינוי היומי בנקודות	השינוי היומי באחוזים
ארגים 0.1	5700 תב	24.0	-330	-5.5
לאומי משכנתאות ש	3405	100	+30	+.9
לאומי משכנתאות ם	3405		-20	-.6
כרמל ש	3200		+120	+3.9
כרמל שה 1	2279	20.0	+55	+2.5
בנין ב' 5.0	3050	15.8	-101	-3.2
פת משכ ש	716	396	+1	+.1
משכן ב ש	1672	139	-88	-5.0
טפחות 0.1	3190	50.0		
טפחות מבב ש	11200 תב	8.6	-700	-5.9
טפחות רג ש	9100	55.6	+350	+4.0
טפחות שה 1	5940			
טפחות שה 2	3210	500	+120	+3.9
עצמור 1.0	604	1.9	+4	+.7
עצמור 5.0	340	252		
מירב 1.0	1265 תב	120	+75	+6.3

■ מוסדות מימון

המניה	השער אתמול	המחזור באלפי שקל ע"נ	השינוי היומי בנקודות	השינוי היומי באחוזים
[illegible] א ש	238	1261	-8	-3.3
חקלאות מבב א	37000			
חקלאות מבב ב	155500			
לאומי תעשיה א ש	2775	130	+40	+1.5
פתוח תעשיה מבב	לא נסחר			
פת תעש בב ב	לא נסחר			
פת תעש בב בב	לא נסחר			
פת תעש בב בבב	לא נסחר			
פת תעש בב ד	לא נסחר			
פת תעש בב דד	לא נסחר			
מרכז קבלנים 5.0	673	791	-15	-2.2
תיירות בב	170700			
כלל ליסינג 0.1א	3325			
כלל ליסינג 0.5ב	1499 תב	265	+136	+10.0
כלל ליסינג אג"ח1	10567	10.0	+24	+.2

■ חברות ביטוח

המניה	השער אתמול	המחזור באלפי שקל ע"נ	השינוי היומי בנקודות	השינוי היומי באחוזים
[illegible] 1.0	הפסקת מסחר			
[illegible] 1	הפסקת מסחר			
אררט 0.1	2582 תב	110	+160	+6.6
אררט א 0.5	1451	59.6		
בטוח משנה 0.1	1000 תב	30.6	-80	-7.4
בטוח משנה 0.5	460			
הדר 1.0	860 תב	360	-60	-6.5
הדר 5.0	350 תב	428	-20	-5.4
המנה ש	הפסקת מסחר			
הפניקס 0.1	4230 תב	8.6	-443	-9.5
הפניקס 0.5	1444 בב		-76	-5.0
המשמר־הדאל 1.0	4820		-80	-1.6
המשמר־הדאל 5.0	1640	15.0	-10	-.6
ירדניה 0.1	הפסקת מסחר			
ירדניה 0.5	הפסקת מסחר			
מנורה 1.0	15245	2.0	+726	+5.0
מנורה 5.0	5617	10.0	-50	-.9
סהר 3 1.0	2335	123	-100	-4.1
סקורטס 0.1	3580	68.5		
צור ש	1276	158	+61	+5.0
ציון החזקות 1.0	5395	12.7		
ציון החזקות 5.0	1425 תב	77.0	+130	+10.0

■ מסחר

המניה	השער אתמול	המחזור באלפי שקל ע"נ	השינוי היומי בנקודות	השינוי היומי באחוזים
אינטרבואו 1.0	2930	83.0	-50	-1.7
אינטרבואו 5.0	1800			
אינטרבואו אופ 1	480	710	-25	-5.0
מאיר עורא 1.0	3450	25.0		
מאיר עורא אופ 1	3300	25.0		
מתנה 1.0	הפסקת מסחר			
מתנה 5.0	הפסקת מסחר			
כלל סחר 1.0	995	180	-35	-3.4
קישטל 1.0	2065 תב	386	-205	-9.0
רפק 0.1	הפסקת מסחר			
רפק 0.5	הפסקת מסחר			
שופרסל א 2.0	3800	177	+50	+1.3
שופרסל ב 10.0	2100	1586		

■ שרותים

המניה	השער אתמול	המחזור באלפי שקל ע"נ	השינוי היומי בנקודות	השינוי היומי באחוזים
דלק ב ש	3095	1487		
הראל 1.0	2130			
הראל 5.0	990	4.8	-9	-.9
ספנות הספקה 0.1	9400	180	-50	-.5
ספנות הספקה 0.5א	3530	113	-130	-3.6
קדור 0.1	הפסקת מסחר			
קדור 1.0	הפסקת מסחר			
חברת החשמל 0.1	הפסקת מסחר			
מוסכי עירונה 0.1	הפסקת מסחר			
מוסכי עירונה 0.5	הפסקת מסחר			
מוסכי עירונה אופ1	הפסקת מסחר			
קונסורטיום 0.1	949 בב		-50	-5.0
קונסורטיום 0.5	420 תב	231	-64	-13.2
קופל 1.0	הפסקת מסחר			
קופל אופ 1	הפסקת מסחר			

■ מלונות ושרותי תיירות

המניה	השער אתמול	המחזור באלפי שקל ע"נ	השינוי היומי בנקודות	השינוי היומי באחוזים
גלי זהר 1.0	12447 תב	36.0	-1383	-10.0
גלי זהר 5.0	4140 תב	17.8	-460	-10.0
מלונות דן 1.0	*3422	37.6	+60	+1.8
מלונות דן 5.0	1750			
חוף האלמוג 0.1	2870	64.6	-52	-2.5
כנס 1.0	1900	50.0		
מלונות ירדן 1.0	2150 תב	50.1	+140	+7.0
מלונות יהלום 1	הפסקת מסחר			

■ מחשבים ושרותי מחשב

המניה	השער אתמול	המחזור באלפי שקל ע"נ	השינוי היומי בנקודות	השינוי היומי באחוזים
דטה מיכון 1.0	1380	68.7		
ה.ד.ס 1.0	4200	5.8		
יעבא 1.0	2619	25.0	-1	
יעבא אופ 1	2215	4.6	+5	+.2
כלל מחשבים 1.0	2200 תב	15.0	-150	-6.4
מ.ל.ל 1.0	6654 תב	120	+605	+10.0
מ.ל.ל 5.0	2198	12.9	+100	+4.8
משוב מחשבים 1.0	2565 קו		-135	-5.0
ניקוב מחשבים 1.	3900	20.0		
ניקוב מחשבים 5.	1701	32.9		
תים מחשבים 1.0	12000	9.0	+100	+.8
תים מחשב אופ 1	11715	3.0		

■ אחזקות נדל"ן והשקעות

המניה	השער אתמול	המחזור באלפי שקל ע"נ	השינוי היומי בנקודות	השינוי היומי באחוזים
אבנים נכסי 1.0	650 קו		-34	-5.0
אבנים נכסי 5.0	375 בב		-20	-5.1
אורן מבנים 1.0	562	66.2	+5	+.9
אורן מבנים 5.0	258	108	-12	-4.4
אזורים 1.0	1390	150	-10	-.7
אילון 1.0	הפסקת מסחר			
אילון אופ 1	הפסקת מסחר			
אל־רוב 1.0	1210	77.8		
אל־רוב 5.0	905	2.0		
אמבנים 1.0	751	88.0	-4	-.5
אמבנים אופ 1	563	28.0	-2	-.4
אפריקה 0.1	26100	58.0	-100	-.4
אפריקה 1.0	17400	64.5	-400	-2.3
ארדים 1.0	805	197	-20	-2.4
אילדן 0.1	6500	25.3	-200	-3.0
אילדן 0.5	4850	228		
בן־יקר נת 1.0	2639	25.0		
בריבין 1.0	1440 תב	50.0	-80	-5.3
בריבין 5.0	620 תב	79.6	-40	-6.1
בריבין אופ 1	590			
דוקר 1.0	2900		+50	+1.8
דוקר 1.0	364	380	+8	+2.3
דוקר 5.0	275	100	+9	+3.4
דוקר אופ 1	175.0	200	+5.0	+2.9

נכסים ובנין

המניה	השער אתמול	המחזור באלפי שקל ע"נ	השינוי היומי בנקודות	השינוי היומי באחוזים
דדש 0.1	2742	13.1	-30	-1.1
דדש 0.5	1555	30.0	+25	+1.6
ת.ל.ב 0.1	2380	10.0		
ת.ל.ב 0.5	1860	108	+40	+3.9
גבסים ובנין 1.0	2911	476	+1	
גב־ים 0.1	4370	34.0		
גב־ים 0.5	3000	25.0		
הכשרת הישוב 1.0	20020	32.1	+20	+.1
ישפרו 0.1	1617	296		
ישראלום 1.0	5600	35.0	+250	+4.7
ישרס 10.0	5507 תב	38.1	-612	-10.0
כהן פיתוח 1.0	3220	4.0	-33	-1.0
כלל נדלן 0.1	751	3507	+10	+1.4
לומיר 1.0	1970	1.0		
לומיר 5.0	990			
מ.ת.מ 1.0	1095	49.7	+11	+1.0
מגורי ביה 1.0	250 תב	2229	-28	-10.1
מגורי ביה אופ 1	280	580		
מזרחי בנין 1.0	1342 תב	25.0	+122	+10.0
מישאל 5.0	405	1203		
מנרב 5.0	366 תב	2012	+18	+5.2
מר־לז 1.0	330 תב	455	-22	-6.3
מר־לז אופ 1	3310		-90	-2.7
לוינשטין 1.0	3879 בב		-204	-5.0
לוינשטין 5.0	765			
לוינשטין אופ 1	901			
ליפשיץ 1.0	500	199	+15	+3.1
ליפשיץ 5.0	249	851		
ליפשיץ אופ 1	175.0	620		
נאות אביב 0.5	10601		+51	+.5
נכסי אחרים 1.0	2200	124	-50	-2.2
סהר השקעות 1.0	6300			
סהר השקעות 5.0	4020			
סולבנה מבנ א	3390	56.3	-260	-7.1
סלע 1.0	1970			
סלע 5.0	1210	30.0		
סלע אופ 1	930		+30	+3.3
עשר הלע 1.0	883	56.5	-46	-5.0
קרדיה 0.1	הפסקת מסחר			
קרדיה 0.5	הפסקת מסחר			
רובינשטיין 1.0	הפסקת מסחר			
רובינשטיין 5.0	הפסקת מסחר			
רגבין 1.0	1383	41.1	+30	+2.2
רגבין 5.0	853	100		
רסקו מבנה	2600	33.6		
רסקו רג	2268 תב	23.3	-252	-10.0
רסקו אופ 1	2850 קו		+126	+4.6

■ חקלאות

המניה	השער אתמול	המחזור באלפי שקל ע"נ	השינוי היומי בנקודות	השינוי היומי באחוזים
מטעי הדר 0.1	2124	5.4		
מטעי הדר 0.5	850	400	+30	+3.7
מהדרין 0.1	9950	30.0		
נכסי הדרים 1.0	1295	470		
פרי אור 0.5	2950	159	-100	-3.3
שו־הד 5.0	7078	30.0	+336	+5.0

■ מזון וטבק

המניה	השער אתמול	המחזור באלפי שקל ע"נ	השינוי היומי בנקודות	השינוי היומי באחוזים
אסאם 1.0	1236	161	-68	-5.2
אסאם אופ 1	לא נסחר			
אטלנטיק 1.0	הפסקת מסחר			
אטלנטיק אופ 1	הפסקת מסחר			
גולדפרוסט 1.0	3020 תב		+259	+9.4
גולדפרוסט 5.0	602 תב	110	+36	+6.4
גולדפרוסט אופ 1	580			
דובק מב ש	2810	633	+50	+1.8
דובק מב ב	2875	337		
עלבל 1.0	865 תב	622	-35	-3.9
עלבל 5.0	385	300	-20	-4.9
פרי־הו 1.0	5040	297	+130	+2.7
פרי־הו 5.0	3010	497	+90	+3.1
סגם בירה 1.0	7500	12.0		
סגם בירה 5.0	4490	.4	-60	-1.3
יכין 1.0	1230	147	+30	+2.5
יכין א 5.0	750	215	-20	-2.6
מן 1.0	12600			
מן 5.0	5400			
סוגפרוסט 1.0	4515	40.0	+40	+.9
עלית 0.1	11000	11.7	-500	-4.4
עסיס ב 0.5	15510	2.5		
שלגה אגל 1.0	2300		-2	-.1
שמן מבל ש	4050	97.5	-150	-3.6

■ טקסטיל והלבשה

המניה	השער אתמול	המחזור באלפי שקל ע"נ	השינוי היומי בנקודות	השינוי היומי באחוזים
ארגד 1.0	682	59.6	+10	+1.5
ארגד אופ א	2300			
אופים 1.0	1048	20.0	+48	+4.8
אופים אופ 1	2149			
אופנת ברוך 1.0	1012 תב	418	-113	-10.0
אופנת ברוך 5.0	620	757	-17	-2.7
אפתן 1.0	הפסקת מסחר			
אפתן אופ 1	הפסקת מסחר			
ארגמן רג ש	4370	.7	-45	-1.0
אתא ב 1.0	הפסקת מסחר			
אתא ב 0.1	הפסקת מסחר			

המניה	השער אתמול	המחזור באלפי שקל ע"נ	השינוי היומי בנקודות	השינוי היומי באחוזים
דלתא־גליל 1.0	2700	355		
דלתא־גליל א 5.0	2435	300	+5	+.2
כמויות מאוחד 1.	הפסקת מסחר			
כמויות מאוחד 5.	הפסקת מסחר			
[illegible] אופ 1	הפסקת מסחר			
ויטלס 1.0	1349	58.8	-71	-5.0
ויטלס 5.0	826 תב	150	-92	-10.0
וורדינון 1.0	2909		-191	-6.0
זיקית 1.0	2180 תב	73.5	-156	-6.7
זיקית 5.0	1488	170	+15	+1.0
טיב־כתב 1.0	330	295		
טיב־כתב אופ 1	265	160	+20	+8.2
יוטאר 1.0	1870			
לודזיה 0.1	1450	34.8		
לודזיה 0.4	407	504		
לינת 1.0	416	1038	+6	-1.5
מים גליקי 1.0	1200	113		
מים גליקי אופ 1	2750		+79	+3.0
מקס 0.1	36000	5.0		
מקס 0.5	5410	112		
עיט 1.0	9955	13.0		
עיט 5.0	2020	90.0	-120	-4.4
עמיק 1.0	1365	132	+4	+.3
פולגת א 0.1	7250	224		
פולגת ב 0.4	3540	699		
פלייזן א 0.5	2061	81.2	+1	
פרטר 1.0	521	96.7		
פלורינה 1.0	10800	70.0		
תעש תכודין 1.0	4250	301	+80	+1.9

■ מתכת ומוצריה

המניה	השער אתמול	המחזור באלפי שקל ע"נ	השינוי היומי בנקודות	השינוי היומי באחוזים
אקסטן 5.0	1140 קו		-60	-5.0
אקסטן אופ 1	1095 קו		-60	-5.2
אורדן 10.0	12140	95.3	+240	+2.0
אורדן 50.0	10000	14.6	+150	+1.5
בכלים ב	8700	7.4	-135	-1.5
הנכוף 1.0	4758	10.0	+228	+5.0
הנכוף 5.0	2220	305	-10	-.5
קופסאות פח 1.0	554	355	+2	+.4
קופסאות פח 5.0	450	89.2	-22	-4.7
מודן 1.0	602 תב	1339	+55	+10.1
מודן אופ א	499	50.0	+4	+.8
מתכת טרום 1.0	1664 תב	117	-160	-8.7
מתכת טרום אופ 1	1320	11.1	-74	-5.5
גבלי ציון 1.0	2163 תב		-120	-5.0
גבלי ציון 5.0	416 תב	4262	-34	-7.6
קיסבי 1.0	690	170	-30	-4.2
קיסבי 5.0	368 תב	1196	-22	-5.6
נחושתן 0.1	6000	35.9	-260	-4.5
נחושתן 0.5	1830	157		
עמיד 3.0	1290	35.6	-21	-1.6
פנר פלדה 1.0	3758	76.2		
קינג 1.0	6430 תב	10.0	-570	-8.1
קינג 5.0	3020	63.5	-250	-7.7
קליל 1.0	2463 תב	3.0	-140	-5.4
קליל 5.0	971 תב	55.0	-106	-10.0
[illegible] 5.0	1427	40.0	+20	+1.4
תעשיות רכב 1.0	930 תב	66.9	-80	-7.9
תעשיות רכב 5.0	520	73.1	-15	-2.6

■ אלקטרוניקה ואופטיקה

המניה	השער אתמול	המחזור באלפי שקל ע"נ	השינוי היומי בנקודות	השינוי היומי באחוזים
אלביט 3.0	361000	4.5		
אלקו 0.1	2985	.4		
אלקו 0.25 ב	1834	127		
אלקו 0.25 ב	1609	70.5		
אלקטרה 0.1	9944			
אלקטרה 0.5 א	5000	100	-20	-.4
אלרון 3.0	322000	3.4		
אריה 1.0	28055	5.2	+1335	+5.0
אריה אופ 1	26500			
כלל תעש אלקטר	2355	781	-30	-1.3
כמפיוטרוניקס 1.0	1665	630		
כמפיוטרוניקס 5.0	1135	369	-21	-1.8
ספקטרונ 1.0	1414	400	-60	-4.1
ספקטרונ 5.0	700	165		
ציקלון 1.0	3955	103	-5	-.1
ציקלון 5.0	2100	50.0	-2	-.1
קמבטרון אדיר 1.	2600	36.0		
קמבטרון אדיר 5.	1300	30.0	-12	-.9
ת.א.ת 1.0	2586 תב	441	-160	-5.8
ת.א.ת 5.0	650	232	-2	-.3
ת.א.ת אופ 1	5940			
תדיראן 1.0	3350	52.5	+105	+3.2

■ מוצרי בניה

המניה	השער אתמול	המחזור באלפי שקל ע"נ	השינוי היומי בנקודות	השינוי היומי באחוזים
א.ב. כלי בניה 1.0	1905	129	-5	-.3
אלקטל 5.0	4215	67.6	-40	-1.0
[illegible] 1.0	6000 תב	50.0	+600	+5.1
[illegible] 5.0	6670		-10	-.2
בטון תדיר 1.0	לא נסחר			
בטון תדיר 5.0	לא נסחר			
בר־און 1.0	2099			
בר־און 5.0	487			
בר־און אופ 1	370 תב		-30	-7.5

המניה	השער אתמול	המחזור באלפי שקל ע"נ	השינוי היומי בנקודות	השינוי היומי באחוזים
המשלול 1.0	800	50.0	-4	-5
המשלול 5.0	445	250		
המשלול אופ 1	הפסקת מסחר			
כרומוסכבט 1.0	6137 תב	5.0	-682	-10.0
כרומוסכבט 5.0	1420	45.5		
מ.ל.ב.ת 1.0	800	6.8		
מ.ל.ב.ת 5.0	385		-15	-3.8
מגדל השק בתפס	1435 מב		-75	-5.0
מוזאיקה ולפמן 1	לא נסחר			
מוזאיקה ולפמן 5	לא נסחר			

■ תעשיות ומוצרים כימיים

המניה	השער אתמול	המחזור באלפי שקל ע"נ	השינוי היומי בנקודות	השינוי היומי באחוזים
אבן 5.0	13100	87.4	+200	+1.6
אליאנס ב 200.0	900	88.4	-35	-3.7
גל תעשיות 1.0	3670	44.8	-150	-3.9
גל תעשיות 5.0	1760	20.0	+5	+.3
דקסטר 1.0	3382		+132	+4.1
דשנים 0.1	9636	20.5	+250	+2.7
דשנים 0.5	3500	105	-150	-4.1
חיפה כימיקל 10.0	1231 תב	1355	+60	+5.1
טבע ש	41200	36.5	+500	+1.2
טבע אופ 4	39500	10.0	+500	+1.3
ליפסקי 1.0	880 תב	281	+80	+10.0
ליפסקי אופ 1	1675	9.8		
ים המלח 0.1	10310	926	+110	+1.1
פטרוכימיים 10.0	305	1987	+4	+1.3
מקסימה 1.0	3000	56.6		
מקסימה 5.0	1276	133		
מקסימה אופ 1	1433	24.0	-70	-4.7
נקה כימיקל 1.0	7205 תב	143	+655	+10.0
כנו 1.0	8445	107	-200	-2.3
כנו 5.0	4230	150	-220	-4.9
קים כימיקל 1.0	4000	26.4	-201	-4.8
קים כימיקל אופ 1	3680	30.0		
ת.ג.ל 1.0	1734 תב		-91	-5.0
ת.ג.ל 5.0	*893	100	-47	-5.0
תא 5.0	4070	5.7	-100	-2.4
פרוטארום 10.0	10128	26.6	-422	-4.0
תרו א 5.0	2399	50.5	+9	+.4

■ עץ ומוצריו, נייר ודפוס

המניה	השער אתמול	המחזור באלפי שקל ע"נ	השינוי היומי בנקודות	השינוי היומי באחוזים
[illegible] 1.0	3948 קו		+188	+5.0
[illegible] 5.0	2022			
חבג 1.0	1729 תב	228	-200	-10.4
חבג אופ 1	1609 תב	122	-160	-9.0
יאה 1.0	3800	76.4	-120	-3.9
יאה אופ 1	4600	10.0	-205	-4.3
לבידי אשקלון 1	293	700	-3	-1.0
לבידאשקלון אופ1	432	250	+1	+.2
מולד ב 0.5	10350	35.0		
מפעלי ניר 10.0	105200	18.4		
סקאריה 1.0	1230	110	-20	-1.6
רים 0.1	1840 תב	54.3	-120	-6.1
רים 0.4	689	32.3	+9	+1.0
תפל ב 0.2	9800	100		

■ תעשיות שונות

המניה	השער אתמול	המחזור באלפי שקל ע"נ	השינוי היומי בנקודות	השינוי היומי באחוזים
אלקות 1.0	4050	29.1	-160	-3.8
אלקות 5.0	1911	37.5	-9	-.5
אבירן 1.0	1881	183		
אבירן 5.0	921	176	+11	+1.2
אבירן אופ א	650 תב	211	-90	-12.2
[illegible] 1.0	8200	37.1	-65	-.8
[illegible] אופ 1	הפסקת מסחר			
דיקה 1.0	4400	16.5	-180	-3.9
דיקה 5.0	2052 תב	35.9	-228	-10.0
הגפלק 1.0	6300 תב	43.5	-630	-9.1
הגפלק 5.0	2196	164		

■ השקעות העשיה

המניה	השער אתמול	המחזור באלפי שקל ע"נ	השינוי היומי בנקודות	השינוי היומי באחוזים
כרמיה ב 0.1	3990 תב	271	+286	+5.4
מור כבל 1.0	4400000			
כלל תעשיות 1.0	920	1406	+7	+.8
באנר טכנולוגיה	397	1682		
באנר טכנו אופ 1	310	970	+5	+1.6

■ חברות השקעה

המניה	השער אתמול	המחזור באלפי שקל ע"נ	השינוי היומי בנקודות	השינוי היומי באחוזים
[illegible] ש	3120	292	+100	+3.3
[illegible] פתוח 2.0	2248	1855		
אלקטרה 0.1	1300			
אלקטרה 0.5	669	320	-1	-.2
אלגר ב	2565	28.8	-60	-2.3
אלגר ב	2570	.5	-30	-1.2
אלרן ב	1700	75.5	-5	-.3
אלרן ב	1700	2.5	-12	-.7
אמיסר כבל 1.0	27000 תב	3.3	-2350	-8.0
אפיק 1.0	31000	15.6	-400	-1.3
אפיק 5.0	24000	42.1	-300	-1.2
בלגה 1.0	1700			
חברה לישראל 1.0	הפסקת מסחר			
חברה לישראל 5.0	הפסקת מסחר			
הלבון 0.1	62000	1.6	+1000	+1.6
הלבון 1.0 ש	15600	39.0	-700	-4.3
אפגא 0.5 א	*6950	23.5	-300	-4.1
פעלים השק ש	2600	680		
אמי השק 0.1	2810 תב	380	-180	-6.0
דיסקונט השק ש	3570	1347	-80	-2.2
מזרח השק ש	7100	31.2		
כור השק אגח 124	8582			
חדרן 1.0	הפסקת מסחר			
חדרן 5.0	הפסקת מסחר			
צא ב	6450	58.7	-50	-.8
[illegible] 0.1 א	1274 תב	193	+99	+8.4
כלל ישראל 10.0	1585	807		
כלל ישראל 50.0	940 תב	180	+80	+9.3
[illegible] 0.1	הפסקת מסחר			
[illegible] 0.5	הפסקת מסחר			
[illegible] 0.1	5926 תב	16.0	+511	+9.4
[illegible] 0.5 א	2720	1218		
עז השק 0.1	1705 תב	75.3	+90	+5.6
עז השק 0.5	680 תב	100	-70	-9.3
[illegible] השק ב	12700	34.8		
[illegible] 0.1 א	4005	16.0	+5	+.1
[illegible] 0.5	2000	100	+70	+3.6
[illegible] ב 2.5	1001	92.7	+5	+.5

■ מחקר ופיתוח

המניה	השער אתמול	המחזור באלפי שקל ע"נ	השינוי היומי בנקודות	השינוי היומי באחוזים
[illegible]	2022 תב	51.9	+160	+8.6
[illegible] אופ 1	1802			
כלל טכנולוגיות	310	865	-10	-3.1

■ חיפושי נפט

המניה	השער אתמול	המחזור באלפי שקל ע"נ	השינוי היומי בנקודות	השינוי היומי באחוזים
כלל חיפושי נפט 1.0	2829 תב	70.3	-240	-7.8
כלל חיפושי נפט 5.0	1335			
[illegible]	10000	85.5		
[illegible] 1.0	1699	60.0	-1	-1
[illegible] 5.0	570			
[illegible] אופ 1	480	13.7		
י.א.ל 5.0	970	385	+5	+.5
י.א.ל אופ 1	הפסקת מסחר			
[illegible] 1.0	2070	106		
[illegible] 5.0	757			
[illegible] 1.0	1085 תב	614	-191	-15.0
[illegible] 5.0	430	685	+3	+.7
[illegible] אופ 1	283 תב	1600	-60	-17.5
[illegible] ב 0.1	1585 תב	225	-170	-9.7
צפון אבירם נפט 1.	240 קו		+11	+4.8
צפון אבירם נפט 5.	170.0	518	-3.0	-1.7
צפון אבירם אופ 25	478	92.5		
נפטא ב	754000 תב	1.2	-60215	-7.4

■ מניות הנסחרות במט"ח

המניה	השער אתמול	המחזור באלפי שקל ע"נ	השינוי היומי בנקודות	השינוי היומי באחוזים
[illegible] ב	235			

שערי מטבע חוץ ליום 31.10.1985

המטבע	השינוי	בנקנטים לאומי קניה	בנקנטים לאומי מכירה	בנקנטים הפועלים קניה	בנקנטים הפועלים מכירה	בנקנטים דיסקונט קניה	בנקנטים דיסקונט מכירה	העברות והמחאות לאומי קניה	העברות והמחאות לאומי מכירה	העברות והמחאות הפועלים קניה	העברות והמחאות הפועלים מכירה	העברות והמחאות דיסקונט קניה	העברות והמחאות דיסקונט מכירה	שער יציג
1 דולר ארה"ב	+7.80	1519.4	1454.0	1521.5	1455.0	1519.9	1454.5	1478.277	1496.722	1480.265	1498.734	1478.779	1497.225	1488.3
1 לירה שטרלינג	+10.30	2186.3	2092.1	2189.6	2088.8	2194.7	2098.1	2132.415	2159.022	2137.502	2164.173	2133.132	2159.747	2147.4
1 מארק גרמני	+2.31	581.06	556.03	582.28	557.85	581.83	556.22	565.3069	572.3604	565.8073	572.8671	565.4969	572.5528	568.81
1 פרנק צרפתי	+0.77	190.16	179.52	191.04	180.02	190.73	180.59	185.2942	187.6062	185.6365	187.9527	185.3797	187.6928	186.47
1 גולדן הולנדי	+2.33	514.22	492.56	515.94	492.54	515.23	492.56	500.7915	507.0198	501.3599	507.6158	500.7701	507.0184	504.10
1 פרנק שווייצרי	+2.82	707.88	677.40	708.68	678.54	708.98	677.28	688.6921	697.2857	688.6555	697.2481	689.0840	697.6820	692.88
1 כתר שוודי	+0.92	193.32	184.60	193.81	185.01	193.50	184.98	188.0760	190.4227	188.3289	190.6787	188.0674	190.4140	189.12
1 כתר נורבגי	+0.63	193.22	184.90	193.73	184.98	193.52	185.00	187.9804	190.3259	188.2930	190.6423	188.0919	190.4382	189.27
1 כתר דני	+0.30	159.94	153.06	160.69	153.40	160.38	153.32	155.6082	157.5497	156.1461	158.0944	155.8819	157.8269	156.75
1 מרק פיני	+0.38	270.58	258.93	271.29	258.99	270.89	258.97	263.2495	266.5341	263.6269	266.9163	263.2910	266.5762	265.03
1 דולר קנדי	+2.80	1111.1	1063.2	1114.6	1064.0	1113.3	1064.3	1081.007	1094.495	1083.173	1096.689	1082.082	1095.584	1088.7
1 דולר אוסטרלי	+6.10	1084.8	985.7	1075.5	1020.8	1073.5	1007.9	1034.794	1047.785	1036.407	1049.339	1035.142	1048.057	1041.5
1 [illegible]	+2.59	580.09	500.08	578.96	514.64	576.74	517.59	570.6151	577.7349	571.8264	578.9613	571.9889	579.1268	575.53
10 פרנק בלגי	+1.81	284.22	271.98	286.77	269.94	284.65	272.12	278.7099	282.1875	279.0846	282.5668	278.8036	282.2823	280.55
10 שילינג אוסטרי	+3.72	826.24	790.66	828.35	790.87	827.79	791.36	803.8486	813.8785	805.0387	815.0835	804.5562	814.5949	809.08
1000 לירה איטלקית	+3.75	864.21	818.72	872.80	830.91	871.26	818.92	836.6030	847.0416	837.6641	848.1159	836.7658	847.2064	842.33
100 ין יפני	+2.27	718.25	687.32	720.41	687.73	719.54	687.87	698.7840	707.5030	700.0536	708.7884	699.3494	708.0754	703.09
1 [illegible]	-357.6	4044.8	3809.1	4018.5	3776.8	4009.8	3796.8	—	—	—	—	—	—	3877.0
1 [illegible]	+0.38	—	—	—	—	85.83	67.13	—	—	—	—	—	—	86.150
1 [illegible]	-17.98	902.87	849.85	924.42	868.69	922.02	863.98	—	—	—	—	—	—	874.38

דולר יציג: 1,488.3 · דולר שוק: 1,620—1,615 · דולר נוסעים: 1,764.4

שערי קרנות נאמנות

ליום 31.10.85

הקרן	מחיר יחידה	מחיר פדיון
[illegible]	3191.73	3228.03
[illegible]	19942.45	20134.30
[illegible]	24266.43	24530.23
[illegible]	1032.02	1053.71
[illegible]	314.95	316.91
[illegible]	16870.05	17081.57
[illegible]	7656.35	7811.90
[illegible]	2693.27	2747.38
[illegible]	3280.75	3353.61
[illegible]	3618.79	3699.72
[illegible]	984.82	998.70
[illegible]	7097.04	7252.98
[illegible]	2604.68	2617.26
[illegible]	454.16	459.76
[illegible]	99.83	102.08
[illegible]	457.36	459.89
[illegible]	987.51	992.63
[illegible]	4578.84	4671.40
[illegible]	4689.00	4798.58
[illegible]	10898.39	10976.77
[illegible]	719.44	731.42
[illegible]	7050.35	7136.64
[illegible]	6593.04	6697.64
[illegible]	1204.60	1215.28
[illegible]	2920.05	2956.66
[illegible]	1040.42	1048.48
[illegible]	1077.84	1089.31
[illegible]	195.59	199.50
[illegible]	272.27	277.74
[illegible]	2725.72	2766.56
[illegible]	2890.94	2948.82
[illegible]	22995.79	23219.24
[illegible]	324.98	331.50
[illegible]	1980.75	2020.22
[illegible]	13741.54	13948.29
[illegible]	13154.08	13352.19
[illegible]	2345.48	2374.84
[illegible]	115.31	116.90
[illegible]	8335.28	8378.03
[illegible]	2885.68	2927.59
[illegible]	3712.49	3729.43
[illegible]	946.69	959.23
[illegible]	2936.70	3012.51
[illegible]	110.19	110.70
[illegible]	295.00	300.92
[illegible]	8925.26	8994.41
[illegible]	79786.70	80824.80
[illegible]	6634.54	6707.24
[illegible]	10617.43	10697.93
[illegible]	803.46	813.57
[illegible]	2273.30	2283.00
[illegible]	180.63	181.49
[illegible]	2098.80	2107.80
[illegible]	1011.22	1023.30
[illegible]	776.44	780.04
[illegible]	634.07	637.59
[illegible]	2170.60	2182.10
[illegible]	11008.56	11087.90
[illegible]	794.22	797.99
[illegible]	17670.58	17936.65
[illegible]	6097.49	6143.18
[illegible]	2591.68	2630.48
[illegible]	271.98	277.44
[illegible]	10968.47	11050.65
[illegible]	3264.29	3305.09
[illegible]	3585.84	3625.71
[illegible]	8292.62	8292.62
[illegible]	6553.57	6625.08
[illegible]	19282.09	19442.73
[illegible]	1935.26	1953.19
[illegible]	917.43	930.00
[illegible]	300.81	302.38
[illegible]	1008.32	1021.07
[illegible]	1081.56	1095.46
[illegible]	15420.74	15554.08
[illegible]	290.97	296.81
[illegible]	3945.67	3977.23
[illegible]	3294.11	3243.56
[illegible]	11571.70	11620.69
[illegible]	23795.00	24230.65
[illegible]	12232.40	12529.21
[illegible]	604.90	608.28
[illegible]	1308.01	1411.78
[illegible]	4265.82	4267.44
[illegible]	941.62	946.36
[illegible]	975.63	983.03
[illegible]	324.08	325.57

שערי אגרות חוב

סדרה / קבוצה	שער	השינוי
3% מלווה מדינה (גליל) — קבי 201 תשואה 3.27%: 3601	28184	2
3602	25865	2
קבי 202 תשואה 3.38%: 3603	23928	84
3604	21428	41
קבי 203 תשואה 3.50%: 3605	19459	92
3606	18723	74
3607	17369	47
3608	16441	129
קבי 204 תשואה 3.45%: 3609	15685	364
3610	14135	333
3611	13645	327
3612	13237	321
קבי 205 תשואה 3.96%: 3613	12122	-5
3614	11609	-6
3615	10717	-6
3616	9800	-5
קבי 206 תשואה 3.70%: 3617	9364	-80
3618	9069	-79
3619	8319	-73
קבי 207 תשואה 4.29%: 3620	7616	-76
3621	7226	-73
3622	6507	-67
קבי 208 תשואה 4.14%: 3623	6148	-62
3624	5788	-59
קבי 209 תשואה 4.35%: 3625	5216	-9
3626	4818	-8
3627	4462	-7
קבי 210 תשואה 4.13%: 3628	4158	+72
3629	3892	-74
3630	3757	+71
קבי 211 תשואה 4.34%: 3631	3395	-6
3632	3200	-6
3633	3019	-5
קבי 212 תשואה 4.50%: 3634	2628	-4
3635	2481	-4
3636	2386	-4
קבי 213 תשואה 4.60%: 3637	2223	-31
3638	2066	-30
3639	1888	-28
קבי 214 תשואה 4.38%: 3640	1578	-3
3641	1365	-3
קבי 215 תשואה 3.03%: 3642	1279	-34
3643	1107	+34
קבי 216 תשואה 4.49%: 3644	954.8	-26.3
3645	859.8	-24
4% מלווה מדינה (גליל) — קבי 251 תשואה 4.61%: 3701	760	-1.2
קבי 252 תשואה 4.65%: 3702	577.6	-25.1
קבי 253 תשואה 4.50%: 3703	515.4	+0.9
3704	441.5	-0.7
קבי 261 תשואה 4.73%: 3751	235.4	+3
קבי 262 תשואה 4.26%: 3752	95.3	-4.7
3753	91.3	-4.6
קבי 271 תשואה 2.65%: 3901	101.2	-3.1
4% מלווה פתוח (90% הצמדה): 3101	261000	-700
3102	252500	-1500
3103	249200	
3104	247500	-9700
3105	226400	
קבי 404 תשואה 2.42%: 3106	226440	-356
קבי 405 תשואה 2.00%: 3107	226433	+1644
קבי 406 תשואה 2.36%: 3108	214599	-3820
קבי 407 תשואה 4.80%: 3109	207888	+341
קבי 408 תשואה 1.40%: 3110	218534	10102
קבי 409 תשואה 4.65%: 3111	202672	+352
קבי 410 תשואה 0.15%: 3112	206072	-6314
קבי 411 תשואה 0.69%: 3113	209846	-6431
קבי 412 תשואה 0.90%: 3114	202036	-7402
קבי 413 תשואה 0.00%: 3115	210589	-9356
קבי 414 תשואה 0.30%: 3116	195587	+8212
קבי 415 תשואה 3.90%: 3117	196058	+317
קבי 416 תשואה 0.70%: 3118	199503	11530
7%-6%-4% מלווה (88% הצמדה) — קבי 501 תשואה 0.90%: 3201	170897	+4321
קבי 502 תשואה 3.00%: 3202	167165	+1195
קבי 503 תשואה 3.60%: 3203	164544	-4089
3204	160952	-4229
קבי 504 תשואה 3.75%: 3205	157513	+152
קבי 505 תשואה 3.80%: 3206	156263	+42
3210	152193	+29
קבי 506 תשואה 3.60%: 3211	148624	+685
3212	146038	-697
קבי 507 תשואה 4.70%: 3213	137602	+1127
3214	132011	+1124
קבי 551 תשואה 3.65%: 3501	135521	+2082
קבי 552 תשואה 3.75%: 3502	131979	+2065
3503	117994	-1834
3504	119865	+1884
3505	116635	-1996
קבי 701 תשואה 3.59%: 3521	118299	-2407
3524	106277	-2325
קבי 702 תשואה 4.50%: 3522	110467	-1468
3523	104129	-1346
קבי 703 תשואה 4.84%: 3525	101086	+303
3526	101034	+307
3527	98904	+301
3528	96061	+297
קבי 704 תשואה 5.00%: 3529	95466	+228
3530	93231	+223
3531	92958	+225
3532	90135	+218
3533	90076	+220
3534	84472	+206
קבי 705 תשואה 5.02%: 3535	85080	+140
3539	80561	+122
קבי 706 תשואה 5.07%: 3536	84680	+231
3537	84397	+232
3538	79434	+207
3540	79244	+208
3541	80014	+218
3542	79957	+220
3543	75798	+209
קבי 707 תשואה 5.06%: 3544	76403	+169
3546	74651	+166
3547	74152	+165
3548	73004	+165
3550	70414	+157
3551	69593	+156
קבי 708 תשואה 4.84%: 3545	74298	+122
3549	70092	+115
3552	64240	+105
3554	64098	+105
3555	64098	+105
קבי 709 תשואה 5.03%: 3553	62812	+8
3571	54214	
קבי 710 תשואה 4.85%: 3556	60860	+100
3558	60826	+99
3559	58542	+96
3560	55454	+91
3561	54093	+91
קבי 711 תשואה 5.05%: 3557	61877	+101
3572	55893	+91
קבי 712 תשואה 4.98%: 3573	55092	-111
3574	50741	-103
3577	50793	-107
3578	46713	-98
קבי 713 תשואה 5.00%: 3575	50200	+81
פתוח 01	10250	-2000
פתוח 02	9546	
פתוח 03	9599	+2766
פתוח 04	9500	-2500
גלבוע — קבי 801 תשואה 2.35%: 6101	1195	+236
קבי 802 תשואה 2.47%: 6102	729	+140
קבי 803 תשואה 2.67%: 6103	648	-79
קבי 804 תשואה 2.49%: 6104	609	-56
6105	576	+53
קבי 805 תשואה 2.59%: 6106	556	+96
6107	535	-92
קבי 806 תשואה 2.76%: 6108	382	+52
6109	364	-49
6110	358	+48
קבי 807 תשואה 2.95%: 6111	296	-18
6112	289	-18
קבי 808 תשואה 2.89%: 6113	195	-11
קבי 821 תשואה 3.21%: 6151	784.1	+3.7
6152	751.4	+3.5
קבי 822 תשואה 3.36%: 6153	645.6	-4.7
6154	634.1	-4.7
קבי 823 תשואה 2.86%: 6155	430.5	+14
קבי 824 תשואה 3.05%: 6156	343.3	+9.5
קבי 825 תשואה 3.35%: 6157	249.1	-1.7
6158	238	-0.4
קבי 826 תשואה 3.52%: 6159	200.9	-4.5
קבי 827 תשואה 3.20%: 6160	190.6	+1.1
6161	184.3	+1
קבי 828 תשואה 3.30%: 6162	166	-3.4
קבי 829 תשואה 3.30%: 6163	155.1	+0.9
6164	149.2	+0.8
קבי 830 תשואה 3.20%: 6165	140	+0.7
קבי 831 תשואה 3.28%: 6166	131.7	-2.1
6167	128.8	-2
6168	127.2	-2
קבי 832 תשואה 3.30%: 6169	119.1	-2.5
רשף — קבי 901 תשואה 8.50%: 7001	231	-1.8
7002	224	-1.5
קבי 902 תשואה 8.48%: 7003	213	-1.1
7004	197	-0.9
קבי 903 תשואה 8.18%: 7005	186	+1.1
קבי 904 תשואה 8.40%: 7006	174	+0.4
קבי 905 תשואה 8.35%: 7007	167	-1
7008	154	-0.9
קבי 906 תשואה 7.50%: 7009	154	-4.7
קבי 907 תשואה 8.57%: 7010	[illegible]	-0.8
קבי 908 תשואה 8.94%: 7011	130	-0.5
7012	125	-0.5
קבי 909 תשואה 8.60%: 7013	124	+0.7
קבי 910 תשואה 8.58%: 7014	108	+0.6
קבי 911 תשואה 5.99%: 7015	99	-6.1

תשואה / שינוי	שער
+82	49782
-75	45828
4.90%	
-632	43272
-593	39341
-553	37857
-526	35131
4.65%	
-318	33798
-308	31852
-286	28840
-292	28828
5.00%	
-583	28774
-543	26181
-541	26094
-540	25963
4.62%	
-23	36323
-21	25065
-20	23925
-19	23687
4.74%	
-22	25896
-20	24614
2.20%	
+6799	117587
+6784	116650
3.10%	
-4791	109788
-4689	103612
-4839	103689
-4745	101477
2.35%	
-6162	113916
-6093	104916
4.50%	
-157	96135
-154	94083
-149	91555
3.40%	
-3354	100657
-3292	98703
-3391	98916
-3304	95979
-3319	93631
-3406	93374
4.90%	
-2778	96775
-2756	94207
3.90%	
-1313	89449
-1267	87959
-1214	[illegible]
4.60%	
-739	85557
-713	84330
-675	79258
-671	74470
[illegible]	[illegible]

התאם לעצמך השקעה בבנק לאומי
לפי טווח הזמן. סוג ההצמדה ואפשרויות המימוש.
בנק לאומי

אלה מחירי המכוניות המשומשות

בעריכת אפרים מוהר

המחירים נקובים בדולרים

דגם	1984	1983	1982	1981	1980	1979	1978
אודי 80 אל. 1.3 / 1.6 / אוטומט תוספת 20%	12000	10200	9200	8000	7000	6000	5000
אודי 100 1.6	20000	17000	12000	9600	7500	6000	5000
אודי 100 — 200	30000	25000					
אוטוביאנקי ג'וניור־נורמל	6800	6200	5300	4500	4200	3500	3200
אלגנט תוספת 10%							
עלית תוספת 15%							
אבּרט תוספת 50%							
אופל קדט 1.3	10800	9000	8200	7200	6200	5200	4500
אוטומט תוספת 500 ד'							
אסקונה 1.3	11000	10000	9000	7800	6500		
אוטומט תוספת 1000 ד'							
דה לוקס תוספת 10%							
אסקונה 1.6	13500	12000	11000	9300	8000	6500	5300
קורסה 1000	7500						
1200	8500						
1300	10000						
רקורד	15500	12000	9500	8500	6800	5800	4800
אוטומט תוספת 600 ד'							
אלפא סוד 1.2 1.3	9200	7500	6500	5500	4800	3800	3200
1350 תוספת 10%							
אלפטה 1.8	16000	14000	11000	9500	7000	6000	5000
2.0	22500	18500	15500	12600	10000	9000	8000
אינוצ'נטי (993) מילה	6000	5500	4500				
אס.אל. תוספת 300 ד'							
ב.מ.וו. 315		12000	10500	9500			
316	17000	15000	13500	12000	9600	8000	6500
320	26000	21000	16000	12600	11000	9000	8000
אוטומט תוספת 1000 ד'							
525	33000	26000	21000	17000	14000	11000	9000
דייהטסו־שרייד 1000	7800	6600	6000				
5 הילוכים תוספת 300 דולר							
אוטומט תוספת 8%							
שרמנט 1.3	9000	7500	6500				
1.6 אוטומט תוספת 6%	10300	9000					
וולוו 240, 244 1.8 אוטומט	18500	15500	13500	12300	10000	9300	7600
ג'י.אל. תוספת 30%							
760	40000	32000					
טלבו הוריזון 1.1, 1.3	8200	6700	5300	4300	3300	2600	2000
סולרה 1.3 אל.אס.	9000	7000	6000	4500	3800	3100	
1.6 אוטומט	13500	10500	8000	7000	6000	5000	
אס.איקס תוספת 500 ד'							
לנציה 1.3 בטה, דלתא	10600	8200	6500	5500	3600	2600	2000
פריזמה 1.3	11200	8800					
מיני מיינור 1.0	6800	5800	4800	4200	3300	2800	2200
מטרו 1.0	7600	6300	5500	5000			
מטרו 1.3	8200	6900	5900				
מאסטרו	10000	8600					
סיטרואן ויזה (652)	6800	5800	5000	4000	3000	2500	
ויזה (1124)	8200	7600	5900				
סיטרואן 1.2 ג'י.אס.	10000	8500	7000	5600	4200	3600	3000
1.3 ג'י. אס.איי.							

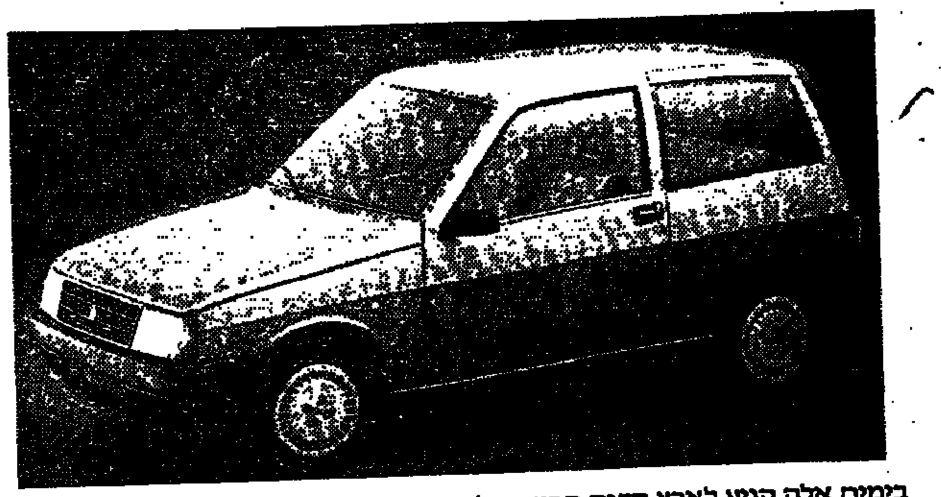

בימים אלה הגיע לארץ הדגם החדש של אוטוביאנקי, המיני הפופולרי של לנציה. הדגם החדש נמכר בשתי גירסאות. האחת מצויידת במנוע הפייר החדשני בן 993 סמ"ק, המותקן גם באונו 45 של פיאט. מחיר של הביאנקי־פייר כ־15 מיליון שקל, כולל מע"מ והפקדה. הדגם האחר, הנמכר ב־23 מיליון שקל, מצוייד במנוע טורבו בן 1049 סמ"ק.

דגם	1984	1983	1982	1981	1980	1979	1978
סובארו 1300 די.אל.	9300	8300	7500	6600	6000		
אוטומט תוספת 700 ד'							
1600 די.אל. וקאסטום	11500	9500	8500	7300	6300	4400	3600
1800 אוטומט	13000	9800	8500	7000	6000		
סיאט פורה אל (900)	6500						
פורה ג'י. אל. 5 דלתות	7000						
רונדה 1200	8000	7000					
ג'י.אל. 1600 תוספת 40%							
סוזוקי אלטו (796)	6800	5800					
פולקסווגן גולף 1.1 3 דלתי	10500	9500	8500	7600	6600	5600	4600
1.3 תוספת 10%							
5 דלתות תוספת 5%							
1.5 תוספת 20%							
[illegible] 1.2 1.3	9000	7600	6200	5500	4600	3800	3200
פאסאט 1.3		9700	8200	7000	6000	5300	4700
ג'טה 1.3	11000	10000	8800	7800	6800		
1.5 תוספת 15%							
פולו 11	9000	7800	7000	6300	5400	4500	4000
סנטנה 1.6 אוטומט	16500	15000					
פורד פיאסטה (957)	8200	7300	6800	5800	5200	4400	3800
דגם אל. תוספת 8%							
אסקורט ברבנה				5500	4900	4300	3800
אסקורט אריקה 1.3	11500	10200	9200	8000			
1.6 תוספת 25%							
סיירה אל. 1.3	10200	9200					
1.6 תוספת 15%							
[illegible] 1.6 אל.			10500	8500	6600	5200	4500

דגם	1984	1983	1982	1981	1980	1979	1978
פז'ו ג'י.אל. 104 (954)	7200	6500	5500	4700	3900	3300	2800
ג'י.אר. תוספת 8%							
אס.אר. תוספת 20%							
205 (954)	8300						
1124 תוספת 6%							
305 ג'י.אל. 1.3	10500	9200	8200	7600	6600	5300	4800
אס.אר. (1470)	12600	11300	10200	9200	7500	6000	
504 1.8	15000	13000	11500	10000	8000	6500	5000
2.0 תוספת 10%							
505 ג'י.אר. 1.8	17000	14000	11800	10000	8300	7200	
אוטומט תוספת 7%							
אס.אר. 2.0	23600	20000	17000	14000	11000		
פיאט 127	7500	6400	5700	4900	4500	3800	3300
ספורט תוספת 10%							
פאנדה		5600	5200				
אונו 45 (903)	7000	6000					
אונו 55 (1116)	7500	6500					
ריטמו 1.1	8000	7000	6500	5400	4500	3800	
1.3 תוספת 10%							
131 1.3	10300	9300	8300	7500	6500	5000	4000
1.6 תוספת 8%							
רגאטה 1300	10000						
1500	14500						
132		11800	9000	7200	5000	4000	3000
רנו 5 טי.אל. (956)	8300	7500	6800	6300	5300	5000	4000
ג'י. טי. אל.	9500	8300	7300	6600	6000	5500	4500
9 1100	9200	8000	7000				
11 1100	9500	8000					
14 1200		8500	6500	5500	4500	3500	3000
18 1400	12500	11000	8300	7200	6200	4600	
1647 תוספת 10%							
פואגו 1.4 טי.אל.	16000	13000	10500	8500	7500		
פואגו 2.0	26500	20000					
אולדסמוביל קטלס	40000	30000	23000	17000	14000	10000	8000
דלתה רויאל תוספת 10%							
אולדסמוביל אומגה 2.5	34000	26000	19000	13500	10000	8000	
ביואיק סקיילארק 2.5	35500	27000	19000	13500	10000	8000	
פורד פיירמונט 2.3			14500	10800	8500	7200	5500
דודג', פלימות, וליאנט (3687)	32000	23000	18000	14000	11000	8000	6700
מרצדס 200, 220	40000	32000	25000	19000	17000	15500	14000
230	44000	35000	27600	22500	19000	17000	15000
190	42000	30500					
תוספת 10%							

המחירים דלעיל אמורים לגבי רכב במצב תקין (פח ומכני) ללא עקבות נזקים תאונתיים ורשום ע"ש אדם פרטי. כשהרכב מהשכרה — 20% פחות; כשהרכב רשום ע"ש בי"ס לנהיגה — 25% פחות; מונית לשעבר — 25% פחות; הכב רשום ע"ש מינהל הרכב או חברה ציבורית — 10% פחות; רכב לאחר שיקום עם החלפת מספר הרכב — 25%—30% פחות; לאחר תאונה — החל מ־8% פחות, בהתאם לעוצמת הפגיעה וסוגה.

„יש חדש בעסקים" באל על

מאת אריה ארד

חשיבה גאונית בפשטותה הושגה השבוע בפגישת כמה מראשי „אל־על" עם כתבי התעופה: מחלקת עסקים לכל – אם כי רק בקווים לארה"ב.

עד כה היו זכאים לטוס במחלקת העסקים, רק אנשים שקנו כרטיס ב־2,818 דולר לניו־יורק וחזרה. במחיר זה הם זוכים בגמישות מירבית במשך השהות והאפשרות לעלות בתחנות ביניים שונות, אולם גם בשירות מיוחד בטיסה. עתה החליטו ב„אל־על" להפריד בין השניים – בין גמישותו של הכרטיס ובין השירות בטיסה. המשמעות היא, כי מעתה יכול אדם לרכוש כרטיס במחיר 595 דולר לניו־יורק וחזרה ולטוס בכל זאת במחלקת העסקים, אם יוסיף עוד 180 דולר לכל כיוון. כרטיסו יתנה לו אמנם רק זכות לטוס ישירות הלוך והזור במועדים קבועים מראש ותוך שהיה מיזערית ומירבית בארה"ב – אך במטוס יישב במחלקת העסקים המרווחת.

טיסה במחלקת העסקים כוללת בידוק מהיר בדלפק מיוחד, המתנה במועדון המלך דוד, והעיקר – מקום מרווח במטוס, כאשר המירווח בין השורות מגיע ל־40 אינץ' – יותר מבכל חברה אחרת בקו זה – ובין כל שני נוסעים יש מקום פנוי. לרשות הנוסעים גם ארון לתליית מעילים ז'אקטים, לבל יתקמטו.

במהלך הטיסה יוגשו משקאות חינם וארוחה משופרת ועם סיומה יקבל הנוסע את מטענו במהירות מירבית.

מ־23 בנובמבר עד 20 בדצמבר יונהג מחיר היכרות לשירות החדש בסכום של 99 דולר לכל כיוון. בגלל מיגבלות יאט"א יונהג שירות זה לפי שעה רק בקווים לארה"ב, אולם לא מן הנמנע שהרעיון החדש ייקלט גם אצל חברות אירופיות.

כל מי שטס אי פעם 12 שעות במושביה הצפופים של מחלקת התיירות עשוי להעריך את השירות החדש. עם זאת, מספר המקומות מוגבל ל־35 בלבד.

אורלי כהן, בת 22 (שניה משמאל) זכתה במילגה ללימוד בבית־הספר הגבוה למלונאות בלוזאן. אורלי היא בתו של אלברט כהן, מנהל האירועים במלונות רמדה־רנסנס ולרום בירושלים. אורלי עבדה מאז שיחרורה מצה"ל כמלצרית ברמדה. המילגה נתרמה על־ידי התאחדות בתי המלון בשוויץ, שנציגה גיזין פאראס (ראשון משמאל) ואלבר פונאם (ראשון מימין) באו להעביר אותה לאורלי. שלישי משמאל הוא שגריר שוויץ בישראל, פייר איב סימונין, שבחסותו נערך הטקס, במסגרת „שבועיים שוויצריה" במלון מוריה בירושלים. לאירוע הגיעה תזמורת עממית שוויצרית.

„סוויסאיר" מאירה פנים לישראלים

מאת דויד מרשיב

„סוויסאייר" צופה, כי בעונת החורף הקרובה תהיה עלייה בתנועת הישראלים היוצאים לחופשה בשווייץ לעומת אשתקד, הודות למחירים הנוחים שמציעה החברה.

בשמונת החודשים הראשונים השנה חלה ירידה של 42 אחוז בתנועת של ישראלים למלונות בשווייץ. מנכ"ל „סוויסאייר" בישראל אלכס אקרמן אומר, כי בחודשים ינואר־אוגוסט הגיעו לבתי מלון בשווייץ 70 אלף ישראלים לעומת 125 אלף המקבילה אשתקד. לדברי אקרמן חלה ירידה של 5 אחוזים במספר הנוסעים הישראליים במטוסי „סוויסאייר".

„סוויסאייר" מציעה השנה חבילות נופש במחירים נוחים. התכנית מתבססת על אתרי תיירות ובתי מלון טובים.

בחוברת „פנטסטי" יש 28 יעדי נופש חורפיים בשווייץ. חבילות הנופש המוצעות הן שילוב של מרגוע עם סוגי ספורט חורף שהעיקרי בהם הוא הסקי, המחייב תשלום נוסף.

אחת האפשרויות היא דירת נופש בלאקסאר (בחלק הצרפתי של שווייצריה) בת שני חדרים (4 נפשות) למשך 7 ימים במחיר 319 פר"ש, שהם כ־140 דולר. אם מחלקים זאת ל־4 נפשות, המחיר הוא 35 דולר לשבוע לאדם. המחיר כולל דמי רישום, מסים מקומיים, מטבח, שירותים, רדיו וטלוויזיה, דמי ניקיון וכביסה.

במקום אחר, בריגלס ישלם הישראלי במלון בן 3 כוכבים 60 פר"ש, שהם 26 דולר ליחיד בחדר זוגי עם שירותים צמודים וחצי פנסיון. חבילת נופש באיזור זה לשבוע ימים עם חצי פנסיון תעלה 405 פר"ש, שהם 180 דולר.

באינטרלאקן יוכל ישראלי לבלות תופשה בת שבוע במלון בן 4 כוכבים במחיר 759 פר"ש, שהם 337 דולר לחצי פנסיון. מחיר זה כולל 7 ימי מנוי לרכבלים באיזור היונגפראו ו־7 שעורי סקי של חצי יום כל אחד.

בבאזל אפשר לבלות במלון 5 כוכבים במחיר 66 פר"ש, שהם 29 דולר ללינה וארוחת בוקר או ב־86 פר"ש (38 דולר) לחצי פנסיון ליחיד בחדר זוגי. בלוצרן קיימת חבילה לשהייה של יומיים במלונות 5 כוכבים במחיר 140 פר"ש (62 דולר) לשני לילות ליחיד בחדר זוגי.

בדבוס, אתר חורף חביב על ישראלים במלון „סאן סטאר" יעלה יום 78 פר"ש (34 דולר), בכלל זה חצי פנסיון.

כרטיס רכבת „סוויס־הולידיי קארד" מאפשר נסיעה חופשית בכל מערכת הרכבות של שווייץ במחיר 170 פר"ש (75 דולר) ל־8 ימים או 145 פר"ש (65 דולר) ל־4 ימים מחלקה שניה.

יש גם הצעות נוחות בנושא השכרת רכב. נוסעי „סוויסאייר" יוכלו ליהנות מרכב חינם וישלמו רק בעד הקילומטראז' עד תקרת קילומטרים מסויימת. למשל במכונית פיאט פנדה ישלם הנוסע תעריף מיוחד של 235 פר"ש (105 דולר) עד תיקרה של 534 ק"מ. כל ק"מ מעבר לתיקרה זו – ללא תשלום נוסף.

נושאים על גלגלים

האצבע מופנית לכיוון לא נכון

הפתגם הנודע „האצילות מחייבת" יש שהוא מהווה תעודת כבוד והוקרה למי שכלפיו הדברים נאמרים ויש שהוא מחטיא את המטרה ומהווה ראש חץ בכיוון הלא־נכון.

כלפי מה עולים הרהורים אלה? כלפי התייחסות הציבור לאירועים והקשר האסוציאטיבי שמקשרים אותם.

הנה, לפני כשנתיים הונהג נתיב מיוחד לתחבורה הציבורית בכביש סואן ועמוס לעייפה – דרך פתח־תקוה, בקטע שבין רחוב נחלת יצחק ושדרות יהודית. הנתיב נקבע באמצע הכביש, כשמשני צדדיו יש נתיבים לתחבורה „רגילה", נתיבים תלת־מסלוליים שבהם חולפים כלפי כלי רכב בכל שעות היום.

כדי להגיע לנתיב לתחבורה ציבורית, שלצדו קבועות תחנות להורדת והעלאת נוסעים יש במקום אחד מעבר תת־קרקעי מתחת לנתיבים של התחבורה הרגילה ובמקומות אחרים נקבעו מעברי־ חציה מרומזרים המחייבים את הולכי הרגל לחצות שלוש מערכות כבישים סואנות. כך נבנה גשר עלי במקום נוסף.

למרבה הצער, במעברי החציה המרומזרים קורות תאונות רבות. הציבור אינו מצליח להתרגל לשילוש הקשה של מערכות התחבורה וכתוצאה מכך נפגעים אנשים וכבר נתבע מחיר דמים כבד של אחד־עשר הרוגים בתקופת תפעולו של נתיב התחבורה הציבורית.

כך הוחמצה כוונה טובה ונכונה, מחוסר מחשבה מספקת, ואולי גם מחוסר אמצעים לפתרון מקיף של הבעיה.

אבל, כל אימת שנפגע אדם במעברי־החציה הללו מופנית מיד אצבע מאשימה ונשמעות טענות כלפי מי? כלפי מפעילי התחבורה הציבורית – אלה שלמענם נקבע הנתיב, אלה שלטובתם הציבור שהם משרתים הוחלט שיש להעדיפם בהקצאת הכביש המיוחד. במילים אחרות: הצרכן, ולא היצרן (במקרה זה: המתכנן והמבצע) סופג את מלוא הזעם הציבורי על מציאות שאין לו כל אפשרות להשפיע עליה... זו, במקרה שלפנינו, „האצילות מחייבת".

לא מכבר, לאחר אסון נוסף בקטע כביש זה, נשמעה הצעה לחייב את האוטובוסים הנוסעים בנתיב המיוחד להדליק אורות גם בשעות היום, כדי להזהיר את חוצי הכביש מפני הסכנה. בעלי ההצעה יוצאים מהנחה שהולכי־ הרגל אינם מודעים לסכנה שבחציית כביש כה רחב ואינם מתבוננים בעיון ברמזור המתיר או האוסר את החציה. לדעתם, אורותיו הדולקים של האוטובוס הנע בכביש ידליקו אור אדום במוחו של הולך הרגל ויביאו אותו לידי זהירות גדולה יותר.

מובן מאליו, כי אין זה הפתרון היעיל והנכון לבעיה. הגורם לתאונות במעברי החציה הללו הוא שילוב של חוסר־זהירות מצד החוצים ותכנון לא נכון של המעבר. בכביש כה רחב וסואן, בעל שלוש מערכות תנועה נפרדות (צפון – דרום, דרום – צפון ונתיב תחבורה ציבורית דו־כיווני) אסור לקבוע מעבר חציה קונבנציונאלי. הפתרון הנכון הוא מעברי־חציה עיליים או תחתיים, שיפרידו את החוצים מכל מגע עם הכביש ועם התחבורה הסואנת עליו.

נכון, זה עולה כסף – ואולי כסף רב שאינו מצוי – אבל זו הדרך היחידה למנוע אסונות במקום כזה. כל פתרון אחר חושף את הולכי הרגל לסכנה שאינה נובעת דווקא מהתנהגות הנהגים, אלא מן הטבע האנושי והקושי האובייקטיבי לשלוט בשלוש מערכות הרמזור הנפרדות שלרוחב הציר.

היוצאת מדברינו: במקום לתקוף את הבעיה בליבה ולחפש את הפתרון הנכון – פונים לכיוון הלא־נכון, מייעצים לנהגי התחבורה הציבורית (למה דווקא להם? כיוון שהם בנתיב האמצעי?) לנסוע באורות דלוקים, להאיט את מהירותם ואולי אפילו לקבוע פסי הרעדה על הכביש כדי לאלץ אותם לנסוע לאט.

עם כל הצער על האסונות והכאב על קיפוח חיי אדם בכביש, עלינו לזכור, כי הנתיב לתחבורה ציבורית הופעל במחשבה לאפשר לתחבורה הציבורית זרימה שוטפת, במהירות חוקית סבירה, גם בשעות שהנתיבים משני צדדיו פקוקים באלפי כלי־רכב הנוהרים לעבודה ובחזרה. כל העצות של הממנים אצבע מאשימה בכיוון הלא־נכון הן – למעשה – חזרה למצב הקודם, שבו התחבורה הציבורית היוותה חלק מן המבוך התחבורתי בשעות השיא וגורל האוטובוסים היה כגורל שאר כלי הרכב הנעים (אולי נכון יותר לומר „זוחלים") בנתיבים העמוסים.

אם המגמה היא להעדיף את התבורה הציבורית – וזו מגמה נכונה מכל הבחינות – צריך ליצור בנתיבים המיוחדים לה תנאי תנועה חלקים, שיאפשרו זרימה שוטפת, ולא להכביר מכשולים על דרכה.

לסיכום: סוף מעשה במחשבה תחילה. מי שמתכנן את הנתיבים ומבצע את העבודה – ולא מפעילי התחבורה הציבורית – צריך לבודד את הולכי הרגל מן הכביש. זה יהא הפתרון ההולם לבעיה החמורה והכאובה.

מוגש כשירות לציבור

דבר ספורט · דבר ספורט · דבר ספורט · דבר ספורט · דבר

בחירת הנהלת ההתאחדות לספורט נדחתה ב־21 יום

מאת סופר „דבר"

מכבי ואליצור ערכו „שביתה" וסרבו להגיש את רשימות מועמדיהם ● מאחר שהתקנון מחייב הצגת מועמדים של שני מרכזים לפחות, נדחתה ההצבעה ● מכבי ואליצור תובעים להפקיד בידיהם תפקידי יושבי־ראש בשלושה איגודים ● הפועל — מסרב

בחירת הנהלת ההתאחדות לספורט והיו"ר המיועד שלה, עמי שלף, נדחתה ב־21 יום בעקבות משבר יחסים בין מרכזי הספורט, שמנע אתמול קיום בחירות במהלך האסיפה הכללית.

רק כמה עשרות צירים — נציגי אגודות, פעילי ענפים ובעלי תפקידים — הגיעו לאסיפה הכללית בת"א, ובהיעדר קוורום חוקי נדחתה פתיחתה בשעה. אולם כבר קודם־לכן היה ברור, כי „הצימוק שבעוגה" — בחירת היו"ר, ההנהלה והנשיאות — יידחה למועד אחר.

נציגי מכבי ואליצור עשו יד אחת, בדומה לשיתוף־הפעולה ביניהם במשבר הזורים בכדורסל, והחליטו שלא להגיש את רשימות מועמדיהם להפקידים השונים במוסדות ההתאחדות. יו"ר האסיפה, שופט בית־המשפט המחוזי שאול אלוני, קבע מייד, כי הצעד של מכבי ואליצור משמיט את הקרקע מתחת לרגלי האסיפה כי אחר שתקנון ההתאחדות מחייב להציג לבחירה מועמדים של לפחות שני מרכזי ספורט.

הנסיונות של אנשי הפועל, מאחורי הקלעים, לשכנע את מכבי ואליצור להגיש את מועמדיהם ולהימנע מפאסיביות, שתטרפד את הבחירות, עלו בתוהו. השותפים הקואליציוניים עמדו על שלהם ותבעו מסיעת הרוב, הפועל, התחייבות להפקיד בידיהם תפקידי יושבי־ראש בשלושה איגודים ענפיים לפחות.

הקצר בתקשורת בין המרכזים רוקן את האסיפה הכללית מתוכנה. לאחר שמיעת דו"חות מהיו"ר היוצא (ובינתיים... נשאר בתפקידו) מיכאל צלטנר ומהגזבר אריה סלוצקי, התפזרו הצירים כדי לחזור ולשוב לאסיפה נוספת, שתיקרא ב־21 בנובמבר.

עד אז, מאמינים הכל, ימצאו אולי מרכזי הספורט נוסחת־פשרה, שתאפשר לעמי שלף — המועמד של מרכז הפועל להפקיד היו"ר — ולחבריו, ביחד עם נציגי מכבי ואליצור, להרכיב סוף־סוף את מוסדות ההתאחדות לספורט.

אופק רואה בחומרה

מזכ"ל הפועל, יצחק אופק, אמר אמש, כי הוא רואה בחומרה את התנהגות נציגי מכבי ואליצור שהפרו את ההסכם הבין־מרכזי שנחתם בחודש מאי 1984, בו נקבעו יחסי הכוחות לגודל המוסדות ואילו התביעות החדשות של מכבי ואליצור סותרות את ההסכם.

פסטיבל כדורעף לחובבי הענף

פסטיבל כדורעף צפוי בסוף השבוע לחובבי הענף. אמש עמדה להגיע קבוצת „אנפראודה" מטרבג גרמניה אשר תתמודד בגביע הפדרציה מול הפועל קרית אתא.

אלופת המדינה, הפועל המעפיל תארח בו' זמבית את אלופת קפריסין במסגרת גביע אירופה לאלופות ונשות הפועל בצמח, יארחו את אלופת יוון, בגביע האלופות לנשים.

תחרות ראווה באיגרוף בכלא אילון

תחרות ראווה באיגרוף נערכה בכלא אילון בהשתתפות מכבי בחירת כפפות הזהב העומדים לצאת בסוף החודש לתחרות בינלאומית נגד נבחרת לונדון.

זירת האיגרוף והאולימפיות הוקמה ע"י אסירי הכלא.

בסיום האירוע הוכרז על הקמת מועדון - איגרוף בין כותלי הכלא.

שלושה שיאי עולם באופניים

רוכב האופניים הסובייטים, אלכסנדר רומנוב ואלכסנדר שופין קבעו שלושה שיאי עולם באליפות הם עברו 800 קי"מ בזמן 1:06.25 שעה ושיפרו את שיאם הקודם ב־08.02 דק'. מרחק 50 ק"מ עברו השניים ב־33.05.56 ד' (מקודם 33.29.08).

במירוץ שעה עברו השניים 90,428 ק"מ ושיפרו את שיאם הקודם 88.84.

● בטורניר הטניס באנטוורפן: מארק דיקסון (ארה"ב) — יאניק נואה (צרפת) 6:7, 6:4, 3:6; הנרי לקונט (צרפת) — קווין קוראן (ארה"ב) 6:1, 3:6.

האם תעצור קובנטרי את מנצ'סטר־יונייטד

מאת ג. שרון

המירוץ ה„מטורף" של מנצ'סטר־יונייטד לא יעצר גם מחר. ה„שדים האדומים" יארחו ב„אולד טרפורד" את קובנטרי שלא תצליח להוות מכשול בדרכה של המובילה.

10 נקודות ההפרש אינן מונעות מליברפול להמשיך בנסיון להדביק את הפינור. מחר יאספו דלגליש וחבריו שלוש נקודות במשחק הבית מול סלטר מהתחתית.

המשחק המסקרן של המחזור ה־15 יפגיש את „פטושי" ויסט־האם (7) עם האלופה אברטון בלונדון. שפילד וינסדיי (4) תארח אף היא בלונדון אצל ק.פ.ר (12) בעוד צ'לסי (5) תשחק באיפסוויץ' (21).

יתר המשחקים: אסטון־וילה (17) — אוקספורד (16); ארסנל (6) — מנצ'סטר־סיטי (20); לוטון (13) — בירמינגהאם (15); ניוקאסל (9) — ווטפורד (11); נוטינגהאם (8) — ווסט ברומיץ' (22); סאות'המפטון (18) — טוטנהאם (10).

מאבקי צמרת בגרמניה

שני מאבקי צמרת יעמדו במוקד משחקי הליגה המערב־גרמנית. לברקוזן (רביעית) תארח את המוליכה, ורדר ברמן. קייזרסלאוטרן (חמישית) תארח את האלופה באיירן מינכן (3).

גם בורוסיה מינשנגלדבאך (שניה) תצא למשחק חוץ בדורטמונד. ביתר המשחקים: דיסלדורף — סארבריקן; נירנברג — המבורג; פרנקפורט — שטוטגארט; בוכום — שאלקה; מאנהיים — הנובר; אורדינגן — קלן.

החלו משחקי הספורטיאדה באילת

700 ספורטאים ממקומות עבודה המשתייכים ל־53 קבוצות וב־7 ענפים: כדורגל, כדורסל, כדורעף, קטרגל, שחמט, טניס־שולחן וטניס החלו במשחקי הספורטיאדה החמישית הנערכת באילת. הספורטיאדה מאורגנת ע"י מרכז הפועל המחלקה למקומות עבודה, בשיתוף מועצת פועלי אילת והעירייה.

ריצ'רדסון קלע 38 נקודות נגד ה„פיסרס"

מייקל ריי ריצ'רדסון קלע 38 נקודות, קלט 11 ריבאונדים ומסר 11 אסיסטים כדי להוליך את הניו־ג'רסי נטס לנצחון על אינדיאנה פיסרס 138:147 לאחר פער של 19 נקודות בתום הרבע השלישי.

בנצחון זה גמלו הנטס ליריביהם על התבוסה בתשובה ההולפת (119:92). עזרו לריצ'רדסון ביודסונג (28) דריל („ביבי גדיילה") דאוקינס 25 ובאק וויליאמס (20) שקלע גם 23 ריבאונדים.

במשחקים נוספים גברו הבוסטון סלטיק על מילווקי באקס בתוצאה 106:117 (בירד והרוברט פריש 20 נק' כ"א); פילדלפיה 76 גברו על דטרויט פיסטונס 125:132 אחרי הארכה (מוזס מאלון 31 נק' ו־14 ריבאונדים); יוטה ג'אז — סאן־אנטוניו 100:102. (אדריאן דנטלי, קלע 33 ליוטה).

שתי הגדולות ב„גביע החלב"

שתי הגדולות של הכדורגל האנגלי, ליברפול ומנצ'סטר־יונייטד, הוגרלו אתמול לשחק ביניהן בסיבוב הרביעי ב„גביע החלב".

ליברפול שניצחה את היונייטד בגמר מפעל זה ב־1983 תזכה ליתרון ביתיות.

ביתר המשחקים: ארסנל — בירמינגהאם / סאות'המפטון; סנדרלנד / וימבלדון — פורטסמות; ק.פ.ר. — נוטינגהאם; צ'לסי / פולהאם — אברטון; אסטון־וילה — קובנטרי / ווסט ברומיץ'; איפסוויץ' — סווינדון (ליגה רביעית).

היום בלוד נבחרת בלי פרחים ועגבניות

נמל התעופה לוד ידע כבר ימים מאושרים כאלה. איש לא יזרק ברכה בכיכר מלכי ישראל, ואיש לא יתגדד עם זרי פרחים, כאשר תנחת היום נבחרת ישראל בשעה 4.25 אחה"צ.

הכדורגלנים הבין־לאומיים שיגיעו בטיסה מקופנהגן הקרה, לא יהנו מהשמש הסתוית בארץ. הם מודעים לקבלת הפנים „הלהטות" הצפויה להם בבית. ראשי המשלחת החליטו על „דממת אלחוט" ופקדו על השחקנים שלא לדבר עם נציגי כלי התקשורת. זו תהיה אחת ההגבלות המשפילות שחזור ארצה. אתמול צצה שאלה חדשה למערכת הקרבית סביב הכשלון: מה היו מעשיו של עוזר המאמן אליעזר שפיגל במהלך המסע באוקיאניה? בישנו יצטרך לתת תשובה לחוסר היעילות והפילוג, ואם בכלל היה צריך לנסוע.

יו"ר ההתאחדות לכדורגל, שאול סוזירי, לא יהיה שם. סוזירי יאלץ לוותר על קבלת הפנים בלוד כיוון שבאותה שעה יעשה דרכו לאילת לאירועי הספורטיאדה, החמישית מטעם מרכז הפועל.

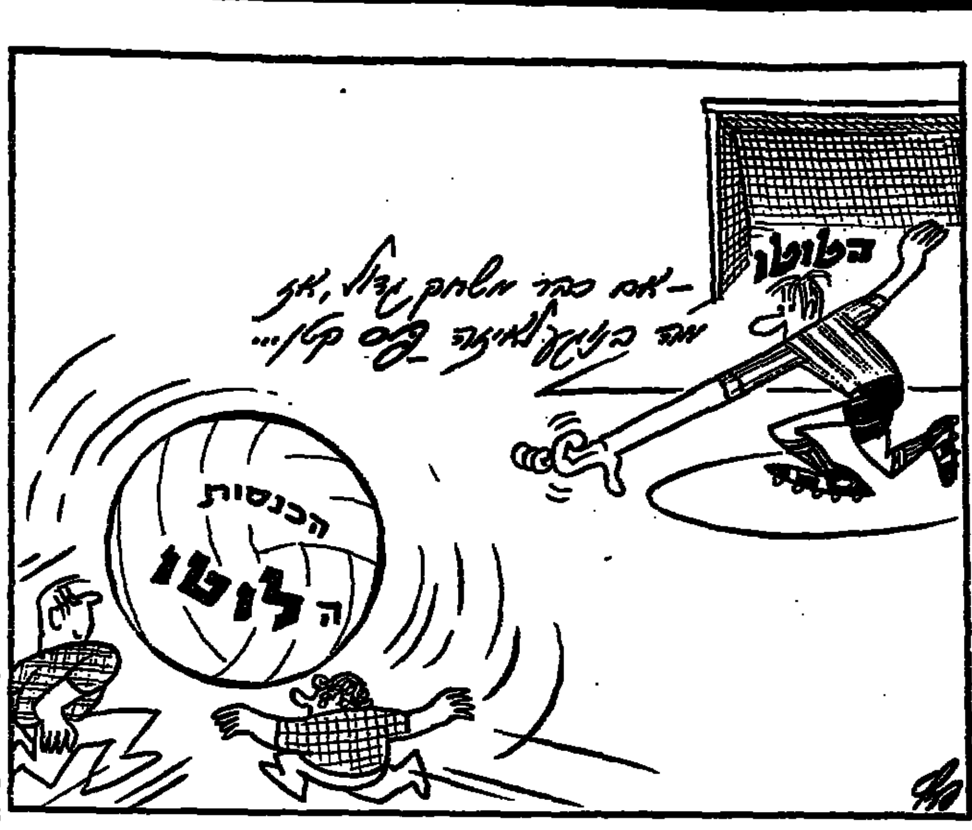

„דרבי" חיפאי בגביע הטוטו

מאת שמואל טל

חובבי הכדורגל בקרית־גת, עפולה ודימונה יכלו מחר למינה של כדורגל לאומי, שעה שיארחו על פי הצעת ההתאחדות לכדורגל שלושה משחקים במסגרת גביע הטוטו.

אולם לבד מהעניין שיהיה בשלושה משחקים אלה יתמקד זכירון ב„דרבי" החיפאי שיערך במסגרת בית א' את הפועל ומכבי בקריית הים. ב„בלומפילד" יתחקו ברזובנית הפועל ת"א והפועל באר־שבע.

בבית ב' תוכל הפועל פ"ת להבטיח לעצמה את ראשות הבית, אם תשכיל לנצל את יכולתה הירודה של בית"ר ירושלים ולזכות בנצחון נוסף. בני־יהודה, שהבא ליבנה, תנסה לשחזר את נצחונה מן השבוע שעבר.

שני המשחקים במסגרת בית ג' יערכו בערי השדה. הפועל כפ"ס תצפין לעפולה כדי לארח שם את בוגרת הטבלה מכבי שעריים.

באותה שעה תדרים מכבי ת"א לדימונה כדי לקיים שם את ה„דרבי" הקטן נגד מכבון ת"א. חגיגה תהיה גם בקריית־גת שם יהרהו הכספים שיגבו מהכרטיסים במפגש בין הפועל ירוחם ומכבי יפו לילדה חולה הזקוקה לניתוח בחו"ל. המשחק יהיה במסגרת בית ד' כמו גם המפגש המעניין בין מכבי נתניה ומכבי חיפה בו עשוי נצחון נתניה להבטיח לה סופית את הבכורה בבית.

בית א'

1. הפועל ת"א	4	3־5	7
2. באר־שבע	4	6־5	6
3. מכבי חיפה	4	6־5	6
4. הפועל חיפה	4	4־4	4

בית ב'

1. הפועל פ"ת	4	2־5	9
2. מכבי יבנה	4	4־3	6
3. בית"ר י־ם	4	4־2	4
4. בני־יהודה	4	3־3	3

בית ג'

1. מכבי ת"א	4	6־9	8
2. כפר־סבא	4	6־7	7
3. מכבון ת"א	4	4־6	5
4. מכבי שעריים	4	10־4	1

בית ד'

1. מכבי נתניה	4	2־9	8
2. מכבי פ"ת	4	3־5	5
3. הפועל י־ם	4	7־4	3
4. מכבי יפו	4	8־2	3

אילנה ושגית לטורניר מקצועי לנשים בטניס

שתי הטניסאיות הבכירות של ישראל, אילנה ברגר שזכתה בתואר האליפות ושגית דורון יצאו אתמול לאנגליה, שם ישתתפו בסיבוב תחרויות על סך של 10,000 דולאר כל תחרות.

זו הפעם הראשונה שהתחרויות יוצאות לסיבוב מעין זה.

הלוח הכללי · ידיעות אחרונות · הלוח הנפוץ ביותר · וב"דבר" ראשון בבקר

ddd טריפל־די בע"מ
רח' היצירה 29, רמת־גן.
דרושים
אנשי מכירות
למיקרו־מחשבים וציוד היקפי
הכישורים הדרושים:
* הכרה וידע במיקרו־מחשבים, בטכנולוגיה ובמדפסות
* הבנה בתכנה ובתקשורת.
* ניסיון מוכח במכירות.
* עצמאות בעבודה.
* ידיעת אנגלית.
המתאים מתבקש נא לפנות לטלפון 03-7510914.

למפעל תעשייתי עתיר ידע במרכז הארץ
דרוש/ה
משרה מס' 3268
חוקר/ת פלילי/ת
* נסיון בתחום ניהול חקירות פליליות וטוהר המידות.
* גיל עד 35 שנה
* רצוי יוצא/ת משטרה / מצ"ח.
מועמדים מתאימים מתבקשים לפנות בכתב ולפרט קורות חיים השכלה, נסיון ומספר תעודות זהות אל: ת.ד. 19019 תל־אביב מיקוד 61190 (נא לציין על המעטפה את מספר המשרה המבוקשת).
מועמדים מתאימים יענו
סודיות מובטחת

למכללת רמת הנגב ירוחם
דרוש
איש מנהל וכספים
כישורים:
השכלה אקדמאית, שליטה מלאה בשפה האנגלית, נסיון בעבודה במנהל ובכספים, ידע בעבודה עם מחשב.
על המועמד להתגורר בירוחם.
נא לפנות בכתב יד למזכירות מכללת רמת הנגב ת"ד 183 ירוחם.
טלפון – 057-89364

למפעל תעשייתי באשקלון
דרושה
מזכירה
לאגף השיווק
יכולת עבודה עצמאית.
שליטה בעברית ואנגלית כולל הדפסה והפעלת טלקס.
ידע בהנהלת חשבונות
ידע בהליכי יבוא יתרון
מועמדות הגרות באשקלון, אשדוד והסביבה מתבקשות להתקשר לטלפון 051-29173-2-1 או בכתב לת.ד. 10 אשקלון 78-100
בצרוף קורות חיים.

רשות הגנים הלאומיים
דרוש
עובד לפיקוח בגן לאומי שבטה
דרישות התפקיד:
1. מקום מגורים מאיזור דרומית לבאר־שבע (בסביבות האתר).
2. יוצא צבא.
3. בעל רכב פרטי.
4. רצוי נסיון בעבודות בניה ושיפוצים.
מועמדים מתאימים יפנו בכתב עם פרוט תולדות חיים לת.ד. 7028 ת"א, עד יום 20.11.85.

למפעל תעשייתי
דרושים
1. מנהל ייצור
בעל נסיון של חמש שנים לפחות בתעשיה
רצוי בעל השכלה של הנדסאי
2. מסגר רתך
בעל נסיון בשני התחומים.
טלפון: 03-478121

לחברת שווק ארצית
דרושים
1. סוכני מכירות
בעלי רכב מסחרי
2. מוכרות
למשרה מלאה.
3. עוזר מחסנאי
מועמדים מתאימים יפנו אל: פרנות כרמל טל. 03-829457

תעשיות סלוואפלסט בע"מ
קרית־מטלון, אזור התעשיה, פ"ת
דרוש/ה
תמחירן/ית
בעל/ת השכלה ונסיון בעבודה בתעשיה
- 5 ימי עבודה בשבוע -
לקביעת ראיון לטלפן בימים א'־ה' מ־08:00־13:00 9221188 לרתי.

למפעל סריגה גדול
דרושים
* מייסטר למכונות סריגה R.T.R ו־S.P.J.
* סורגים מעולים
על המועמדים להיות בעלי נסיון של 5 שנים לפחות.
למועמדים המתאימים יתנו תנאים טובים ביותר.
ביפרה: 03-827461

לחברה המדפית
לתאום ופיקוח בתל־אביב
דרושה
קלדנית – כתבנית
הכישורים: הדפסה עברית מעולה.
מסודרת, אחראית ויעילה.
שעות העבודה בימים א'־ה' מ־08:00־13:00
נא לפנות: טל. 03-463831 או לת.ד. 21286 תל־אביב.

club hotels
אנו אוהבים להשקיע הרבה באנשים מוכשרים!
דרושים/ות
אנשי מכירות בכל הארץ
תבונות וכישורים נדרשים:
* נכונות למאמץ
* עבודה בשעות לא שגרתיות
* מעל גיל 25
* נסיון קודם רצוי (אך אינו הכרחי)
מעונינים מתבקשים לפנות:
ת"א – 03-381251 (החל מיום א').
י־ם – 02-233570, 02-249443
חיפה – 389083, 04-382337
ראשל"צ – 03-948911
רחובות – 08-459694, 08-459202
אשדוד – 3, 055-55662
אילת – 059-74919
טבריה – 067-91888 (לזלמן במח' השווק)
טבריה קלאב הוטל • אילת קלאב הוטל

לחברה מסחרית ארצית
דרושים
סוכנים
לניהול חנויות החברה בת"א, חיפה ורעננה.
הכישורים:
* רצוי נסיון מוכח במכירות בענף האופנה.
* ידע אלמנטרי בניהול חנות.
* דינמי ונמרץ.
נא לפנות בכתב הוך פרוט חיים, נסיון והמלצות אל ת.ד. 4397 ת"א מיקוד 61043 (עבור מס' 10)
– סודיות מובטחת –

לטופר דרושים
1. גזרנים מנוסים
5 שנות נסיון לפחות. לעבודה במשמרות ראשונה או שנייה.
2. עוזרי גזרנים
לעבודה במשמרות ראשונה או שנייה.
3. פקידה כללית
למשרה מלאה.
לפנות מיום א' משעה 08:00 טל. 03-216778, 03-217337.

N.C.T LTD
לחברה העוסקת במחקר ופיתוח בתחום מכונות מבוקרות מחשב לתעשיה
דרושים:
* מהנדסי מכונות
בעלי נסיון בתכנון מכונות כלים.
* מהנדסי תוכנה.
אתגר ועניין.
טלפונים: 03-773781 03-763757

למלון המלך שלמה
גדול המלונות באילת
דרושים:
טבחים מקצועיים
בכל הדרגות
לכל המחלקות.
בעלי ותק מוכח.
תנאים טובים למתאימים עם אפשרויות קידום.
ראיונות יתקיימו ביום ב' 4 בנובמבר בשעות 09.00־16.00 בבית התעשיינים ...

דרוש
איש שיווק
לציוד חשמל תעשייתי
* בעל רקע טכני בהנדסת חשמל.
פניות טלפוניות: 03-776061 לדבורה או בכתב: ת.ד. 91 בני ברק 51 100 עבור המנכ"ל

טלוס
מחשבים, רובוטיקה ומערכות בקרה
דרושים:
1. מהנדסי יישומים
להתקנה והפעלה של מערכות מחשב.
2. למחלקת יבוא והזמנות:
כתבנית עצמאית
אנגלית־עברית
הפעלת טלקס יתרון.
3. פקידה כתבנית
עברית
ידיעה טובה באנגלית יתרון.
6 ימי עבודה בשבוע.
מקום העבודה קרית מתיחים ליד צהלה.
טלפון 03-493111

מגל תעשיות טקסטיל
דרושים:
* הנדסאי/טכנאי חשמל
נסיון שנתיים במפעל תעשייתי
* מסגר מיכני
נסיון שנתיים במפעל תעשייתי
לפנות טלפונית 03-344435, 03-344495

לרמבו כימיקלים אשדוד דרוש
כימאי
או
מהנדס כימיה
רצוי ידע בנושא הדטרגנטים
בכתב פרטים נא לפנות לטלפון 055-21402 או 055-52816

לחברה תעשייתית בענף עיבוד שבבי
דרוש
מבקר איכות
נסיון של 3 שנים לביקורת של חלקי תעופה מדוייקים.
למתאים תנאים טובים מאוד.
7513585 751006 בשבת: 9329305

למפעל תעשייתי בהרצליה דרוש/ה
מנהל/ת חשבונות
עצמאי/ת ומנוסה
03-542720 052-548240

מבקר איכות, צבעי תעשייתי, עובדי ייצור.
למפעל שיפוץ חלקי רכב באזור בני־ברק
03-782906
03-784808

דרוש
* טבח מקצועי
לניהול מטבח ברמה גבוהה מאד
* מלצר מקצועי
נסיון והמלצות הכרחיים
לפנות למיקי טלפון: 03-221275 משעה 10:00

למפעל תעשייתי בהרצליה
דרוש
מנהל חשבונות
סוג ד'
* רצוי נסיון של 5 שנים לפחות לעבודה עצמאית במסגרת צוות במחלקת הנהלת חשבונות.
* משרה מלאה.
* 6 ימים בשבוע.
052-531848, 052-551111

לחברת קונקוד – מערכות הגנה ממוחשבות
חברת עתירת מדע – "מפעל מאשר"
דרושים
קצינים ונגדים
יוצאי שירות קבע בצה"ל להקמת סניפים בכל הארץ.
בתנאי שותפות בהשקעה של 15,000 – $20,000
לקביעת ראיון נא התקשרו אחה"צ לטלפון 03-886376

דרוש
מדריך
לקבוצת נוער מפרו
לחודשים ינואר – מאי 1986
נא לפנות "אורי יצחק"
בטלפון: 063-89090

הפועל לוד למבחן נוסף בארצית נגד בית"ר נתניה

מאת שמואל טל

שבוע לאחר שהודיחה בכדורגל ברחק את סגנית הזמניה, בית"ר ת"א, יוצאת מחר המוליכה, הפועל לוד, למבחן נוסף והפעם נגד הסגנית הימריה — בית"ר נתניה, במחזור ה־8 בארצית.

מוקד נוסף יהיה בשכונת התקווה, שם תנסה בית"ר ת"א להשיב לעצמה יוקרתה מול שותפתה לירידה, הכח רי"ג הצמודה אליה בטבלה.

המהגית העיקרית משני מאבקי הצמרת עשויה להיות מכבי רמת־עמידר שתארח את הפועל רמת־השרון בתקווה לבצע נצחון חמישי רצוף.

בתחתית תארח הפועל יהוד את הפועל רי"ג בשעה שהפועל מרמורק תארח את בית"ר רמלה והפועל בית־שמש תתארח אצל הפועל עכו.

בקריית־אתא: בית"ר חיפה — הפועל טבריה, ובחדרה, הפועל המקומי מול הפועל חולון.

בית"ר נתניה — לוד

המשחק של המחזור. נתניה בכושר טוב אם כי נראה כי טרם מיצתה את כל הפוטנציאל הטמון בה. לוד מעודדת מנצחונה בשבוע שעבר על בית"ר ת"א ותנסה ל„חסל" חשבון גם עם הבית"רית הנתנייתית. משימתה תהיה קשה אם כי לא בלתי אפשרית. תיקו הגיוני יותר.

התחזית: תיקו.

בית"ר ת"א — הכח

שתי יורדות שמרם מצאו עצמן העונה. השתיים אכנם מפגרות אך במעט אחרי השלישית המובילה אך בכושר הנוכחי יקשה עליהן לשפר מצבן. בית"ר הביתית טובה יותר אך גם בכח שחקנים מנו־... אם שלא יוותרו בקלות. גם כאן תיקו סביר.

התחזית: תיקו.

רמת־עמידר — רמת־השרון

תקופת הנצחונות של עמידר לא תעצר גם מחר. העידוד המוראלי ששאבו שחקני עמידר, בד בבד עם טיפוסם במעלה הטבלה עד למקום השלישי, יעניק להם גם מחר את שלוש הנקודות של אחת האכזבות של פתיחת העונה. רמת־השרון תנסה לכל היותר להשיג תיקו. ספק אם הדבר יעלה בידיה.

התחזית: נצחון לעמידר.

עכו — בית־שמש

משחק קל לניחוש. עכו ביתית וגם צדיפה טכנית. בית־שמש מנסה ללקט נקודות פה ושם אך הצלחתה חלקית בלבד. קשה להאמין שדווקא בעכו יעשו את הבלתי יאומן ויזכו בנקודות.

התחזית: נצחון לעכו.

מרמורק — בית"ר רמלה

על הנייר — עדיפות לאורחים מרמלה. אבל הרחובותים שטרם ניצחו העונה זקוקים לכל נקודה כאויר לנשימה. מרמורק אינה מועמדת אמנם לנצחון אך נקודה אחת היא בוודאי תצליח לסחוט.

התחזית: תיקו.

בית"ר חיפה — טבריה

מלכת התיקו הזמנית של הארצית מחכה לנצחון הראשון. מחר היא מסוגלת לכך מול קבוצה טבריינית שנחלשה מאד לאחר פתיחה טובה. מה גם שהיא בדרך כלל באבדת מכוחה במשחק חוץ. לחיפה עדיפות קלה אבל גם תיקו לא יפתיע.

התחזית: תיקו או נצחון לבית"ר.

הפועל חדרה — חולון

עוד שתי מאוכזבות העושות מאמצים לשפר את מעמדן. לחדרה בבית סיכוי טוב יותר להשיג את כל שלוש הנקודות. חולון תנסה אכנם להפתיע אך יותר מתיקו לא תצליח להחזיר הביתה.

התחזית: תיקו או נצחון לחדרה.

יהוד — הפועל ר"ג

שתי קבוצות שיאבקו ככל הנראה עד תום העונה נגד הירידה. ר"ג זכתה בשבוע שעבר בנצחון הבכורה. ניתצאים על גלי הצלחה זו מסוגלים הרמת־גנים הצצידים להפתיע את מארחיהם. מנגד תעשה יהוד כל מאמץ כדי לחלוף על פני ה„קו האדום". מאבק שקול בו כל תוצאה לא תפתיע.

התחזית: תיקו.

בליגות א'

● צפון: נצרת־עילית עליה כפ"ס. קרית־שמונה — בית־שאן; מכבי טמרה — הפועל רעננה; אור עקיבא — מכבי עפולה; מכבי חדרה — מכבי שפרעם; טירת־הכרמל — בית"ר נהריה; קרית־אתא — אחי נצרת.

● דרום: קרית־אונו — הפועל אשקלון; השיקמה רי"ג — קרית־גת; הפועל דימונה — הפועל ירוחם; הפועל אזור — הפועל ראשל"צ; הפועל בת־ים — אור־יהודה; לצרוס חולון — קרית מלאכי.

* ברכות לשלמה זבלודוביץ *

שלמה זבלודוביץ - חתן פרס התעשיה תשמ"ו

- הפרס ניתן כאות הערכה והוקרה על מפעל חייו בהקמת תעשית נשק ישראלית.
- במפעלים שבהנהלתו מועסקים 2500 עובדים.
- היצוא המצטבר של המפעלים מאז הקמתם ועד היום עולה על מיליארד וחצי דולר.

חבר השופטים להענקת „פרס התעשיה" תשמ"ו (1985) מיסודה של התאחדות התעשיינים בישראל החליט, פה אחד, להעניק את „פרס התעשיה" ע"ש ישראל ליכטנשטיין ז"ל למר שלמה זבלודוביץ מיסד, בעלים משותפים ויו"ר מועצת המנהלים של „סולתם". משמש גם כיו"ר מועצת המנהלים של „חישולי כרמל", „חרושת חמרי נפץ", „מיכלי כרמל" וחברות יצוא.

ישראל ליכטנשטיין ז"ל שעל שמו ניתן פרס זה, היה ממיסדי תעשית המתכת בישראל. איש ציבור פעיל, חבר נשיאות התאחדות בעלי התעשיה ונציגה בנשיאות וועד ההצלה של הסוכנות היהודית.

מר שלמה זבלודוביץ חתן הפרס נולד בפולין ב־1916 ניצול מחנות ההשמדה, שהגיע לשוודיה חולה אנוש. קבע את מקום מושבו בפינלנד, שם החל את צעדיו הראשונים בעולם העסקים. הגיע ארצה במלחמת העצמאות והחליט להקים תעשית נשק למדינה. הוא משכנע את מנהלי חברת „טאמפלה" הפינית, יצרני מרגמות ותותחים, להקים בישראל, בשותפות עם „סולל בונה", מפעל לייצור מרגמות. השותפות עם הפינים הולידה גם הקמת שני מפעלים נוספים: מפעל „חישולי כרמל", המיצר חלקים עבור התעשיה התעופתית המתקדמת ביותר בעולם ומפעל „מיכלי כרמל". ב־1949 הוחל בהקמת „סולתם" וב־1952 יצאו המרגמות הראשונות מפס היצור.

חתן הפרס היה לא רק הכח המניע מאחורי המפעל. במרצו הבלתי נדלה, בהעזה מדהימה ובלהט ציוני פתח ל„סולתם" ולתעשיה הצבאית את דלתות העולם. מיומו הראשון במפעל הקפיד על מילוי כל מצוות „עשה" של התעשיה הישראלית: יצור מתוחכם, טכנולוגיה חדישה, מתן תעסוקה באיזורי פיתוח. „סולתם", והמפעלים הנוספים בהנהלתו, מעסיקים כיום יותר מ־2500 עובדים והיצוא המצטבר שלהם, מאז הקמתם ועד היום, עלה על סכום של מיליארד וחמש מאות מיליון דולר. המפעלים שבהנהלתו משווקים תוצרתם לצה"ל ולעשרות מדינות ברחבי תבל. חתן הפרס ממשיך עד היום להסתובב בין גדולי עולם ולשמש שגריר של התעשיה הבטחונית הישראלית. מסעותיו ממשיכים להניב קשרים חדשים, שווקים חדשים והזמנות חדשות. חזונו של חתן הפרס להקים תעשית נשק בישראל קרם עור וגידים.

הפרס ניתן לו כאות הערכה והוקרה על מפעל חייו בהקמת תעשית נשק ישראלית, ועל היותו חלוץ התעשיה הבטחונית והיצוא הבטחוני של מדינת ישראל.

לשלמה זבלודוביץ

על פעלך המבורך
למען בטחון ישראל לאורך השנים
ועם זכייתך בפרס התעשיה תשמ"ו
שא ברכת ידידים נאמנה

בית אמריקה

מפלגת העבודה

לשלמה זבלודוביץ!

תנועת העבודה
כולה מתגאה בך
על תרומתך לתעשיה הישראלית

עוזי ברעם
מזכ"ל המפלגה

למקים המפעל
ויו"ר מועצת המנהלים
***מר שלמה זבלודוביץ*- איש רב הפעלים**
שלוחה ברכתנו החמה
עם קבלת הפרס הנכבד
פרס התעשיה
עלה והצלח בהמשך הדרך

***יעקב ליאור* – מנכ"ל**
הועדים וכל בית סולתם

לשלמה זבלודוביץ
איש המעש ורב הפעלים

עם זכייתך בפרס התעשיה תשמ"ו
ועל תרומתך לבטחון ישראל
מזה עשרות שנים

שא ברכת

התעשיה האוירית
לישראל בע"מ

לידידנו היקר
וחבר הנשיאות

מר **שלמה זבלודוביץ**

גאים בהישגך

ועד הציבורי
להנצחת קדושי
קהילת לודג' בישראל

לשלמה ופויו

ידידינו

ברכות

מעידית ושוקי
זסלר

לשלמה זבלודוביץ
איש המעש ורב הפעלים
עם קבלך את פרס התעשיה
ועל פעלך המבורך למען ישובנו

שא ברכה נאמנה
להמשך דרכך

רפי טולדנו
מזכיר מועצת פועלי יוקנעם

למר
שלמה זבלודוביץ
איש החזון והיצירה

עם קבלך
פרס התעשיה תשמ"ו

שא ברכה נאמנה מקרב לב

סמי קצב

למר **שלמה זבלודוביץ**
ברכותינו הלבביות
עם קבלך את פרס התעשיה תשמ"ו
כה־לחי!

ח.מ.ד.
חברת מורי דרך בע"מ
רח' הירקון 118 תל־אביב
טל' 03-229227/8, 03-243077

למר **שלמה זבלודוביץ**

מיטב האיחולים

סחר ושרותי ים בע"מ
סוכני מכס, משלחים בינלאומיים

התעשיה הצבאית
לפולה ושלמה זבלודוביץ
ידידנו ועמיתנו,

שלוחה ברכה נאמנה
עם
קבלת פרס התעשיה
חזקו ואמצו

מנהל התעשיה הצבאית וההנהלה

למר שלמה זבלודוביץ
ברכת יישר כח
עם קבלת פרס התעשיה

כור סחר בע"מ
החטיבה הבינלאומית
שד' שאול המלך 8 ת"א, טל. 250421

לידידנו מר **שלמה זבלודוביץ**

ברכות ואיחולים
לקבלת פרס התעשיה

כרמל פלארו מיכלים בע"מ
העובדים וההנהלות

פילת
פסיכולוגיה יישומית

חברה בתחום עתיר מדע, המיישמת טכנולוגיות מתקדמות, מייצרת ומשווקת מוצרים עתירי מדע ויוזמת הקמת מפעלים לייצור ולייצוא

מחפשת

מנהל שיווק

שיהיה אחראי, בדרג הבכיר, לכל תחומי השיווק, קידום עסקים ומכירות, הכנה וגיבוש תכניות עסקיות למוצרים חדשים, עריכת מחקרי-שווקים וסקרי שוק וכן ינחה מנהלי שיווק ומכירות במפעלים הקשורים לחברה.

מועמד מתאים יהיה אדם בעל השכלה אקדמית בתחום רלבנטי, בעל נסיון רב במסחר בינלאומי במוצרים עתירי מדע וטכנולוגיה.

שליטה מלאה בשפות עברית ואנגלית היא תנאי.

מקום העבודה בדרום הארץ. במידת הצורך יינתן סיוע בדיור בדרום.

תנאי ההעסקה יותאמו לנתוני המועמד.

נא לפנות בכתב יד בפירוט מכסימלי של השכלה ונסיון בעבודה, לפילת בע"מ, דרך פתח-תקוה 53, תל-אביב, 67138.

נא לציין על המעטפה "מנהל שיווק" מס' 1191.

סודיות תישמר בקפידה

דרושים
1. כימאי/ת
2. הנדסאי/ת טכנאי/ת כימיה
3. טכנאי
לעבודות שרותים בכל הארץ
לפנות בכתב לת.ד. 66 הוד השרון.

דרושה
פקידת חשבונות מנוסה
ידיעה בהפעלת מחשב IBM-PC
לפנות לאמרכל בי"ח ליבנשטטר ת"א, יד-אליהו, שד' החייל 4
03-331414

REALTIME SYSTEMS
אגף מערכות זמן אמת

חברת DECISION SYSTEMS ISRAEL הינה אחת מבתי התוכנה המובילים בישראל. לחברת DSI משרדים באזור תל-אביב וירושלים והיא פועלת בשיתוף עם חברת האם בניו-ג'רסי, ארה"ב. DSI מעסיקה בישראל למעלה מ-100 מהנדסי תוכנה ועוסקת בפיתוח טכנולוגיות מתקדמות. החברה נמצאת בתנופת פיתוח ומעוניינת לצרף לשורותיה אנשי מקצוע מעולים, בעלי השראה, חשיבה אנליטית ויכולת להתמודד עם אתגרים יוצאי דופן. DSI מציעה תנאים מועדפים, קידום אישי, עבודה בסביבה נעימה ומעודדת יזמה אישית ומעורבות אקטיבית במגוון רחב של פרוייקטים.

תחומים:

- Microcomputer Systems
- Multiprocessor Operating Systems
- R/T Specifications and Design
- S/W or H/W Communications
- Fault Tolerance
- Antenna Tracking and Control
- Radar
- Electronic Warfare
- Image Processing
- Navigation
- Command & Control
- Communications Switching

אנו מציעים השתתפות בהגדרת מפרטים, תכנון ומימוש של מערכת זמן אמת בתחום מרתק בחזית הטכנולוגיה המודרנית. הפרוייקט מציג אתגר בלתי רגיל ואפשרות להתמחה בתחומים החדשים ביותר של מדעי המחשב. מקום העבודה: אזור המרכז או אזור ירושלים

כישורים:

בעלי נסיון של שנתיים לפחות בתחום זמן אמת במערכות צבאיות ועד למנהלי פרוייקטים באחד או יותר מהתחומים הנ"ל.

לקביעת פגישה נא להתקשר לטלפונים 776667, 777669, 772125, 03-774044 או לפנות בכתב, בצירוף קורות חיים, לחברת DSI ת"ד 853, מיקוד 53108, גבעתיים.
לטוחות הפונים ניתן להתקשר גם בין השעות 17.00 - 21.00 ביום א' 3.11.85 **סודיות מובטחת**. מועמדים מתאימים שפנו אלינו בעבר מוזמנים לפנות שנית.

כשמחשבים...אתה שווה יותר ב-DSI

אם אתה איש מקצוע מנוסה באחד מתחומי
המחשב
אותר אנחנו מחפשים!!!
חייג 03-624565-6 ויחד נמצא לך משרה מתאימה עם אתגר ותמורה (ללא תשלום מצידך)
אלעד - רח' יהודה הלוי 77 ת"א

"פרי תנובה"
אנו ממשיכים לגדול וזקוקים בדחיפות לעובד חרוץ
כלכלן/מהנדס ייצור
- רצוי עם נסיון בתעשייה וידע בתמחיר ומחשב.
- העבודה הינה מעבר לשעות המקובלות.

נא לפנות בכתב בלבד, בצירוף קורות חיים, לת.ד. 161 רחובות 76101, למר בני ניר.

לחברת תרופות בינלאומית דרוש/ה
תעמלן/ית לאזור הצפון
הכישורים הדרושים:
- רקע במדעי הטבע
- ידיעת השפות עברית ואנגלית על בוריין
- בעל רשיון נהיגה

המועמדים המתאימים יפנו בכתב לת.ד. 20046 תל אביב
(לציין עבור תעמלן רפואי)

לחברת אגיס בע"מ דרושה
פקידה
בעלת ידע וכתבנות בשפות אנגלית-עברית, למשרה מלאה.
נא להתקשר לקביעת ראיון לטלפון 03-227131

LASER תעשיות לייזר
חברה עתירת מדע המובילה בעולם בפיתוח וייצור מערכות לייזר לרפואה
דרוש
קניין מכניקה
אם הנך בעל 5 שנות נסיון לפחות בתעשיה בתפקיד מקביל, בעל יכולת טובה לנהל מו"מ עם ספקים, שליטה טובה באנגלית ומעוניין להשתלב במפעלנו אנא פנה למח' כח אדם, בטל. 03-483241 או 03-493241.
סודיות מובטחת
תעשיות לייזר - קרן אור לקידום האנושות

LASER תעשיות לייזר
חברה עתירת מדע המובילה בעולם בפיתוח וייצור מערכות לייזר לרפואה
למפעלנו דרושים
כרסמים
לעבודה במכונות קונבנציונאליות ו/או המופעלות במחשב.
מועמדים מתאימים הינם בוגרי בי"ס מקצועי בעלי נסיון של 6 שנים לפחות בעבודות מדויקות ונסיון בעבודה במכונות המופעלות במחשב.
העונים לדרישות יפנו טלפונית למח' כח אדם, בטל. 03-483241 או 03-493241.
- סודיות מובטחת -
תעשיות לייזר - קרן אור לקידום האנושות

למפעל תעשייתי באיזור המרכז
דרושה
מזכירה
- על המועמדות לשלוט בשפות עברית/אנגלית על בוריין, כולל הדפסה בשתי שפות.
- נסיון בהליכי יצוא/יבוא.
- נסיון בהפעלת מעבד תמלילים וטלקס — יתרון.

המתאימות תפנינה בכתב-יד בציון השכלה ונסיון לת.ד. 3119 בתל-אביב 61030 עבור "מזכירה".
— סודיות מובטחת —

א.ו.ת.
אספקה ותעסוקת כח אדם בע"מ
דרושים
מלחימות / מחווטות
רצוי נסיון בהחלפת רכיבים ותקון הלחמות
מבקר/ת איכות
נסיון בבדיקות ויזואליות באלקטרוניקה
תנאי עבודה טובים מאד
טל: 03-283652, 03-283653
רחוב בלפור 19, תל-אביב

---

eci TELECOM
לחטיבת מערכות
דרושים
מהנדסים בכירים
(משרה מס' ד/243)
לניהול פרוייקטים בתחומים הבאים:
- פרוייקט ממוחשב בזמן אמת – נדרש נסיון 8–10 שנים בניהול פרוייקטים בהיקף גדול.
- פרוייקט מערכת תקשורת מבוקרת מיקרומחשבים – נדרש נסיון 5 שנים לפחות בניהול פרוייקטים צבאיים.
- פרוייקט מערכות מיתוג טלפוניות מבוקרות מיקרומחשבים – נדרש נסיון 5 שנים בניהול פרוייקט בתחום הטלפוניה.
- פרוייקט מערכת תקשורת רב תכליתית – נדרש נסיון 5 שנים בניהול פרוייקטים צבאיים.

מהנדסי פיתוח
(משרה מס' ד/242)
נדרש נסיון 3–5 שנים בפיתוח מערכות תקשורת מבוקרות מיקרומחשבים.

הנדסאי / טכנאי פיתוח
(משרה מס' ד/241)
נדרש נסיון 3–5 שנים בפיתוח מעגלים אנלוגיים ו/או דיגיטליים. עדיפות לבעלי נסיון במיקרומחשבים.

* * *

מועמדים יפנו בכתב בצירוף קורות חיים, טלפון להתקשרות וציון מספר המשרה לת.ד. 9045 תל-אביב 61090.
ניתן גם להתקשר טלפונית לאחר שעות העבודה לעמנואל מגדס טלפון 03-9226653
סודיות מובטחת
מודעה זו מיועדת לגברים ולנשים

אי סי איי טלקום בע"מ
לשעבר חברת אלקטרוניקה לישראל בע"מ
בית היוצר לתקשורת

החברה הדרומית לשווק בע"מ
סנו
מפעלי ברונוס בע"מ הוד השרון.
דרוש/ה
מפעיל/ה למחשב
38/S I.B.M
- נסיון של שנתיים בהפעלה.
- המשרה חלקית בשעות אחר הצהריים בימים א' ב' ה'.

לפרטים ולקביעת ראיון נא לפנות לשלמה כרק טל. 052-23103, 052-442111

שופר-סל
דרוש לגוש דן
ירקן מנוסה
לניהול מחלקת ירקות
מועמדים מתבקשים להתקשר לקטיף טל: 03-250545

לחברה מסחרית בתל-אביב
דרוש/ה
פקיד/ה טלפונאי/ת
בוגר/ת תיכון לאחר שירות צבאי
נא לפנות בכתב ת.ד. 2705 רמת גן 52126 ולציין על גבי מעטפה עבור טלפונאי.

לחברה דינמית
דרושים
1. **בחורה לאחר צבא**
למשרה אחראית
תעודת בגרות מלאה הכרחית
2. **מדפיסה מעולה**
עם נסיון בעבודה על מעבד תמלילים
3. **נערה לעבודות פקידות**
אפשרי לפני צבא
4. **נער שליח**

מונטיפיורי 17 ת"א קומה אחרונה
כל יום בין 9.00 ל-13.00

לחברת זינגר בתל-אביב
דרוש
טכנאי מנוסה
למכונות תפירה ביתיות ותעשייתיות
לפנות אל: פרדי, 5—03-243103
או אל: שלמה, 03-624170

אלביט
מחשבים בע"מ
בואו אל הקו הקדמי של הטכנולוגיה

לאגף השווק של חטיבת מערכות יבשה דרושים מנהלי שווק בעלי רקע ותחושה מבצעית מפותחים, נסיון ניהולי וחוש עסקי, לתפקידים המהווים אתגר מקצועי ואישי ברמה הגבוהה ביותר.
התפקידים מאפשרים ביטוי עצמי ומיצוי יכולת מירביים וכרוכים בנסיעות קצרות לחו"ל.

מנהלי שווק
משרה מס' 213

כשורים דרושים:
- מהנדס אלקטרוניקה/מכונות או פיסיקאי
- בוגר ענף פיתוח אמל"ח בצה"ל
- בעל חוש עסקי מפותח
- יכולת הגדרה ואיפיון מערכות כמענה לצרכים המבצעיים של חיל שריון וכוחות היבשה
- רצוי נסיון בצה"ל בתפקיד אג"מי/פיקודי
- בעל נסיון ניהולי
- הכרת תהליכי פתוח והצטיידות של כוחות היבשה

מועמדים מתאימים מתבקשים לפנות טלפונית למר יוסף ברט 04-514014 או בכתב בצרוף קורות חיים מפורטים לגיוס עובדים ת.ד. 5390 חיפה 31053.

****

לחטיבה: מערכות מוטסות דרושים מידית אנשי מקצוע מעולים להשתתפות בפרויקט מריפ עתיר טכנולוגיה מתקדמת כמפורט להלן.

פיסיקאי/אלקטרואופטיקאי
בתחום מחושים אינפרא-אדומים • משרה מס' 111

כשורים דרושים:
- ידע באלקטרוניקה
- נסיון מוכח של 5 שנים לפחות
- יכולת להשתלב בעבודת צוות

הנדסאי/ טכנאי אופטיקה / אלקטרואופטיקה
משרה 110

כשורים דרושים:
- ידע באלקטרוניקה
- נסיון מוכח 3 שנים לפחות
- נסיון בארגון והפעלת מעבדה

העבודה כרוכה בהשתלמות בחו"ל.

מועמדים מתאימים מתבקשים לפנות למר אלי גל 04-517747 או 04-517702 או בכתב בצרוף קורות חיים מפורטים לגיוס עובדים ת.ד. 5390 חיפה 31053

מודעה זו מיועדת לנשים ולגברים

אלביט פרק חדש בגאוה הלאומית

לחברת בניה ארצית
דרושים
מנהלי עבודה מעולים
לעבודות גמר, לאזור המרכז
עם נסיון מוכח של מספר שנים בניהול עבודות גמר
לפנות בצרוף המלצות לת.ד. 5113 ר"ג 52150
"עבור מס' 10"

להוצאה לאור של ספרות טכנית
דרושים:
1. **מנהל ייצור**
אקדמאי יוצא צבא
2. **מהנדס/ הנדסאי אלקטרוניקה**
רצוי יוצא חמ"ן
מ.כ. מור ברמי בע"מ טל. 03-331548 מיום א'

שלב — הקואופרטיב המאוחד להובלה בע"מ
דרוש
מנהל חשבונות ראשי
נא לפנות בכתב לת.ד. 4217 ראשל"צ
— סודיות מובטחת —

למפעל תעשייתי באזור אשדוד
דרוש
מהנדס ייצור – עוזר למנהל המפעל.
דרישות:
- מהנדס תעשיה וניהול דינמי
- נסיון של 3 שנים בתעשיה
- גיל עד 35
- תושב האזור.

לפנות בכתב יד בצרוף קורות חיים לת.ד. 4353 חיפה עבור מספר 2143 (מיקוד 31040)

למפעל תעשייתי בתחום המתכת באזור תל-אביב
דרושים
משרה 100
צבעים
בעלי נסיון בצביעה תעשייתית (בריסוס).
משרה 101
אחראי על קבוצת צבעים
עם נסיון בניהול עובדים בתחום הנ"ל.
מועמדים מתאימים מתבקשים לפנות לת.ד. 32365 ת"א, מיקוד: 61831 – בציון המשרה המבוקשת. נא לציין מס' תעודת זהות.

טוטונד
צעצועי איכות

למפעלנו באזור נהריה
דרוש:
1. **מנהל מתפרה**
הכישורים הדרושים:
- ידע בניהול ושליטה בנושאי תפירה.
- תושב האיזור חיפה.

למפעלנו בבת-ים
דרוש:
2. **טכנאי/הנדסאי ייצור**
לעבודה במחלקת הנדסת ייצור
הכישורים הדרושים:
- עד גיל 35
- רצוי בעל נסיון בתעשיה.

נא לפנות בכתב יד עם קורות חיים ונסיון לת.ד. 179 בת-ים מיקוד 59101
— סודיות מובטחת —

לחברה מסחרית גדולה בתחום המזון
דרושים
- **מנהל מחסן**
— ניסיון מקצועי בניהול מחסן ומלאי ממוחשב.
— ניסיון ניהולי.
— ידע וניסיון בהכנת משכורות ממוחשבות.
- **אחראי מדור משכורת**
— ידע בהנה"ח
— נכונות לעבוד שעות נוספות בעת הצורך.
מקום העבודה: גוש דן.

מועמדים מתבקשים לפנות בכתב יד, תוך פירוט ניסיון קודם, אל: מחלקת כח-אדם, ת.ד. 5255 רמת-גן 52152. סודיות מובטחת.

לחברה בענף הביטוח
דרוש **מנהל חשבונות**
סוג 3 עם 5 שנות ניסיון.
נא להתקשר לטל. 653694 מיום א' בין השעות 1400—1600

למשרד פרסום גדול
דרוש/ה
מנהל/ת חשבונות עצמאי/ת
- סוג ד'.
- 5 שנות נסיון.

נא לפנות בכתב-יד לת.ד. 7895 ת"א 61078 עבור א ו ת ! מס' 208.

דרוש
נהג הווכר
למשאית "מאק"
בעל נסיון
לפנות בטלפון 053-25750 בעבודה. 053-28318 בערב.

לירם
שרותי מוסך בע"מ
יהוד 03-363989
דרושים
1. **מכונאים מעולים** לרכב כבד
2. **מסגרים**
תנאי שכר בהתאם לכישורים

נקה כימיקליים בע"מ פ"ת
דרושים
מנהל-חשבונות סוג 1
מנהל-חשבונות סוג 2
עם נסיון
לפנות טלפונית 03-913572, 03-919101.

לרשת חנויות מאפה חדשה
דרושים
- **מוכרות**
הופעה נאה
- **מכין בצק**
יוכשר על ידינו
- **עובד למכונת מאפה**
יוכשר על ידינו

התקשר: 03-453287/8

למלון גדול באילת דרוש
מנהל אחזקה
הכישורים הדרושים:
- חשמלאי מוסמך.
- נסיון של שנים כמנהל אחזקה בבית מלון

תנאים מעולים למועמד המתאים.
נא לפנות בכתב יד בצרוף קורות חיים לת.ד. 1287 אילת.

למפעל מתפתח בבני ברק בתחום האריזות המודפסות
דרוש
מחסנאי
הכישורים הנדרשים:
1. בוגר בי"ס מקצועי מוכר.
2. בעל נסיון מוכח של 3 שנים לפחות. עדיפות לבעל נסיון בתחום האריזות והנייר.
3. בעל ניסיון בעבודה עם מחשב.

תנאים טובים למועמד המתאים, 5 ימי עבודה בשבוע.
לפנות בכתב יד בצרוף קורות חיים לת.ד. 324 בני ברק

למחלקה המשפטית בקונצרן ארצי בתל-אביב
דרושים
- **עורך/ת דין**
בעל/ת נסיון בתחום האזרחי מסחרי
- **מתמחה**

פרטים בטל. 03-627016/7

למפעל טכנולוגי במרכז הארץ
דרושים/ות
משרה מס׳ 1261:
מהנדסי מערכת
בעלי רקע ונסיון באחד מהתחומים הבאים:
* אלקטרוניקה.
* אירונוטיקה
* אירודינמיקה

לעבודת פיתוח הכוללת שילוב ניסוי וישום של מערכות בקרת טיסה בטכנולוגיה מתקדמת.
מועמדים מתאימים מתבקשים לפנות בכתב ולפרט קורות חיים, השכלה, נסיון ומספר תעודת זהות אל ת.ד. 635 פ״ת 49106 (נא לציין על המעטפה את מספר המשרה המבוקשת)
מועמדים מתאימים יוזמנו

לחברת ביטוח גדולה
דרוש
מנהל מכירות
בענף ביטוח חיים
באזור חיפה והצפון

תיאור התפקיד:
ניהול אנשי מכירות, ניהול צוות סוכנים קיים.
התפקיד כולל:
גיוס, הכשרה, הפעלה, פיקוח ועזרה במכירה.

נדרש נסיון מוכח בניהול
אנשי מכירות בביטוח חיים
סודיות מובטחת

נא לפנות בכתב יד, עם פרוט קורות חיים לת.ד. 6533
תל אביב 61064 עבור „מנהל מכירות"

ליפסקי
יצרני קלין
דרושים
הנדסאי /
טכנאי כימיה
למעבדת ביקורת טיב ופיתוח מוצרים חדשים.
* שליטה בעברית ואנגלית. * עד גיל 30.

לפנות בכתב יד בציון קורות חיים הנסיון מקצועי לכה ארם ת.ד. 975, חיפה 31009

מוצר של קלין עוד יותר טוב

חברה מסחרית גדולה
מחפשת:
לסניף חיפה
מהנדס-הנדסאי
חשמל
נסיון של 5 שנים בשיווק, נסיון בניהול צוות עובדים, גיל עד 45 שנה, בעל רשיון נהיגה.
מגורים — באזור חיפה.
על המעוניינים לפנות בכתב יד בלבד עם פירוט תולדות חיים הנסיון מקצועי לת.ד. 866, תל־אביב 61008 עבור מס. 429.

לחברה בענף ההלבשה
דרושים:
* מנהל חשבונות
סוג ג׳ או ד׳
למשרה מלאה
* סוכנים
עם רכב מסחרי
03-295939

למשרד רואי חשבון
דרוש
בוחן מרכז
לפקוח על עבודת בקורת
וצוות עובדים
כשורים נדרשים: רואה חשבון או סטאג׳ר לאחר בחינות מועצת רואי חשבון.
להתקשר מיום א׳ 299181.

לפרוייקט פרסומי מעניין
דרוש
מנהל מכירות
יתרון לבעלי נסיון בענף הפרסום
לקביעת ראיון נא להתקשר
ל־03-244170, החל מיום א׳.

למשרד רואי חשבון
בת״א
דרושים
* **כתבנית**
עברית/אנגלית
על מעבד תמלילים „לגיד" שעות עבודה מ־14:00—18.00
* **שליח**
עם קטנוע
שעות העבודה
8.00—16.00
להתקשר 03-664561

למפעל סריגים לייצוא
דרוש
מנהל חשבונות
עצמאי
בעל נסיון במפעל תעשייתי
לפנות בכתב יד ת.ד. 5865 ת״א
61050

דרוש/ה
מנהל/ת חנות
נסיון קודם בהלבשה
אחראי/ת ורציני/ת + המלצות
תנאי שכר מצויינים למתאים/ה.
לפנות: קסטרו־מודל, אלנבי 78 תל־אביב טל׳ 03-663051, 03-664930

למפעל פלסטיק גדול בבני ברק
דרוש
טכנאי או הנדסאי מכונות
לתפקיד מנהל המחלקה, הכולל: בתיאום פיקוח ובקרת הייצור, דגש בקליטת מוצרים חדשים. מגורים באזור ת״א, ונסיון קודם בהנדסה — הכרחיים.
לפנות בכתב בצירוף קורות חיים לת.ד. 81 בני־ברק 51100, עבור „הנדסאי מכונות".

פרי ניר בע״מ
אזור התעשיה גליל תחתון
דרושים
1. איש מחשבים
ידע במערכות מחשב התקנות ותפעול
2. מהנדס/הנדסאי מזון/כימיה
תושבי טבריה, נצרת עילית והסביבה
מתבקשים לפנות טלפונית
067-96092/3 למנהל כ״א

המכון לפיתוח ארגוני וניהול כח אדם

לאחד מלקוחותינו באיזור המרכז
אנו מחפשים
מהנדס/ת תכנה
* בוגר מדעי המחשב / מהנדס מחשבים.
* ניסיון בתכנה בזמן אמיתי.
* ניסיון של 5 שנים.
# מהנדס/ת אלקטרוניקה
* נסיון בפיתוח בתחום הדיגיטלי, האנלוגי והמיקרו־מחשבים.
* ניסיון של 5 שנים.
# מהנדס/הנדסאי אלקטרוניקה
* ניסיון בהעברת מוצרים מפיתוח לייצור.
* שליטה בבניית עצי מוצר, בהכנת תיקי ייצור, ביזוד מכני ובהכרת רכיבים אלקטרוניים ומכניים.
# מחווטות/מלחימות
* ניסיון תעשייתי של שנה.

תנאים טובים, אוירה צעירה ודינמית
עם אתגר מקצועי רב.

נא לפנות בכתב יד ובצירוף קורות חיים וטלפון, לת. ד. 8144 רמת־גן 52181, ולציין עבור מספר „980"

סודיות מובטחת.

Bitronics

לביטרוניקס בע״מ
החברה המובילה בתחומי בקרת וניהול אנרגיה
דרושים
הנדסאי
אלקטרוניקה
— 3 שנות נסיון
— ידע במערכות 8085 ו־8051
— יכולת עבודה עצמאית
להאום פגישה נא לפנות לטלפונים:
03-339833, 339886, 338944
או בכתב יד ל:
ביטרוניקס, רח׳ סוטצ׳ו 11, ת״א 67216
תנאים טובים למתאימים
— סודיות מובטחת —

נגב סטאר בע״מ
לחברת ספנות בתל-אביב
דרוש/ה
ברוקר/ית
כישורים נדרשים:
* **2-3 שנות נסיון לפחות במסחר ספנותי**
* **עדיפות לבעלי תואר ראשון בכלכלה**
* **תושב תל־אביב והסביבה**

המועמדים מתבקשים לשלוח קורות חיים ל„נגב סטאר בע״מ" ת.ד. 98 הקריה תל־אביב

לגנים בע״מ
דרוש
עובד מתכת
בוגר בי״ס מקצועי לפסגות מכשירים אורטופדיים
לפנות בכתב עם צירוף קורות חיים לגנים בע״מ תל־השומר 52621

דרושה
מפעילה
למכונת
הנה״ח
או מתני מחשב עם נסיון של שנתיים לפחות
רצוי ידע בהנה״ח
טלפון 03-219056

דרושים
רופאי
שיניים
למרפאה בחולון
03-884942

דוקא
עתה
ודוקא
אתה
דרוש
לנו

לעבודה בארץ ובחו"ל
הכרוכה בתקופת הכשרה
ומאפשרת התחלת
קרירה חדשה ומענינת

אם הנך
1. בעל נסיון חיים.
2. שולט בשפה מערב אירופאית ו/או ערבית ברמת שפת אם (הכרחי).
3. השכלה על תיכונית.
4. לאחר שירות צבאי מלא.
5. בריאות תקינה.
6. בגיל בין 38—26.

פנה אלינו בכתב לת.ד. 33791 מקוד 61337 ת״א, בצרוף קורות חיים מפורטים, פרטים אישיים, שם מלא, כתובת וטלפון, תאריך וארץ לידה, מספר ת.ז. ומספר אישי בצה״ל.

רק פונים מתאימים יענו
סודיות מובטחת

יותר טוב
במנפאואר

למחלקה הטכנית
סניף ת״א
רח׳ בן־יהודה 12
א׳—ה׳ 8,00—14.00
טל: 298877, 03-284128

דרושים

* מהנדס חשמל
ניסיון בתכנון ופקוח מפעלים, מתח גבוה!
* מבקר איכות מכני
מנוסה, יוצא צבא, 3 שנות ניסיון לפחות, קורא שרטוטים.
* שרטט/ת חיב״מ
מנוסה, רקע במכונות ואלקטרוניקה. מאיזור ראשל״צ, רחובות, אשדוד וחולון.
* שרטט/ת מכונות
מנוסה, ידע בשרטוטים תעופתיים.
* מלחימות/ מחווטות
מנוסות יוצאות צבא (ח״א), ליום עבודה מלא, בשכר גבוה!

מנפאואר
MANPOWER
החברה הגדולה בעולם לעבודה זמנית
ירושלים • תל אביב
חיפה • באר שבע

למפעל לצביעת טכסטיל
באזור המרכז דרושים:
* מנהל מחלקה תעשייתית
הכישורים: ● כושר ויכולת לניהול גמרון של מחלקה וצוות עובדים.
● כושר לקיום קשרי עבודה גם לקוחות.
● עדיפות לבעלי ידע בכימיה או לבעלי נכונות להכשרה מקצועית יעודית במקום.
* מסגר מכני
למחלקת אחזקה
הכישורים: ידע ונסיון רב מאוד במסגרות מבנית ברמה גבוהה.
המועמדים יפנו בכתב בפרוט קורות חיים ובציון מספר טלפון לת.ד. 31296 ת״א „עבור 127" — סודיות מובטחת —

למפעל תעשייתי באיזור המרכז
דרושים
* מהנדס תעשיה וניהול
בעל 3-2 שנות נסיון
לתפקיד מנהל מח׳ הנדסת ייצור.
* הנדסאי תעשיה וניהול
בעל 5 שנות נסיון ומעלה
לתפקיד עם תגר וקידום
לשני התפקידים דרוש נסיון בנושאי:
שכר עידוד, שיפור שיטות, בקורת איכות, ניהול מועצת ייצור, ואו״ש. נסיון במחשב יתרון.
העבודה 6 ימים בשבוע
נא לפנות בכתב־יד, בפירוט קורות חיים ונסיון לת.ד. 3119, תל־אביב 61030 עבור „אתגר"
סודיות מובטחת

לתעשיה הצבאית
באזור המרכז
דרושים/דרושות

✶ משרה 1.
מהנדס תעשיה וניהול:
דרישות התפקיד: ניהול מחלקת תכנון ופיקוח ייצור במפעל העוסק בשטח ההדפסה המוצקים.
כישורים: יועדף בעל נסיון מוכח בשטח, עם ידע בתפ״י ממוחשב.

✶ משרה 2.
מהנדס חומרים / מהנדס כימי
דרישות התפקיד: ניהול מעבדת בדיקות מכניות ותרמודינמיות לחומרים ויסקואלסטיים בשטח ההדפים המוצקים.
כישורים: יועדף בעל נסיון והתמחות בשטח החומרים.

✶ משרה 3.
הנדסאי טכנאי/כימיה
דרישות התפקיד: ניהול מעקב ופיקוח על תהליכים כימיים במחלקת הכנת חומרי גלם לייצור הדפים מוצקים.
כישורים: עדיפות ראשונה לבעל נסיון בשטח חומרי נפץ/הודף. עדיפות ב׳: נסיון בתפעול מתקן כימי כלל.

✶ משרה 4.
מהנדסי אוירונאוטיקה/ מכונות
לעבודה בנושאי פיתוח של מערכות תעופתיות מתקדמות. רצוי נסיון בהנבות.

מועמדים מתאימים מתבקשים לכתוב ליחידת התעסוקה, ת. ד. 1044, רמת־השרון, מיקוד: 47100, בציון המשרה המבוקשת. נא לציין מספר תעודת זהות.

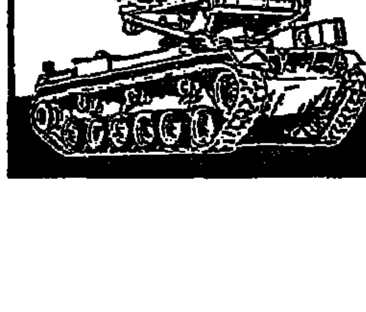

התעשיה הצבאית

אם יש לך עבר טוב
יש לך עתיד בדיגיטל

90,000 עובדים. 5.3 מיליארד דולר בשנה מכירות. זוהי דיגיטל – חברת המחשבים השניה בגדולה בעולם. בדיגיטל מפתחים, מייצרים, משווקים ומתחזקים מחשבים. בישראל, דיגיטל היא חברת מחשבים הידועה ביחסה לעובדים ובטיפוחם. אתה יכול להיות גאה להצטרף אליה.

לאגף התכנה
הקבוצה המובילה בתחום תמיכת התוכנה בדיגיטל אירופה, מחפשת את מומחי התוכנה המובילים לדיגיטל ישראל:

נסיון וידע:
● 2-3 שנות נסיון מעמיק ב־VAX/VMS.
● רצוי ידע בתקשורת ו/או REALTIME ו/או VIA.
● עדיפות לבעלי ידע ב־RSX.
כשורים:
● יכולה לעבודה עצמאית.
● מגע נאות עם לקוחות.

המשרות נדרשות לחיפה והרצליה.

לאגף השירותים הטכניים
דרוש/ה פקיד/ה בכיר/ה ליישום, פיקוח ומעקב אחר חוזי אחזקה של לקוחות גדולים.

נסיון וידע:
● ידע בהנהח״ש, קריאת הזמנות והוצאות חשבוניות.
● הכרת מערכות של לקוחות גדולים כמו משרד הבטחון והמיראן.
● ידיעה מעולה באנגלית והדפסה עברית/אנגלית.
● נסיון בעבודה דומה, יתרון.
כשורים:
● כושר ארגון ויכולת עבודה עצמאית.
● יכולת לעבוד תחת לחץ.
● כושר ניהול מו״מ.
● דינמיות ויכולת להתמודד עם בעיות.

למרכז הלוגיסטיקה
למרכז תיקונים ארצי דרוש טכנאי מחשבים בעל ידע ונסיון רב בציוד היקפי, בעיקר דיסקים.

נא לפנות בכתב לדיגיטל, ת.ד. 2033 הרצליה 46120,
עבור כח־אדם בצרוף קורות חיים ונסיון בציון המשרה המבוקשת.

חברת המחשבים השניה בגודלה בעולם

digital

מי מפחד מקו־הקוקיה?

סקרנות טבעית, השכלה אקדמית בשיווק יכולת הבעה טובה בכתב ובע"פ ורצון להתקדם במסגרת דינמית ויוצרת בחברת פרסום ידועה בת"א — הכרחיים.
לפנות בכתב יד בצירוף קורות חיים לת.ד. 1049 ת"א 61009 עבור „קוקיה".

דרוש
נהג אוטובוס
בעל נסיון
למשרה מלאה
בתנאים מצוינים
03-787939

דרוש/ה
מנהל חשבונות סוג ג׳־ד׳
לעבודה לחצי משרה בשעות הבוקר
לפנות בכתב עד 10 לנובמבר 85
למתנ"ם קרימה מיקוד 60920

דרוש אורטודונט

כמומחה ליישור שיניים עם מכשירים קבועים.
לאזורים ירושלים ובאר־שבע
ימי עבודה מלאים מובטחים.
נא להתקשר טל. 03-214313.

למתנס בפרדס־חנה דרושים
1. מנהל חשבונות
בכיר עם נסיון, למשרה מלאה
2. רכז חוגים
חצי משרה עבודה בערב
3. רכז מועדון
חצי משרה עבודה בערב
בפרטים 053-95111 053-87823

„תעוז"
שרותי כח־אדם
מחפשת
מקדם מכירות
הדרישות:
* נסיון בטיפוס השמת כח־אדם
* כושר מכירה ומו״מ בדרגים גבוהים
* רכב חובה!!!
* גיל עד 35
נא לפנות לטלפון: 03-615652

למפעלי מתכת נען
דרושים:
1. מהנדס פיתוח מכונות
עם נסיון לפרוייקטים מגוונים בתחום הפיתוח
2. בקר איכות
עם נסיון במכשיר XYZ
נא להתקשר 08-456476.

לחברה ארצית בענף המזון
דרוש לאגף הכספים
קופאי
לניהול קופה ועבודות בהנהלת חשבונות.
הכישורים הדרושים:
* הכשרה כמנהל חשבונות סוג 3 לפחות.
* נסיון בעבודה עם מערכות מחשב.
* נסיון בניהול קופה.
* המלצות.
העונים על הדרישות הנ"ל יפנו בכתב יד בציון טלפון להתקשרות לת.ד. 33263 ת"א עבור מס׳ 660.

לבלו־בנד תלמה
סניף רמת־גן
דרושים
נהגים/מובילים
הכישורים הדרושים:
* 11 שנות לימוד וידיעה בסיסית בחשבון
* אחרי שרות צבאי ובעל רשיון סוג ג׳
* נסיון בשיווק תוצרת מזון
* גיל 25—30.
המעוניינים מתבקשים לפנות ישירות למר אייל בסניף רמת־גן, רח׳ היצירה 4 בשעות 08.00—13.00 מידי יום ולהביא קורות חיים והמלצות.

מנעולי ירדני
ש.ע. ירדני ומוצרי מתכת בע"מ
רחוב שלמה המלך 11 בני־ברק 51552 טלפון 03)776051)
למפעלנו הגדול בארץ
לייצור מנעולים ופירזול לבניין
דרושים
* מבלטן מנוסה
לבנות מבלטים לעבודות פח מדויקות
לפנות בטלפון 03-776051 למר דוד פרי (בערב 052-32652)
* מפעיל מכבשים מנוסה
בעל ידע בהרכבת מבלטים.
לפנות בטלפון 03-776051 למר יוסי רייכקינד
תנאי עבודה טובים
5 ימי עבודה בשבוע.

מכרז מס׳ 97/85
דרוש
מנהל שלוחת הר־הצופים
— מרכז החישובים

תאור התפקיד — אחריות להפעלת שלוחת מרכז החישובים בהר הצופים הכוללת: 3 מחשבי PRIME 2 מחשבי VAX/750 ו־כמה מאות מסופים ומיקרו־מחשבים המפוזרים בקמפוס בהר־הצופים.
אחריות להפעלת כח־אדם מקצועי הכולל מתכנתים, אנשי מערכת, מפעילים ואנשים טכניים בהיקף של כ־15 משרות.
סיוע לפקולטאות וליחידות בהר הצופים ה־כוללות את הפקולטה למדעי החברה, הפ־קולטה למדעי הרוח, הפקולטה למשפטים, ביה"ס לחינוך, ביה"ס לתלמידי חו"ל, ביה"ס לעבודה סוציאלית ומספר מכוני מחקר, ב־ארגון מערך המחשבים שלהם, ויעוץ ברכישת ציוד להשתלבות בפרויקט מחקר חדשני, ה־כולל החדרת מיקרו מחשבים לסביבה אקד־מית ומינהלית.
אחריות להפעלת מערכת התקשורת.
רכוז ועדת המחשב בהר הצופים.
מנהל היחידה פועל בכפיפות לראש מרכז החישובים.
דרישות התפקיד — נסיון בניהול צוות עובדים מגוון ידע בחומרה ותוכנה רקע בתקשורת ומיקרו־מחשבים תנתן עדיפות למועמדים בעלי הכרה טובה של המערכת האקדמית.
על המעוניינים לפנות בכתב בצרוף תולדות חיים עד 11.11.85 אל אגף כח אדם האוניבר־סיטה העברית ירושלים מיקוד 91905 ולציין על המעטפה את מס׳ המכרז.

סופרוסט בע"מ
SF
מזון איכות מוקפא
למפעלנו באשדוד
דרוש/ים
1. מנהל/ת חשבונות
הכישורים הדרושים:
* מנהל/ת חשבונות סוג 3
* נסיון של 3 שנים לפחות במפעל תעשייתי
* יכולת עבודה עצמאית
* תושב/ת הסביבה
2. מפעיל/ת מחשב מיני
לעבודה במשמרות
* מגורים באזור אשדוד
* מגורים באזור אשדוד
* עדיפות לבעלי נסיון
נא לפנות בכתב יד וציון קורות חיים, תנאים נדרשים ומועד התחלה אפשרי אל מחלקת כח אדם ת.ד. 2223 אשדוד מיקוד 77121.
מועמדים הבאים בחשבון ייענו תוך שבועיים.

אלקטרה
מקבוצת כלל תעשיות
חטיבת המערכות האלקטרו מיכניות
לאגף לאינסטלציה סניטרית
דרושים
מהנדס ביצוע
למערכות תברואה
(משרה מס׳ 128/85)
דרישות התפקיד:
* נסיון מוכח בחברות קבלניות
* כושר מסחרי ונסיון בניהול מו"מ
* יכולת טכנית טובה
* שליטה בשפה העברית
תמחירן
(משרה 125/85)
דרישות התפקיד:
* מהנדס/הנדסאי אינסטלציה
* נסיון בתמחור מערכות תברואה וצנרת
* שליטה בשפה העברית ובמבנה של מפרטים טכניים וכתבי כמויות
* יכולת עבודה עצמאית
5 ימי עבודה בשבוע
נא לפנות בכתב בצרוף קורות חיים, פרוט נסיון קודם וטלפון להתקשרות לת.ד. 4465 ראשל"צ 75143, תוך ציון מס׳ המשרה.
אלקטרה — יותר ממקום עבודה

מלונות דן
למלון דן אכדיה בהרצליה
דרוש/ה
NIGHT AUDITOR
בעל נסיון של שנה לפחות
אפשרות גם לחצי משרה
מתאימים יפנו למח׳ כ"א
טל. 052-556677.

למחלבת "תנובה" תל־אביב
דרוש
מהנדס תעשיה וניהול
הכישורים הדרושים:
* בוגר מוסד אקדמאי מוכר
* בעל נסיון מעשי של 3—4 שנים בנושא ניהול פרוייקטים.
מועמדים מתאימים מתבקשים לפנות בכתב למחלקת המנגנון של „תנובה" מחוז תל־אביב, ת"ד 282 תל־אביב 61002 ולצרף קורות חיים בכתב, תעודות על הכשרה מקצועית ונסיון בעבודה.
תנאי שכר הולמים מובטחים למועמדים המתאימים.
— סודיות מובטחת —

רשת עמל
ההסתדרות הכללית של העובדים בארץ־ישראל
דרוש מפקח ללמודי המחשב
במשרה חלקית ללימודי ערב
הכישורים:
בעל השכלה אקדמאית ונסיון מקצועי במחשבים.
(רצוי נסיון בהוראה).
ידיעת השפות קובול, פורטרן, פסקל ובייסיק.
לפנות למח׳ הפיקוח ת.ד. 303 ת"א

תלמידי רשת המכללות לטכנאים והנדסאים, בתי ספר תיכוניים מקצועיים ועיוניים, בתי־ספר לנוער ובתי־ספר הערביים, זוכים לציוד מתקדם ולמורים בהתאמה לצרכי המשק למבוגרים.

לטל־יעד
שרותים לתעשיה בע"מ
מקבוצת תדיראן
דרוש/ה
מתכנת/ת
בעל/ת נסיון בשפות
הנדסאי/ת אלקטרוניקה
לפיתוח מערכות ספרתיות.
FORTRAN, ASSAMBLER, C
מועמדים מתאימים יפנו בכתב לטל־יעד ת.ד. 587 פתח־תקוה (עבור „מתכנת" או „הנדסאי")

לקראת הפתיחה הקרובה של מרכז מגורים חדשני לאוכלוסיה הבוגרת
דרושים לעבודה בבתים:
* טבח ראשי
* מלצר ראשי
* מחסנאי — קניין
עדיפות לבעל נסיון בענף המזון
לקביעת ראיונות נא להתקשר ביום ראשון, 3.11.85, בשעות 09.00—14.00 לטלפון 03-295222 שלוחה 454

דרוש
מהדס חשמל
חברה ותיקה בענף מערכות חשמל מציעה אפשרות הצטרפות לחברה, למהנדס חשמל צעיר המוכן לקבל על עצמו, אתגר בשותפות פעילה.
לפנות בכתב יד, לת.ד. 36816 ת"א עבור "מהנדס" בציון פרטים מלאים.
סודיות מובטחת

למושב באר טוביה
דרוש לתפקיד
ריכוז עדר הבקר
מועמד בעל רקע תאורטי ונסיון מקצועי בשטח גידול בקר הלב ובשר.
לפנות בכתב יד בצרוף קורות חיים.
טלפון: 055-81005, 055-83289

ריכרט תעשיות בטון
דרוש
איש תפ"י
דרישות התפקיד:
* ניהול לוגיסטי של מערך ייצור והנהיית חומרי גלם
* ארגון וניהול מערך הובלות
* קשרי לקוחות והזמנת שוטפות
* המערך מנוהל באמצעות מחשב
תכונות נדרשות:
– רקע פיקודי צהלי
– נסיון בעבודת תפ"י ממוחשבת
– רקע מקצועי טכני רצוי נסיון בענף ההובלה.
– גיל 25—35 – מגורים באזור (רצוי טלפון)
פניות בכתב בלבד בצרוף קורות חיים אזור התעשיה א׳ נס ציונה 70400.

לחברת בת אמריקאית
דרושה
* שרטטת/פקידה טכנית
שרטוט חשמלי ומכני לעבודה במשרה מלאה.
ידיעת השפה האנגלית, כשור פקידות כללית – יתרון.
שעות העבודה 8.00 – 16.45
5 ימים בשבוע.
לפנות בכתב: לת.ד. 859 גבעתיים
מיקוד 53108 ציין: עבור שרטטת

מילא
מרכז "יעוצי למשאבי אנוש"
מחפשת עבור אחד מלקוחותיה במרכז הארץ
1. מהנדס אזרחי
בעל נסיון של 5 שנים לפחות בתכנון ותיאום עבודות עפר, פיתוח שטח ומערכות מים וחשמל.
2. מהנדס אזרחי
בעל נסיון של 5 שנים לפחות בהכנת מפרטים טכניים, מסמכי חוזה, ניהול מו"מ עם קבלנים, ביקורת חשבונות. יתקבלו רק בעלי נסיון בפרויקטים בהיקף גדול.
התפקיד מחייב ניידות
3. הנדסאי/ת בנין
בעל/ת נסיון של 3 שנים לפחות בעבודות הנדסה אזרחית ונסיון בעבודות גרפיקה
נא לפנות בכתב יד בצירוף קורות חיים עד 8.11.85 ל"מילא"
רח׳ ארלוזורוב 88 ת"א. רק פונים מתאימים ייענו.
סודיות מובטחת.

דרושה
דייל/ת מכירה
לאולם התצוגה הראשי בתל־אביב של
FIAT
בעלי נסיון בענף הרכב ורקע טכני, מתבקשים לפנות בכתב יד עם פירוט קורות חיים לת.ד. 1696 תל־אביב, מיקוד 61016.
סודיות מלאה מובטחת.

דרושים לעבודה בליבריה
1. חשמלאי רכב
– לצי רכב קל וציוד כבד
2. מכונאי ציוד כבד
– בעל ידע בכננות גירים והידראוליקה.
בעלי נסיון של 10 שנים לפחות לפנות לשמעון ביטון 02-533177-8-9

דרושות בחיפה
עבור פרוייקט לשקום פנויי ראש
* עובדת סוציאלית קלינית
בעלת הסמכה להדרכה.
* פסיכולוגית קלינית
במשרה חלקית.
לפנות בטלפונים: 04-721717, 04-724449.

למושב גיד־צבי
דרוש
מזכיר
המעוניינים יפנו בכתב יד בצרוף תולדות חיים, עבודה במקומות קודמים וכן שמות ממליצים למזכירות ניר־צבי מיקוד 72905 עבור "מכרז מזכיר".

למפעל תעשייתי באיזור ת"א החבר בכור־פה
דרוש
חשב
בוגר ראיית חשבון ו/או מינהל עסקים
בעל נסיון של 5 שנים לפחות
ידע בהנהח"ש ממוחשבת כולל יבוא ויצוא
נא לפנות בכתב־יד בצירוף קורות חיים לת.ד. 6198 ת"א ולציין ע"ג המעטפה "עבור חשב"

לחברת יעוץ ותיירות בירושלים
דרוש ה:
קופאי/ת
כישורים דרושים:
* שליטה מלאה בעברית
* ידע בסיסי באנגלית
* נסיון קודם וידע בהנה"ח בסיסית – יתרון.
מועמדים מתאימים יפנו טלפונית למנהל הסניף, טלפון 02-234338.
סודיות מובטחת.

דרושים
קב"טים
באזור חדרה והסביבה
בוגרי 12 שנות לימוד
בעלי נשק אישי
גיל עד — 35
יתרון לדוברי אנגלית
לפרטים
טלפונים: 222606, 03-245110
בין השעות 08.30—12.00

„נעמי" — בנות — בית הדין הרבני
דרוש מייד
מדריך חברתי מיומן
לעבודה עם בנות; ידע ובקיאות
לפנות בכתב ת.ד. 9 — — כולל ראיון.

למפעל „ירולין" בע"מ
ירושלים
דרוש/ה
תדמן - תדמנית
בעל/ת נסיון (רצוי בוגר/ת שנקר)
למשרה מלאה.
מועמדים רציניים בלבד יפנו לאלי לטלפון: 02-716914 מיום א׳.

דואל
עובדים זמניים לפי שעות
יהושע אדיר בע"מ

למחלקה הטכנית בתל־אביב ובאשדוד דרושים:
* טכנאי/הנדסאי אלקטרוניקה
* טכנאי/הנדסאי מכונות
* עובדי מכניקה
* עובדות ייצור
* מלחימים/מלחימות
* חווטים/חווטות
* חרט/כרסם
(למכונות רגילות C.N.C)
* מנהל מעבדה בוגר מדעי החיים
בעל ניסיון בניהול צוות עובדים
למתאימים מובטח שכר הולם
ותנאים טובים במיוחד
„דנאל", תל־אביב, רחוב גורדון 88
03-245541, 03-222266, „דנאל", אשדוד, רחוב רוגוזין 8 055-34777, 055-22561

למלון עין־בוקק ים־המלח
דרושה
מנהלת משק - בוגרת תדמור
עם נסיון קודם בעבודה בבית־מלון.
אפשרות של מגורים במקום
לפנות למר פרידמן, טל. 067-84333

לחברה לשיווק רהוט משרדי
דרושים
סוכרים מעולים
נא לטלפן 03-200844
לבקש את בני

לחברה מסחרית גדולה בת"א
דרוש
טכנאי אלקטרוניקה ו/או איש חמ"מ
למחלקת שרות למכונות סריגה אלקטרוניות ומערכות דיגום ממוחשבות
— ידע באנגלית הכרחי —
לפנות טלפון 03-663031

ל"תנובה" מחוז תל־אביב
דרושים
מפיצים
לחלב ותוצרת חלב בתל־אביב וסביבתה
הכישורים הדרושים:
* רשיון נהיגה למשאית
* ידע בנושא שיווק מוצרי מזון
* כושר נפגני טוב
* ידיעה טובה בחשבון
תינתן עדיפות בקבלה למועמדים בעלי נסיון מעשי בחלוקת תוצרת.
התחלת העבודה משעה 03.00 בבוקר.
מועמדים מתאימים יעמדו במבחני כניסה לבדיקת התאמתם לתפקיד מחלק תוצרת. יועדפו מועמדים תושבי תל־אביב וסביבתה הקרובה ביותר.
מועמדים מתאימים מתבקשים לפנות בכתב למחלקת המנגנון, ת"ד 282 תל־אביב 61002 ולציין קורות חיים ונסיון מקצועי בעבודה.
— סודיות מובטחת —

למוסד ממלכתי
דרושים
קציני מילואים
ליחידה מיוחדת העוסקת במשימות בלתי שגרתיות
אנו מציעים:
* תפקיד דינמי ומעניין
* אפשרות לקידום ולמיצוי היכולת האישית
* קביעות בעבודה
* שכר גבוה, כולל הטבות מיוחדות
* תנאי שירות טובים
* אפשרויות מגוונות לשינוי בתחום העיסוק, לרבות יציאה לחו"ל או ללימודים אקדמאיים לאחר מספר שנות עבודה.
* אוירת עבודה נעימה, בצוות צעיר ומגובש.
העבודה המוצעת מתאימה גם לקצינים העומדים להשתחרר מצה"ל בחודשים הקרובים
אם גילך עד 28 שנים ובריאותך תקי־נה, אנא פנה בכתב לת.ד. 39351 ת"א (מיקוד — 61392). עבור ח׳, וציין קורות חיים ופרטים אישיים מלאים כולל מס׳ ת"ז וטלפון.
— פונים מתאימים ייענו —

לרשת חנויות פולגת בע"מ
דרוש/ה מיידית
מנהל/ת חשבונות
מנוסה
לעבודה זמנית (מספר חודשים)
נא לפנות בכתב לפי הכתובת: בית הטקסטיל רח׳ קויפמן 2 ת"א 68012 או ת.ד. 50360 ת"א 68012

מילא
מרכז "יעוצי לנושאי אנוש"
מחפשת עבור אחד מלקוחותיה במרכז הארץ
מהנדס חשמל בכיר
עם ידע מערכות הנעה זרם ישר
התכונות הנדרשות:
- נסיון של 5־8 שנים במפעלי תעשיה.
- נסיון בתכנון מתקני חשמל.
- נסיון בפקוח על עבודות ייצור, הקמה, ואחזקה של מתקני חשמל.
- נסיון בתכנון שנויים במערכות.
- נסיון בכתיבת מפרטים טכניים.
- נסיון בכתיבת ועריכת הוראות אחזקה.
- ידיעת השפה העברית על בוריה ושליטה טובה בשפה האנגלית.
נא לפנות בכתב יד בצרוף קורות חיים עד ל־8.11.85 ל"מילא"
רח׳ ארלוזורוב 88 ת"א, עבור מהנדס חשמל בכיר.

לממתקי מוטי
כורזין 6 גבעתיים
דרושים/ות
פועלים/ות
הכישורים:
גיל 30—35.
נסיון בתעשיית המזון.
העבודה בשתי משמרות
המעוניינים יפנו טלפונית ל־ 778858 לעוזי

לחברה תעשייתית
באזור יהוד
דרושים
1. מהנדס אלקטרוניקה בכיר
להנחיית צוות מעבדה בפיתוח מעגלים ומערכות אנלוגיות בזמן אמיתי בעל נסיון מוכח בפיתוח
2. מהנדס אלקטרוניקה
לפיתוח מעגלים
להתקשר 03-364144 לצבי דנק

ביו־ידע
קרית ויצמן רחובות
דרוש/ה
ביולוג/ית
עם נסיון בתרביות רקמה אפיתליות
עדיפות לנסיון ידע בזרולוגיה ודיאגנוסטיקה
פניות בכתב בצרוף קורות חיים נא לשלוח לביו־ידע בע"מ קרית ויצמן רחובות מיקוד 76326

ב.נ. שרותי ניהול
מידע על משרות ועובדים בכירים
ת"ד 2297 נתניה 42122, 053-34515
ת"א, ארלוזורוב 198, 03-257970

לחברת דלתא טקסטיל שיווק
באזור פתח־תקוה
דרוש/ה
עובדת אחראית למחסן
לפנות לנחמה טל׳ 9231552

דרוש
סוכן מנוסה
בשווק תמרוקים
מרכז הדרום
רכב צמוד.
טל. 05-7515894

דרושים/ות
כוחות עזר
לפנות אישית לבית־אבות "יהודית" שרה 38 ר"ג
בשעות 9.00 - 12.00

בירושלים
לחברה תעשייתית בענף המתכת העוסקת ביצוא
דרוש חשב
הכישורים הדרושים:
* רואה חשבון מוסמך
* נסיון 3 שנים לפחות בתפקיד דומה
* ידע ונסיון בנושאים: תמחיר, ביטוח, יצוא, חוקי מס.
* ידיעת השפה האנגלית ו/או הצרפתית על בוריין. (שפות נוספות — יתרון)
תנאים הולמים למתאימים
רק מועמדים העונים על דרישות אלה, יפנו בכתב יד לת.ד. 821 ירושלים.

לחברת שיווק ארצית
מקדמי מכירות לירושלים, לת"א
בעלי כושר מסחרי
בעלי רשיונות נהיגה
נא לפנות לת.ד. 3292 חדרה.

אלישרע מערכות אלקטרוניות בע"מ
תדיראן בע"מ
חטיבת התקשורת

לצוות ההקמה של המפעל העוסק בנושא מיתוג ציבורי:

תכנתים בכירים
תאור התפקיד: פיתוח תוכנה למרכזות ספרתיות מסוג SYSTEM 12 של חברת דדז.
כישורים נדרשים:
★ ותק של 3 שנים לפחות בפיתוח זמן אמת.
★ תכנות בשפה עלית במערכות גדולות.
★ רקע בתקשורת.

מהנדסי אלקטרוניקה והנדסאי אלקטרוניקה
תאור התפקיד: פיתוח ו/או הנדסת תוכנה וחומרה למרכזות ספרתיות.
כישורים נדרשים:
★ ותק של 3 שנים לפחות בפיתוח ו/או בהנדסת מערכות משובצות מחשב.
★ רקע בטלפוניה/תקשורת - הכרחי.

לכל המשרות נדרש:
1. נכונות לשהיה בחו"ל לתקופות ממושכות (עד שנה).
2. ידיעת השפה האנגלית הכרחית.

פניות לגבי המשרות המוצעות ניתן להפנות לטלפון 03-9262935/997/992 כמו כן ניתן לפנות בכתב יד בצירוף קורות חיים ונסיון קודם, ובציון המשרה המבוקשת לת.ד. 284, פ"ת מיקוד 48102
- תנאים טובים למתאימים -
- סודיות מובטחת -
- כל המשרות מיועדות לנשים ולגברים -

המשטרה אתגר

דרושים
שוטרי סיור ותנועה
דרישות התפקיד: 10 שנ"ל לפחות, לאחר שרות בצה"ל, בריאות טובה (פרופיל 82 ומעלה), גיל עד 35.
מקום השירות: ת"א, פתח-תקוה, נתניה וכפר סבא.
המעוניינים מתבקשים לפנות בצרוף תעודות השכלה ופנקס מילואים לאחת מלשכות הקליטה המפורטות להלן:
ירושלים — רח' המלך ג'ורג' 8 טל. 02-244433
תל-אביב — רח' הרכבת 14 טל. 03-627290-3
חיפה — רח' חטיבת גולני 21 טל. 04-661067
באר-שבע — רח' העצמאות 55 טל. 057-53131
רחובות — רח' הרצל 206 (מאחורי תחנת המשטרה) טל. 08-467414
— סודיות מובטחת —

מבוקשת
"יוקית"
פקידה כללית מסודרת ויעילה אשר מסוגלת לקבל הזמנות לענות לטלפונים ולעזור במגוון רחב של עבודות משרדיות, לעבודה בחברה דינאמית מעניינת ו... עמוסת עבודה. שעות העבודה 07.30-16.30. נסיון קודם רצוי. נא לפנות לאליעזר טל. 7513892, לשם קביעת ראיון על כוס קפה.

חברה לפיתוח תעשיות בע"מ
INDUSTRIES DEVELOPMENT CORPORATION LTD.

דרושים למשרדנו בחיפה
מהנדס/ת חשמל בכיר/ה
* נסיון מוכח בתכנון חשמל למפעלים תעשיתיים בארץ.

מהנדס/ת בכיר/ה
* לנהול וביצוע פרוייקטים הנדסיים ותעשיתיים.
* נסיון מעשי מוכח.

תנאים הולמים למתאימים.
פניות בכתב יש להפנות לת.ד.6144 חיפה, מיקוד 31061 או טלפונית 04-244411 לכח אדם.

למפעל מתפתח לאריזות מודפסות באזור בני ברק
דרושים:
1. מדפיס פלקסוגרפי מעולה.
2. חותך לסליטר – מגליל לגליל.
3. מפעיל אקסטרודר.
העבודה במשמרות.
תנאים טובים, 5 ימי עבודה.
לפנות טלפונית ליצחק הרשקוביץ 03-781601 בשעות 1600–1800

דרוש/ה
מונטג'ר/ית
בעל/ת ניסיון
נא לפנות לטלפון 03-263445

למפעל סריגים וקונפקציה
דרוש/ה סוכן/ת
לאיזור המרכז וירושלים
טלפון 03-7519704 ובערב 03-227803

לבי"ס תיכון באיזור רחובות
דרוש/ה
מורה ללשון
להכנה לבחינות בגרות
דחוף!
טל. 08-455572, 457889

רדט
רדט תעשית מערכות SYSTEMS INDUSTRY

לרדט תעשית מערכות דרושים:
מהנדס מחשבים/אלקטרוניקה
לאפיון, תכנון ותכנות מערכות משובצות מחשב
טכנאי אלקטרוניקה עם ידע בזווד והתקנות
מלחימות/מחווטות עם נסיון
למועמדים מוצעים תנאי עבודה מעולים בחברה דינאמית וצעירה, לפי כישורים אישיים.
לפנות החל מיום א' לאיציק אילת, 03-483211
טכנולוגיות מתקדמות לשרות התעשיה בישראל

למשרד לתכנון כבישים
דרושים
★ מהנדס (נסיון עד שנה)
★ שרטטת
טלפון 03-443804

למפעל מתכת באשדוד
דרוש
חרט
נסיון של 5 שנים לפחות
השכר בהתאם לכישורים
055-31410

מי אומר שאין עבודה?
● ART DIRECTOR
● יועץ שיווק
● עוזרי תקציבאים (בוגרי מינהל עסקים)

נא לפנות בכתב למזכירות בציון פרטים מלאים והמשרה המבוקשת
פרסום אדמון
רח' החשמונאים 61 תל-אביב 65273

דרוש/ה
אופטיקאי/ת
בעל/ת ניסיון, להקמת אופטיקה בסמוך למרפאת עיניים גדולה בת"א ולניהולה בשעות אחה"צ.
03-493189

לעבודה בטחונית בארץ ובחו"ל
דרושים
יוצאי יחידות קרביות
הנתונים הדרושים:
* גילאי 21–28
* שרות צבאי ביחידות שדה כלוחמים (הכרחי קורס פיקודי) עדיפות לקצינים.
* ידיעת השפה אנגלית ו/או שפה אירופאית אחרת.
* כושר גופני טוב ובריאות תקינה (פרופיל 82 ומעלה)

אנו מציעים:
* עבודה מעניינת ורבת אתגר בארץ ובחו"ל.
* תנאי שכר טובים והטבות מיוחדות למתאימים.
* חוזה העסקה למספר שנים (אפשרי חוזה לשנה אחת).

המעוניינים העומדים בכל הדרישות לעיל, יפנו בכתב לת.ד. 39350 ת"א, מיקוד 61392 עבור מ.מ. בצרוף תולדות חיים ופרטים אישיים כולל מס' ת.ז. וטלפון.
פונים מתאימים ייענו.

לחברה מסחרית גדולה בחיפה בתחום הכימיכלים וחומרי גלם
דרוש למחלקת יבוא
מקדם/מנהל מכירות בכיר
הכישורים הדרושים:
* נסיון במכירות לתעשיה הכימיקלים וחומרי גלם.
* עדיפות לבעל רקע פורמלי בכימיה.
* נסיון עבודה עם ספקים בחו"ל ולקוחות בתעשיה.
* נסיון עבודה במערך ייבוא: לוגיסטיקה, דוקומנטים וכו'.

למועמד המתאים מובטחת עבודה מעניינת, מסגרת גמישה ותנאים הולמים. נא לפנות בכתב בצרוף קורות חיים ונסיון עבודה קודם לת.ד. 6448 עבור מס' 10 חיפה. — סודיות מובטחת —

תעשיות אלקטרוכימיות (פרוטארום) בע"מ
אזור התעשיה הדרומי, עכו, ת.ד. 2357.
דרוש
טכנאי/הנדסאי כימיה
– למעבדת בקורת טיב ומחקר –
הכישורים הדרושים:
* רצוי בעל ידע בשיטות אינסטרומנטליות ופיתוח שיטות אנליטיות.
* נסיון בתחום של פולימרים
* בעל נסיון של 3 שנים לפחות בתעשיה.
* עדיפות לבעלי שליטה באנגלית.
נא לפנות בכתב יד למחלקת כח אדם.

סקר SEKER
תיכנון, פיתוח וניהול
מהנדסים יועצים
דרוש
מהנדס/הנדסאי מיזוג אויר ואיוורור
בעל נסיון של 3 שנים לפחות בעבודות תיכנון.
נא לפנות מיום ראשון טלפונית: 03/491383, 494878.

למרפאת שיניים
דרושים:
1. אנדודונט - מומחה.
2. רופא שיניים כללי.
8:00-20:00 מ-
063-3498617

קופת חולים מאוחדת
לסניפנו ברחובות
דרוש
טכנאי רנטגן
בעל נסיון של 5 שנים לפחות.
רצוי ידע בהפעלת מכשיר אולטרה-סאונד.
משרה מלאה, שעות העבודה מפוצלות.
המעוניינים מתבקשים לפנות למחלקת כח אדם, רחוב ארלוזורוב 100 תל-אביב. טל. 03-258254

למטבחון "קלאביס"
דרושות
בעלות הופעה נאה ואינטליגנציה לצורך ייצוג והסברה לפרסומת חדשה. אפשרית עבודה על בסיס זמני/קבוע. הכנסה נאה למתאימות.
לפנות לטל. 03-200241, 03-283229

איש מכירות לציוד חיתוך
בעל נסיון/רכב חובה
לפנות ת.ד. 32410 תל אביב 61323

כינר KINAR
כפר הנופש כינר
צפון מזרח הכנרת
פותח שעריו אי"ה בינואר 1986
כפר הנופש יופעל ברמת מסורת ישראל.
לצוות הפעלת הכפר
דרושים:
מנהל-מזון ומשקאות (בעל ידע מקיף במלונאות)
מנהל מטבח-שף. עדיפות לניסיון בניהול מטבח כשר למהדרין
טבחים-בדרגות שונות
נהגי [illegible]:
נא לפנות לפרטים אינטרנשיונל מלונות ונופש
טלפונים: 03-285742, 03-293040

חוק הזדמנות שווה בתעסוקה, התשמ"א 1981

הדרושה
נקבנית דיסקט מנוסה
לעבודה במשמרת ראשונה משעה 06.45
מיחשוב מערכות מידע בע"מ
בית תוכנה ולשכת שרות לעבוד נתונים במחשב
דרך השלום 7, תל אביב 67892 טל 263284

הדסה-נעורים
דרוש
מורה לאנגלית
המעוניינים יפנו בכתב יד תוך פירוט השכלה ונסיון למחלקת כ"א "הדסה-נעורים" דאר נעורים מיקוד 40298 טלפון 053-96831.

Cinamatic
טכנאי חשמל
למשרה מלאה.
דרך השלום 7 ת"א 03-255106.

רשות שמורות הטבע
לרשות שמורות הטבע
דרושים
1. מנהל בשמורת הבניאס.
תאור התפקיד – ניהול צוות העובדים בשמורה, אחריות על קליטת קהל וקליטת כספים, ניהול מגע עם גורמים חיצוניים.
דרישות – מגורים באזור, נסיון מנהלי, ידע בעבודות פתוח. רצוי רקע בטבע ובידיעת הארץ.
2. רכז הדרכה ב-½ משרה
אחריות ניהולית על צוות מדריכות בשמורות טבע באזור הצפון, קשר עם בתי ספר, מתנס"ים ומוסדות חינוך אחרים, יעוץ בכתיבת תכניות הדרכה.
דרישות: נסיון בהפעלת צוות עובדים. עדיפות למועמדים בעלי רקע חינוכי ונסיון בהדרכה בשדה, או בכתיבת תכניות להדרכה. רקע בטבע וידיעת הארץ. עבודה בשעות לא מקובלות. מגורים: קרית שמונה.
המעוניינים יפנו למשרדי רשות שמורות הטבע למילוי טפסים עד לתאריך 8.11.85
• ירושלים – ירמיהו 78
• צפת – בית הסוכנות
• שמורת החולה

---

hadar רהיטי ילדים
דרושים
נגרים
עד גיל 38
מקצועיים/ ובלתי מקצועיים
האוהבים ילדים
למתאימים תנאים טובים
טל. 03-588135

ארדט
חברה לביטוח בע"מ
לסניף ארדט ירושלים דרושים:
• פקיד/ה
עם נסיון של 3 שנים בענף האלמנטרי
• פקיד/ה
עם נסיון במחלקת תביעות
• פקיד/ה
להתקשר למיכל. טל. 02-221476

דרוש
מקדם מכירות
למוצרי חשמל קטנים
על בסיס עמלה
נדרש: נסיון במכירות (רצוי בענף החשמל). בעל רכב מסחרי + ערבויות מתאימות.
מועמדים מתאימים עד גיל 35, יפנו בכתב תוך ציון נסיון קודם לת.ד. 36262 ת"א. מיקוד 61362. (עבור מקדם מכירות למוצרים קטנים).

לחברה בטוחה בתל-אביב
דרוש
מנהל
כח אדם/אדמיניסטרציה
התפקיד כולל:
* נהול נשאי שכר – כח אדם
* נהול וטפול בכ-180 עובדים
* נהול רכש + אינוונטר
* נהול משק החברה

הכישורים הנדרשים:
* מעל גיל 30
* השכלה אדמאית. עדיף כלכלה/רואה חשבון
* ידע ונסיון בנושאי שכר, בטוח לאומי וחוקי עבודה
* יכולת נהול מו"מ

נא לפנות בכתב יד לת.ד. 36294 ת"א – עבור מנכ"ל

לחברת ביטוח
דרושים:
1) חתם מבקר
א. נסיון בחיתום אלמנטרי לפחות 5 שנים.
ב. יכולת לעבוד בצוות.
ג. יכולת ניהול משא ומתן
ד. רצוי השכלה אקדמאית
ה. רצוי נסיון בהבנה במחשבים.
2) מבקר פנימי
במחלקת ביקורת פנים
א. דרגת הנהלת חשבונות 2–3
ב. רצוי נסיון בחברת ביטוח
ג. השכלה אקדמאית בתחומים רלוונטים כלכליים וכד'.
ד. רצוי נסיון בהבנה במחשבים.
3) כתבניות
4) נקבניות
לפנות 052-558055 בראלי

לרשת / סוכנויות שווק / ארצית
מנהל מכירות ת"א/השרון
גיל: 25-30 נמרץ, סמכותי ואמין
מקדמי מכירות חיפה/באר שבע/ירושלים
המעוניינים יפנו לטל: 02-249977

ווישיי-ישראל בע"מ
למפעל המייצר רכיבים אלקטרוניים מדוייקים – דרוש
טכנאי/הנדסאי אלקטרוניקה
למחלקת אחזקה
הכישורים: 5 שנות נסיון בתחזוקת ציוד אלקטרוני וציוד אלקטרו-מיכני הכולל מחשבים.
מועמדים מתאימים יפנו בכתב, בציון קורות חיים ונסיון קודם, למחלקת כח-אדם, רחוב האומן 2, אזור התעשייה חולון, 58814.
– סודיות מובטחת –

לחברת יבוא רכב כבד
דרושים:
טכנאי
למחלקת השירות
פנסיונר
ליום עבודה מלא. עם רקע טכני לרכב כבד. ידיעת השפה הגרמנית הכרחית.
נא לפנות לת.ד. 7107 תל-אביב 61070

למשרד יחסי ציבור
דרושה
מזכירה/כתבנית
שליטה מושלמת בעברית ליום עבודה מלא, כולל יום ו'
•
נא לפנות בכתב, בצירוף קורות חיים ונסיון לת.ד. 13024 ת"א 61110 עבור 995.

מלון אינטרקונטיננטל ירושלים
הר הזיתים
מזכיר/ה מכירות
דרוש אדם מקצועי בעל ותק למשרה בעמדה רגישה. כישורי משרד בסיסיים, יעילות, יוזמה. ידיעת עברית ואנגלית הכרחית. רצוי נסיון בקצרנות וטלקס, 5.5 ימים בשבוע.
התקשר לכח אדם, טלפון 02-282551

למוסד ציבורי
דרוש
גנן ראשי
נא לפנות בכתב: ת.ד. 112 נתניה

לפרוייקט פרסומי יוקרתי
דרוש:
סוכן/ת מודעות
עם נסיון וידע מקצועי.
נא לפנות בכתב יד לת.ד. 23032, תל-אביב

אס או אס
כפר הילדים "נרדים" — ערד
S.O.S
דרושה לנו
"אמא"
מיועד לאשה בגיל 40—26 שאינה נשואה. אם יש לך רצון ומרץ לקיים בית חם לילדים נכשיר אותך לתפקיד כ"אמא". תנאי העבודה מצויינים למתאימה.
נא פני בכתב בציון קורות חיים לת. ד. 64 ערד מיקוד 80750. פרטים נוספים בטלפונים: 057-956888, 057-958843.

מחסני ערובה ארצישראלים בע"מ
דרושים לעבודה בת"א
✶ מנהלת חשבונות מנוסה
✶ פקידה
להכנת רשימוני מכס, בעלת נסיון.
✶ שליח עם רשיון לקטנוע.
טל. 03-614441.

עדנה רוס – אופנה עילית
למפעלנו בכפר-תבור – דרושים
1) מנהל ייצור
בעל נסיון בניהול ייצור במתפרה, עדיפות לבעל נסיון בסריגים.
2) סורגות
בעלות נסיון בעבודה עם מכונות "אמפיסל" ידניות 8, 2½.
3) מדריכה
לעבודה עם מכונות "אמפיסל" ידניות.
4) עוזרת למעצב
בוגרת מכון לאומנות או קורס לריקמה אומנותית.
לקביעת ראיון
נא לפנות טלפונית למפעלנו: 067/66733

דיל מחשבים בע"מ
* ללשכת השרות של החברה דרוש/ה מפעיל/ה למחשבי י.ב.מ. SYS 34,36
* העבודה במשמרות
טל: 297990, 03-281699
רח' המלך ג'ורג' 34 תל-אביב

לאמישראגז
דרוש:
קבלן עצמאי
להתקנות צנרת ומערכות גז בישול באזור באר-שבע והסביבה.
מעוניינים בעלי רשיון מתאים יפנו בכתב-יד בפירוט קורות חיים ונסיון קודם בעבודה לאמישראגז מבצעים אחד העם 34 ת"א 65541 "עבור קבלן עצמאי"

ל"ידי זהב"
דרוש
טכנאי / הנדסאי בנין
הכישורים הנדרשים:
1. נסיון כמנהל עבודה, לעבודות גמר, אינסטלציה ושיפוצים.
2. יכולת ניהול משא ומתן עם לקוחות החברה.
3. יכולת ארגון ותיפעול בעלי מקצוע שונים.
4. גיל עד 40.
מתאימים בלבד נא לפנות ל"ידי זהב", בלפור 23 תל-אביב, טלפון 03-201013.

תקציבאי/ת בכיר/ה
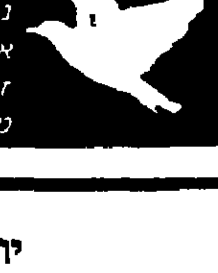
נסיון 3 שנים במשרד פרסום גדול השכלה מקצועית-אקדמאית, יכולת ארגון וניהול תיקי פרסום גדולים.
זוהי ההזדמנות שלך לחדור לצמרת פרסום פוגל.
טלפן אל דוד פוגל אישית: 03-237533.

האוצר ביטל השתתפותו במבצע „הסרט הירוק" – חשש לייקור פירות וירקות

מאת דויד מושיוב, סופר „דבר" לענייני חקלאות

„הסרט הירוק", שנועד להוזיל מחירי ירקות ופירות ואשר הוכרז לפני יותר מחודש, בוטל אתמול (רשמית — מיום א). לדברי מנכ"ל מועצת הפירות עזרא מאיר, על ידי משרד האוצר באורח חד־צדדי „ללא הגיון וללא הבנת הנושא" משום שהחליט שאין לו ענין להמשיך בכך.

בשבוע האחרון היו מרבית ההוזלות בפירות: תפוחי עץ, אבוקדו ופרי הדר. המבצע כלל גם תפוחי אדמה וגזר, אולם אלה מוצרים בני פיקוח ונקבע להם מחיר מירבי לצרכן בתוקף צו.

על „הסרט הירוק" הוכרז בתקופת החגים כאשר מחירי הירקות ובמיוחד מחירי העגבניות האמירו מאד. משרד האוצר, ברצונו להשפיע על מדד המחירים לצרכן, הקציב למבצע מליון דולר, שנועדו לפצות את כל המשתתפים במבצע: רשתות השיווק החקלאים ומועצות הייצור.

החולה בעגבניות

מדד חודש ספטמבר, שפורסם ב־15 באוקטובר, עלה בשלושה אחוזים וגרם אכזבה באוצר. בגלל המחסור בעגבניות מהון „תמורות" כלולות במבצע וכן בגלל בעיות לוגיסטיות ואחרות, נמכרו העגבניות מהון „פקולטה" במחירים גבוהים. בשבוע האחרון חלה ירידה ניכרת במחיר העגבניות ומחירן לצרכן נע בין 1500 — 3,000 שקל לצרכן.

מנכ"ל מועצת הפירות אמר לסופר „דבר", כי התמיכה בפירות כתוצאה מהמבצע הסתכמה בעשרות אלפי דולרים לשבוע בלבד, אולם משרד האוצר החליט להפסיק את המבצע משום ש„מדד נובמבר אינו מעניין אותו". ההנחה היא שמדד נובמבר יהיה נמוך למדי. את השפעת המבצע על מדד אוקטובר אפשר יהיה לדעת עם פרסום המדד ב־15 בנובמבר.

למבצע „הסרט הירוק" הוקצב, כאמור, סכום של מיליון דולר, אולם הוא לא הוצא כולו ומניחים, כי הוצאו רק כחצי מיליון דולר.

יתכן מאד כי עם ביטול „הסרט הירוק" ביום ראשון תחול התייקרות מסויימת במחירי תפוחי העץ האבוקדו וההדרים שהיו כלולים במבצע. במשרד החקלאות רואים בחומרה רבה את ביטול המבצע, משום שהפירות והירקות עלולים להתייקר, בעוד שמטרת המבצע היתה הוזלתם.

מחירי ירקות

אתמול היו מחירים סבירים ויציבים של ירקות מסוגים שונים. המחיר הסיטוני של העגבניות נע בין 1700 ל־2300 שקל הק"ג ואילו המחיר לצרכן נע בין 2000 ל־3000 שקל הק"ג; המלפפונים בין 900 ל־1700 ולצרכן — 1200 עד 2200; החצילים — בין 250 ל־500 שקל ולצרכן 400—880; קישואים — 700—1400 ולצרכן 1000 — 1800; פלפל בהיר — 800—1600 ולצרכן 1200—3000; פלפל כהה — 400—700 שקל הק"ג והמחיר לצרכן נע בין 800 ל־1500 שקל.

תושבי אילת ואורחי המלונות שתו חופשי בבאר הגדול בעולם

מאת שמואל תגר, סופר „דבר" באילת

הוזל מהבוקר החולף כל המחירים על כל המוצרים בחנויות באילת. ההנחה היא בשיעור של 15.8 אחוז לכל הקונים באילת, ובכך הופעל למעשה חוק הסחר החופשי בעיר.

אמש הוענקו תעודות „אות כבוד" לשרים גד יעקבי ואברהם שריר על חלקם בקידום חוק הסחר החופשי. זיקוקי די־נור הופעלו בחצות בחוף־הים, סמך לבימת־בידור. בחצות הודלקו האורות סביב הבאר הגדול ביותר בעולם: 920 מטרים אורכו, סביב הלגונה באילת, עם 600 מלצרים לובשי מדים.

נציגי ספר השיאים של „גינס" ירשמו את ההישג יוצא־הדופן בספרם ואלפי תושבי אילת ואורחי בתי־המלון ישתו חופשי על הבאר.

הדלק באילת אזל מהיום

מהיום מוזלים מחירי הדלקים לסוגיהם באיזור אילת, כמתחייב מהורדת מס ערך מוסף ב־15% אחוז. על כך הורה שר האנרגיה והתשתית, משה שחל, בתיאום עם שר האוצר, יצחק מודעי.

השר שחל הטיל על מנהל מינהל הדלק, שמעון גלבוע, לבחון את ההשלכות שיהיו להוזלת הדלק באילת על תנועת התדלוק בסביבה הקרובה לאזור הסחר החופשי.

ממינהל הדלק נמסר כי לא יותר למלא דלק בכלי קיבול (ג'ריקנים וכדו') באיזור הסחר החופשי באילת, מטעמי בטיחות וכדי למנוע העברת דלק שלא שולם עליו מע"מ, צפונה.

להלן המחירים החדשים: בנזין 91 אוקטן 790 שקל; 96 אוקטן 900; סולר 540; קרוסין (נפט) 570; גז לשימוש ביתי מיכל 12 ק"ג 10,720; גז במרכזיה, מחיר למ"ק 2,498 שקל.

(על העלבון והנזק של חבל אילות — ראה עמוד 5)

אנדרטה לשואה ולגבורה תוקם ברמת גן על ידי הפסלת רות רוז'ר ובעלה מארה"ב, שניהם ניצולי השואה. הפסל יוצב ב„הר הבנים" ביום השואה. בתצלום: דגם הפסל (שיתכנו בו שינויים קלים) הכולל שש ארובות מהן מיתמרות להבות, במרכזן מגן דוד ומעליו דמות יהודי התוקע בשופר. שם הפסל: „כוח התקווה".

התנצלות

בעתון „דבר" מיום 4.10.85 פורסם כי הרקע לדקירתו של הנהג הישראלי מכנה פיטוסי בעזה היה פלילי. ידיעה זו לידתה בטעות ואיננה נכונה, שכן היתה זו תקיפת מחבלים. אנו מביעים את צערנו על פרסום ידיעה זו.

פגישת ראשי הספורט ונציב המס באווירת משבר

מס הכנסה ימשיך לעצור גזברים ומנהלי קבוצות

מאת יצחק אשל

בפגישת נציב מס הכנסה, יאיר רבינוביץ ונציגי מרכזי הספורט יצחק אופק ושאול סומרי (הפועל), עוזייקם מילצ'ן וצבי דרשביאק (מכבי) ונציג בית"ר ביקשו אתמול ראשי המרכזים ריכוך ומיתון התביעות הכספיות מאגודות הספורט.

נציב המס הודיע חד משמעית, כי אין לו כל כוונה להענות לדרישתם והבהיר כי מס הכנסה ימשיך לעצור את מנהלי וגזברי הקבוצות שלא יעמדו בדרישות החוק ויתבע להעמידם לדין פלילי.

לדברי הנציב, מסתכמים החובות המצטברים של האגודות לפי ספרי פקידי השומה בכ־20 מיליארד שקל.

כמו כן הודיע הנציב שבמקביל לפעולה זו הוא יזמין את כל שחקני הליגות הלאומית והארצית ויתבע מהם לשלם את חובותיהם ולהגיש הצהרות הון כדין תוך מתן הסברים על רכושם.

כפי שנמסר לנציב יש בידי השחקנים הסכמים שהתשלומים אותם קיבלו מהאגודות הם תשלומי נטו כך שלהערכתו. סך כל חובות האגודות למס־הכנסה הם בגבולות 100 מיליארד שקל.

רבינוביץ הוסיף ואמר שאם חלק מנציגי האגודות לא יתקנו את הדוחות והכתבים שהוגשו לפקידי השומה, בהקדם, הם ידרשו גם למבצע על הגשת מסמכים כוזבים ויהיו צפויים לעונשים כבדים.

מנכ"ל „הפועל", יצחק אופק אמר כי מרכזי הספורט מחייבים את האגודות לשלם את המיסים כחוק, אולם הממשלה אינה משתתפת כיום בתקציבי אגודות הספורט ומקורות ההכנסה שלהן באים רק ממועצת ההימורים והכנסות אלה אינן מספיקות. לפיכך הודעת נציב מס־הכנסה כמוה כחיסול הספורט במדינה, ציין אופק.

הנחיות מחמירות להסעת תלמידים לטיולים – מהיום

(עשית). — הנחיות מחמירות חדשות לגבי סדרי הבטיחות בהסעת תלמידים לטיולים ייכנסו לתוקף היום 11 בנובמבר, זאת על פי המלצות צוות בין־משרדי בראשות מנהל המינהל לבטיחות בדרכים משה עמירב.

ההנחיות החדשות קובעות כי כל מנהל בית ספר או אחראי לטיול בתנועת נוער חייב לקבל אישור מקצין בטיחות מוסמך על כך שהרכב והנהג כשירים להסיע תלמידים, שהנהג מכיר את מסלול הנסיעה, שהוא בעל נסיון של שנה לפחות בנהיגת אוטובוס. איסור הסעת תלמידים בעמידה וחובת הימצאות ציוד עזרה ראשונה ואלונקה בכל אוטובוס.

מנהל המינהל משה עמירב ציין כי בהנחיות החדשות יוסברו פרצות שהביאו בעבר לתאונות דרכים ולמצבים חמורים כגון שנהג חסר כל ניסיון או רכב בלתי תקין הובילו לידי תוך סכנה לבטיחות.

„מארבים' בבסיס קליטה ומיון לחיילים משוחררים כדי לגייסם למשטרה

מאת נתן רועי, סופר „דבר"

המשטרה השלה קציני משטרה בכירים ל„מארבים" בבסיס קליטה ומיון של צה"ל כדי „ללכוד" חיילים המשתחררים משירות פעיל וקבע כדי לגייסם למשטרה. זאת, על רקע הירידה במספר המתגייסים למשטרה ופרישה של עשרות שוטרים בחודשים האחרונים.

שר המשטרה, חיים בר־לב, אמר אתמול, כי בעת האחרונה גברו פניות השוטרים לעבוד עבודות נוספות כדי להשלים את משכורותיהם הנמוכות. עם זאת, אמר השר, כי אין בריחה מהמשטרה, כפי שהדבר הוצג.

כ־800 שוטרים פרשו בשנה האחרונה: 500 [illegible] המשכר הנמוך ויתר [illegible]. השר אמר, כי יש צפיפות בבתי ובמפקדות המשטרה בחלק כן הפריסה החדשה של המשטרה.

נבלמה ירידת מחירי הרכב המשומש – התעוררות בשוק

מאת אריה ארד, סופר „דבר"

התעוררות מסויימת בשוק המכוניות המשומשות בלמה בשבוע האחרון את ירידת מחיריהן שנמשכה ברציפות מאז הנהגת תוכנית החירום הכלכלית ביולי (ראה מחירון בעמוד 7).

הביקוש מתמקד בעיקר במכוניות קטנות ובינוניות בנות חמש שנים ויותר, מ־1980 ולפניה. המחיר הרצוי שנוקבים קונים פוטנציאליים הוא 7.3—9 מיליון שקל (5—6 אלף דולר). חלק ניכר מהעסקות נקשרות בדולרים כמעט לפי שער של 1600 שקל הדולר.

סוחרים מסבירים את ההתעוררות בפדיון בניות הקשישים. הם חוששים שתוך שבועיים שוב ישתרר שפל בשוק. כסתבר שסוחרים רבים הכינו לעצמם מלאי ניכר לשבוע זה.

ההתעוררות הביאה ליציבות במחירי רוב המכוניות הקטנות והבינוניות תוך תנודות קלות בשני הכיוונים. במחירי מכוניות גדולות ויוקרתיות נמשכה גם באוקטובר הירידה, אם כי מתונה יותר מאשר בחודשים הקודמים.

דורשים זכות התארגנות לעובדים בסניפי בנקים זרים שיוקמו בארץ

מאת סופר „דבר" ליחסי עבודה

מזכיר חטיבת הבנקים בהסתדרות הפקידים, אלקנה לבקוביץ', פנה אל נגיד בנק ישראל, משה מנדלבאום בבקשה לדאוג לכך שבנק זר שיפתח סניף בארץ, יבטיח זכות התארגנות לעובדיו בישראל.

הסתדרות הפקידים מסתמכת על כך שבנקים זרים מתעניינים בהקמת סניפים בישראל וביניהם כאלה אשר בחוץ־לארץ אינם מרשים לעובדיהם להתארגן, להשתייך לאיגוד מקצועי ולבחור בוועד עובדים. בישראל כ־90 אחוז מעובדי הבנקים מאורגנים והם נהנים מההטבות של הסכם קולקטיבי וכד'. הסתדרות הפקידים דורשת שגם בנקים זרים יבטיחו זאת וכי בנק ישראל יכלול תנאים אלה במו"מ למתן רשיון לבנק זר לפעול בארץ.

איגודים מקצועיים מתנגדים למתן שכר מיוחד לבעלי תואר אקדמאי

מאת סופר „דבר" ליחסי עבודה

המזכיר הכללי של הסתדרות הפקידים, אליהו רייף, הודיע בישיבת מרכז הסתדרות זו על התנגדות נחרצת לכך שההסתדרות תאשר דרגות שכר מיוחדות הנועדות לתגמל עובדים עבור תואר אקדמאי.

רייף הצביע על הסכנות הגלומות לקיומה של הסתדרות כללית אם תחול בה העקרון של „שכר שוה בעד עבודה שוה".

מרכז הסתדרות ההנדסאים והטכנאים התכנס אף הוא אתמול והחליט לדרוש הסדרת זכויות הגובית של האגף לאיגוד המקצועי וההסתדרויות הארציות, אופן שיתופם של האיגודים במו"מ וחתימה על הסכם שכר. כן יצא המרכז נגד הסדרים סודיים ביחסי עבודה.

המרכז החליט גם לאשר את החלטות המזכירות בנדון וליזום פעולות חקיקה אם התביעה להסדר הזכויות והחובות לא תיענה על־ידי הנהגת ההסתדרות. הסתדרות ההנדסאים והטכנאים מתנגדת אף היא בתוקף לדרישת המהנדסים והאקדמאים לדירוג שכר מיוחד שיתגמל את ההשכלה.

לא הסדרים סודיים

לפני ועידת ההסתדרות, המתכנסת בשבוע הבא, תובא הצעה של הוועדה המכינה שלפיה כל הסכם עבודה, הסכם קיבוצי וכד' ידרש כחוק ויובא לידיעת הציבור. כן עומדת ועידת ההסתדרות ה־15 להחליט כי יוסדר אופן שיתופם של האיגודים הארציים במו"מ על הסכמי השכר, יוגדרו שלוש רמות של מו"מ: הארצי, הענפי והמפעלי. החלטות הוועידה יקבעו מה תהיה הרמה של כל ענף מקצועי. ברמה המפעלית, למשל, ישותפו ועדי העובדים ומועצות הפועלים.

שר הבריאות, מרדכי גור היה אתמול (יום ה') אורח מד"א. בבקורו סייר השר בבנק הדם ביפו, בבית הספר להדרכת עזרה ראשונה ובתחנת מד"א בת־ים, סיורו הסתיים בישיבה עם הנהלת מד"א שדנה בין היתר במצוקה התקציבית. כשהוצגו בפניו אמצעי עזרה ראשונה, הושמה ידו הימנית במתקן קיבוע המופעל בוואקום. השר ביקש להסיר את הגבס וציין שזו היד החותמת על הצ'קים... ורמז בכך על חובות משרדו למד"א. (צילום: מיכאל פריידין)

עיכוב בתשלום משכורות המורים

(עשית). — עקב תקלה במחשב משרד החינוך, יתעכבו משכורות המורים. משכורות המורים יבוצעו ביום שני בבוקר, 4 בנובמבר, לפי ערך ה־1 בנובמבר.

ההומוסקסואלים בארץ חדלו לתרום דם זה שלוש שנים מחשש למחלת האיידס

(ע). — קהילת ההומוסקסואלים בארץ אינה תורמת דם מזה שלוש שנים. הם נענו לקריאת מד"א והפסיקו לתרום דם מחשש לאיידס, ומשום כך הסבירות להימצאותן של מנות דם שלהם בבנק הדם של מד"א נמוכה מאד.

זאת מסרה אתמול ד"ר שולמית ברשני, מנהלת שירותי הדם של מד"א, בסיור שערך אתמול שר הבריאות מרדכי גור במד"א. ד"ר ברשני אמרה עוד, שבבדיקה אקראית, לא סטטיסטית, שנערכה בבנק הדם בכ־1000 מנות שנתרמו, לא נמצאה אף לא מנת דם אחת בה נתגלו סימנים שהתורם היה חולה איידס.

בתשובה לשאלה אמר גור כי המדענים בארץ שותפים מלאים למאבק העולמי להתמודד עם מחלת האיידס והרגשה היא כי על ידי גילוי מוקדם אפשר יהיה למנוע את התפתחות המחלה ואחר כך אף להתמודד עימה.

השר אמר עוד, שהמחלה בארץ אינה בממדים של מגיפה ומשום כך יש בידי שלטונות הבריאות זמן לקבל החלטות שקולות באיזו שיטה ארגונית לנקוט כדי לבדוק את מנות הדם הנתרמות.

לדבריו, הבעיה העיקרית היא מה עושים עם הממצאים אם מתגלה כי לנבדק יש נגיפי איידס. „אם נודיע לו על כך, אנו יכולים להעכיר לו ולסביבתו את החיים ובסופו של דבר עלול להתברר כי הוא לא לקה במחלה. זו בעיה אנושית קשה" — אמר השר.

עוד אמר, כי נשקלת אפשרות לבדוק את קהילת ההומוסקסואלים, הנרקומנים וחולי ההמופיליה כדי לברר אם הם נושאים נגיפי איידס. לדבריו מדובר באוכלוסיה של כ־60 אלף איש ותמורת תשלום של כ־4 דולר אפשר יהיה לעשות בדיקה זו לכל דורש. „ניתן להטיל על הנבדק מחיר זה, שהוא אינו גבוה, אך נושא זה נשקל לעומק" — אמר גור.

במהלך הסיור התברר כי נתרמות בישראל 200 אלף מנות דם בשנה וכי באיגוד תורמי הדם מגויים כ־1000 איש התורמים באופן קבוע, בכל עת שהם נקראים לכך על ידי מד"א.

במלאת שלושים לפטירת של יקירנו

חיים בן מנחם ז"ל

תתקיים אזכרה וגילוי מצבה ביום ראשון י"ט חשון תשמ"ו (3.11.85) בשעה 15.00.

נפגשים ליד חלקה ה"א הר־המנוחות בבית הקברות גבעת שאול ירושלים.

המשפחה

מרכז תנובה

אבל על פטירתו של

דוד ברסקי ז"ל

מנאמני „תנובה" ופעיליה במשך שנים רבות.

השתתפותנו בצערה של המשפחה וקיבוץ חפצי־בה

במלאות שלושים לפטירתה של חברתנו

סוניה לבבי ז"ל

נעלה לקברה ביום ב' 4.11.85 בשעה 15.00.

לאחר מכן אזכרה במועדון.

קבוץ מרחביה

פרשת השבוע — י"ח חשון תשמ"ו פרשת וירא.

זמני הדלקת נרות

ערש"ש	
ירושלים —	4.15
תל־אביב —	4.33
חיפה —	4.24
מוצ"ש	
ירושלים —	5.26
תל־אביב —	5.24

להשכרה

בשכ"ח 1½ חדרים

ק. ק. + טלפון

בסביבות „הבימה"

טל: 289797

בר"ג 3 מרווחים אווריריים

חניה + טלפון.

03־765772, 052־445160.

למכירה

וולוו 1972

אוטומט, מזגן, כסט לשנה, יד שלישית.

טל. 940269, טל. 952111.

לידידנו **שלמה זבלודוביץ**

יו"ר מועצת המנהלים שלנו

לחלוץ ובונה תעשיית הנשק במדינתנו

שפע ברכות **לקבלת פרס התעשיה**

איחולי בריאות טובה להמשך העשיה

העובדים וההנהלה

חרושת חומרי נפץ בע"מ

למנהלנו היקר

מר **שלמה זבלודוביץ**

יו"ר מועצת המנהלים

עם קבלת **פרס התעשיה תשמ"ו**

יישר כוחך

והמשך להובילנו להצלחות נוספות

בית חישולי כרמל

ביטוח תלמידים - תאונות אישיות

מרוז סוכנות לביטוח בע"מ. נחמני 44

תל־אביב, טל. 621458, 624987

חתמים ומורשים לכל ענפי הבטוח

הורים יקרים,

לאור הפרסומים האחרונים ניתנת בזאת האפשרות לבטח את ילדכם כדלקמן:

גילים: 18—6 שנה.

תקופת הביטוח: 10.11.85 — תום שנת הלימודים.

לוח הפיצויים:

א. מות . . . . 7,500,000 שקל.

ב. נכות עד . . . . 75,000,000 שקל.

סכומי הביטוח צמודים למדד יוקר המחיה.

תאונות דרכים אינן מכוסות. (כיסוי במסגרת „אבנרי").

עריכת הביטוח אינה פוגעת בכל זכות לקבל פיצויים מכל מקור אחר.

כל האמור בפרסום זה כפוף לפוליסה לביטוח לתלמידים.

הפרמיה: —.9.000 שקל לתלמיד.

גזור ושלח — גזור ושלח

טופס הצטרפות לביטוח תלמידים

שם התלמיד: — תאריך לידה — מס' ת. ז. — כתובת

שם התלמיד: ____

שם התלמיד ____

* מצ"ב צ'ק ע"ס . . . . שקל ליום 10.11.85 לפקודת מרוז סוכנות לביטוח בע"מ.

דבר היום

אין להירתע מאיומים

אך טבעי הוא כי השלב הפעיל של הבנת מו"מ להסדר מדיני עם ירדן, בשיתוף הפלשתינאים, יתקבל בישראל ברגשות מעורבים: בתקוות, שהן נחלתם של רוב האזרחים המבקשים למנוע מלחמה או לפחות לדעת כי עשינו הכל כדי למנוע אותה, בספקות האם אמנם יסתייע הדבר בתנאים המקובלים על הרוב בישראל, וגם הספיקות הם נחלת הרבים, כולל ראש הממשלה. בחרדה, מובנת למדי, מפני סיכון או מפני מחיר הויתורים לפתרון של כל מו"מ. כל אלה, כאמור, טבעיים. אך לכל אלה מתלווים באחרונה אווירה לא־נעימה וצלילים צורמים, שאסור להתעלם מהם.

חלק מהאווירה הזאת נוצר בתוך הממשלה, ליתר דיוק בסיעת הליכוד, ולמען דיוק רב עוד יותר בקרב כמה משריה — אווירה שראש הממשלה הגדיר אותה אתמול, בצדק, כ„היסטריה, אי־אמון, חשדנות, המצאות". קשה להתמודד עם אווירה כזאת, משום שהיא איננה משקפת נתונים אובייקטיביים, ומלבים אותה בהאשמות־סרק. השבוע, בעת הדיון הפרלמנטארי על הודעת ראש הממשלה, ניסה הליכוד לכופף את ידי שמעון פרס. הוא הדף את הנסיון, וידו היתה על העליונה. אך באווירה כזאת אי אפשר להמשיך שותפות זמן רב. צריך להיות ברור גם למערך וגם לליכוד כי המשברים הגרוטסקיים האלה יגרמו לציבור שלא להתייחס ברצינות לממשלה.

ולכן או שישתנו פני הדברים לטובה, או שיש לפרק את השותפות הזאת.

לכך מתוספות תופעות מוזרות מצד חלק מן האופוזיציה וגופים אקסטרה־פרלמנטאריים. מפעלי „התחייה" יצאו אתמול ידיעות בנוסח הופעותיו של סנאטור מקארתי הזכור לשימצה, שהיה פותח את מיתקפותיו בנפנוף במיסמכים שמעולם לא הוכחה האותנטיות שלהם, שלרוב גם לא גילה אותם. אך מיסמכים שמהותם מפוקפקת הם רק חלק מן הסיפור. בנאומה של ח"כ גאולה כהן השבוע בכנסת נאמרו דברים שמהם מסתבר כי שום ממשלה בישראל איננה מוסמכת לוותר על חלקים מארץ ישראל. כלומר, גם אם רוב העם יחליט, המיעוט יכריע. „הארץ ותהפך". מועצת יש"ע הודיעה דומה: היא „לא תאפשר לממשלה" לממש תוכניותיה. אחרי ככלות הכל, מהי הממשלה לעומת מועצת יש"ע?

אולי אין צורך להתייחס לכל אלה ברצינות יתר, אך מוטב לא לזלזל בהם. מוטב שכולנו נזכור כי בחישות איננה של צד אחד בלבד. מדינת ישראל לא נבהלה מאיומי הערבים, ולא תיבהל מאיומי יהודים. לא מיעוט יכריע, ולא איומים ירתיעו ראש ממשלה נבחר מלעשות את חובתו כמפורש אחרי הסדר מדיני.

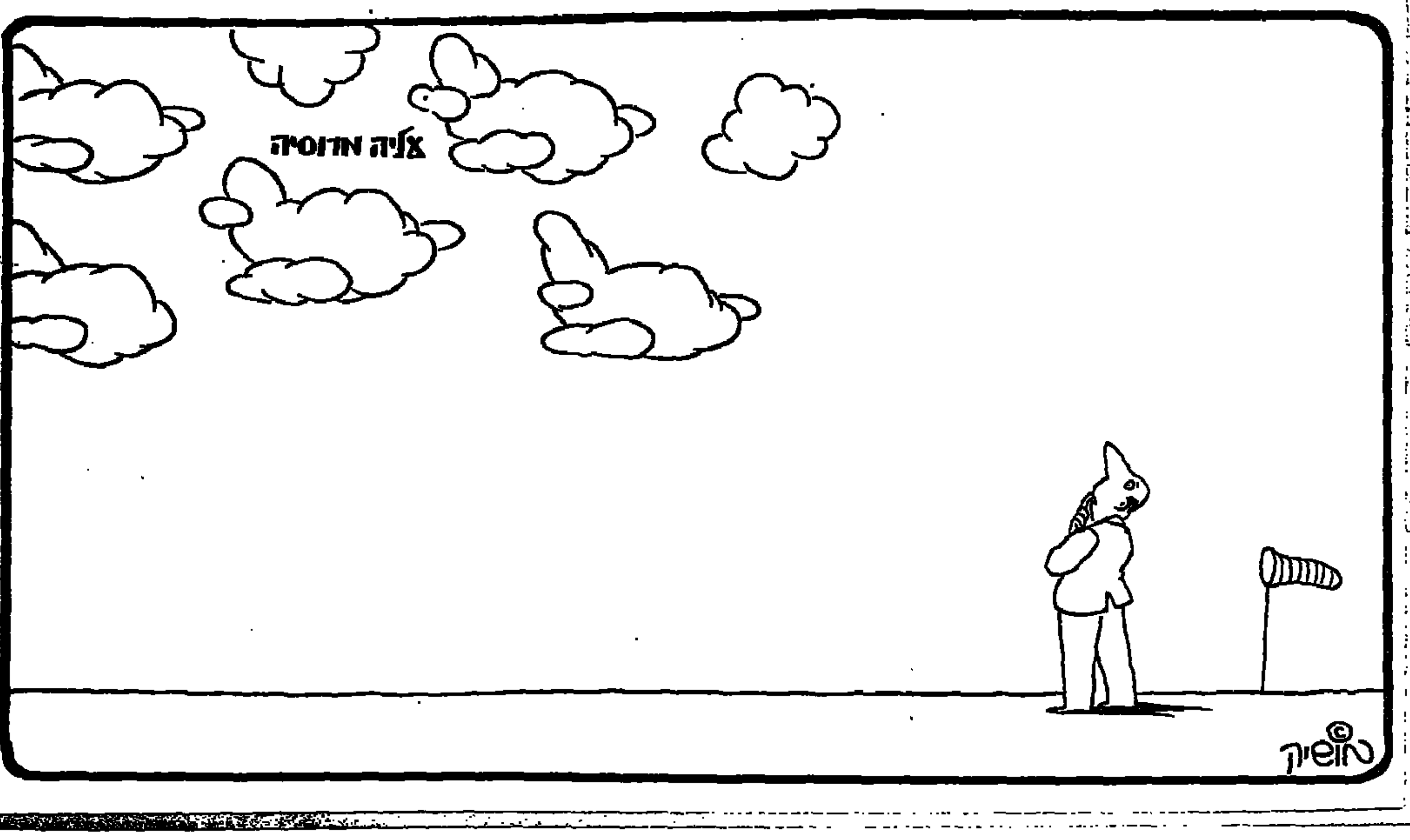

חבל סיוע או חבל תליה

■ **דרור שרביט**

קשיים פיננסיים, כסף והלוואות הם הבעיה

האנחות הבוקעות מהסקטור העסקי נעשות כבדות מיום ליום ומתקרבות לנקודת שבר. עולה של המדיניות הדרסטית בתחום הכספים והכיווץ הממתן מצד התקציב, יוצרים לחץ גובר במשק, שכבר הפיל חללים עסקיים רבים ומאיים לסחוף איתו קרבנות נוספים.

מתברר שהתהליך האנטי־אינפלציוני איננו מעבר „דה־לוקס", שמשיגים אותו רק על־ידי הקפאה מינהלית של מחירים, שכר ושער חליפין. תהליך זה, הנמצא עדיין בראשיתו, משום שהעוצמה המקווה של הירידה בפעילות הממשלתית עדיין לא באה לידי ביטוי מלא, כבר סחף אבטלה במגזרים גדולים, יצר בקיעים רחבים בסקטור העסקי וחשף ענפים רבים לקשיים.

זעקות השבר של הסקטור העסקי באות בעיקר ממספר ענפים, מפעלים ומוסדות גדולים, שנקלעו להאטה ולריסון המשקי־מוניטארי בלתי־מוכנים וחלשים בשל התפתחויות קודמות בשוק המקומי או בשל אירועים חוץ־משקיים. אף שברוב המקרים תרמו לכך גם מחדלי ניהול ומדיניות מופקרת של ראשי הענפים והמפעלים הללו, ספק אם קיים אפשר להראות להם את הדרך של „[illegible]", „[illegible]", „[illegible]" לחברות אחרות כמוצא יחיד בשבילם.

החקלאות, הבניה, הספנות, הבנקאות, ו־במידה מסויימת גם ענף האלקטרוניקה, עוברים עתה משבר שסיבותיו מצויות הרחוק

מעבר ל־1 ביולי 1985, כאשר הופעלה תכנית החירום. המשבר לבש ממדים מדאיגים וקיבל תאוצה לנוכח ההאטה המשקית והחידוד המוניטארי, אשר חשפו ענפים דביטוריים אלה לחוסר אונים בגלגול חובותיהם ולתלות ממלכתית בהמשך קיומם.

למעשה, כל המשק נתון עתה תחת ההשפעה המכווצת של המדיניות הכלכלית. מיתון הפעילות הממשלתית, הירידה בצריכה הפרטית ומיגבלות המימון פועלים בחזית רחבה ורק מעטים אינם נפגעים ממנה. עד כה „הסתדרו" גורמי השחיקה בשוק המקומי וביצוא מול הפיצוי שניתן ליצרנים וליצואנים בפיחות גדול של תחילת יולי, העלאות המחירים המאושרות שקדמו לכך והשחיקה המואצת של השכר. עכשיו נמצא משק במצב שכל תזוזה נוספת של השכר והעלויות המיובאות יערערו את שיווי המשקל העדין המגבה את יציבות המחירים. שמירה מלאכותית נוספת של היציבות תהיה כרוכה באובדן הישגים תקציביים או בגלישת מפעלים ועסקים נוספים לתחום השיתוק (יבואני רכב) והפירוק.

הכרסום בהישג התקציבי לשם שמירה מלאכותית של יציבות המחירים כבר החל בחודש שחלף. מקורות תקציביים נגייסו לשם ריסון מדד אוקטובר, אובדן הכנסות מדלק, שמן, ומוצרי חיטה. עכשיו יתכן שהתקציב יאבד מקורות הכנסה נוספים אם אמנם יממשו ההצעות להמיר עליית שכר ברוטו בהקטנת חבות המס ובהגדלת השכר נטו. ניתן לקבל שימוש באמצעים כאלה, אם הוא נעשה במידה סבירה ולאור מטרות ארוכות טווח (למשל, הקטנת המיסוי על עבודה). אך החשש הוא מהשתעבדות חוזרת לשיטת סובסידיות סיטוניות שתכלול, נוסף על האמצעים לשמירת מחירים, גם תקציבים לשמירת שער החליפין בצורת תמריצים מוגברים ליצוא.

הקשיים הפיננסיים הפוקדים כמה ענפים ומפעלים נובעים בעיקר מנטל גדול של הלוואות שנלקחו בעבר ואשר בתהליך מיחזורן התקצרו לזמן קצר. הישענות על הטווח הקצר לשם גלגול הלוואות, בהיקפים שבהם מדובר, פירושה התאבדות עסקית לנוכח התנאים השוררים בשוק הכספים. בנק ישראל מכתיב ריביות ריאליות גבוהות כדי למנוע גלישה פיננסית לעבר המט"ח, היבוא או הביקושים.

התנהגות הבנק המרכזי זנחה כבר מזמן את התפיסה של מדיניות משלימה או מתאימה למדיניות הכלכלית ששלטה בעבר בין ראשיו והוא נוהג מדיניות אקטיבית, כמעט עצמאית ואף תחליפית למדיניות התקציב. ניתן להשלים עם מדיניות כזו לפרק זמן מוגבל במסגרת של תכנית כוללת, אך ספק אם ניתן יהיה להשתמש בה בעצמה הנוכחית עוד פרק זמן ארוך.

מיחזור הענפים שנקלעו לקשיים מעורר בעיה קשה של מקורות. עומדות שלוש אפשרויות: יבוא הון, המכפיל הבנקאי והחיסכון המקומי הקיים. שתי האפשרויות הראשונות נחסמות על־ידי בנק ישראל. שיקולים מוניטאריים ורצון למנוע את גידול החוב החיצוני במטבע חוץ הם העומדים כחסימה מול אפשרויות אלה. לכך מצטרפים גם שיקולי הפיקוח על הבנקים, המכוונים עתה למנוע גידול בחובם של הלווים הגדולים למערכת הבנקאות. נעשה נסיון להגביל את היקף החוב של הגופים הגדולים על פי הונם העצמי של הבנקים. טיפול זה אינו הדרך הראשית שבאמצעותה יש לפתור את בעיית המיחזור של הגופים הגדולים. לשם כך דרוש פתרון ממלכתי שהסיכון הבנקאי הוא רק אחד מהיבטיו.

הדרך המומלצת כיום לשחרור מקורות מימון לסקטור העסקי, היא באמצעות החסכון המקומי הקיים. חסכון זה מפרנס עד כה בעיקר את הסקטור התקציבי ומאזן את החסכון השלילי של הממשלה, שגם היא נדרשת למיחזור חובה בממדים גדולים. בעבר נועדה הלאמת החסכון לשימוש בר־זמני של מימון תקציב שוטף ותקציב פיתוח. כיום הלאמה זו מוקדשת לצורכי התקציב השוטף ומיחזור החובות הפנימיים ומשאירה את הסקטור העסקי ללא אפשרויות מימון לטווח ארוך.

ויתור ממשלתי על חלק ממקורות ההון הפנימיים ספק אם יוכל להספיק כיום לגופים הגדולים שנקלעו לקשיים. בשלב הקריטי שאליו הגיעו, דרוש, נוסף על ההפשרה הפיננסית, גם מרכיב סיוע לא מבוטל מצד הממשלה. הסדר מעין זה התגבש באחרונה ביחס לענף החקלאות. ענף זה אמור לקבל, על־פי סיכום שהושג בישיבה עם ראש הממשלה, 150 מיליון דולר — רובו בצורת קונסולידציה (המרת הלוואות לזמן קצר לזמן ארוך) ממקורות בנקאיים וחלקו ממקורות תקציביים, אך גם ערבות מדינה לגבי שליש מההלוואות.

כאשר מדובר בענפים ראשיים במשק, כמו חקלאות, בניה, ספנות, ספק אם הממשלה תוכל להתעלם לאורך זמן ממצבם ולהשאיר אותם לגסיסה איטית. עם זאת, צריך להיזהר שההיחלצות לסייע לא תגרור איתה טיפול פרטני במפעלים ובחברות כמו „אלסינט" ו„מנועי בית־שמש" הנכנסים להשתקם מקרנות הסיוע הלאומית, אף אם לא נשקפים להם סיכויי הבראה בטווח ארוך.

יציבות הבנקים, המושפעת מהחלשות הסקטור העסקי והגופים הגדולים שנקלעו לקשיים, משמשת אחד מאבני הבוחן שלאורה נבחנת רגישות יכולת העמידה המשקית במתיחות החבל של אי־ההתערבות. מהנסיון עד כה, אשר לא זכה לסיקור תקשורתי, מחוסר מידע או מרצון למנוע בהלה, ניתן לומר שיציבות זו מגובה באופן מינהלי על־ידי הממשלה ובנק ישראל, ואף אם גיבוי פיננסי זה יוצר כר [illegible] נרחב למחדלי ניהול, בתוך הבנקים ובקרב לקוחותיהם, ולהשפעת אירועים חיצוניים או פנימיים, הוא משמש קו הגנה אחרון שמוטב לא להשתמש בו יתר על המידה.

טרה סנטה קלאוס

■ **אמיר אורן, וושינגטון**

תאריך היעד — חג המולד. הסיכויים — יותר מ־50 אחוזים. החוליה החלשה — ירדן.

בינג קרוסבי ישיר על לובן השלג של חג־המולד, האפיפיור יתפלל ל„שלום עלי אדמות" וישראלים וירדנים־פלשתינאים יתכנסו, בליווי בין־לאומי, למושב־הפתיחה של הוועידה, שתשיק משא־ומתן ישיר ביניהם, בשליש האחרון של חודש דצמבר, ערב חג־המולד.

זהו התסריט שמבקשים להפיק מקורבי המגעים, שהביאו את ראש־הממשלה שמעון פרס ואת המלך חוסיין כמטחווי הודעה על תחילת המו"מ. הבקיאים בפרטי מגעים אלה אומרים, כי הנגלה רב בהם מן הנסתר וכי מאז אירועי עשרת הימים האחרונים של אוקטובר, החל בנאום פרס באו"ם דרך תגובת חוסיין ב„ניו־יורק טיימס" ופגישותיו עם חוסני מובארק ויאסר ערפאת ועד לנצחון פרס על מתנגדי יוזמתו מבית, גלויים לפחות ספקות. כנגד כל ספק שעודנו [illegible], חלפה עת ההכנות [illegible] של עוצמה פוליטית הנדרשת למימושו. לקראת סוף השבוע, גם בשיקלול הסייגים והספקות, אמרו יודעי־הסוד ב„יותר מ־50 אחוזים" את הסיכויים לפגישה רשמית ראשונה בתוך פחות מחודשיים.

לפי גירסה זו, התיאום הישראלי־אמריקאי־ירדני הוא עתה מרבי ומכיל גם התקרבות להסכמה על מושב פתיחה חפוז של הוועידה, שתמהר להתפזר ולהותיר את הצדדים בתת־ועדה ישראלית־ירדנית־פלשתינאית (ובאחרות, ישראלית־סורית, אם ייאותו לכך לפתע הסורים והסובייטים). המכשול שטרם מצאו לו מעקף הוא הייצוג הפלשתינאי במשלחת ירדן לוועידה ולתת־הוועדה. אולי לא בהכרח אותו ייצוג, אך בעיני חוסיין הכרח שיהיה זה ייצוג שאש"ף יסכים לו, אף שלא מתוכו יבוא.

ירדן עודנה החלשה בחוליות תיאום זה, אף ששיכנעה את המימשל האמריקאי שהחליטה להעדיף מיקוח עם ישראל שבראשות פרס, על המשך המצב הנוכחי ושיבה למוראות שלטון הליכוד. להלכה, החלטה אסטראטגית זו דומה בחשיבותה להחלטת סאדאת להשלים עם ישראל, אך פגיעותה של ירדן ומעורבותה הישירה בגורל הפלשתינאים כופות עליה מה שהיה מותרות בעיני סאדאת — הידברות עם מדינות ערביות אוהדות, אדישות ואף צוננות (עיראק, סעודיה, סוריה) ועם אש"ף, לחיזוק המשענת החיצונית למו"מ עם ישראל.

חוסיין זקוק גם לריפוד המשענת הפנימית, הבטחונית: המימסד הצבאי שלו חרד בפלשתינאים ורעב לצעצועים משוכללים. בוושינגטון סבורים שאילו נגזרו בקשות הרכש הירדנית ממיתארי־מלחמה מציאותיים, היו הירדנים שמים פחות דגשים במערכות עיקריות ויותר — באמצעי־הלוואי החיוניים למערכה צבאית בעת החדשה, דוגמת אמצעי לחימה אלקטרונית. חוסיין יקבל, לבסוף, את אישור הקונגרס לנשק שהובטח לו, אך השהיית החקיקה עד עיצומה של שנת־הבחירות 1986, עת כוחו של הנשיא לשכנע סנאטורים להתאבד פוליטית למענו יהיה אפסי, כמוה כהחינה אמריקאית בפני חוסיין להבין. שהפוליטיקאי המקומי חרד מגורל דומה לזה של סנאטור צ'ארלס פרסי, כדברי אוהד־הפתאום של ישראל סטיבן סימס. בין פרס לפרסי ישאר חוסיין בלי נשק אמריקאי, אם לא יתחיל המו"מ עם ישראל. אין זו סיבה מכרעת למו"מ, אך גם היא תתרום לפתיחתו.

בגלל התמקדותו בפיסגת רייגן־גורבאצ'וב, לא יהיה המימשל האמריקאי, מסוגל לרכז גרס ממש בעיצומה של הפיסגה, אך סילוק מאמץ במזרח־התיכון, — או במאבק בקונגרס על העיסקה הירדנית — בשלושת השבועות הקרובים. מרייגן נחסכה בושת החולשה האישית, שהיתה עלולה להיחשף בתבוסה בקונגרס ממש בעיצומה של הפיסגה, אך סילוק הצמדת 30 הימים של ההכנות לפיסגה לאלה של פסילת העיסקה לא ביטל השפעות אפשריות אחרות של פגישת ראשי המעצמות על התהליך במזרח־התיכון. רייגן יכול לשוב מז'נווה כשבכיסו נכונות סובייטית לשיתוף־פעולה ביוזמת חוסיין־פרס, אך אפשר גם שבצד הישג יעוד זה תגרום ההתרוצצות הפנימית במימשל לקראת הפיסגה נזק עקיף, כמו בפגיעה במעמד שר־החוץ שולץ, יעד קבוע למיתקפת השמרנים. מיקוח ישראלי־ערבי, שיתנהל בלי מעורבות אישית של נשיא אמריקאי או לפחות של שר־חוץ מנאמניו הקרובים, יצליח רק אם הצדדים המקומיים בוטחים בכוחם גם בלא התיווך החיצוני.

מינוי ואט קלאוזיוס למשוטט בין שלוש גדות הירדן — ההאשמית, הישראלית והפלשתינאית — אותת לפלשתינאים התחשבות אמריקאית בעמדתם והציב משתתף אפשרי בראשות הצוות האמריקאי בשיחות־הפקידים, אם לא יפסוק עליהן ההכנות לוועידה הבין־לאומית. מול קלאוזיוס תציב ישראל את מנכ"ל משרד ראש־הממשלה אברהם טמיר. חוסיין ישלח את שר־החצר עדנאן אבו־עודה או אולי נציג מיוחד, דוגמת נאמנו (וידידו הקרוב של ראש־הממשלה זייד א־רפאי) עלי רנדור, שנודע בקשריו עם סוריה ועם אישים ביהדות אמריקה גם יחד.

בין במתכונת שיחות פקידים ובין בתת־הוועדה שלאחר הוועידה, אמור המו"מ לפצות את ירדן על תריסר השנים האבודות שמאז ועידת ערב־מולד אחרת בז'נבה, ב־22 בדצמבר 1973. אז השתתפו משלחות ישראלית, מצרית, סורית וירדנית (בראשות ריפעי), בשושבינות אמריקאית־סובייטית ובנוכחות האו"ם. אך הסדרי־הביניים, שסוכמו במגעים הנפרדים שלאחר מושב הפתיחה, היטיבו רק עם מצרים ועם סוריה. הנוסחים שמשתמש בהם חוסיין מלמדים, שבעיניו נוחה מהדורה חוזרת של ז'נווה להכשר ערבי ובין־לאומי להידברות ירדנית עם ישראל. הפעם — שלא בצל מלחמת יום הכיפורים שהולידה את המהדורה הראשונה — לקראת שלום ולא בעקבות לחימה.

שבוע לאחר ועידת ז'נווה הלכו הישראלים לבחירות. אז, בדין, ענשו את ממשלת מאיר על המלחמה ולא גמלו לה על המו"מ. בוושינגטון מקווים שהפעם יהיה המו"מ מינוף לחיזוק פרס ולגימוד הסרבנים. הצלחת ביקור פרס כאן, אמר השבוע משקיף העוקב זה מכבר אחר הזירה הישראלית, הוסיפה את הממד המדיני על שני הממדים הנראים כרגע כמוצלחים, הכלכלי והבטחוני. אמריקה, מדד, תוניסיה — אמ"ת חדשה זו יפה לקלפיות עכשיו, אך חשופה למשבר במו"מ הירדני, לאבטלה ולפיגועים קטלניים, כך שמוטב לפרס לפעול לקראת בחירות בהקדם.

האמריקאים, שכדרך נוצרים מאזכרים את ישו ביום־הולדתו כ„נסיך השלום", יאהבו שלום ישראלי־ערבי בחג־המולד; מה שלא יעשה לשם כך רייגן, תעשה הטלוויזיה. הם יאהבו זאת שבעתיים בבית־לחם, במקום בז'נבה, אמנם על אדמה ערבית כבושה בעיני כמה מן הנושאים־והנותנים, אך תחת הכוכבים שקרצו לחכמי־הקדם ובישרו על הולדת מושיעם. הפקה ראוותנית כזו, סנטה קלאוס בארץ הקודש ולבסוף במיסת־חצות, תהיה מרשימה מכל נותבי המלחמות וזולה מהם לאין שיעור.

עולם הפוך

■ **יוסי מלמן**

אוטונומיה — הליכוד הוליד אותה. חוסיין דחה אותה. המערך לא התאהב בה. כולם התחלפו בתפקידים.

לולא היו הדברים אמורים בנושאים חשובים כל כך, היה אפשר להתייחס אליהם כמו אל פיליטון משעשע. חוסיין מלך ירדן שוקל עתה לפתוח במשא־ומתן עם ישראל על... כן כן, על בסיס תכנית האוטונומיה. אותה גברת, פחות או יותר, אולי עם תיקונים קוסמטיים בשולי אדרתה, שהמלך דחה לפני חמש שנים. הסכמי קמפ־דייוויד שנחתמו בספטמבר 1978 בנויים על שלושה חלקים: א. עקרונות הסדר שלום בין ישראל לשכנותיה, כולל ירדן וסוריה ו[illegible] תוך הסתמכות על החלטות האו"ם 242 ו־338; ב. משא־ומתן על הקמת אוטונומיה לתושבים הפלשתינאים (ערביי ארץ־ישראל בעברית) לתקופת מעבר של חמש שנים, ולא יאוחר משלוש שנים להקמת האוטונומיה יחל משא־ומתן על המעמד של השטח והתושבים. ג. הסכם שלום עם מצרים.

כדאי להזכיר זאת שוב ושוב, משום שזכרונם של הפוליטיקאים קצר והם סומכים גם על שיכחת הציבור. ובכן, המלך חוסיין דחה, בזמנו, את הסכמי קמפ דייוויד, וסירב להצטרף לתהליך השלום, בדיוק כשם שדחה במשך עשר שנים, מ־1967 עד 1977, את הצעות ישראל שהוא יקבל עד תשעים אחוז משטח הגדה תמורת הסכם שלום. עכשיו, מתברר, מוכן מלך ירדן לקבל את מה שהוצע לו לפני שבע שנים. עולם מוזר.

הליכוד, שהגה את תכנית האוטונומיה, מגלה לפתע סימני עצבנות. מנהיגיו מרפדים לעצמם את דרך הנסיגה בהכרזות היסטוריות. מנחם בגין יזם ואריאל שרון חותר לבטל. עולם הפוך. מפלגת העבודה, לעומת זאת, שדבקה כמו מכורה לסמים, ברעיונות הפשרה הטריטוריאלית, נעשית פתאום אבירת תכנית האוטונומיה. לפחות אחדים ממנהיגיה הסתייגו מהסכמי קמפ־דייוויד ואחרים לא היו מאושרים מהם, ואילו עתה דומה שאין עוד מלה מקודשת בלקסיקון הפוליטי שלהם כמו רוח קמפ־דייוויד. עולם הפוך. והפלשתינאים? יושבים כרגיל על הגדר, ראש למטה, רגליים למעלה, רוצים ואינם יכולים.

ההיסטוריה של הסכסוך הערבי־יהודי במזרח התיכון גדושה דוגמאות רבות של ידה של המנהיגות. מנהיגות זו הוכיחה כי היא בעצם האויב הגדול ביותר של עמה. ב־'47 דחו את תכנית החלוקה; ב־'48 סירבו להשלים עם ישראל; ב־'67 התנגדו לקבל את רוב שטחי הגדה ורצועת עזה וב־'77 גינו את האוטונומיה. אילו אש"ף או מנהיגים פלשתינאים אחרים היו מצטרפים לתהליך השלום של קמפ־דייוויד, אפשר שהיתה להם היום ישות לאומית, שבמוקדם או במאוחר היתה מתפתחת למדינה עצמאית של ממש.

שלהי 1985 טומנים בחובם שוב את מה שהיה לסיסמה נדושה והמומה מרוב שימוש: הזדמנות היסטורית לשלום. אם תוחמץ ההזדמנות גם הפעם, תתחיל הספירה לאחור לסיבוב קרבות נוסף.

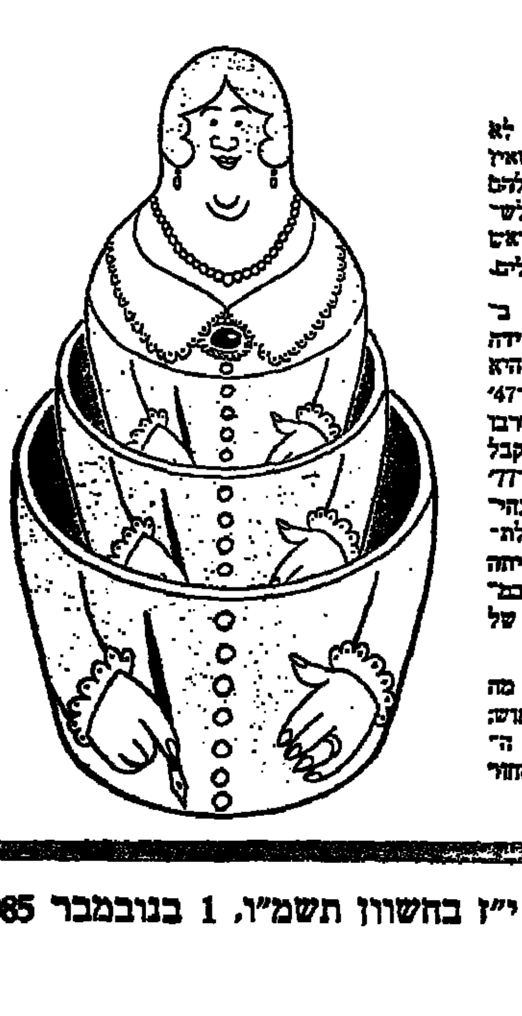

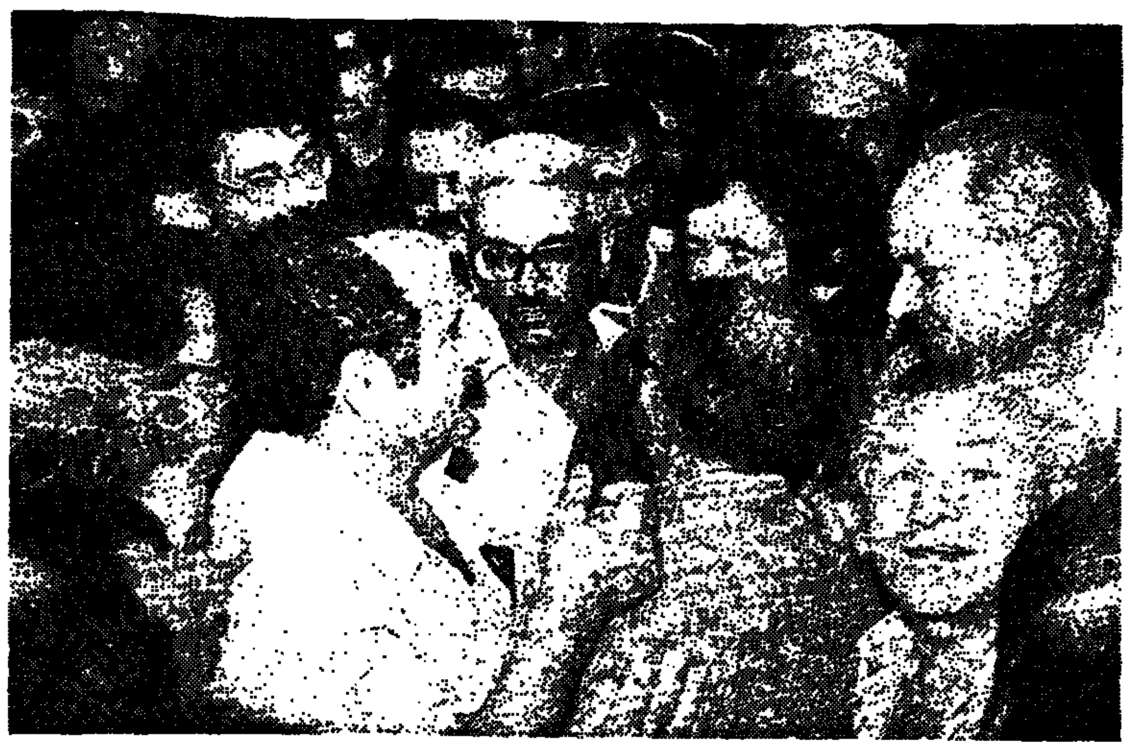

על שולחן ועידת ההסתדרות מונחת ההצעה למחוק מהאינטרנציונל את השורה „עם עבדים למדי הצבי". המציאות, הבעיות הכלכליות, יוכיחו האם היתה זאת מחיקה נבונה.

הוועידה, בסימן סיסמה חדשה, „להחזיר את ההסתדרות לחבריה" — תצטרך לעשות יותר — דרך, כיוון, מעשים.

קיסר: צריך תאראקה

■ **יורם פרי**

באחת הפגישות מני רבות שהיו בתקופה האחרונה לקראת ועידת ההסתדרות הסביר מזכירה ישראל קיסר מה, לדעתו, נחוץ לעשות עתה: יש צורך בשינוי, בהתחדשות, ברפורמה. כשחש שהדברים עוברים מעל לראשי הקהל, המשיך: נו, תנועה. מה שצריך לעשות זה תאראקה.

השבוע, כשהגיעה הוועדה המכינה של ועידת ההסתדרות לשלב הסיום של עבודת ההכנה שלה, נדמה היה כי היא משדרת על גל אחד עם המזכיל. ספר ההחלטות שיוגש לוועידה אמנם כבד־כרס וברובו מיעשמם, כמו הספרים בוועידות הקודמות. אבל בין מאות ההחלטות אפשר לחוש גם משב רוח רענן. ההסתדרות עומדת עתה בפתחה של תקופה חדשה. מאוד יתכן שיהיה שם מעניין, בקרוב.

אולי היה זה המשבר הכלכלי שגרם לכך שלפתע גילו האנשי עובדים, שליבם כבר מאס בארגון הארכאי הזה, שבעצם הם זקוקים לו מאוד. אפשר שהתייצבות האיגוד המקצועי נגד החלטות שרירותיות של הממשלה, בתהליך בישול התכנית הכלכלית החדשה, החזירה לאיגוד את נעוריו. ודאי שתוצאות הכלכלה המעוותת חיזקו את האמונה בעקרונות ישנים של ערך העבודה, העזרה ההדדית והצמיחה הכלכלית, שכונתה פעם בשם ציונות קונסטרוקטיבית.

ואולי היתה זו דמותו של המזכיר הכללי החדש ששברה דימויים ישנים. כי בצדק או שלא בצדק, דימויה של ההסתדרות במשך קרוב לשני עשורים היה של ארגון אשכנזי, מימסדי, זקן וירחמיאלי. וקיסר אינו אשכנזי, אינו זקן, ורחוק מלהיות ירחמיאלי. עכשיו מתברר שהוא גם אינו מימסדי כל כך.

בנאום הפתיחה של הוועידה ביום ג' השבוע יכריז קיסר על הסיסמא שלה: להחזיר את ההסתדרות לחבריה. סיסמה זו מנוסחת בלשון פוזיטיבית, אבל יש לה גם פן נגטיבי. אם צריך להחזיר את ההסתדרות למישהו — סימן שהיתה יותר מדי זמן בידי מישהו אחר. בידי העסקנים המקצועיים, המנגנון, הפקידות, המנהלים המקצועיים.

הוועידה ה־15 של ההסתדרות לא תירשם בהיסטוריה כמו הוועידה ה־20 של המפלגה הקומוניסטית. מהפכה לא תהיה שם. אבל רפורמה — תתחיל

ואילו המוני החברים, משלמי מס החבר, חשו עצמם מנוכרים מן הארגון שלהם.

מבחינה זו אין ההסתדרות שונה, כמובן, מארגוני פועלים אחרים בעולם. כשכתב רוברט מיכלס את „חוק הברזל של האוליגרכיה" — וטען, כי גם בגופים דמוקראטיים שלטת בסופו של דבר אוליגרכיה — המחיש את דבריו בתיאור האיגודים המקצועיים הדמוקרטיים דווקא.

בסופו של דבר, ארגון כזה אינו יכול להתקיים ללא שכבה של עסקנים ופקידים מקצוענים. כשם שהפוליטיקה אינה יכולה להתקיים רק על אהבנים. אבל יש צורך בבלמים ואיזונים. כלים המאפשרים בקרה על המנהלים, צינורות המאפשרים ניידות למי שמבקש פעילות ציבורית, רוטציה שתמנע שלטון ממושך, שהרי שלטון מטבעו הוא משחית. עקרונות של עידכון, בדיקה מחודשת, היזון חוזר ושינוי ארגוני, שיתאימו את המבנה לסביבה ולצרכים המשתנים. בעניינים אלה קשה לטעון בלב שלם שמגיע להסתדרות ציון לשבח דווקא.

תהיה דרושה מידה גדושה של נאיביות להניח שוועידת ההסתדרות ה־15 תירשם בהיסטוריה כמו הוועידה ה־20 של המפלגה הקומוניסטית הסובייטית. מהפכה לא תהיה שם. אף חלון אחד בבניין הוועד הפועל לא יישבר מסופת ההוריקאן שתנשב שם. אבל, כפי הנראה, יקרו שני דברים. הוועידה עשויה להגביר את המודעות בקרב פעילי ההסתדרות ובקרב חבריה בדבר הצורך בשינוי, ויחל תהליך מדוד של רפורמה.

לשבחו של קיסר, הרוח החיה מאחורי תהליך זה, צריך לומר שהוא החל בכך עוד לפני הוועידה. היו חילופי גברי במועצות פועלים, נקבע הצורך ברוטציה ברמות הניהול ההסתדרותי, סומנו דרכים להגברת הפיקוח הציבורי. הוא עצמו הכריז כבר, כי הוא מחיל את עקרון הרוטציה באורח חד־צדדי על עצמו; שתי קדנציות ולא עוד.

גם הוועידות המקומיות שהתקיימו ב־65 מקומות, ובהן נטלו חלק כ־10,000 איש, היו חידוש מרענן. אמנם ועידות אלה לא מוסדו וההחלטות שנדונו בהן אינן מחייבות מכיוון שזו היתה הפעם הראשונה, היו הן יותר תרגיל בדמוקרטיה מאשר חלק בתהליך קבלת ההחלטות. אבל לאור הצלחתן, שוב לא יהיה אפשר לסגת מהן, אף לא להמשיך לקיים אותן כמשחק. בפעם הבאה יהיה כבר צורך לשלב אותן במסגרת הניהול העצמי של ההסתדרות. ואם זה לא יקרה, עלולים אמנם חלונות להישבר.

בספר ההצעות שתביא הוועדה המכינה לוועידה יש שורה ארוכה של החלטות המבשרות על מגמה של רפורמה ארגונית ורעיונית. מותר לפקפק אם כל ההחלטות אכן יוגשמו. סוף־סוף, גם כמה מאות ההחלטות שנתקבלו בוועידה הקודמת נשארו על הנייר בלבד. אבל גם הרצון שווה משהו, והכיוון הפעם נכון, ועדיף המעט על הלא־כלום.

תנועת העבודה נמצאת במשבר מאז שנות ה־60 המאוחרות. המשבר מורגש באגפים השונים שלה. התנועה הקיבוצית נאבקת על מעמדה בחברה הישראלית, על יחסיה עם שכניה בעיירות הפיתוח ועל העולם הערכי של בניה. התנועה המושבית עומדת נכלמת, או לפחות צריכה לעמוד כך, תחת משבר החקלאות השיתופית והקולאקיות שהתפתחה בה. הארגון הפוליטי, המפלגה, שוב אינה מושכת כבעבר את העילית שבחברה הישראלית. בתחום הרעיוני מתקשה התנועה לספק תשובות ברורות, חד משמעיות, לבעיית המורכבות של המציאות הישראלית.

אפשר, כמובן, להאשים מנהיג זה או אחר במשבר. אפשר לתלות את הקולר באירוע כלשהו. אבל זה כבר לא יועיל. התנועה הזו צריכה להמשיך להתייסר ומקרמה בתהליך הארוך של לבטים, התחבטות, וסלסלה, כן תאראקה, עד שתצמיח פרחים חדשים.

והנה במיגזר ההסתדרותי, לפני מיגזרים אחרים, נפתח עתה צוהר. נדמה כי כאן מתחיל השלב הבא ללבוש צורה: עקרונות של שיתוף וניהול עצמי. דמוקרטיה קהילתית ועזרה הדדית מתחילים להתגבש לכלל דרך חיים חדשה בעלת כושר משיכה.

ההסתדרות שהיתה לפני 30 ו־40 שנה כוח מוביל במחנה הסוציאל־דמוקרטי הבינלאומי, נסוגה בשנות ה־60 וה־70 למאסף. הוועידה השבוע יכולה לעשות להסתדרות מה שה„פיניש" עושה לרצים למרחקים ארוכים. לתת לה תאוצה שתדחוף אותה שוב לראש הטור. זה יארך זמן, וזה לא כל כך פשוט. אבל יש לזה סיכוי.

מילואים חלק ב'

■ **מירי פז**

במשך השבוע הקרוב יתברר אם ועידת ההסתדרות תהיה לוועידה להתחדשות תנועת העבודה, כפי שביטא את תקוותו מזכ"ל ההסתדרות ישראל קיסר במושב הוועדה המכינה שהתקיימה בתחילת השבוע בשפיים. בינתיים, נציין את החידושים שליוו את ההכנות לוועידה: ועדות המשנה במגזרים המקומיים, יוזמה של המזכ"ל לשיתוף מספר מירבי של חברי ההסתדרות בגיבוש הצעות להחלטות שיתקבלו בוועידה והפקדת הוועדה המכינה בידי יושב־ראש שאיננו איש המנגנון ההסתדרותי: פרופ' שלמה בן־עמי.

ההיסטוריון הצעיר (42) צבר לעצמו קרדיט מרשים במחקריו ובספריו על תולדות ספרד במאה ה־20 ועל דרכי צמיחתו של הפאשיזם בכמה ממדינות אירופה.

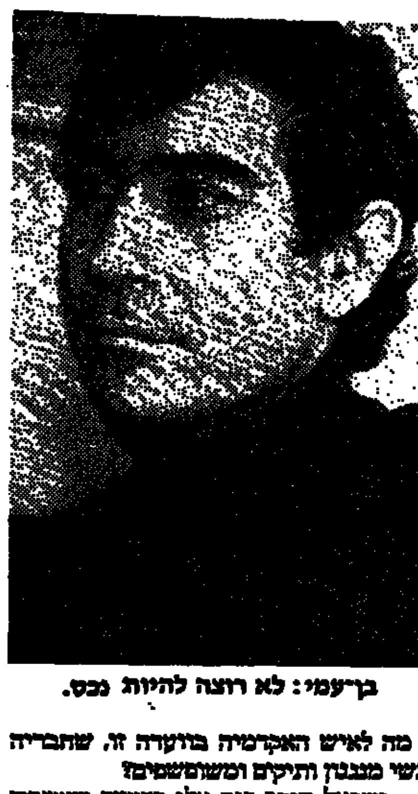

בן־עמי: לא רוצה להיות נכס.

מה לאיש האקדמיה בוועדה זו, שחבריה אנשי מנגנון ותיקים ומשופשפים?

– ישראל קיסר פנה אלי בהצעה שאשמש יושב־ראש הוועדה המכינה. אני רואה את מחויבותם של אנשי האוניברסיטה בישראל ראשית בהעלאת רמת המחקר וההוראה ושנית – בתרומה לחברה. יש אנשי אוניברסיטאות בארץ שמעורבותם החברתית מתבטאת בהקמת קולות וזעקה מורמנים ויש – ביניהם ידידים קרובים שלי – שזעקתם נמשכת. לי יש מידה גדולה של מעורבות. ההסתדרות היא גוף גדול וחשוב ומי שיש לו טמפרמנט חברתי כמו שאני חושב שיש לי, יכול לעשות למען החברה במסגרת הזאת.

כיצד אתה מעריך את תרומתך בעבודת הוועדה?

ממלא מקום יו"ר הוועדה, יעקב ישי, ומזכיר הוועדה, מוניה ארמתי, הגישו לי את דו"חות ועדות המשנה. אני ניסיתי לכוון את הדברים על־פי תפיסתי את תפקיד ההסתדרות. אני רואה את תרומתי היהודית בראיה רחבה יותר. מי שמצוי בנטל היום־יומי, בתוך הלחצים המורמנים, מתעלם אולי מן הראיה הזאת. בשבילי זה נסיון מעניין.

לפני כן גם אני חשבתי, כרבים אחרים, שמדובר במערכת מאובנת. מנסיוני אני יודע כמה קשה להניע מנגנון נוקשה, להחולל רפורמה. כשהרפורמה אמורה לחול על מי שפיתח אנרציה אופיינית למוקדי כוח. רפורמה גדולה היא אתגר של מנהיגות, בעיקר כשמדובר ברפורמה שתתאפשר רק בכיפוף זרועו של המנגנון. הוועידה מציגה כמה תמרורים בכיוון של רפורמה.

ומהם, לדעתך, אתגרים אלה?

אתגרה של ההסתדרות הוא לא לשנות את האמת הסוציאלית שלה גם בהשתנות הממשלות. הוועידה משתדלת לשמש כתמרור, להציב קווים אדומים ולחדד אותם באמצעות ועדה מתמדת. גוף גדול כמו ההסתדרות חייב לפתח מצפן. זה חשוב לא רק כתעודת הזהות שלו אלא גם כהנחייה למי שעוסק במלאכה הפוליטית היום־יומית.

בתנועה כשלנו יש תפקיד ל„מחלקת שכל". תנועה כמו הליכוד לא צריכה „מחלקת שכל"; די לה להתסיס את ההמונים. היא לא צריכה לשכנע אותם. תנועה סוציאל־דמוקרטית חייבת לשכנע, לקבוע מישנה, גישה.

מה הן ציפיותך מן הוועידה?

תנועת העבודה נתונה כיום במצב קשה. התנועה הקיבוצית נמצאת במיגננה לא רק בגלל קשיים כלכליים, אלא גם בגלל המשבר הקשה של הניתוק מעיירות הפיתוח ומן השכונות. מפלגה לא יכולה למלא תפקיד של תנועה חברתית, כי מפלגה נועדה מעצם טבעה להיות מכשיר לכיבוש השלטון. להסתדרות,

פרופסור שלמה בן־עמי, היסטוריון, יו"ר הוועדה המכינה — שחקן חיזוק

לעומת זאת, שכלליותה מתבטאת בכך שהיא מטפלת בכל הנושאים. יש כלים להתמודד עם האתגרים של תנועה חברתית. ועידת ההסתדרות היא אירוע שבו הגוף הגדול ינסה לתת דין־וחשבון לעצמו על פעולותיו. אינני רואה בוועידה מקום לעריכת חשבונות עם הממשלה. לא שלא צריך לעשות חשבון כזה. אך זה הרי נעשה במישור הפעילות היום־יומית שבו אין אולי זמן ותשומת לב נאותה לחשבון נפש עצמי. אני רואה את ייעוד הוועידה כהפניית המבט פנימה.

באילו נושאים ראוי, לדעתך, לערוך את הבדיקה העצמית הזאת?

במעורבות משק העובדים ברמה המקומית. כדאי לחדש את פעילותה של ההסתדרות במיגזר המקומי ובנושא זה הייתי רוצה שנציג קבלות ולא רק ספר ועידה. הייתי רוצה שההסתדרות תקבע תקציב שנתי לטיפוח הפעילויות האלה. אני מתכוון לדיונים פתוחים בהשתתפות מזכירי מועצות הפועלים, נציגי חברת העובדים. פרודון כתב את „פילוסופית הדלות" ומרקס השיב לו ב„דלות הפילוסופיה". אסור שהתנועה שלנו תהיה דלה בפילוסופיה.

אני מקווה שהוועידה הזאת תחזק, יותר מכל ועידה אחרת, את המודעות של ההסתדרות לכך שאם היא רוצה להיות תנועה חברתית ולא רק מנגנון בעל עוצמה, היא חייבת למלא צורך אותנטי של חברה.

יש להחזיר את ההסתדרות לחברים באמצעות פורום שיתקוף בעיות חברתיות. רק כך תיהפך ההסתדרות למשהו חי ונוכח. הוועדה לכלליות ההסתדרות, בראשותו של גדעון בן־ישראל, טיפלה בכך יפה. נדמה לי שכבר עשינו צעדים גדולים בכיוון של ביזור. הגענו גם להישגים חשובים בעבודת הוועדה להוקעת ההסתדרות. יש חיסוט ללא תקדים בנושאי הביקורת והשיפוט בהסתדרות ומכך אני שבע רצון.

האם לעבודתך בראשות הוועדה המכינה יהיה המשך בתפקיד כלשהו במוסדות ההסתדרות?

אני מבטיח לך שאחרי ה־7 בנובמבר לא תמצאי אותי בהסתדרות. לפי שעה עבודתי היא אירוע חד־פעמי ללא שכר. לא תמצאי אף קבלה על שמי בוועד הפועל.

ובכל זאת, היה לך נסיון מילואים מסויים במערכת הבחירות האחרונה לכנסת הציע לך ראש הממשלה ביום להיות חבר כנסת. נראה אותך באחד הסבובים הבאים?

זה נכון, אך ב־1984 לא רציתי להיות חבר כנסת, לא מטעם המערך ולא כנציג ר"צ. שולמית אלוני הציעה לי את המקום השני ברשימתה. האוניברסיטה חשובה לי מאד וחשבתי שיתכן מודל כזה שבו אדם תורם לחברה מבלי לבלות שני לילות בשבוע בירושלים. אשר לעתיד – איני יכול להשיב עכשיו. החיים מלאי הפתעות.

– אתה מודע היטב להיותך נכס אלקטוראלי – איש אקדמיה, צעיר, יוצא עדות המזרח?

ברגע שארה"ב הפסיקה להתייחס אלינו כאל בת־ברית מוסרית והתחילה להתייחס אלינו כאל נכס איסטרטגי, התחלנו גם אנחנו להאמין בהיותנו נכס איסטרטגי. לא הייתי רוצה להיות ל„נכס", ואני מקווה שיש מימד ערכי ובוטרי לנוכחות שלי בפוליטיקה. אני תמה על סימני השאלה לגבי הפעילות שלי במערכת הבחירות ובהסתדרות. מותר לאדם לצאת למילואים וליהרג? אני רואה בפעילותי בפוליטיקה ובהסתדרות חלק ב' של המילואים שלי.

הקול, קול העם העובד

■ **יהודה גוטהלף**

בנוהג שבעולם יש שהמדינה קדמה וטיפחה אומה (אנגליה, צרפת, ארצות הברית ועוד), ויש שאומה התקיימה וכוננה ברבות השנים מדינה (גרמניה, איטליה ועוד). ייחודה של ישראל, שעמה היה מפוזר בין הגויים, וצריך היה לעצב את האומה (קיבוץ הגלויות) בטרם היות מדינה עצמאית. הסתדרות העובדים, שהיתה בין הגורמים הראשיים של „המדינה בדרך", עסקה בקליטה ובכיבוש העבודה, בהחייאת השממה, בטיפוח ההתישבות העובדת, בהקמת מפעלי תעשיה, בהעלאת רמת החיים של הפועלים, במפעלי תרבות וחינוך. זהו גם הארגון המקצועי היחיד בעולם, שפיתח את ארגון ההגנה הלאומית (תשתית לצה"ל).

לאחר הקמת המדינה לא תמו ולא נשלמו תפקידיה הייחודיים של ההסתדרות כאיגוד מקצועי, כמערכת מוסדות לעזרה הדדית, כמנוף להתישבות ופיתוח — כחלוצת החברה של עם עובד. כלשון ד. בן־גוריון, המזכ"ל הראשון של ההסתדרות והאדריכל המדינה: „חזון העם הקים את המדינה, אבל המדינה עוד לא הגשימה את חזון העם... אין ההסתדרות יריבה, או בת־תחרותה של המדינה, אלא עוזרה הנאמן ומשענה המסור... גם עכשיו עלינו לראות בהסתדרות כשליח ההיסטוריה היהודית החלוץ מגשים של העם שיתכנס במולדתו. ההסתדרות תחדל למלא תפקיד יוצר ומהפכני, אם לא תהיה גם להבא ברית מחדשי מולדת ואומה ובוני מדינה למופת. זאת אומרת, חברת עובדים ללא מעמדות, קיפוח, אפליה וניצול" (מתוך נאום בוועידה השמינית של ההסתדרות, 1956).

אופיה של ההסתדרות נבע מדרכה של תנועת העבודה, שנמזגה מעיותי התקומה הלאומית והמהפכה הסוציאלית. הציונות הסוציאליסטית למדה לקח מהדרידות הימין הציוני, שגלש לפרוטיות לאומית וסוציאלית; ומהמלל הרביזיוניסטי, שלא קידם את המפעל. היא בחרה בשילוב ההגנה המקצועית, המאבק הפוליטי וביסוס התשתית המשקית והחברתית למדינה. וכן היו לנגד עיניה נסיונות הריפורמיזם האירופי, שלאחר הישגיו החברתיים נעצר בהתקדמותו, וגלגולי המהפכנות הבולשביסטית, הרודנית, המפלגנית, ולפיכך בחרה בדרך האחדות הכוללת של מעמד העובדים, ובסוציאליזם ציוני, דמוקרטי וקונסטרוקטיבי.

*

נקל לשער, מה היו פני הישוב והמדינה (אם היתה עשויה לקום בהיעדר תשתית) בלי שלוחותיה ההיסטורית של ההסתדרות. אף על פי כן, קמו לה יריבים, אם משום צרות־עין פוליטית ודמגוגיה לאומנית, ואם משום סתרתורת ממלכתית, שבעטייה נראה פעולה הרחב כמיותר ומקפח כביכול את סמכותה של המדינה.

גם בשלושים השנים הראשונות לקיום המדינה נתגלעו ניגודים והתכתשויות בין ממשלת ישראל לבין מנהיגות ההסתדרות. ברם, נאמני תנועת העבודה ושותפיה ידעו להעריך את חשיבות עצמיותה האוטונומית של ההסתדרות במדינה דמוקרטית. לא כורע מבצעה של הממשלה, כנהוג במדינות טוטליטריות, אלא כבעלת־ברית נאמנה, בין בעימות עניני, ובין בשותפות מחוייבת־המציאות עם הממשל. כלשון חכמים בפירוש „עזר כנגדו": זכתה לצעדים נאורים ומתקדמים — עזר, לא זכתה — כנגדו. זו הסיבה, שבדור הראשון למדינה פותח המשק תוך כדי העלאה הדרגתית של רמת חיי העובדים.

מאז „המהפך" של הימין נתערער האיזון, כי „הליכוד" „היטיב עם העם" בלי צמיחה כלכלית, אגב מגמה מכוונת לערעור מעמדה, חוסנה ויצירתה העצמית של ההסתדרות. מגמה זו הינה מנחה את שרי „הליכוד", לא בטלה לחלוטין, חרף חלקה הנכבד של מפלגת העבודה ב„ממשלת האחדות הלאומית".

יש, איפוא, לחזור ולהטעים: איגוד מקצועי חפשי הוא מסימני ההיכר של משטר דמוקרטי. מהפכת־הנפל (הפוטש של קאפ) נגד הריפובליקה של ויימאר ב־1920 — סוכלה על ידי שביתה כללית של האיגודים המקצועיים. אולם „תקנות החירום" של השמרן הליברלי ברינינג לא הביאו לצמצום האבטלה ולצמיחה כלכלית, כי אם הגבירו את תסיסת הקומוניסטים והנאצים, שפילסה את הדרך לנצחונו של היטלר. במקום פעולה נמרצת נגד מעלימי מס ועתירי ההון השחור, במקום גיוס האמצעים במילווה חובה פרוגרסיבי לחידוש הצמיחה המשקית, העדיף שר האוצר „הליברלי" תקנות חירום, שיש בהן להפקיע את המשא ומתן הקיבוצי מידי הנציגות המוסמכת של האיגוד המקצועי וכן לפטר ולהרבות מובטלים — לצרכי הבראה משקית...

גם לא זו זה עדיין הפגיעה השיטתית בקופת חולים. ממשלות „הליכוד" עשו ככל יכולתן לערער את המפעל המפואר של עזרה הדדית — על ידי צמצום מתמיד של השתתפות האוצר בהוצאות קופת חולים: מ־28.1 אחוז ב־1977/8 ל־13 אחוז ב־1982/3, ועד 4.5 אחוז ב־1985/6!

כן פעלה מדיניות „הליכוד" (ולא חדלה עדיין) להצרת צעדיה של חברת העובדים — חרף תפקידה החיוני בקידום המשק הלאומי — על ידי סתימת מקורות המימון (קרנות הגמל), עידוד בוא מתחרה ועוד. לכאורה, מיסוד השעטנז של „ליכוד" על סתירה שבין פופוליזם אטאטיסטי לבין ליברליזם רכושני המצדד במיעוט המעורבות הממלכתית במשק. אך נמצאה לו פשרה מלכדת: אם הלאמת מפעלים, הרי יש להסתפק בהלאמת מפעלי ההסתדרות, ועם זאת רצוי להעביר מפעלים ממלכתיים לבעלות פרטית; יש לצמצם מעורבות ממלכתית — אלא אם כן היא לטובת השכבות האמידות ולמען המטרות הלאומניות.

*

הוועידה ה־15 של ההסתדרות מתכנסת לאחר שנת עימות עם ממשלת „האחדות הלאומית", ולאחר שורה של ועידות מקומיות, בהן נשמע קול העם העובד. הוועידה מצווה לשוב ולבחון את דרכה ולגבש את הפתרונות הרלוונטים במציאות המשתנה במדינה ובחברה.

לפנים היו ליברלים שאמרו: „החברה היא תוצאה של צרכינו, המדינה היא התוצאה של שחיתותנו" (תומאס פיין); „הממשלה הטובה ביותר היא זו המושלת במידה הפחותה ביותר" (ג'פרסון). גם מרכסיסטים וסינדיקליסטים שללו את המדינה וחלמו על חברה ללא שלטון. לא כן המפלגות הסוציאל־דמוקרטיות, שבעקבות לאסאל חזו אפשרות להפוך את המדינה למנוף של קידמה סוציאלית. כל שכן מקץ מלחמת העולם השניה, לאחר שמפלגות הפועלים החלו נוטלות חלק באחריות למדינה ונקטו את מדיניות הסעד הרווחה — בדרך לסוציאליזם.

בני ישראל, שנתיסרו באלפיים שנות גולה יודעים, מאין כמותם, להעריך את תפקידה החיוני של המדינה; ולא ייפלא חלקה המכריע של תנועת העבודה בייסודה של ישראל, בקידומה ובהגנה עליה. אולם הנסיון המר של אומות העולם בריכוזיות היתירה של הממשלה, שהגיעה לשיאה במשטרים הטוטליטריים, הבליט את החשיבות, שיש לייחס לפעילותה הדמוקרטית, העצמית, של החברה.

שילוב הנאמנות למדינה והפעילות העצמית של מחנה העבודה הוא יסוד־מוסד לציונות הסוציאליסטית כתנועה פוליטית. המנוף העיקרי להגשמת משימותיה החברתיות הנה ההסתדרות, שהיא ארגון וולונטרי ואינה מחייבת הצטרפותם של אלה שאינם מזדהים עם עקרונותיה. דרכה של הממשלה, אם כקואליציה צרה ואם כקואליציה רחבה, אינה זהה עם תכנית־המאכסימום של תנועת העבודה, שאינה רוצה ואינה יכולה לכפות משטר מונוליטי על כל העם. אך זכותנו־חובתנו לקיים את ההסתדרות כתנועה חברתית, הנאבקת ופועלת לפי עיקריה. יש לחזור ולהדגיש זאת ביתר שאת לנוכח סכנת הטשטוש הרעיוני הכרוך בממשלות קואליציוניות.

מגמת הימין בארץ, כבמדינות אחרות, היא: החלשת האיגודים המקצועיים, פתרון המשבר הכלכלי על ידי הורדת השכר, התעלמות מגידולה של האבטלה, צמצום מדיניות הסעד־הרווחה, קיטוב סוציאלי.

מגמתנו — חיזוקה של ההסתדרות, פתרון המשבר הכלכלי על ידי חלוקה צודקת של העבודה וההכנסה, מעורבות מוגברת של המדינה וחברת העובדים לזירוז הצמיחה הכלכלית ולטיפוח מדיניות הרווחה, צמצום הפער עד כדי חיסולו בחברה בלתי־מעמדית.

המערכה נגד הימין לא תיעשה בלא עזרת המפלגה ושליחיה בממשלה; אך קיימות בעיות ומשימות, שההסתדרות חייבת לטפל בהן.

מופרכת לחלוטין ההערכה האומרת, כי „תנועת העבודה אינה מייצגת עוד את הפרולטריון הישראלי". הבחירות להסתדרות ולאיגודים המקצועיים, שהנחילו רוב גדול למערך, הפריכו זאת. אולם לא נכחד: חלק מסויים משכבות העובדים — בעשירונים העליונים והתחתונים — אינו מזדהה עם דרכה הרעיונית של ההסתדרות, ויש לפעול לתיקון המעוות.

תנועת העבודה, בעולם ובישראל, היתה מתחילתה ברית של המוני עמלים הצרורים במצוקה עם אנשי מחשבה ומצפון. באו דמגוגים והפרידו בין „הבסיס" ו„בנין־העל"; הסיחו דעתם של עמלים מצרכיהם וכיסופיהם המהותיים; הסיטו רבים מהם בסיסמאות לאומניות ופופוליסטיות מהפתרונות הרלוונטיים למצוקתם.

מאידך גיסא, קם מעמד עובדים חדש (המכונה בטעות מעמד בינוני חדש), הנוטה להינתקות מצור מחצבתו הפועלית ומבקש לזכות ביתרונות של חיי שעה על חשבון הסולידריות הלאומית הסוציאלית. עלינו לפעול בתוקף נגד מגמות צנטריפוגליות (עדתיות וסוציאליות) ולחזק את המכנה המשותף — לטובת העובדים ולטובת החברה, שלא תיכון בלא העמקת הסולידריות הציונית והסוציאלית.

ההסתדרות אינה שוללת יזמה פרטית, אך לא השליכה את כל יהבה עליה; אף אין כוונתה להסתפק בתפקיד של מרפא ליד מיטת חוליו של הקפיטליזם. הוא שהביא בעבר ליצירת המשק הפועלי העצמי המהווה כרבע מהמשק כולו. וכן עלינו להרחיב יוזמה קולקטיבית זו כתרומה נכבדה לצמיחה כלכלית. יש למצוא דרך להפעלת החסכונות של רבבות חברי הסתדרות מבוססים ביצירת קרן לפיתוח, שתעמוד לרשות חברת העובדים ולטיפוח מאסיבי של רשת קואופרטיבית־יצרנית — כדי לגבור על מארת האבטלה, להעמיק את הפרודוקטיביזציה, ומגבת הטווייוונות.

הסוציאליזם נבע מרגישות לצרכי הפרט. המיסוד, בתוספת בירוקרטיה וטכנוקרטיה, גרם לניכור. יש לחזק בקרב חברי ההסתדרות את תחושת ההדדיות, השותפות והשיתוף — בניהול הציבורי, במוסדות העזרה ההדדית ובמפעלים המשקיים. זה מצריך כמובן העלאת הרמה הרעיונית־התרבותית, שבלעדיה לא תוחזר ההגמוניה הרוחנית והפוליטית של תנועת העבודה.

ספי יוק

■ **שלמה גונסר**

סיר ראלף ריצ'רדסון, מגדולי שחקני הבמה האנגלים, הדהים פעם את עמיתיו לתיאטרון כאשר, בערב הבכורה, שיסע את עצמו לפתע באמצע ההצגה בפנותו לקהל בשאלה: „האם יש כאן רופא באולם ?". מישהו בקהל מיהר לקום על רגליו וריצ'רדסון פנה אליו ואמר: „דוקטור, נכון שהמחזה הזה איום ונורא ?"

ספי ריבלין יבדל"א, מוערי שחקני הבמה הישראלים, לא הדהים מעולם אף אחד. במערכות הבחירות האחרונות הוא היה מכשיר־תדמית שהצחיק אחדים והרגיז אחרים ותרם בדרכו שלו לקיעקוע אמינותו של שמעון פרס. ה„כן ולא" הפך להילך חוקי בשוק הפוליטי. בכלל, שחקנים שיורדים מן הבמה להתהלך בסימטאות השוק הפוליטי אינם מצליחים להזים את עיקר התגפלותו של ג'ורג' ברנארד שאו על שייקספיר בטענה שרוב הדמויות השייקספיריות הן של שוטים, ליצנים, פחדנים, שיכורים והיפוכונדרים, שחושבים את עצמם (כמו שייקספיר עצמו חשב בטעות) לפילוסופים ולנסיכים. שחקנים במערכת בחירות נוטלים את הפילוסופים (אולי במובן האפלטוני) ואת הנסיכים והופכים אותם לליצנים. ספי ריבלין היה אחד מהם והוא עשה זאת לגמרי לא רע. גם ה„גששים". אבל ספי עשה עבודת תדמית טובה יותר. ה„כן ולא" שלו ליווה את פרס כמו צל.

היו כאלה שיעצו לפרס להתנער מן הג'נטלמניות הלא־ידלתנית שלו, לסתור את שערו ולהתנפל על יריביו בשצף־קצף. זה לא קרה למגינת ליבם. זה לא קרה גם כאשר פרס היה לראש ממשלה. זה לא קרה בנאומי־הפלמוס שלו, כאשר היה במיטבו, וזה לא קרה אפילו השבוע, בדברי תשובתו בתום הדיון המדיני בכנסת, כאשר היה ביאיו לא רק כפולמוסן אלא גם כמנצח במאבק יוקרה עם שותפיו לקואליציה.

פרס דילג השבוע מעל משוכה שתמיד העדיף לעקוף אותה — משוכת ה„כן ולא"

ובכל זאת, נקודה זעירה אחת בדבריו השבוע בכנסת היתה בחינת דילוג על משוכה ישנה, אותה משוכה שפרס העדיף תמיד לעקוף. משוכת ספי. „כן ולא". משוכה זאת נראתה תמיד כ„ספי — יוק", לא ספי האיש. ספי כמושג.

מי שעזר לו סוף־סוף להתייחס למשוכת ספי היה דוד מגן, ששלף את ה„כן ולא" מהלקסיקון הריבליני בעיצומו של הדיון המדיני. בפעם הראשונה לא בחר פרס לעקוף את המשוכה הזאת. הוא טיפל ב„זה במחקה בהצגות לילדים, זה עם העיניים האלה", וזה שגמר לבן. מישהו המכיר את פרס היטב, אמר השבוע בכנסת שהפיסקה על ספי ריבלין, עם כל הכבוד לכל מה שנאמר בדיון המדיני, היתה התופעה המעניינת ביותר בנאומו של פרס.

אולי זה מוגזם ואולי לא. כי שראה השבוע את שמעון פרס תופס גובה אולי יזכור ב„פיסקת ספי" בנאומו של פרס כתמרור אזהרה.

הדרך לפיסגה רצופה יהודים

■ טובה צימוקי

„יש אוירה של שינוי בלי מציאות של שינוי". כך מסכם שר הקליטה יעקב צור את השמועות, המגעים, ההתרוצצויות וה־פרסומים האחרונים על האפשרות לפתיחת שערי ברה"מ ליציאת יהודים. יושב־ראש ההנהלה הציונית, א. ל. דולצין, שהוא ידידו הטוב של נשיא הקונגרס היהודי העולמי אד־גר ברונפמן ששב ממוסקבה, אמר אף הוא „אין לנו שום הוכחה עד כה על שינוי במצב בברה"מ. לפי הרגשתי, לא מן הנמנע הוא שמוליכים את ברונפמן שולל".

השמועות הללו, המעסיקות ביתר שאת את הגורמים המטפלים היום בעליית יהודי ב־רה"מ, גרמו עד כה ל„התחממות" המערכת, ובעיקר לסיקור נרחב באמצעי התקשורת ה־עולמיים ובישראל. במשרד הקליטה, ובעקבו־תיו בסוכנות, כבר דרוכים וערוכים לקליטת יהודי ברה"מ, לפחות במה שנוגע לתכניות. במחלקת העליה של הסוכנות בטוחים שאכן ייפתחו שערי ברה"מ ליציאת יהודים והם יגיעו לכאן בטיסות ישירות. אך שר הקלי־טה ויו"ר ההנהלה הציונית זהירים וספקנים הרבה יותר.

עלייתו של גורבצ'וב לשלטון, סבור יעקב צור, גררה עמה ציפיות לשינוי קו. שיחות הפסגה של גורבצ'וב עם נשיא צרפת פרנסואה מיטראן והשיחות הצפויות עם רייגן על מי־רוץ החימוש ומלחמת הכוכבים העניקו לש־נה זו חשיבות מכרעת ובנושאים אלה נכר־כה גם אפשרות יציאת יהודי ברה"מ.

במשרד הקליטה למדו כמה לקחים מנסיון גלי העליה מברה"מ. שלושה גורמים, סבורים במשרד הקליטה, חוברים יחדיו והופכים את העליה לאפשרית.

ראשית, קיומה של תנועה לאומית יהו־דית בברה"מ, הנאבקת באופן גלוי על זכותה.

שנית, קיומה של תנועה בין־לאומית ההו־פכת את שאלת יציאת היהודים למבחן לב־רה"מ אם היא אכן מקיימת את זכויות ה־אדם. התנועה הבין־לאומית השכילה להתנות את שיפור היחסים בין המעצמות ביחסם של הסובייטים לזכויות האזרח.

שלישית, קיום שיחות בין המעצמות לי־צירת דטאנט. לדברי צור, יהדות ארה"ב הת־ארגנה סביב הנושא ונמצאת בעמדת השפעה מכרעת על הממשלה.

פרס, ששב עתה ממסעו בארה"ב ובצרפת, דיווח, כי בכל שיחותיו עם מנהיגי מדינות אלה מצא אוזן קשבת ואוהדת להעלאת ה־נושא היהודי בשיחות הפסגה. „לפי מיטב הב־נתי", אומר צור, „גורבצ'וב יכול היה ללמוד, בביקורו בפריס, עד כמה משמש הנושא הי־הודי, בתודעה הפוליטית, מבחן לברה"מ". מ־דיווחים שהגיעו אז לארץ, גילה גורבצ'וב רוגז נוכח העובדה שבעיית יהודי ברה"מ הוגשה לו כמבה עיקרית כמעט בכל שיחה.

זכור גם איתות, שנקטע באיבו, בעת פגישת שגריר ישראל בצרפת עובדיה סופר עם עמיתו הסובייטי, כאשר השניים דנו ב־נושא זה. לפי הדיווח ששלח סופר למשרד החוץ, הציע השגריר הסובייטי בצרפת כאפ־שרות ויתורים ישראליים ברמת הגולן בתמו־רה ליציאת יהודים מברה"מ. על רקע זה הפיח ביקורו של ברונפמן במוסקבה תקוות רבות. ברונפמן נועד עם חבר הפוליטביורו והממונה על נושא החוץ בקרמלין, מצויד בבקשותיו של פרס: ישראל מעוניינת בטיסות ישירות לישראל כדי להפסיק את הנשירה, בשחרור אסירי ציון ובפתיחות השערים. לברונפמן הוב־טחה, בראשית ספטמבר, תשובה תוך שבו־עיים. זו לא הגיעה עד כה.

ברונפמן הדגיש כי ישראל תומכת בטיסות ישירות מפני שטיסות דרך בירות אירופה גורמות למעבר יהודים מברה"מ לארה"ב, ובכך אין ברה"מ מעוניינת. רמז נוסף הת־קבל סמך לביקור ברונפמן מכיוון משלחת ברית־המועצות באו"ם. אנשיה רמזו כי שינוי מסויים יהיה בקרוב. אולם זה לא קרה.

יש להניח שהסכמתו של ראש הממשלה, בביקורו האחרון בארה"ב, לשיחות שלום עם ירדן והפלשתינאים בליווי פורום בין־לאומי קשורה בשינוי אפשרי במדיניות ברה"מ כלפי ישראל. השינוי עשוי לבוא באחת משתי דר־כים: כריתת יחסים דיפלומטיים מלאים עם ישראל, או מתן אפשרות יציאה ליהודים. לדעת צור, נוצרו בחודשים האחרונים מהל־כי פתיחה, אם כי אין כל שינוי במדיניות המוצהרת של ברה"מ ואין ראיה לכך שהיא עומדת לשנות את מדיניותה בענין יציאת י־הודים. אסור לנו לדבריו להיקלע למצב ש־נאמין לטכסיסים סובייטיים, שמטרתם ליצור אוירה חדשה בשיחות הפסגה מבלי לשנות את המציאות. הסובייטים ידועים כמי שיוצ־רים ערפל של דיסאינפורמציה.

דולצין וצור סבורים כי מועד התקרב שי־חות הפסגה בז'נבה מחייב את כל הארגונים הבין־לאומיים למען יהודי ברה"מ לעשות הכל כדי שהנושא יהיה חלק משיחות הפסגה. רק באחרונה, מזכיר צור, נכנסו ארבעה אסי־רי ציון לכלא ואין שינוי לטובה במספרי העולים. אם נעודד מחשבות שהעניין כבר נפתר, אומר צור, נשחק לידי הסובייטים.

האם הרוסים באים?

הסיבוב הראשון היה בירושלים, בפגישת שמעון פרס ואדגר („סיגראם״) ברונפמן. ברונפמן, נשיא הקונגרס היהודי העולמי, יצא לאחר-מכן למוסקבה, שם נערך הסיבוב השני. לא בלא קשיים הצליח להתקבל לפגישות אחדות בפוליטביורו.

הסיבוב השלישי היה ישיר. שמעון פרס — אדאורד שווארא-דנדזה. שר החוץ הסובייטי הגיע ביום רביעי, 22.10.85, משדה התעופה בניו-יורק הישר לבניין האו״ם, לקבלת-פנים לראשי מדינות שנערכה מטעם האירגון.

אחד האישים הראשונים שפגש שווארדנדזה בהכנסו לאולם, היה ראש ממשלת ישראל. השיחה בין השניים, ללא מאזינים נוספים, ארכה 25 דקות. לאחר-מכן הצטרף אליהם השגריר דוב-רינין. חילופי הדברים בין השלושה שעיקרם הגירה-נשירה-עליה לארצות-הברית — התפרסמו.

ניתן להניח כי הדברים שמסר פרס, בפומבי, לאחר השיחה, אינם ממצים את תוכנה. הרוסים שתקו. בניו-יורק וואשינגטון מסרבים מקורות מדיניים לחשוף מידע נוסף. ימים אחדים לפני שיחת פרס-שווארדנדזה, נפגש פרס עם מזכיר המדינה שולץ. בפגישה בארבע עינים, נמסר לאחר-מכן בהכללה, דובר גם בעניינים הקשורים ביחסי ישראל—ברית-המועצות.

הסיבוב הרביעי היה בפאריז שם חנה פרס בדרכו הביתה. לאחר פגישתו עם הנשיא מיטראן התפרסמו ידיעות שעשו כותרות. צפויה הגירת יהודים מאסיבית מברית-המועצות הישר לישראל. רכבת אווירית. אחר-כך הופיעו פרשנויות ונסיון להוריד מעוצמת האירוע הצפוי. בימים האחרונים שומרים מקורות מדיניים בירו־שלים על ווליום נמוך.

פלורה לואיס, כתבת ה„ניו-יורק טיימס״ בפאריז, פרסמה השבוע הערה מעניינת. דיפלומטים מערביים, כתבה לואיס, מבינים מכל העניין ששלטונות ברית המועצות מעדיפים שהגירת יהודים, אם תתאפשר, תהיה הישר לישראל. הרוסים מבקשים למנוע מצב בו יהודי ברית המועצות יהיו היחידים שיזכו להגר לארץ בחירה — ארצות-הברית, ישראל או לאחת ממדינות אירופה. הגירה-חופשית מן הסוג הזה עושה בעיות לשלטונות הסובייטיים, אומרת לואיס, שכן מיעוטים נוספים תובעים לעצמם זכות-הגירה-שווה.

האם הרוסים באים: להוריד ווליום.

כתבי „דבר״ חושפים מידע חדש.

מה אתה עשית בשביל פלאטו־שרון?

■ נתן רועי

„המניפסט" „אדיוס, ומה אתה עושה בשביל המדינה?" השכיב את המדינה על הבטן ב־שנות השבעים המאוחרות. על הדוכן עמד עולה חדש מצרפת, שמואל פלטו־שרון, שהצ־ליח לחדור לכנסת, אבל התקשה להביע את דעותיו. היו שגיחכו כשהרצה את דבריו מדף שעליו נכתב הנאום העברי באותיות לטיניות. היו שטענו, כי הוא עושה רושם של „לא יוצלח", אבל הם לא תיארו לעצמם שמדובר ב„פיגורה" ידועה מאד במשטרת פאריס. אף אחד לא שאל „ומה הוא עשה בשביל צרפת". נגדו עמדו עשר שנות מאסר בפועל ולא בכדי.

„המוח", כך כינו את סמואל שייביץ שני הכלכלנים דה־ברי ושרפנטייה, בספרם „כמו ההונאה", שהכה בהלם את חוקרי משטרת צרפת. בפרק מספר שמונה, על פני עשרה עמודים, זכה פלטו־סמי החתיך, כנויו בפאריס — לתיאור מעמיק של עסקיו. הוא כונה שם „גימס בונד של ההונאות הפיסקליות", אדם החשבון גיון לדי עטייה, תלונה למשטרה נגד קבוצת „לפור" וסמי פלטו. בתלונה נרשם כי הקבוצה, שפלטו היה הרוח החיה בה הרוויחה, כתוצאה מעסקאותי שמומנו על־ידי „לה פט־רנל", למעלה מ־300 מיליון פרנקים, ואילו זוג הפקידים הבכירים ששוחד קיבלו למעלה משלושה מיליון פרנקים „דמי מרווח".

אבל כאן ראוי לציין, כי כל רכישות הנד־ל"ן של קבוצת „לפור" נערכה ב„עסקאות־סיבוביות" בחדר של נוטריון אחד. הנכס נרכש בראשונה על־ידי חברה אחת, הועבר בחתימת אותו עורך־דין־נוטריון לחברה אחרת בקבו־צה ואחריה לחברה נוספת בחברה, וכך עלה מחיר הנכס, שהוכרז כחברת מניות פטורה ממס הכנסה.

וכך כתבו על העסקאות (שזכו לכנוי „מגדל בבל") הכלכלנים הצרפתיים דה־ברי ושרפנ־טיה: „בריגדות בבל ייאלצו לחקור שנה תמי־מה כדי לפענח את הקשר בין עשרות החברות

של הקבוצה, לבדוק את ספרי החשבונות, אם ישנם כאלה, ולעמוד על טיבם של תנועות ההון בבנקים השונים ...ככל שהן מתקדמות, נתקלות בריגדות בבל בלחצים גוברים והול־כים של המעלימים־מס, המאיימים לערב בעניין גם ידידים כמו: אלבין שאלאנדון, אוליביה גישר, אלכסנדר סנגינטי, ופייר גויה. החוקרים אינם מהססים. אולם כאשר מגיעה החקירה לפלטו, היא מתחילה לדדוך במקום ונתקלת בחוסר רצון בולט אצל אותם שירותים הע־שויים לשתף פעולה, במיוחד המחלקה הכל־כלית של משטרת פאריס".

הכלכלנים הצרפתיים טענו, כי החשש שמא הכסף יתגלה הניע את קבוצת „לפור" להעביר את הרווחים מבנק לבנק עד לבנק המסחר „שוויצריה־ישראלי", שבו הפקיד המעלימים את הכסף.

לפני יותר משנתיים נפגשתי עם סמואל פלטו־שרון, בחווילתו שברחוב המגל 23 ב־סביון. בשיחה בינינו עלתה שאלת הקמת תח־נת הטלוויזיה הפרטית שביקש להקים, ואז שאלתיו לפתע: „סמי, האם עזבת את פאריס כיוון שפתאום קצין משטרה מסויים כבר לא היה מוכן לשתף פעולה?" הוא ענה בהתחמ־קות, אבל ידעתי את הסיפור מכתב של „לה־פאנט", שביקר בארץ. אותו כתב סיפר לי, כי במשך זמן היה סמואל פלטו „ידידו" של קצין משטרה בכיר באחד מרובעי פאריס ש„השהה" את החקירה נגד פלטו. אותו „ידיד" פרש מן השירות לאחר שהתגלו פרטים מפ־ליליים נגדו. הגיע קצין משטרה חדש, שהיה „ישר מדי" ולא עזרה השיחה הנינוחה במס־עדה פאריסאית. פלטו הבין, כי זה הזמן להי־מלט מפאריס.

אחר־כך דיברנו על פרשיה אחרת. סיפרתי לפלטו, כי אני יודע שהיה חבר של האחים זמור, המאפיה היהודית של פאריס. אותם אחים הטילו חיתתם על כל רובעי פאריס תקופה ארוכה מאד. אף שפלטו בחל באמצעים אלי־מים, הוא התחבר עם האחים, אשר ז'אן פול בלמונדו רצה להסריט סרט על חייהם. לאחר הירצחו של אחד האחים, הגיעה רעייתו של הנרצח לארץ ופלטו סייע לה. שאלתי אותו אם הפרטים נכונים והוא ענה: „כן, אני עזרתי לרעייתו של זמור כשהגיעה לכאן". לא די־ברנו על קשרים אחרים שלו ועברנו לנושא אחר.

אבל כאן כדאי אולי לציין, כי פלטו־שרון היה איש עסקים ממולח מאד. הוא טען בפני כי את כל עסקיו עשה בעשר אצבעות ואת כספו הרוויח בדרך שמרוויחים כל אנשי ה־עסקים. „זה או הם או אני" אמר באנגלית־רצוצה. בתקופות מסויימות העמיד פרופיל תקשורתי, אך היו ימים שהיה המארח הטוב ביותר בעיר. חווילתו בסביון, שנרכשה מקבלן ידוע עוד בשנות השבעים המוקדמות, היתה אכסניה לכל המי־ומי של שדרות תל־אביב. פלטו עשה כל שיש לאל ידו, כדי להוכיח כי הוא יהודי טוב. הוא היה מוכן להציל חיילים מידי מחבלים ואפילו סיפר לי את סיפור הנסיון שלו להגיע לבקעת הלבנון, כדי להי־וועד עם המחבלים ולשחרר את השבויים. הוא לא היה מוכן לספר עם מי רצה להיפגש, אבל אמר: אני חתמתי על טופס סודיות, כדי שלא אדבר ואני לא מוכן לדבר. החיילים לא שוח־ררו וקצין צה"ל שניסה לסייע לו נשפט.

יש בו משהו חמקני מאד. הוא ממולח מאין כמותו. אדם שאינגו יושב רגע אחד ניבנות. בעט מהודר הוא כותב על ניר זעיר את מט־לותיו לאותו יום, ובעת השיחה הוא רץ לאחד החדרים, כדי להתקשר ולסיים עסקאותיו. ה־צרפתים, שכל־כך נפגעו ממנו בעבר ועשו מאמצים ללכוד אותו, שיגרו „ספר הסגרה". השופט החוקר לה־קאנט כתב 500 עמודים על פלטו־שרון, אך ישראל לא שעתה לבקשת הצרפתים בהיות פלטו־שרון חבר כנסת ישראל. השבוע, כשהיה ללא שריון, נלכד פלטו במילאנו. הצרפתים לא יהיו מוכנים לוותר הפעם. יועצו בתל־אביב של פלטו שרון, ארמונד לוסקי, אחד מעשרות שהיו לו בעבר, אמר: „הוא יהיה כאן עוד שבוע". אני לא הייתי מוכן לחתום על כך.

שמשטרת צרפת חיפשה אותו שנים ארוכות. אבל לא אדם מקסים ומבריק כמו פלטו־שרון יתן ל„פרנץ־פוליס" את האפשרות ללכוד אותו. הוא „יכול להם" למעלה מעשרים שנה, שבמהלכם נעשה מיליונר ואולי אפילו יותר מכך. עקץ ונעלם.

כדי לשרטט את דיוקנו יש להפליג לחודש פברואר 1961, כשהיה בן 31. באותה שנה הסתבך שרון בפשיטת־רגל של חברת הבניה „דולי", שחובה נאמד ב־10 מיליון פרנקים חדשים. התברר ששני המנהלים, בה־גרה ד' סמואל שייביץ, הוציאו „שטרות קנוניה" בסך שלושה מיליון פרנקים חדשים. בה־גרה נעצר וסמואל שייביץ נעלם. כעבור שנה הופיע שוב והקים עסק עם אחד סולומון מיזרקים. תוך שנה, החל בחודש יולי 1962 ועד חודש יוני 1963, הצליחו השניים „להרוויח" 20 מיליון פרנקים חדשים לאחר שהשקיעו פרנק אחד בלבד. מה קרה? כיצד הצליח שמואל פלטו (או סולומון שייביץ) להפוך למיליונר בשנה? התברר כי סמואל שייביץ וסולומון מיזרקים רכשו בסכום סמלי של פרנק אחד את מפעל תנורי החימום של ארמון, שהעסיק 110 פוע־לים. המפעל נרכש כשהיה על סף פשיטת רגל והזוג התחייב לשקמו. ה„שיקום" נעשה באמ־צעות „שטרות־קנוניה" (מזוייפים). שבועיים לאחר עיסקה מבריקה זו, השתלטו השניים על חברת „רג'י" ליצור פלסטיק ובחודש ינואר 1963 — על חברת צעצועים בעיר בדיה ושמה „פידר". לאחר מכן השתלטו השניים על חברה לעבודות ציבוריות מהעיר בורדו ושמה „פ־ריה", ואחריה על חברות נוספות. כל הרכי־שות התנהלו באמצעות שטרות „שנסטר" מ־חברה לחברה ויצרו רושם של זוג מיליאר־דרים המסוגלים להחזיק נכסים ענקיים.

חשד של בנקאי לא חשוב גרם לחקירה, שהסתיימה בפשיטת הרגל של אחת החברות. יתר החברות התמוטטו כבניין קלפים והחוב הכולל הסתכם ב־20 מיליון פרנקים. בחודש אוקטובר 1963 מרשיע שופט מהעיר ונטואו בולי דה־פארק, את כל החבורה הפיננסית במעשי מרמה והונאה, בפשיטות רגל בלתי חוקית ובעבירה על חוקי החברות. מיזרקים, שריצה כבר שבעה חודשי מאסר בעוון פשיטת רגל בלתי חוקית, נמלט ויתר הקבוצה נכלאת בבית המעצר של פונאה. סמואל שייביץ נעלם זמן־מה לאחר מכן.

באחת מקפיצותיו למועדוני הלילה הפארי־סאיים הוא פוגש את גוסטב מורדוכה. מור־דובה הפך בן לילה לנשיא דהומיי, הוא זוכר את פלטו, שסייע לו בעודו סטודנט פאריסאי חסר פרוטה. תוך שניות מונה פלטו ליועץ הפיננסי של דהומיי ועל כל תמיכה שקיבל עבור „המדינה" מהבנק העולמי, העביר ל־כיסו, באישור, סכומי עתק. היה זה גיבוב נהדר והעיתוי היה טוב מבחינתו: המשטרה חיפשה אותו ועשתה כל מאמץ לתפוס אותו. הוא „נפש" בדהומיי. בסיום הרומן הפיננסי שב לפאריס, כדי להמשיך בעסקאותיו. את העס־קאות החדשות עשה בזהירות רבה מבלי לציין את שמו באופן מלא.

„העוקץ" הפיננסי שלו התגלה לאחר מכן. קבוצת „לפור", שעסקה ברכישת נכסי דלא ניידי, השתלטה בתוך פרק זמן קצר, על כל עסקאות הנדל"ן המקרקעין בפאריס. ז'אק דרוז, כתב „לאקספרס" בפאריס, תיאר את הפיכה בסדרת כתבות על פלטו. קבוצת „ל־פור" סיכמה עיסקאות דלא־ניידי, לאחר איתור מהיר של עיסקאות, בחתימה בראשי תיבות. דקות ספורות לאחר סיום העיסקה בראשי התיבות, ניגשו אנשי הקבוצה לבנק העזר ל־משכנתאות ברחוב קסטיליונה שברובע ה־אופרה. הם דפקו על הדלת של אנדרה בוקסום, סגן הנשיא של בנק העזר למשכנתאות, שהע־ניק להם הלוואה־משכנתא על סך 80 אחוזים (!) מערך הנכס ובתמורה קיבל בוקסום עמלה שמנה, שעשתה דרכה לחברתו הפרטית ש־עסקה ברכישת ספינות פאר. בנק העזר הזה היה שייך לתאגיד של חברות ביטוח, שהחשו־בה בהן היתה „לה פטרנל" שהתמוטטה בעק־בות המימון שהעבר לקבוצת „לפור". ב־29 באוקטובר 1974, הגישה החברה, שתבעה גם את סגן הנשיא אנדרה בוקסום ואת רואה

העליה שהיתה: כמה נשארו, כמה עזבו. הלקחים

265 אלף יהודים יצאו עד כה מברה"מ. 165 אלף מהם נשארו בישראל והשאר נש־רו. אין ספק שעליית יהודי ברה"מ בשנות ה־70 מוגדרת, כפי [illegible], הצלחה. הנתונים מורים ששבעה אחוזים בלבד מ־עולי ברה"מ ירדו מהארץ. לרוב העולים יש מעמד קבוע, במקום עבודתם. בתום שלוש שנות עלייתם נמצאו כבר 92 אחוז בדיור קבע. בתום חמש שנים היו ל־41 אחוז דירות בבעלותם.

נתונים נוספים מורים: כ־10,000 מה־עולים היו מהנדסים; 3800 — רופאי שי־נים; 1200 מדענים; 7000 סטודנטים ו־3000 מוסיקאים.

רוב עולי ברה"מ נהנים בישראל מרמת הכנסה לנפש ומרמת חיים גבוהות מכפי שהיו להם בברה"מ.

אין פלא איפוא שקברניטי משרד ה־קליטה, בבואם להתוות את תכנית האב לעליית יהודי ברה"מ בנו אותה על־פי דגמי ההצלחה של עליות שנות ה־70. אולם כאן המקום לומר שאין כל בטחון שהדבר אכן יהיה כך. אין לשכוח כי יהודי ברה"מ עלו בשנות ה־70, בתקופה של שיגשוג כלכלי. תעסוקה מלאה ותנופת פיתוח ב־תחום השיכון. תנאים אלה אפשרו להם לרכוש דיור בתנאים מצויינים.

היום המצב במשק קשה. קליטתם של העולים מברה"מ לא תארך זמן רב. לעומת עולי אתיופיה לא יהיה אפשר לדחות לטווח ארוך את קליטת הקבע שלהם, שפירושה דיור ותעסוקה. תעסוקה אין היום, אלא אם כן הצמיחה במשק תתחיל במהרה. אשר לדיור, במצב הכלכלי היום קשה יהיה ל־עולים לרכוש דירות.

יחד עם זאת, מקווים עורכי תכנית האב לקליטת יהודי רוסיה במשרד הקליטה ש־עולים אלה יסתגלו במהרה לתנאי הארץ החדשה מבלי לתלות ציפיות גדולות מדי במערכת הקולטת. העולים מברה"מ יהיו, בעל כורחם, גם „שפני נסיון" למדיניות חדשה של משרד הקליטה אי תלות של העולים במערכת הקולטת. שר הקליטה יעקב צור אינו מתעלם ממצבה הכלכלי הקשה של ישראל והוא טוען כי התכנית נבנתה על שחרור העולה מדיור קבע, וזאת על־ידי מהלך של שכירות לדיור. משרד הקליטה מאתר בימים אלה 15,000 דירות להשכרה ברחבי הארץ.

לשר הקליטה יש גם לקח נוסף. הלקח נלמד בעיקר מהקליטה האתיופית. „אעמוד על כך שתהיה מערכת ארגונית אחת, שב־ראשה עומד שר הקליטה. אחרי הלקח של עולי אתיופיה, אינני מוכן ללכת למערכת תיאום, אם אין בה ביצוע אחיד. אני רוצה את שיתוף העם היהודי והסוכנות, אך אי־אפשר להתייחס ברצינות לפוליטיקיזציה המלווה את המערכות הקולטות. השותפות היהודית בקליטה איננה, בהכרח, באמצעות הביורוקרטיה הנוספת של המערכת הסוכ־נותית".

הפרד ומשול סובייטי

■ איזי לייבלר

אם ביקורו של מיכאיל גורבצ'וב בפאריס עשוי לשמש דוגמה, נראה, שהתנועה הבין־לאומית למען יהדות ברה"מ ניצבת בפני מלאכה ממושכת וקשה.

בראיון טלוויזיה, ערב ביקורו בצרפת, הגיב גורבצ'וב בתקיפות על שאלות בקשר ליהודי ארצו. „אשמח לדעת, אם היהודים נהנים באיזשהו מקום בעולם מזכויות פו־ליטיות ואחרות כפי שהם נהנים בברה"מ. יהדות ברה"מ, אף שהיא מונה פחות מ־אחוז אחד מתושבי ברה"מ, תופסת כ־20 אחוזים מן המשרות הפוליטיות והתרבותיות במדינה", אמר גורבצ'וב.

זו, כמובן, תשובה צינית ומחושבת. או־לם כדאי לשים לב לכך שמנהיג ברה"מ היה מוכן היטב לשאלה, והתאים את תשו־בתו לדעת הקהל במערב. אין ספק שגור־בצ'וב ידע שעליו לצפות לשאלות ממין זה בבואו למערב.

כחבר במשלחת בת שישה אנשים שנפג־שה עם רייגן בבית הלבן בחודש שעבר, אני יכול להעיד שריגן התחייב אישית ל־העלות את נושא יהודי ברה"מ בפגישתו עם גורבצ'וב בנובמבר. התחייבות זו הי־תה גם בדבריהם של נציגים בכירים בממשל, בפגישותיהם עם נציגי הוועד העולמי ליה־דות ברה"מ.

כאשר הערתי בפני שתי ועדות בית־ה־נבחרים, כדובר הוועד העולמי, הדגשתי את חשיבות תמיכתם של חברי הקונגרס במאמ־ציו של רייגן. על אף חשיבותם של נוש־אים כגון פירוק הנשק או דטאנט, אמרתי, תהיה תשובת ברה"מ לנושא היהודי „נייר לקמוס" לאמינותם של הסובייטים בנושאים אחרים.

בשיחתנו עם רייגן, ביקשנו מהנשיא ל־העלות את נושא היהודים „בהקשר עם ה־חשד המוצדק לגבי אמינותם של הסובייטים, המתנהגים כאילו הסכמי הלסינקי לא נחתמו מעולם". גורבצ'וב יודע היטב כי לא יוכל להשיג טכנולוגיה מערבית מתקדמת ללא ויתורים בתחום זכויות האדם.

אולם אין אנו יודעים, כיצד ישפיעו וי־תורים אלה באורח מעשי על חיי היהודים בברה"מ, על־פי הנוסח הציני — כך וכך יהודים „תמורת" כך וכך טכנולוגיה, או אולי יהודים „תמורת" תפקיד במשא־ומתן במזה"ת? דבר אחד ברור: המנהיגות היהו־דית בעולם ובישראל תעמוד בחודשים ה־קרובים בפני הכרעות קשות. האחדות וכנ־כונות להתמודד עם מצבים חדשים נעשים חיוניים.

כדוגמה לכך יכול לשמש מסעם של אד־גר ברונפמן, נשיא הקונגרס היהודי העולמי, ורביקבא לוינסקי, גזבר הסוכנות היהודית, לפאריס ערב ביקורו של גורבצ'וב. נמסר, שהשניים ביקשו מהארגונים היהודיים שם שלא להפגין נגד גורבצ'וב. מטרתם היתה להפריד בין הנושא היהודי לבין נושאים בין־גושיים אחרים או עניני זכויות האדם בכ־לל. על השניים נמתחה ביקורת חריפה, ו־מסעו של ברונפמן למוסקווה רק החמיר את הביקורת.

אם עד כה התקשו המנהיגים היהודיים להתמודד עם מדיניות „הפרד ומשול" של השלטון הסובייטי, הרי עתה, עם התקרבות פגישת הפסגה, תהיה המלאכה קשה שבע־תיים, משום שעלולים להתעורר ביננו חי־לוקי דעות לגבי כוונות סובייטיות ריקות מתוכן, המיועדות להשתיק את מחאתנו ב־לא להביא שיפור משמעותי בצעדי הדיכוי הסובייטיים.

אולם הסיכונים הם כה חמורים והתגובות שבשמירת פתח־תקוה ליהדות ברה"מ היא כה רבה, שאין לנו ברירה אחרת.

כותב המאמר הוא חבר הוועד העולמי למען יהודי ברה"מ.

הצומת - פאריס

■ גדעון קוץ

שגריר ישראל בפאריס עובדיה סופר נועד עם עמיתו הסובייטי יולי וורונצב בביתו של המנצח דניאל ברנבוים. במהלך השיחה, ה־ביע וורונצב צער על כך שבעת העליה הגדו־לה בתקופת ברז'נייב „לא חשבו על העלאה המונית", כדי לפתור את הבעיה אחת ולתמיד. הוא מציין כי הבעיה העיקרית היתה ונשארת הנשירה. יציאתם של יהודים לארה"ב היא „בריחת מוחות" למחנה האויב ויש בה אפ־ליה „לטובה" כלפי מיעוטים אחרים. בשיחה זו, שהדלפתה עוררה סערוריה, אך קוויה ה־גדולים נראים עתה כמתגשמים, נקשר גורל יהודי ברה"מ לסוגיית המשא־ומתן באיזור.

פקיד סובייטי רשמי אומר לסופר „דבר" בפאריס, כי למרות גילוי מסמך סופר מצפה ברית המועצות מישראל כי זו תעשה את „ה־צעד הבא".

אדגר ברונפמן יוצא למוסקווה, לאחר כ־מה דחיות, הוא מתקבל על־ידי הממונה על קשרי החוץ בפוליטביורו, בוריס פונומארב, ומוסר לו שדר משמעון פרס. על־פי מקורבי ראש הממשלה עולה רעיון ה„רכבת האווירית" בשיחות שקימו „מנהיגים יהודים". גזבר ה־סוכנות עקיבא לוינסקי בא לפאריס זמן קצר לפני ביקורו המיוחד של מיכאל גורבאצ'וב. הוא נועד עם פקידים בשגרירות הסובייטית בפאריס. אחר־כך הוא מבקש מראשי הקהילה היהודית „להנמיך את הפרופיל" בהפגנות נגד האורח. בפגישה שקיים שמעון פרס עם ראשי יהודי צרפת יתקיף אותו בחריפות על גישה זו יו"ר ועדת ברית־המועצות קלוד ק־

גורבצ'וב בפאריס. על־פי „לה מונד" מציע המנהיג הסובייטי למיטראן כי צרפת תיקח על עצמה את עניין העלאת יהודי ברית־המו־עצות לישראל. גורבצ'וב מוכן אפילו למבצע לפני ועידת דנווה — אך אפשרות זו נופלת, על־פי הידיעה, מסיבות טכניות. מומחים צ־רפתיים בודקים את הנושא. במסיבת עתונאים משמיע גורבצ'וב דברים בנימה מתונה בנו־שא ישראל והמזרח־התיכון. בנושא היהו־דים הוא מוכן רק לומר כי בעיית „איחוד ה־משפחות" תיפתר. ואדים זאגאלדין, דובר בין־לאומי של הפוליטביורו, רומז בשיחה עם סו־פר „דבר" בארמון האליזה כי הסכמה ישרא־לית לוועידה בין־לאומית תפתח את הפתח לחידוש יחסי שתי המדינות.

סופר „דבר" פוגש את אותו ואדים זאגלא־דין בוועידת האינטרנציונל לענייני פירוק ה־נשק בווינה. בתשובה לשאלה מעריך הסו־בייטי „כי בקרוב צפויה התפתחות חיובית ביחסי ברית־המועצות וישראל". למחרת לד־לפות בארץ הידיעות הרשמיות על תוכנית „הרכבת האווירית".

שמעון פרס מעלה בוושינגטון ובניו־יורק את נושא „הרכבת האווירית" באוזני הנשיא רונלד רייגן, שר החוץ הסובייטי שווארנדזה והשגריר ברה"מ באו"ם דוברינין. לפני פרס, אומר שווארנדזה, כי אין לצפות לכל התפת־חות לפני ועידת ז'נבה. השגריר דוברינין מ־ציין שוב כי ה„נשירה" היא הנושא המקשה על פיתרון הגירת היהודים. על שאלת סופר „דבר" בפאריס מה אמרו המנהיגים הסובייי־טים על ה„רכבת האווירית" יענה אחר־כך מ־קור פמלית ראש הממשלה: „הם לא אמרו לא".

בפאריס מודיע פרס כי החלטה בנושא הי־הודים והקשרים עם ישראל עשויה להידון בוועידת המפלגה הקומוניסטית בפברואר הבא. הוא מצהיר במסיבת עיתונאים שיהיה מוכן לשנות את דעתו ולא לדרוש את חידוש הי־חסים הדיפלומטיים כתנאי להשתתפות סו־בייטית במסגרת בין־לאומית לשלום במזרח־התיכון. מתוך תיאום עם הנשיא מיטראן הוא מודיע על נכונותו של האחרון להעביר את יהודי ברה"מ במטוסים צרפתיים אם יסכימו הסובייטים ליציאתם. אחר־כך יאמר פרס ל־סופר "דבר"; „יש לנו עניין להחזיק את ה־נושא חם. להוכיח שאנחנו מעוניינים".

גרמניה, בין סיוט למציאות

■ יעל גורי

נסיעה ברכבת בעמק הריין, בין בון להיידלברג. אני כאן אף שהחלטתי שלא אהיה. כבפנס־קסם נפר־שים נופים יפים עד להכאיב. טירות מימי הביניים משובצות על־פני גבעות ובפתחי גאיות הריין שליו, שליו ורחב מאד והדימתו אסית בשל כך. לא מפלס־הכנרת העצוב שלנו. ובכל אשר תפנה, שלוה בונ־בוניירות, שבעה. עתים סטרילית בטיפוחה. שמירה קנאית על בתים ישנים, משובצי קורות עץ שחורות, וילונות תחרה לבנים ופרחים בכל אשר תפנה, כאילו רצו התושבים לחזור לעבר מתוק שלפני בוא הקידמה, לפני בוא האימה.

ואז מכה בי המרירות הגדולה, וכעס. כל הערים

כמו בסרט הריץ לאחור קמים הבניינים שוב, לבנה אחר לבנה, ללא פיח, ללא אבק־שריפה

שנפגעו במלחמת העולם השניה שוקמו בדייקנות כוהלמת. חזרה לאחור, כמו בפאזל ארכיטקטוני היס־טורי. רבות מהן דומות בתכלית לאשר היה לפני חורבנן. כמו בסרט הריץ לאחור קמים הבניינים שוב, לבנה אחר לבנה, ללא פיח, ללא אבק־שריפה.

התחושה הולכת ומתחזקת בכפרים. דבר לא קרה כאן בכרי הדשא הרכים האלה, בחוות הנראות כאילו קפאו בזמן, בשפע מעוגל בדרך לברגן־בלזן.

העבר נמחה. במרכז בון נהרסה כנסיה ישנה. נותר ממנה קיר וילון. הוא עומד בכיכר בתפאורה ובאחור־ריו, בעבודת נמלים, נבנית כנסיה חדשה זהה לגמרי לאחותה ההרוסה. במרכז הנובר נותרו קורות שרופות. לבתים שנבנו במארג שסביבן יש אפילו מאטינה של זמן. ובתוך זה אני מהלכת בבדידות גדולה מאוד.

מכוות־אש יש בי בתוך הירוק הנצחי. הרגע היחיד שהרגשתי שמותר לי להיות מאושרת, שמותר לי לאהוב נוף ואנשים, היה כשעברנו את גבול גרמניה־צרפת באיזור אלזס.

תת־ההכרה שלי רצופה בסמלים, במראות שלא ראיתי בעיני, בקולות שהם ירושת חושים. המלה אכ־טונג! ACHTUNG בשלטי רחובות, תמימה לחלוטין, מחזירה אותי למקום אחר. קשה לי לשמוע צעקות בגרמנית.

באיזור אלזס נכנסנו למסעדה. בניין עתיק. קורותיו מפויחים ועשרות צעירים יושבים לאורך שולחנות־עץ כבדים. קבוצה אחת היתה שתויה מאוד. הם שרו וטפחו בידיהם וברגליהם והניפו כוסות והתגרו ב־סובבים. ופתאום השתנו פניהם והיו לאחרות, מזמן אחר, והחלל היה צר סביבי והאוויר העשן איים לטשטש את חושי. ושוב היתה בי מזיגה של זעם וכאב ופחד. כן, פחד.

אבל קרה דבר נוסף. הייתי במסעדה זו עם חבורה של סטודנטים צעירים מהיידלברג. הבטתי בהם. על פניהם היתה ארשת תיעוב וחוסר סבלנות. מתוך הסכמה קמנו ויצאנו מן המקום. בלילה אפל ומכוכב אנחנו הולכים עוד ועוד ביער לח ועבות וחשוך. החושים מתבהרים ומתחדדים ליופי שסביב, לרעננות. והיו שם חיים והיה טוב.

*

בבואו לגרמניה צריך אדם מישראל לעשות שריון לגופו. לא להניח לבני־אדם לגעת בנשמתך, לא להרגיש. נכון יותר, אם כך, לא לדרוך על אדמתה. אך מרגע שבאתי, נחשפתי אל המתרחש. נחשפתי לשיחות, לאמיתות, לשקרים שביודעין ושלא ביודעין, להסתר פנים ולגילוי לב, לחום אמיתי ולחביבות מעושה.

אני חושדת בגילויי חיבה. ובכל זאת, ברכתו של עובד נמל־תעופה בברלין תופסת אותי לא מוכנה.

בכל ארץ אחרת התנסות כזאת במגע היא מסעירה, מרתקת, נעימה או מכאיבה. אני שולחת מיחושי ויוצאת לדרך! כאן זו התנסות אינטנסיבית באיפוק, בריסון, במודעות לפכים, אולי לזאב בעור הכבש. ושוב ושוב אני מוכיחה עצמי ככיפה אדומה נצחית.

אנשים להוטים לקבל את פני, לרצף דרכי ברשמים טובים. אני מחזיקה אותם בטווח ידיים פשוטות. אני חגה סביבי מעגל מגן. אך לעתים, בשעות הקטנות של הלילה, בשיחות האמיתות „עירומות" בקבוצת סטודנטים בהיידלברג, בחבורת צעירים שהתכנסה למעני בברלין, אני מוצאת עצמי נענית מעט. אני מלאת סקרנות להבין, לחדור מבעד לנימוסים הטו־בים ולגעת באדם.

אני חושדת בגילויי חיבה. ובכל זאת, ברכתו של עובד נמל־תעופה בברלין תופסת אותי לא מוכנה. הוא ניגש אלי בצאתי ואומר: „אני רוצה שתדעי שאנחנו שמחים שבאת, אנחנו מחבבים אותך". האם נצטוה לומר זאת? האם להניח למלים הפשוטות לפעול פעולתן עלי, או לדחותן?

באחד המכתבים שהגיע אלי למעונו של הנשיא כתבה אשה שהיא מודה לי על שבאתי „להביט לגרמנים בעיניים". אשה אחרת שאלה אותי, בטלפון לאולפן טלוויזיה, „מדוע את מדברת רק על העבר?". האם מביטים הגרמנים בעיני עצמם? נאמר לי על־ידי אנשים רבים שהסדרה „שואה" גרמה לזעזוע עמוק ולשינוי משמעותי בחייהם של גרמנים רבים. יש אירוניה גדולה בעובדה שסדרת טלוויזיה הולי־וודית, אופרת־סבון כמעט, היא המשחררת תיבת פנדורה נוראה זו.

*

מיום בואי לגרמניה נשאלתי שוב ושוב אותה שאלה על־ידי אמצעי התקשורת: האם שיניתי דע־תי? האם יש לי חברים גרמנים? בפעם הראשונה נשאלתי שאלה זו 24 שעות לאחר שהגעתי. נדמה היה לי שרצו להפכני למחולת, הישראלית שתבוא ותאמר שנסלח. צפיה זו לפתרון שטחי, כתוב, אפיינה סביבי, לעיסוק בנושא, להוכחה מהירה, כמו בבניין את גישת העתונים מאחוריה עומד צורך אדיר אובססיבי. לעיסוק בנושא, להוכחה מהירה, כמו בבניין הערים ושיקומן.

אבדו קני המידה ושוב לא הייתי פרס, אדם אחד מישראל, אלא סמל שיש לכפוף אותו נואשות למס־גרת שתרגיע, תערסל ותאשר שהכל כבר בסדר. בכל פעם שאמרתי שאכן נוצר מגע בין אנשים, מיהרו להדפיס זאת בכותרות גדולות. אלא שתופעה זו מכסה על חוסר יכולת להתמודד. לאחר 40 שנה מהומה מתחת לבה של רגשות סותרים, אשם ואנטי־שמיות, חוסר ידע, אהדה ובורות ותנועת כפרה נוצ־רית בהתעלות רגשית מביכה.

„אנחנו ארץ שבעה מדי, מדושנת עונג. המוסרי שבנו רדום. אנו רודפים אחר הכסף והמעמד ומשיגים אותם בקלות יחסית ודבר לא מעניין רבים מאתנו מעבר לזאת". אלה הם דבריו של סטודנט מהיידלברג שעמו שוחחתי, „לכן אל תתפלאי אם אנשים לא יבינו את עמדתך בדבר אספקת נשק לארצות ערב. רוב האנשים יחשבו על המימד הכלכלי בלבד. המו־סרי שבהם נתנוון".

הגרמנים גאים בהתאוששותם הכלכלית, מתחממים לאור הישגיהם וכל התמודדות אמיתית עם בעיות מוסריות אינה אפשרית. אותו סטודנט העלה בעיה נוספת, חדשה ומרתקת. הוא אמר לי שהוא מתרשם מאוד מאהבתי לארצי, במידת המעורבות שיש לנו, הישראלים, בארצנו. את חייבת להבין, אמר, שאנו איננו פטריוטים. אין לנו קשר לגרמניה. רובנו אדי־שים לחלוטין למתרחש. וכך, קשה להם להבין את המורכבות העצומה של המציאות באיזור שלנו. הם נטולי אהבה או שנאה למולדתם ואינם מבינים את עצמת היחס המר־מתוק שיש לנו לשלנו. את מקום הלאומנות הלוהטת, המטורפת, תפסה בלב רבים אדי־שות מנומנמת ושבעה. אינני יודעת אם צעיר זה מייצג רבים.

בהיידלברג נפגשתי גם עם בריגיטה, אשה גרמניה העובדת במכון מרטין בובר במנהיים (המכון פועל לקירוב לבבות דרך עיון במחשבה יהודית־נוצרית). היא אמרה: „התופעה המסוכנת ביותר ליהודים ול־נוצרים היא תופעת האשם הכוזב, המחפה. אנחנו הגרמנים לא הנחנו לעצמנו להרגיש באמת את כל מכלול הרגשות. לא אשם אמיתי. לא כאב. לא חרטה. לא שנאה. מסך ירד עלינו ולכן, עיוות". היא סיפרה על תופעות של אפליית יהודים לטובה במש־רות שונות. אנשי המימסד הנוצרי יוצאים מגדרם, לעתים, להיטיב עם יהודים. לטענתה, זוהי סכנה. זרעי אנטישמיות קלים להתפתח באווירה זו של רג־שות מוסווים, של זיוף.

במפגש עם סטודנטים בהיידלברג, במסיבה פרטית, אמר לי אחד: „לפני שנתחיל לשוחח, אני רוצה שתדעי שאיני מרגיש אשם במאורעות 33—45". הוא בן 20 כיום. חשבתי שאולי זו הגישה שאותה מבקשת בריגיטה. יתכן שאחריה תיפתח כנות.

אי אפשר לדרוש רגשי אשם אם אינם קיימים בקרב הדור הצעיר. מוטב אולי לפנות אל האינטלקט ודרכו חזרה אל הרגש, לאחר מבחן אמיתי יותר. הסכמנו על המושג אחריות לאומית. ניסינו לבדוק את קשריה עם העבר. וכך, באיטיות, הגענו אל מקו־רותיה של האחריות הזאת.

הלמוט שמידט טבע ביטוי נורא. הוא כינה את הפלשתינאים „קרבנות של קרבנות". כל העיוות הנורא ברגשות, הציניות שבהשוואה הבלתי אפשרית, דרך פסאודו־אמת היסטורית, פסאודו־אינטלקט ו־היקש, מצויים בדבריו. צעירים רבים בגרמניה מש־תמשים בביטוי הזה. זו סכנה. זוהי זנות של מלים. עולם המושגים נהפך לכאוס.

באותו דיון דיבר הסטודנט בלהט על כך שאנו גוזלים את זכותם של הפלשתינאים לעצמאות ולהג־דרה עצמית. דיברנו שעות. פתאום, לקראת סוף השיחה, העליתי טיעון שהוא הבסיסי ביותר, הראשון. אמרתי: יתכן. המצב כאוב ומורכב, אך כפות המאז־ניים אינן מאוזנות. אנו — חיינו מאויימים, לא זכויו־תינו או הגדרתנו. אנו איננו מאיימים על חייהם. הוא השתתק ואמר — „לא חשבתי על כך מעולם". הוא אמר זאת בהתרגשות גדולה. פתאום עובדת חיים פשוטה, מעבר לפוליטיקה, מעבר לתיחכום ה־טיעונים.

קשה וחשוב להסביר לדור הצעיר של גרמניה שא־בותיהם נטלו מאתנו את הבטחון הבסיסי בחיים. כך בכנות ההאזנה משתנה. נתקלתי בסקרנות עצומה, באהדה רבה, ברצון לדעת, להבין. נתקלתי גם בהת־גוננות מיידית, בהתבצרות, במסך היורד בעיניים.

*

נאומו של הנשיא בבונדסטאג, במלאת 40 שנה לסוף מלחמת העולם השניה, זכה להתהדה עצומה. חנויות התקליטים מלאות בקלטות נאומו, כך גם חנו־יות הספרים. הנאום הפך להיסטורי ברגע שהושמע. הנאום אכן מרשים מאד. אבל נראה כי הוא מובן מאליו. צריך היה להיאמר לפני שנים. זהו המינימום; לא המקסימום! אלא שבבואי לגרמניה ראיתי עד כמה רב היה הסתר הפנים והכחש עד לאותו נאום.

הנאום היה נדיר בעצמתו ובגילויו על רקע גרמניה של היום. שוב, הדבר נתקשר לנכונות ההתמודדות. מדהים לראות עד כמה היו הדברים מהפיכה בתול־דות גרמניה המערבית. דברים מובנים מאליהם, בסי־סים באנושיותם, הפכו שם לאירוע חד־פעמי מסעיר. אפשר לזעום, למחות נגד האטימות, אך זוהי מציאות

שיש להתמודד אתה שם.

הוא נערץ על שכבה רחבה ביותר של הציבור. כביכול נתמצו בו כל הטוב והאמיץ שבגרמנים. נראה כאילו הם רואים בו את מצפונם, מצפון „גרמניה האחרת".

שוב, הפתרון החיצון, דמות הנוטלת עליה את עול המצפון, קול המצפון.

*

ביקור בקהילה היהודית בהנובר. רגש עמום, בל־תי מוגדר, הולך ומתגבש בי. אותו יום, בדרכי ל־ברגן־בלזן, אני מתאוות לשעה בקהילה היהודית. ידעתי שיש בקרב הקהילות יהודים ניצולי מחנות ששבו למקומותיהם לאחר השואה. בהיותי בישראל, במשך שנים, לא יכולתי להבינם. גיניתי קיו־מה של קהילה יהודית בגרמניה. שמעתי אדם שב־אמר בעת צאתו מאירופה, בדרכו לארץ ישראל, כי ניגב מעל נעליו את אדמת אירופה, כי לא רצה לשאת את הטומאה הזאת אתו.

ישבתי עם אנשי הקהילה בהנובר באחר־צהרים גשום. אביו של אחד מצעירי הקהילה היה ממשו־חררי ברגן־בלזן. הוא שב להנובר. חזר לביתו, לעיסוקו, לידידיו. שאלתי את בנו אם הוא מבין זאת. הוא השיב שלא, שלעולם לא יבין זאת. אחר־כך מיהר להוסיף: „אני מרגיש כאן טוב, זה ביתי. את חייבת". פתאום חשתי בעצב גדול.

הלהיטות להסביר לי חוזרת גם בפגישה עם מר גא־לינסקי ראש קהילת ברלין. משהו בי מאיים על שלוות נפשם. אבל אז, לראשונה, הרגשתי שאינני יכולה לשפוט. לעולם לא אבין! אבל המורכבות הנפשית, המעוותת אולי, שהחזירה אדם למולדת שעינתה ו־השמידה את עמו היא למעלה מהשגתי. לאחר שר־איתי את האנשים האלה, שוב אינני חורצת דין, רק עצוב לי מאוד. אדם צעיר אחר בקהילת הנובר אמר לי: „טוב לי כאן, זה ביתי, מצבי איתן, יש לי חב־רים". בהמשך השיחה אמר — „אולי, מי יודע, בעוד עשר שנים אעלה לארץ־ישראל". ופתאום זו היתה מהות הבדידה הנצחית.

בברלין קידם אותי מר גאלינסקי במלים: „יש לך

קבוצה אחת היתה שתויה מאוד. הם שרו וטפחו בידיהם וברגליהם והניפו כוסות והתגרו בסובבים. ופתאום השתנו פניהם והיו לאחרות

שאלות, נכון? אני יודע מהן. אני אשיב עליהן". הוא פתח בשטף קולח ומהוקצע, מנוסה, על מלחמת ה־חורמה שלו באנטישמיות (ואכן, הוא עושה דברים חשובים באמת), על שמירת הקהילה. לאחר המלחמה שב לברלין והחליט שתפקידו לשקם את הקהילה מה־ריסותיה. הוא עשה זאת. קהילת ברלין היא חזקה ובאה במידה האפשר. ואז אמר לי משפט שנחקק בזכרוני: „רציתי להוכיח שהיהודים יכולים ורשאים לחיות בכל מקום ושום חיית־אדם לא תיקח זאת מאתנו".

והיה משהו פתטי ועצוב בדמותו של האדם הזקן, הלוחם בחירוף וגידוף בכל קריקטורה, בכל בדיחה, כמו מחזיר הוא את הזמן לאחור. ראש־קהל יהודי גאה, נלחם כמו לפני המבול באפים עקומים ובשיי־לוקים. ושתקתי אז.

לאחר הפגישה עמו נפגשתי עם ראש עיריית בר־לין, איש צעיר, כבן 40, שגדל בברלין שבה כבר היתה קהילה יהודית כבעבר. הקרע אותה והוא כבר הכיר את שמו של גאלינסקי שהפך לאגדה. כאשר הבעתי בשיחה את רגשותי ואמרתי שאיני רואה מקום לקהילה יהודית בברלין, ענה לי: „אבל חיי־בת להיות קהילה בברלין! תמיד היתה. ברלין לא תהיה אותה עיר ללא הקהילה". הוא התכוון לכך. וההיסטוריה גיחכה מן הצד. „תמיד היתה קהילה". נשמדה ושבה. ברלין והיהודיה. הנובר והיהודיה.

*

לאחר ששכך קול המון העתונאים והבזקי המצל־מות שליווני, שכרתי חדר במלון קטן בבון, ערב שובי ארצה. כל מורכבותו של הביקור שלי בגרמניה, על עצמת החוויה ומכלול הבעיות, שבו והציבו אתגר, דרשו התמודדות אמיתית. פעמים רבות, כששאלו אותי עתונאים גרמנים על רשמי, עניתי שאני זקוקה לזמן כדי להבין, לזכור, לעכל רשמים חדשים, ליישבם עם רגשותי. נקהלו עלי התרשמויות, סתירות, פנים, זכרונות — ומשאם כבד.

הימים הראשונים היו גדושים מדי, כהממים. שהיה במעון הנשיא, פגישות, לחיצות ידים, מצלמות ו־פומביות שכה זרה לי. עכשיו, בערב, יכולתי להבין פתאום את מלוא חשיבותו של הביקור הזה, את הבעיות הטמונות בו, את הפגיעה האפשרית ברגשו־תיהם של אנשים בארץ, שלא יבינו את סיבת ביקורי.

ביקור כזה הופך כעת עם ראיית העולם שלי למורכבת פי כמה וכמה. המשא הכבד של זכרונות, של פחד, של תיעוב וחוסר מחילה — משקלו לא פחת. הוא נותר תמיד, בחלק אחר שלי, מנותק, לא בעימות, לא במקום משהו אלא נוסף לו, כבעיה, נותרים רשמים אנושיים של פגישות, בעיקר עם אנשים צעירים, של שיחה.

המורכבות הנפשית, המעוותת אולי, שהחזירה אדם למולדת שעינתה והשמידה את עמו, היא למעלה מהשגתי.

בשהייתי עם משפחת הנשיא, לא דיברנו בינינו על יחסי ישראל־גרמניה. דיברנו בתאולוגיה, בתנ"ך, באמנות. סיפרתי על משבר אמונה בקרב אנשים דתיים אחרי השואה, דיברנו בתגובתו של נוצרי מא־מין לעולם שהיה לכאוס.

עתה חיים בי זכרונות חדשים, מצפים לסיווג שאולי לעולם לא יושלם. כאגר שיוצר אמביבלנטיות או נכון יותר, נפרד, שלא נועד להסקת מסקנות, לפעולה. רובד רגשי.

נשאלתי בארץ ובגרמניה אם אשוב לבקר שם. אולי, אינני יודעת. אחרי שהייתי שם, איני יכולה להצהיר שלא אבקר שנית. אבל זמן יעבור. ואז, אולי, כאדם פרטי, לאט, בזהירות, אשוב לבחון זכ־רונותי.

עלי, עלי, למה עזבתני

■ יצחק טישלר

השבוע החריף הוויכוח בשאלה הקורעת את הארץ הזאת מאז מלחמת ששת הימים: שלום או טרשים — מה עדיף?

הוויכוח מחריף והדמוגרפיה עושה את שלה. בשבוע הבא יתפרסם השנתון הסטטיסטי הח־דש ובו תיקונים לכמה טעויות נפוצות. הנה, למשל, אומרים: מספר הערבים בארץ־ישראל השלימה כבר מגיע ל־30 אחוז מן האוכלוסיה. לא נכון: בישראל יש עתה 728 אלף ערבים; ביהודה, שומרון ועזה — מיליון ושלוש מאות אלף. מספר היהודים בארץ מגיע ל־3,471,000. לפיכך: שיעור הערבים באוכלוסיה מגיע ל־37 אחוזים!

לא ירחק היום וערביי ארץ־ישראל השלמה יהיו רוב. על כל פנים, כך יהיה אם תימשך ההתפתחות — ושמא הנסיגה — שהחלה כא־שר בישר המשיח על בואו ביוני 1967: ב־18 השנים האחרונות גדל מספר היהודים בארץ ב־45 אחוזים. אבל מספר הערבים בארץ גדל ב־72 אחוזים. לא הועילה העליה ארצה, ש־בניכוי הירידה הסתכמה בתקופה הנדונה ב־300 אלף איש בסך הכל. כאן המקום להתעכב ולשאול למה העליה ארצה מעטה כל כך? למה הירידה מן הארץ רבה כל כך?

יש בוודאי תשובות רבות לשאלות אלה ובלי ספק אחת מהן היא התשובה הבאה: הנסיון להחזיק בכל מחיר בטרשי יהודה ו־שומרון ממאיס את ישראל על יהודים רבים. זה לא כבר התנהל בלשכת ראש הממשלה דיון על התנועה הציונית. השר משה ארנס תהה: איך זה שיהודים מהגרים מדרום־אפרי־קה ואינם עולים לישראל? ארנס לא מבין, כנראה, שישראל של משה ארנס מתחילה להזכיר ליהודי דרום־אפריקה את... דרום־אפריקה!

דומני שפרצופה של ישראל המשוחררת הוא גם אחד ההסברים — בפירוש לא היחיד לי־רידה מן הארץ. 18 שנות שחרור יכולות בהח־לט לשחוק את כח העמידה של אנשים צעי־רים. גם את כח העמידה המוסרי. גם את כוח העמידה הפיסי. המלחמה היא דבר כואב — גם אם אוהבים אותה. השחרור הוא דבר מציק — גם אם פגיעתו הסטטיסטית מעטה.

על כל פנים, איכלוס הארץ ביהודים הפך להיות נושא מאכזב. ואשר לילודה? כאן מפ־ריך השנתון הסטטיסטי, הנמצא עתה על מכ־בש הדפוס, טעות נפוצה אחרת. אומרים: מספר הערבים הנולדים בארץ כבר זהה ל־מספר היהודים הנולדים בה. לא נכון: הילודה הערבית כבר עברה את הילודה היהודית. ב־1984 נולדו כאן 74,350 ילדים יהודים. ערביי ישראל הולידו כ־24 אלף ילדים ואילו ערביי יהודה, שומרון ועזה הולידו כ־54,600 ילדים. במלים אחרות: הילודה הערבית כבר עלתה ביותר מארבעת אלפים על הילודה ה־יהודית. גם באשמתנו: כאשר שחררנו את טרשי יהודה, הבטחנו לערבים היושבים עלי־הם כיבוש נאור. ואכן, תמותת התינוקות ב־אוכלוסיה הפלשתינאית ירדה פלאים מאז 1967. אז אולי הגיעה השעה להשליך את הילודים ליאור?

אני משוכנע שיש יהודים החושבים כך ו־מצביעים „כך". אבל יש גם יהודים החושבים שאין טעם לחיות בחברה שאלה הם פתרונו־תיה לבעיה הדמוגרפית. מחשבה זו עצמה עלולה להחריף את הבעיה הדמוגרפית — אם תבוא לידי ביטוי בירידת מספר העולים ובע־לִיית מספר היורדים.

המצב היה עוד נסבל, אילו היתה תכלית התיישבותית לאחיזתנו בשטחים. אבל קל יותר להצביע בעד כהנא, רפול ואריק שרון מאשר ללכת בדרכם. האגדה מספרת שמעבר לקו הירוק — להוציא ירושלים והגולן — יושבים כ־40 אלף יהודים. לא שזה הרבה, אבל הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה טוענת שמעבר לקו הירוק יושב 0.7 אחוז מיהודי יש־ראל, דהיינו: 25 אלף.

כן. מבצע ההתנחלות של אריאל שרון היה כשלון חרוץ. לא פחות מכשלונו של הבולדוזר הידוע בלבנון. גם עובדה עצובה היא עובדה: על כל יהודי היושב בשומרון יושבים יותר מ־50 ערבים. מאז מלחמת ששת הימים נוספו בארץ יותר ממליון יהודים. 30 אלף זוגות יהודים נישאים מדי שנה ובונים לעצמם בית — לא ביהודה. לא בשומרון. לא בחבל עזה.

ההתנחלות נכשלה. כך ההתנחלות הספ־קולטיבית במאה ואחד פרברי כפר־סבא; כך ההתנחלות המשיחית על טרשי ההר; כך ה־התנחלות הפאשיסטית בלב היישובים הער־ביים: כך גם ההתנחלות החקלאית, נוסח תכנית אלון, בבקעת הירדן. עוד מלה על ה־בקעה: תכנית אלון היתה מבוססת על סתי־רה פנימית — חיבור השומרון עם מדינת ירדן, תוך קיטוע החוליות המחברות. עכשיו, כאשר מנסים ליצור קשר עם חוסיין, צריך להביא לנטישת היישובים שבין גשר אלנבי וגשר דמיה, כדי לרמוז לממשלת ירדן שיש על מה לדבר. כדי להבהיר לה שאין מדובר רק בחבל הסבור נוסח תכנית יריחו של 1974.

בחג הסוכות ניסה גוש אמונים נסיון פאתטי להקים ישוב ושמו עלי, ליד שילה. פרסומאי הגוש לא הועילו. נרשמו כמה אנשים מן הסוג שאוהב להירשם ועוד כמה אנשים שכבר גרים בישובים אחרים בשומרון. זה אולי עצוב, אבל אין מי שיגשים את חזון הארץ השלמה.

ואולי זה לא עצוב? אולי ארץ מחולקת ובריאה עדיפה על ארץ שלמה, שהרקב אוכל בה מבפנים? אולי סכנת השלום קטנה מס־כנת המלחמה הבלתי־פוסקת?

נתוני עגל הזהב

■ אוריאל בן־עמי

הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה מספקת נתונים חדשים. אין תחזית ברורה, אומר ד"ר איתן סבאטלו, של גדל אוכלוסיית השטחים. התחזית מותנית בהנחות מוקדמות, ועליהן אין הסכמה.

הפוליטיקאים אינם משתמשים, בדרך כלל, בכל הנתונים שמספקת הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה על עתידה הדמוגראפי של מדינת ישראל. ד"ר איתן סבאטלו, מנהל המחלקה לאוכלוסיה, לדמוגראפיה, לבריאות ולקליטת עולים, יכול להסביר מדוע. „אין לנו תחזית ברורה על גודל אוכלוסיית ה־שטחים בשנים הקרובות," הוא אומר. „כל תחזית כזו מותנית בהנחות המוקדמות. ועל ההנחות האלה אין הסכמה. אם נתייחס ל־מפקדים הקודמים שערכנו, הרי שאוכלוסיית השטחים עתידה לגדול מהר. לעומת זאת, אם מביאים בחשבון את ממדי ההגירה וה־פריון, שהם כיום קטנים מכפי שהיו בשנים קוד־מות, נמצא שאוכלוסיית השטחים תהיה מצומצמת יותר.

הלשכה המרכזית לסטאטיסטיקה קובעת את נתוני האוכלוסיה במדינת ישראל על פי מפקדים שהיא עורכת אחת לכמה שנים. על בסיס המפקדים האלה היא מספקת אומ־דנים לשנים הבאות ומאמתת אותם במפקדים הבאים. המפקד האחרון נערך בתחומי הקו הירוק בחודש יוני 1983 והיתה כלולה בו גם אוכלוסיית מזרח־ירושלים ורמת־הגולן.

אוכלוסיית השטחים נפקדה פעם אחת בל־בד, בספטמבר 1967, בתנאי העוצר שלאחר מלחמת ששת הימים. מאז נעשים כל אומ־דני אוכלוסיה זו על בסיס אותו מיפקד.

אם החישובים שלנו נכונים, אומר סבאטלו, הרי שאין הבדל משמעותי בין האמדן לבין המיפקד, שבא לאמת אותו. זאת, כמובן, כשהמצב הוא אידיאלי, ללא חריגות. „הט־עות השכיחה בחישובים בין אמדן למיפקד היא בסדר גודל של אחוז אחד בלבד", הוא טוען.

את הגידול השנתי של האוכלוסיה בארץ מודדים בלשכה המרכזית לסטאטיסטיקה על־פי הנוסחה הבאה: מספר הנולדים ב־משך השנה מפחיתים את מספר אלה שמתו במשך השנה, מצרפים לכך את מספר ה־עולים במשך השנה ומפחיתים את מספר ה־מהגרים לחו"ל במשך השנה. את תוצאת הנוסחה הזו מצרפים לגודל האוכלוסיה של השנה הקודמת.

אף שזה נשמע ברור והגיוני, אפשר למ־צוא בנוסחה פרצות רבות, היכולות לשבש אותה כליל. את מספר המהגרים בוחנת ה־לשכה המרכזית לסטאטיסטיקה על־פי מס־פר היהודים היוצאים וחוזרים כל שנה לישר־ראל. בספירה הזו כלולים יהודים רבים, ה־נוסעים וחוזרים לארץ יותר מפעם אחת ב־שנה.

מאז 1948 ועד סוף 1984 נרשמו כשבעה מיליון יציאות של יהודים ישראלים את הארץ וכ־6.5 מיליון חוזרים לארץ. הלש־כה המרכזית לסטאטיסטיקה מעריכה, על־פי נתון זה, כי כ־400000 יהודים־ישראלים לא חזרו. זה, כמובן, אומדן בלבד, ויתכן שהמספר האמיתי קטן או גדול ממנו.

אשר לגודל אוכלוסיית השטחים — פרט נוסף המקשה את החישוב הוא אי־דיווח על מספר המתים. רוב תושבי השטחים הערבים אינם מודעים לצרכי הלשכה המרכזית לס־טאטיסטיקה ואינם מדווחים על מתים. פי־רוש הדבר שמאז 1967 ועד היום אין נתון מוסמך על מספר האנשים שמתו בשטחים. גם את מספר הלידות בקרב ערביי השטחים אומדים על־פי מידת נכונותם לדווח על כך. הלשכה המרכזית לסטאטיסטיקה מניחה, כי הידיעות שבידיה על מספר הנולדים בש־טחים מעודכנות יותר, משום שהודעה על ילוד מקנה לו זכות של פליט, הרשום באו־נר"א־סעד שנים.

את מספר המהגרים מן השטחים לחו"ל אומדת הלשכה המרכזית לסטאטיסטיקה גם כן על־פי מספר היוצאים והחוזרים לארץ, בלי להביא בחשבון שיש אנשים רבים ה־יוצאים וחוזרים כמה פעמים בשנה.

אורך־החיים הממוצע של גברים יהודים וערבים בתחומי הקו הירוק הוא זהה ועומד בשבעים שנה. באין נתונים על מספר המ־תים בשטחים, אי־אפשר לקבוע את תוחלת החיים שם.

ב־1984 מתו אחד־עשר תינוקות יהודיים מתוך כל אלף תינוקות שנולדו. באותה שנה מתו עשרים ושניים תינוקות ערביים — בתחומי הקו הירוק — מתוך כל אלף תינוקות שנולדו. מספר היהודים שהיגרו לחו"ל בשנות השמונים היה כמספר העו־לים; מתוך ערביי הקו הירוק כמעט שלא היו מהגרים לחו"ל. לפי הערכת הלשכה המרכזית לסטאטיסטיקה, עיקר הגידול של האוכלוסיה בארץ יתבטא מעתה בריבוי ה־טבעי שלה ולא במאזן ההגירה.

ד"ר סבאטלו טוען, כי אחוז היהודים בתח־ומי הקו הירוק יצטמצם עד תחילת שנת אלפיים לשבעים ושמונה אחוז מכלל האוכ־לוסיה, אך קשה לדעת מתי יתייצב.

על־פי נתוני הלשכה המרכזית לסטאטיס־טיקה, מאז 1981 מהגרים כל שנה בממוצע כחמשת־אלפים עד עשרת אלפים ערבים מן השטחים. גם נתון זה אינו מדוייק וקשה לאמתו.

ד"ר איתן סבאטלו טוען, כי אוכלוסיה ב־עלת פריון גבוהה, כמו זו של ערביי השט־חים, אמורה להכפיל את עצמה, על־פי ה־חישובים, מדי עשרים שנה. אך ב־1968 מנתה אוכלוסיה זו כ־950000 נפש וכיום היא מונה 1.3 מיליון נפש בלבד, שהם גי־דול בשלושים וחמישה אחוזים בלבד. איך הגיעו לחישוב הזה? ד"ר סבאטלו מסביר, כי החישוב נעשה על־ידי הכפלת ממוצע של גידול האוכלוסיה מדי שנה בשלושה אחוזים, בעשרים שנים.

הפוליטיקאים ימשיכו לדבוק איש איש בחישוביו. הלשכה המרכזית לסטאטיסטיקה לא תוכל להפריך חישוב זה או אחר, באין לה נתונים מוסמכים.

עכשיו
לספרות, אמנות ועיון

50 „עכשיו"-ומה אח"כ?
מאת אברהם הגורני

„עכשיו": ספרות, אמנות, ביקורת. העורכים גבריאל מוקד, ברוך חפץ; חוברת 50; קיץ־סתיו תשמ"ה; נערכה בידי קבוצת משתתפים שאת פעולתם ריכז אמנון נבות; 362 עמ'.

חמישים „עכשיו" — תרתי דסתרי ממש. פאראדוקס. התפרקות בלתי פוסקת על הגוונה בהתמודדות מגישה לאין קץ עם האקטואלי. פתאומי לעד. חמישים פעמים עכשיו. כמעט כמו בראשית אחרת. בראשית חדשה. אבל גם כמו „בפעם האלף מושטת הוה / לאדם הראשון את תפוח הדעת".

ראשיתו של כתב־העת „עכשיו" מיצער. „אוגדן": קובץ ספרותי בעריכת ברוך חפץ. יצא לאור באמצע תשי"ט. הגיגי צעירים, שרובם סטודנטים באוניברסיטה העברית. רק באביב תשי"ט, 1959, הישר ל־חוברת 3־4, הכריז על עצמו: כי הוא, כלומר „עכשיו" הינו המשכם של קובצי „אוגדן", אף כי שונה מהם במהותו". לא הגיגי צעירים בירידא אלא התכוונות למהפכה של ממש. תרבותית ספרותית. שלישיית עורכים עושה אז במלאכת העכשיו: נתן זך, גבריאל מוקד, יהודה עמיחי.

ונתן זך ב„הרהורים על שירת אלתרמן" מנסה לבסס את הפואטיקה החדשה, המשוחררת. מכבלי משקל וחרוז מתמידים. משוחררת מנהרמת שירית שלונסקאית־אלתרמנית, שבין השאר גם לא קל להתמודד עמן. התמודדות שירית־יצירתית. כה אנטאגוניסטים מעמים עכשיו הביע הנסיש של נתן השני על נתן הראשון. עד כמה לא־עכשווים, אין שתר — פוסק הוא באותה חוברת (3־4) — לסעבה בדבר „ריענון לשונה של השירה העברית החדשה, עם פתיחתה לרוחה ללשון הדיבורי" (עמ' 109). כאילו לא במאה הזאת התנהל הוויכוח על ה„הברה הנכונה", על מיבטא אשכנזי וספרדי, על מלעיל ומלרע. כאילו לא ביקשו משוררים ידועים ל„תרגם" את שיריהם ל„נגינת לשון הדיבור, להטעים את המיבטא הישראלי. אלא שמהפכה זו נסתיימה בנצחון כה מוחץ עד כי בדורו של זך נחשבו כיבושי הדור הקודם כהיסטוריה רחוקה. תוות זאת מפרש זך מתוך אי־הבנה פתיחת השירה ללשון הדיבור כמצוד אחר „הביטוי המהלך ברחוב ממש". מה פשטנית וצרה תפיסה אמנותית זו וכמה עלובה השירה שניסתה לממש תפיסה זו. אלא שבשם „עכשיו" מותר היה לעשות הכל. לקרוא את שירי אלתרמן קריאה מכאי־בית, מתעלמת מתוכן וממשמעות, ומבקשת תשובה מהסכמה לצורך המעמד. תיבה מעונה כאילו אין תוכן. התיבה המעונה עצמה מחייבת את הקורא לבצע את האינטונציה המתאימה. אבל האינטליגנציה נגד אלתרמן עלתה בסוף שנות החמישים. אז נחשבה להעזה גדולה. ממש כמו המשגה של שלונסקי נגד ביאליק בשנות השלושים. היום אנחנו יודעים, כי שלונסקי העריץ את רבו, את ביאליק, כי למד ממנו הרבה. כי קינא מאוד בביאליק לא רק על הכבוד שנפל בחלקו אלא גם, ובעיקר, על השירים הטובים שכתב. הוא לא יכול לסלוח לו על שהוא, ביאליק, כתב אותם. הפרשה סבוכה ומסועפת ועד היום לא הובהרה כולה מחמת מיתוסים שונים שצמחו סביבה. עתה, משיצא לאור ספרו „שלונסקי בעקבות ביאליק", אפשר יישפך אור חדש גם על פרשה היסטורית זו.

*

זך היה, כנראה, אנוס לומר על אלתרמן את שאמר לא בכל כך משום שהדברים היו מבוססים אלא משום שלדור של משוררים „עכשווים" לא היתה דרך אחרת לומר מלה משלהם. הם לא היו מוכשרים לומר זאת בנוסח השלונסקאי־אלתרמני כשם ששלונסקי היה מסוגל לכתוב בנוסח הביאליקאי וכשם שאמנם כתב בנוסח זה. כל הקלאסי החכי על הייחודים המשפי נראה עתה כמין התגלות על ויתור על כמה מן המאפיינים השיריים של הדור הקודם. על הרצון להגביה את השירה מעל למציאות המתהוה. שירי זך מתקבלים בשעתם משום שנעו על צרכי הסיומים של הקהל, שפצות ושחות היה מסוגל להיפתח אל שירת ביאליק. מאמריו של זך נראו כמבססים פואטיקה חדשה לא על שום הגיונם או מדעיותם אלא משום שההקשר היה מתאים. העיתוי היה הולם. אין צורך לומר, כי השפעתם היתה גדולה לאין ערוך מהשפעת המחקר הספרותי בן הזמן. כל כך גדולה היתה השפעתם עד כי גם חוקרים לא ויתרו על הקשר המיוחד עם הספרות הנוצרת הולכת ונעשו מעורבים בה באמצעות מאמרי הביקורת שלהם. אין צורך לומר שדבר זה שיבש לחלוטין את הנסיון הנואש להעמיד הבחנה בין ביקורת לבין מחקר של אנשי „אסכולת תל אביב" ו„הספרות". מדע הספרות מצדו „הזמין" סוג אחר של יצירות ספרות מנותקות מהמציאות, מה־קהל, מסורת ספרותית קודמת. ונסיונותיו הגדולים של הכהן הגדול למדע הספרות בתרגום וביצירה מקורית רק הבליטו את הפער בין היומרות המדעיות לבין היישום, הפרקטיקה. הוא, הכהן הגדול למדע הספרות, לא החשיב, למשל, את כינוס כתביו של דב סדן מגדולי המבקרים והחוקרים בזמננו. הביקורת, לדעתו, יפה לעיתון לא לכינוס בספר.

נתן זך השפיע איפוא במישרין ובעקיפין על שורה של תופעות במציאות הספרותית שלנו וסביבה. הוא הפך לקלאסיקן בעודו בעצם תנופת יצירתו. שיריו הוכללו בתכנית הלימודים של בית הספר התיכון בצד שירי יהודה עמיחי, עמיתו לעריכת „עכשיו". במסגרת השירה הצעירה. עד מהרה גם מסבכי־שירים משלו נקראו ונלמדו כשירים. זך אחראי לאסכולה שהקים. תלמידיו הקיצונים, שלא הגיעו לקרסולי כשרונו של אלתרמן, מילאו את הארץ בתעשייה שירית. במרוצת הזמן ראה לנכון להיות מעורב גם במתרחש בתחום הפוליטיקה. האם ניתן להשוות את מעמדו של אלתרמן במישור הציבורי למעמדו של זך? את מעמד השירה הציבורית בזמננו למעמדה בימי אלתרמן ו„הטור השביעי"?

אפשר לטעון, כי התופעה זך איננה, בהכרח, צד מסויים של כתב העת „עכשיו". זך ועמיחי, אף ששמם מתנוסס על חוברות ישנות של „עכשיו" כעורכים, היו למה שהיו בזכות עצמם. אין זו אותה חבורתא של „כתובים" ו„טורים". הקנאות לבמה. הרגשת ההשתייכות ל„כת". המקום המסויים בהיירארכיה. כמות היציבות הראויה לכל אחד לפרסום. ההיחלצות להוצאת מוניטין לספר חדש של בן ה„כת". ספרו הראשון של זך ראה אור כחמש שנים לפני גלגולו הראשון של „עכשיו" ושיריו הללו מתפרסמים כעשר שנים לפני אירוע מו"לי זה.

*

אם היה מישהו מן העורכים, שביקש להאמין בקשר שבין הכותבים והמפרסמים והמשאילים שמם לעריכת „עכשיו" מעת לעת, לבין במה זו — היה זה גבריאל מוקד. הוא, שעל סף שנות החמישים, כתלמיד גימנסיה, היה פעיל בהתקוממות עתונית נגד העדר יצירות עכשוויות בתכנית הלימודים בבתיה התיכון — ראה לעצמו בהתבגרו משימה לעדכן את המתרחש בספרות. האם אפשר אף להשתתף בפועל בקביעת מהלכים חדשים. יתגובים. כנך. ובעמיתיו או חוקרים ומבקרים כבן מירון. שנמנה אף הוא, בזמן מן הזמנים, עם עורכי „עכשיו". לא היו זקוקים לבושעקא הבמתית הזאת. בשעה שזך מנסה לבסס את הפואטיקה שלו באמצעות התקפה על אלתרמן בצורך מוקד ל„ויכוח אפשרי" כדי להסביר מה בין „עובדות מדיניות" לבין „התרחשות רוחנית". לשבחו של גבריאל מוקד ייאמר, שאכן „עכשיו" היא גולת הכותרת של יצירתו. לא עמיחי לא זך ולא משוררים אחרים, שאישיותם השירית מצאה לה, בזמן מן הזמנים, אכסניה ב„עכשיו", הם יציר כפיו של מוקד. רק השתפה המו"לית, שאין לזלזל בה היא היא יצירתו. לא י. זמורה, ששימש מו"ל לאלתרמן וקיים למענו במה „מחברות לספרות" אחראי להופעה הרוחנית תרבותית „אלתרמן". זמורה, שהיה, לכאורה, מעורב מאד ב„כת" המודרניסטית בימי „כתובים" לא הבין, למשל, את מהותה של התופעה „שלונסקי". הוא ניהל אמנם יומן מדויק על אפיזודות ו„אירועים" שונים הקשורים במיוחד ובעבודתם של האישים שבצילום הטופסה. אך עדותו על טיב המלחמה הספרותית בת הזמן היא יותר רכילות מאשר ביוחה מהימנה. עורכי מוספים לספרות, שמורו ופירסמו מזכרונותיו וזיכמנו, רק הוסיפו על הערפל שאפף את מניעיה העמוקים של אותה מלחמה ספרותית. שבדרך זו או אחרת, שימשה דגם של מרד למורדים הספרותיים הבאים, איש איש בתורו, עד עצם ימינו אלה.

אבל בשעת מעשה חייבים עורכים להאמין, כי הבמה שלה הם שותפים או אותה הם מקימים, לעתים „בחלבם ובדמם", איננה רק מסגרת ל„חיים ספרותיים" אלא החיים הספרותיים עצמם. עורך „סימן קריאה" חייב להאמין, למשל, כי הוא שותף, במידת מה, להתגלות של דוד גרוסמן והוא רשאי לציין על עטיפת ספר את הקשר בין כשרונו של הסופר הצעיר לבין הבחנתו של העורך בכשרון זה. הוא חייב בכך לא רק משום שעורך „עכשיו" מנמנם ב„שמותי" משלו אלא משום שלא עורמה קטנה זו אי־אפשר כלל להתמסר למלאכת עריכה הבאשת לדפוס של יצירות אחרים. למלאכת קריאת כתבי היד הרבים הזורמים אל שולחן העורך. לביאליק כעורך היה עניין עמוק ביצירת האסכולה הביאליקאית, בנתינת לגיטימציה לנוסח. אין צריך לומר שלשלונסקי היה עניין כזה. במשך שנים לא היה יכול לסלוח לזייד קלוזנר על שהרשה לעצמו לתקן את שירו ה„ביאליקאי" ואילו הוא עצמו, כעורך, לא ראה שום פסול ב„הכשרתם לדפוס" של יוצרים צעירים עם שהוא מטביע עליהם את חותם הנוסח החדש. באיזו מידה רואה לעצמו עורך מן העורכים צורך להצניע את חלקו או להתהדר בו — שאלה אחרת היא. לעתים החזרה שוב ושוב על כל אותם שמות, שנעשו ידועים בציבור, של מי שהתחילו לפרסם באותה במה, היא חלק מן הפרקטיקה של ההישרדות. ואם עורך „עכשיו" מודקק לה הרי הוא נוטל על עצמו גם כמה סיכונים בלתי נמנעים.

אחד הסיכונים הללו הוא הסתירה בין מה שהעורך מבקש לראות כמגמה או כקו של כתב־העת לבין מכלול הסתירות והאישי של כל משתתף בעל שיעור קומה. בין הנסיון להציג את התרומה הייחודית של הבמה להתפתחויות תרבותיות מסויימות לבין הנטיות או ירידות בכוחו היצירתי של יוצר או שינויים בהשקפתו. אפשר לכנות תופעה זו גם בשם „ואריאציות". סוג מסוים של ואריאציה. הדבר בולט במיוחד בחוברת 50 של עכשיו. זו שהיא חוברת קיץ־סתיו תשמ"ה. זו שיש בה, כתמיד, מאמירתו של מוקד, המנסה למקד את העכשיות, אף עריכתה בידי הכוכב התורן של העכשיו, אמנון נבות, שגם אם מאמריו התפרסמו, בחלקם, במוספי הספרות של העתונות ונאספו מחדש לכאן (ללא ציון עובדת הפרסום המוקדם) — הרי המגמה שהוא מייצג היא סתירה לזו של „עכשיו". לאותו „עכשיו" מוקדי המבקש להתברך בחידושים. שנבנות וחבורת האחרון שבוחאי המשורר והמבקר מפקפקים אם ניתן לבנות אותה השבים או כשלונות או מחולים המורים.

אם אמנם, כיומרתו של מוקד, „עכשיו" לא נגרר בכל שנות תולדותיו אחר הטעם הידוע והקבוע אלא יצר לרוב קני־מידה חדשים של הערכה" (אם, כדבריו, „קני־מידה אלו נעשו במשך הזמן לדומיננטים בספרות ובתרבות בישראל ונתקבלו על דעת הכלל בתוך הדיוקן הרוחני הכללי של דור המדינה בספרותנו" (גל' 49, אביב תשמ"ד) — אם דברים אלה נכונים, הרי ש„עכשיו" אחראי גם למשבר, לירידות, לכשל שהתגלה, לתיבוי גבעות, על ספרותנו ותרבותנו. הרי כאן צמחו התמתנות, לאחר שהתגלו, היוצרים המרכזיים של „דור המדינה". שהערכתם נעשתה עפ"י קני־המידה שהפכו לנורמות. ההתנגלות על שקד ועל מירון, המאפיינת את תנועת השאחור הנוכחית ב„עכשיו", כלום היא ביטוי להכאה על חטא של בריתות לשעבר? ההתקפות על זך ואסכולתו, שייצגו את הגרסה השירית המפכית — כיצד ניתן להסבירן על דעי ה„עכשיו", שמתמאר בעבורו העכשווי של זך.

לעורך „עכשיו" הזוהר, הידוע להסתייג, ממה שמובא בבמה אותה הוא עורך, יש נחמה מפוקפקת מאוד המזכירה את ההלצה הידועה על האב הקורא איגרת בנו. רצונו קוים והגוה, הוי, אך מתגום כבר שהיא נכתבה בלשון הקודש. לא סתם בלשון הקודש אלא במיטב המליצות. הנחמה היא, שגם ההתקפות על כל מה שרומם לשעבר כתב־העת הוא שהה מגוחך ב„עכשיו" דוקא. כלומר, לא חשוב מה ייאמר — העיקר שהדברים ייאמרו ב„עכשיו". אם אינך מסכים עמם — אתה יכול לציין, בהערת מערכת, את הסילוגות תמיד מעורך (למשל, באמצעות עורך־אורח). הסתייגותך. אם לא תסכים עמם לאורך זמן — תוכל להיות המיר מעורכך למשל באמצעות עורך. אורח האכנבה, שבכות פירסם. האמר, את התקפתו על שקד ב„מעריב" קודם שכינס אותה ל„עכשיו" איננה משנה את העובדה המהותית, שהדברים פורסמו ב„עכשיו". זו איננה התרחשות מו"לית אלא התרחשות רוחנית. כך לפי הבשורה מצא מוקד מקום שנפל עליו, לראשונה, את העריכה. ואכן רוחנית עד למאוד היא נורמת האוליסות המו"לית, ש„עכשיו" תרם לה את תרומתו הנכבדה, אשר התפשטה ב„קרית ספר" כמו בכל תחומי חיינו. החיים הם מאבק אכזרי. המבקש להישרד חייב להאבק. ורצוי, במסגרת כנופייתית. ומי שאיננו נמנה עם הכנופיה אין לו סיכוי.

די לעיין בהזנחת המשורר המנוח דוד רוקח, למשל. לא רק משום ששיריו נתרגמו לרוב והוא זכה בחוץ לארץ בהוקרה שנמנעה ממנו כאן. חלפו־עברו הגרסים למיניהם על פניו. ספריו לא זכו לערבים ספרותיים. מעט מאוד נכתב עליו. שירתו דיברה ללב הנוער שהתפנה אליה. אך לא היתה לו מערכת של יחסי־ציבור. לא עמדה קבוצה כלשהי מאחוריו. הוא לא היה מוכן לאמץ לעצמו את הגורמות הרוחות (גם ב„מאזנים" ראה העורך הערכה על ספר שיריו בעלת זכות קדימה להערכת שירי רוקח!). בתקופת קיומו של „עכשיו", מכל מקום, ראו אור ספריו: „קינו של ים", „מקיץ אל קיץ", „שחר להלך", „עיניים בסלע", „ולא בא יום אחר", „עיר שזמנה קיץ" ו„מחזור אבנים". לא. לא תמצאו דגדגן בספרים אלה. לא שירה רזודה על אירועים פוליטיים עכשוויים. לא על קוי אוטובוס. לא תרא בכתיבה אחת עם מחות או בנפרד. גם לא שיר על בן גוריון או על בגין. הוא ראה את „המליצות התוהבות בשירי יהודה". את הלשחר בהצהרות. לאט לאט הלבין שיער ועדיין לא היה מוכן לוויתורים. לא על הגדרותיו לגבי שירה. לא על הגדרותיו לגבי רעות. עמו היה איטי מדי לעצב התקופה. מלותיו מדודות בסרגל. השפע החשוד מנמו הלאה. מהגדס חלומות היה. לא אומנתי. אפשר להשוות את איכות הטובים בשיריו לשירים שנכתבו באותה תקופה על ידי חביבי הביקורת, עיי „תגליות" הזמן. אפשר להשוות ולהיווכח. האם מי שזוכה בדין זכה ומי שנידון להפחת הדעת בדין נידון. „עכשיו" לא נגרר, בהצהרתו, אחר הטעם הידוע אלא קבע את הטעם. אוי לטעם. היומרות היו גדולות.

*

בתוך תשמ"ג, בחוברת 47־48, עדיין מושמעות הצהרות פשטניות: „יש לנו זהות זו הזהות הישראלית (או הישראלית־יהודית) המודרנית". כאן באה ההצהרה על דרך השלילה. הזהות הזאת איננה זהה לא עם... לא עם... לא עם. ואתה תמה עם מי כן. מהי אותה „תרבות ישראלית חילונית־מודרנית" לפי נוסח „עכשיו". במה תרמה במה זו, בכל שנות קיומה, להבנה טובה יותר של זהותנו. האם בגלגולו העכשווי של אהרן שבתאי איננו. אף הוא, סטירות להי מצלצלת על פני הניסוחים של קדלא. „הפואטיקה של א. שבתאי הביאה אותו לברית־קירבה עם הטכסט התלמודי (...) וכן באיזו ברית עם הימין נגד שלום עכשיו בזהות אנטיחזרה לפה שנראה לו כקשור עם הרומאנטיקה של זך, ואף של ויזלטיר" — מסביר מקדים העורך תרומה למבת הסטייה של שבתאי, שמכפיין על „שיגוי המוסר" בחוברת היובל. הפעם אין זה שלונסקי הצעיר ולא זך הצעיר. אהרן שבתאי הוא, בעצם, סופר ממוסד. איש האקדמיה הוא. פוגתה לקלסיקה. לא אלמוני. הוא יכול להרשות לעצמו להחזיר לביאליק (לצורך העמדת דגם שלילי) לאלתרמן. ולראות בקובצי שירי האחרונים של האחרון דוגמא למה שהוא מכנה „רצף קונסטרוקטיבי" העומד בניגוד גמור ל„נוסח העכשווי של השירה העברית.

בעיני זך היה אלתרמן מוסוס בין השירה לבין החיים. בעיני שבתאי — זך הוא המסוס בין הצדדים לבין החשיבה. פרופ' פרנקנשטיין הכניס למחשבה החינוכית שלנו את המונח „שיקום החשיבה". בעיני שבתאי טעונת שיקום היא כל שירתנו. ומכיוון שקל מאוד למצוא בשירים אלו או אחרים נקודת תורפה כלשהי ולהשוף אותה בצורה שמנה הרחוק עושה זאת גם לויזלטיר הרי מסמרת ההגצרות של זה האחרון שלא כך צריך לקרוא את שיריו.

(המשך בעמוד הבא)

שבלים של אימה גדולה ויגון
מאת ישעיהו אברך
(חתן פרס ישראל למסאות עברית)

— — — אפתח בשורות אחדות מהרהורי לבו של איש יהודי על אסון הכלל — ואומר אחר־כך דברים ממצוקת־ליבו של היחיד ביגונו.

בכל ויעוד מן הסוג שבו אנו מכנסים פתה מגיחה אלינו השואה בברזל מלובן, כלשונו הקרועה של השטן, כמקבת־זכרון.

מה עשתה השואה לששת מיליונים יהודים באירופה — דבר זה חרות בקברות־האחים על פני האדמה ומקוטקע בשמי־עליון בתוך המשרפות ופזור באפר על פני הנהרות והאדים את הימים.

מה עשתה השואה לעם היהודי שנותר בחיים וש־הגורל הטיל עליו להוסיף ולקיים יעוד היהודי בעמים — דבר זה עדיין הוא בחזקת נעלם גדול. הוא לא נחקר ולא נעמק בו עד כה כראוי, אף כי השואה היא אולי עילת־כל־העילות למהחוה היום באומה היהודית בארצה ובפזוריה.

כי דבר אחד הוא לבנות את מדינת היהודים — חלומם הנכסף במשך כאלפיים שנה — עם הרצל ונורדאו האנשי הרוחני האדיר של יהדות אירופה ודבר אחר לגמרי הוא לבנות אותה בלעדין; דבר אחד הוא חלום הגילוש ומגושם יום־יום במציאות בידי חולמיו ודבר אחר הוא חלום שחולמיו אבדו־אינם והוא משול לעובר שניתק מרחמו; דבר אחד הוא יניקה משדי האם, שחלבה מוסיף ההולך ופורץ כל חריר כל נקב בתשוקת היניקה, ודבר אחר הוא יניקה מפטמות מלאכותיות, שאין בה מתאוותו השלמה של היונק ואין בה מאומה מתשוקת המיניק — מיפגש התשוקות האדיר הזה העושה את היניקה ואת ההנקה תהליך ביולוגי מופלא שבו זורמים החיים אהדדי בכוח־איתנים. ישראל של ימינו מודדת — בשל השואה — מעוצמתו הרוחנית הקמאית של תהליך הדדי, דו־סטרי, זה.

כי דבר אחד הוא, כמובן, ישראל עברית, כחלוץ ההולך לפני מחנהו של עם גדול, מחנה שיש בו רחש אדיר ופעם־חיות של אלפי גני־ילדים ובתי־ספר יסודיים ותיכוניים, סמינרים למורים, מאות בתי־תורה וישיבות, מאות קיבוצי־הכשרה ורבבות נוער המכשירים עצמם לציון — ודבר אחר לגמרי הוא כשחיל־החלוץ המסך הוא עצמו לחיל־מאסף, למחנה שאיננו. המחנה העיקרי שמאחוריו הוא קבר־אחים גדול שבו נשרפו באש הלבבות על המאווים שהפעימו אותם. עם אחד חלם את חלומה המדיני של הארץ — ועם אחר לגמרי קורא להגשים אותו.

כי השואה כמעט שהחריבה את מדינת היהודים עוד בטרם קמה. הפרדוכס ההיסטורי הזה ספק אם יש לו משל לתדהמה. ייתכן שאלמלא האסון הנורא שהמיטה גרמניה על העם היהודי — לא היה העולם הלא־יהודי שמסביב נעתר כלל להעניק ליהודים את עצמאותם. כי יותר משהעניק אותה להגיונה של ההיסטוריה הוא העניק אותה לסירופה.

ואולם אם אמנם היתה ההמתה הטוטאלית הנוראה הזאת של היהודים בגדר קאטאליזטור שהאיץ את ההחייאה הריבונית שלהם, הרי שאותה שואה עצמה כמעט קרעה מראש את רקמת ההוויה הלאומית החדשה בהתהוותה. מכל מקום, היא גרמה לשינוי עמוק ולעיוות המור ומתמשך בבראהו המתגשם של החלום.

אנו פוסלים יום־יום במומיה של ישראל הריבונית ותולים את הקולר בשורה של דברים ארעיים שהם טפלה לעיקר — מה כה־סוציולוגיה מכנה „משתנים" — אבל אנו מתעלמים מאבי־אבות כל המומים האלה היא שואת היהודים באירופה, שחוללה בעם היהודי מהפך דימוגרפי, רוחני, מושגי, ציביליזטורי, ושינתה כל תבנית־החיים גם של הקהילה המתקבצת בישראל.

כל מי שהתחום אורה שדה משדות־החיים שלנו היום ומשוחזר אל העבר, המדבר בזכות העבר ומליץ בגנות ההווה והמעקף עלינו במשנו — אולי עושה אתנו אמת אבל איננו עושה אתנו צדק.

ההשוואה היא בוודאי השוואה התמורה — תמורה. אך אין התמורה הזאת רק תולדה של מעשים שאותו עם — כביכול אותו עם עצמו — עשה אותם אחרת, טוב יותר, בעבר. זהו עם אחר, לטוב או למוטב, ומי שעשה אותו אחר זהו זעמה הבלתי־מוסבר של ההיסטוריה היהודית או הסתר־פניה הנורא של ההשגחה שאפילו גדול המאמינים יתקשה לבאר פישרה.

■

דברים אחדים על ביתו של היחיד — שורש.

הבטחתי לשואלי לספר מקורו של השם העברי אברך, שאיננו כלל, כפי שסבורים רבים, שם שעוברת בישראל. ואני מביא כאן גלגולו משום שהוא מסביר מעט מהאופי העברי של הבית שבו גדלנו. אם כן, הורתו ולידתו של השם העברי הזה — הנאוב, כידוע, מספר בראשית — הורתו לליקוד לפני ששים וחמש שנה. בקיצור, בית. אקראיות. כקורות פולקלורי־כמעט שאיננו חסר משמעות.

סבי שלח את בנו יוסף — הוא לימים המורה בגמנסיה העברית יוסף אברך שעל שמו ועל שם הודי ייקרא חדר־הזכרון כאן — ללמוד בגרמניה. יום אחד, תוך כתיבת אגרת לבן נעצר סבי פתאום ותפס עצמו בטעות חמורה. הימים היו ימי חול־המועד פסח והמהדרים בקלה כבחמורה יודעים שאף כי אין איסור על הכתיבה בחול־המועד נוהגים בו בשינוי צורה, היינו: כותבים את השורות לא בקו ישר אלא באלכסון. ואם נזדמן למי בימים ההם לקבל מכתב או גלויה כתובים אלכסונית — לא התקשה להבין כי נכתבו בחול־המועד. כשעמד לסיים כתיבת האגרת אל בנו תפס עצמו כי כתבה בשורות ישרות ובלי שינוי־צורה. הבריק לו רעיון לעשות את השינוי בעצם החתימה: שם המשפחה היה אברוך (נגזר, כנראה, מבית העיר אוברוך שכידוע הוציאה מתוכה גם רבנים ידועי שם) — וכדי לעשות בו שינוי של חג ומועד עשה תנועת־עט קלה השמיט את הו' והתם בן־ציון אברך. בעיני הבן העיצני מצא חן, עמד והשיב אגרת לאביו והתמה „יוסף, שיכונה גם הוא מעתה — כך כתב — אברך". הלך אבי בעקבותיו וכך היינו כולנו עד לפני ששים וחמש שנה בקיוב לאברכים.

מאז נראה ביתנו חותם עברי והעברית — קודש שלה וחולין שלה, רוחה, שרשיה ותרבותה — כמו ניצוקה בתוך דמנו כפלאומה רוחנית ראשונית. ועם השם הזה — אברך, שנדרש, כידוע, כאב־רך: אב בחכמה ורך בשנים, נגזר מאז על כל אברך להתמודד — ועיניכם הרואות כי לא תמיד בהצלחה — — —.

■

היטבתם עמי ועם זכרון־ביתי והואלתם לבוא בעיצומו של יום־עבודה וטרדות ולא אלאה אתכם בתיאור יומות האב חיים והאם חנה־רחל, שכינה „המלאך" מפני אצילותה ונדיבות־ליבה, וגם לא את בית סבי למשפחת האם, היא משפחת איזנשטט המעטירה שבניה — איש־איש שורש וגזע בארץ ישראל — מסובים כאן.

אקוד לזכרו הנאצל של אבי ואספר בו במלים אחדות: גם אם אחזה עוד גלגול אחד לא אגיע לקרסולי־קרסוליו בתורה, בבקיאות בשורש עברי, בתרבות ישראל והעמים. ולא אדבר על חכמת־הלב שהיא מעיקרה מתת־אלוה, תכונה מולדת ולא נרכשת, והיא היתה מסגולותיו היהודיות של אבי.

■

שלוש תקופות היו בחיי אבי וביתו: ראשונה, תקופת קיוב והיא תקופה של עיסוק רוחני־בעיקרו: בלשון, בכתיבה, בתרגום ובחלק גם בהוראה — כיאה לבוגר בית־המדרש למורים של ביאליק וסטרנוביץ — הוא „רב צעיר" — באודיסה. התקופה השניה היא תקופת גראייבו והיא עיר־תמורות קטנה בגבול פולין וגרמניה (פרוסיה המזרחית). תיאורה של עיר זו והודי חייה כעיר גבול ניתן בספרו של ארי־אבן־זהב „אלה מסעי הופתים". עיקרה של תקופה זו — סחר בהיקף גדול ויצוא קרונות של חיטה, דגן וגם עצים מפולין לקניגסברג, ובגרמניה, לחוף הים הבלטי. התקופה השלישית, והיא התקופה האחרונה בחייו, היא תקופת קובל בוהלין, שבה עבר הבית כולו מיטמורפוזה ושינה דמותו. כתוצאה ממות אחי השלישי בעצם עלומיו, והוא כבן עשרים, והוא מקרה־המות השלישי של בנים במשפחה — ירדו איזו פיוס והשלמה עם מה שנראה כגורל מר ומתאנה והבית היה למסורתי מאד. לא קנאות, לא שינוי בלבוש, לא חומרה קפדנית — אבל בית אחר. וגם אבא אחר. כבוי מעט. סמכותי ומקסים גם בדמותו החדשה, חכם־לב ומבריק כשהיה, אבל מקפיד במצוות ונושא עליו חותמו של יגון עמוק ושל צידוק־הדין. מארבעה בנים נותר רק אחד העומד כאן לפניכם — בן־יחיד על פי האסונות. יחיד ויעוד במשפחתו, ועמו עוד שתי אחיות. אחת, והיא עדיין ילדה תמה, נספתה עם ההורים בשואה והאחת — כאן בישראל, מורה לפסנתר בתל־אביב. מכל המשפחה נותרו שנים.

■

יכולתי לספר איך היה אבינו בוחן אותנו — הנבחן בעל־פה והבוחן בעל־פה — בפרקי תנ"ך, בשירי ביאליק, „בשר־היער" לגיתה בגרמנית וביבגני אונגין לפושקין ברוסית — שפות שהיו אז מגומגמות מאד בפינו, אך שגורות ורהוטות בפיו של הבוחן על בוריין.

ותנ"ך בעל־פה פירושו היה, לפי גירסת אבי, זכרו לברכה, לא „שירת הבוהו" ולא „קצת דודי" או „האזינו". כל אלה היו בעיניו פרקים ריתמיים, כמעט מוסיקליים, שניתן לשננם בנקל. חכמה גדולה היה אומר: „שקמתי דבורה — שקמתי אם בישראל" — נראה אותך קורא בעל־פה פרק ביחזקאל או בירמיהו, ואמוד תודה שאיני מבקש ממך לקרוא בעל־פה פרקים מספר דניאל, שחלקו כידוע, כתוב ארמית.

אני זוכר איך התחלתי פעם לקרוא באזניו, על פי מצוותו, פרק י"ב מירמיהו, פרק שאהבתיו במיוחד משום שעורר בי כבר בילדותי בכל חומרתה את השאלה־התמהה: המענה כל אדם: מדוע צדיק ורע לו — רשע וטוב לו, והיא, כפי שנודע לי לאחר מכן, בסדר הלימוד שלנו, כל עניינו של ספר איוב. קראתי לפני אבי בעל־פה את הפסוק הראשון בירמיהו י"ב: „צדיק אתה ה' כי אריב אליך אך משפטים אדבר אותך מדוע דרך רשעים צלחה שלו כל בוגדי בגד" וכו'. רק הפסרתי את התיבה „אותך" מיד ציווה אבא לחזור „ותמצא את השגיאה בעצמך". רק בחזרה הרביעית במצוק תפסתי עצמי כי במקור נאמר „רק משפטים אדבר אותך". אותך ולא אותָך. לפנות לאלהים בלשון נקבה? תמהתי — אבל כך כתוב. נחה דעתו של אבי. ובאותו פרק עצמו מעקש אחר: נאמר כי — — — „כי את רגלים רצתה וילאוך איך תתחרה את הסוסים". התיבה „רצתה" כתובה שם בהא' בסוף, כמו במקרים נדירים אחרים בתנ"ך. לא נחה דעתו של אבי עד שהגנבתי את המלה כך שהא' המיותרת הזו — שלא חדלתי אחר־כך לקלל אותה — נשמעה בהיגוי ברור שבשום פנים לא אצליח עתה לחזור אליו.

אבא קפדן ונדיב ורחום.

רחום ונדיב — כי נוהג היה לכתוב לילדיו בכל יום הולדת שלהם אכרוסטיכון לפי שמו של כל ילד, ובו פרקים מתולדות־חייו של הבית ותלאותיו. ולא שרד בידינו אלא אכרוסטיכון אחד שכתב לאחי לבר־מצווה שלו בשער ספר „התקופה" שנתן לו כשי. ואחתום פרק אבי בבית אחד ממנו, שנכתב לפני ששים שנה. והעברית — סלעית וגבישית, לא תבייש את הכותב גם היום. השם נפתלי צבי — ובית אחד בלבד הנהו:

— — — נהר דינור, נחלי־אש עברו על ראשנו
פחים ופחות, אבני־נגף הצרו את צעדינו
תפתה ושאול, פתחו את לועם וחיים לבלענו —
לא כשלו ברכים, לא רפו ידינו
יד אחת בקרב ובשניה כלכלנו את טפנו.

על החתום „אביך — „חיים אברך" — טבת תרפ"ג

— — — והיא גם החתימה שנמצאה ארבעים שנה לאחר מכן כתובה בדם, כפשוטו, על שרידי הכתלים של בית־הכנסת הגדול והמפואר בקובל, שהגרמנים שרפוהו על יושביו — אבי זכרו לברכה בכללם. „נקם ה'" כתוב שם בדמם של כל השפוטים האחרים שהולכדו בבית הכנסת. ובכלל החתומים: חיים אברך.

■

וסיפור קצר, ורצוף מכאוב אף הוא, משני קצות הקשת בחייו וביגונו של אחי־אבי, הוא דודי המורה יוסף אברך. ואחריתו, כפי שתלמוד עד משם, כרומה בראשיתו.

הוא נסע ללמוד הנדסה. בשנת־לימודיו הראשונה ביקר ביחד עם סטודנטים אחרים לראות עבודת המכונות בטחנת־קמח גדולה. המכונות דממו, אך לפתע הונעה הטחנה וכל יד ימין שלו נבלעה בגלגלי־השיניים עד שורש הכתף. לאחר החלמה ממושכת בבית־החולים עשה הסבה מקצועית, למד היסטוריה, ספרות ולשון־יוון ולימים היה, כאמור, ממייסדי הגמנסיה העברית „תרבות" בקובל ומורה בה עד יומו האחרון.

כן — יומו האחרון שנקצב לו על ידי הגרמנים בשואה. כחמישים שנה עבור מאז הלימודים בגרמניה — וגרמנים לקחוהו עם אלפי יהודים אחרים בקובל אל כפר־השילות שבה ריכזו היהודים לקראת שילוחם אל מחנה המוות. המפקד הגרמני בחר בו להיות המתורגמן מגרמנית לרוסית ולידיש, להבנת הקהל היהודי. כך עמד ליד המפקד ותרגם משפט אחר משפט ומשהגיע לסיום הנאום אמר טכסט משלו וקיצורו של התמליל הזה מובא בנאום הקטיגור במשפט אייכמן, הוא חברי וידידי גדעון האוזנר, לאמור:

„דבר המורה יוסף אברך: „מהרס בנין של זוהר והורכה שהקימונו. לבי נשבר כשאני רואה נוער נהדר, מלא אמונה וחכמה, מובל לטבח" בפנותו אל הגרמנים אמר: „הזהר חיים יקוי לנצח וידאו סופכם בקרוב. חבל שאנו לא נזכה לכך".

כאן שלף הגבור התמיד התיפשתה את הפרטיסיה של ידו היתמנית והלם בה בראש המפקד הגרמני. ידיה מאוקדות של מנטי, מפקד המשטרה הגרמנית, שיספא אותו מות באומו.

הדברים, בעיקרם, נרשמו ונמצאו כתעודה היסטוריוגרפית בגנזי מכון רינגלבלום בגיטו ורשה, ושם, כמאמר המשורר אברהם סוצקבר, חתן פרס ישראל, היושב עמנו כאן, „הטמן כתב־יד כמו זרע באדמה, אולי יבוט פעם כשיבולת זוהרה". כך נבטו באמת שיריו של סוצקבר אבל בגנזי מכון רינגלבלום נטמן זרע מר כלענה שיוסיף להנביט לעולמים שבלים של אימה גדולה ויגון.

■

זו תמצית סיפור חייהם ומותם של אבי ואחיו וכל ביתנו, שלזכרם ייקרא חדר המורים.

יתגדל ויתקדש שמם.

(דברים באוניברסיטת תל־אביב במעמד חנוכת אולם לזכר חיים וחנה אברך והמורה יוסף אברך שניספו בשואה).

„האחדות"-לא „האמת"
מאת ג. קרסל
לישעיהו אברך, חתן פרס ישראל

אקדים ואומר מיד לתמהים לכותרת זו בטיעון, שקדם ל„אחדות" עתונו של ליברמן „האמת", שראשוניות זו היא זכותה הבלעדית של „האחדות". מבחינה זו אני בר־פלוגתא לגדולים וטובים שאינם מרפים מהתפיסה, שראשוניות זו מגיעה לליברמן. „האמת" היה עתון, או כנכון יותר כתב־עת סוציאליסטי בעברית, שכן בעניין הכרוזו היהודית־הלאומית של ליברמן למדנו בינתיים, הן מעיון מדוקדק ב„האמת" והן מעיון באגרותיו (על כך בפרטות בשני מאמרי על כך בגאלדענע קייט 1952 ובמולד 1953), שהוא היה מבשרו הנאמן והמובהק של „קול העם". בעצם היה העניין ברור ומחוור מלכתחילה, שכן נאמר על ידי אחד העורכים של „האחדות" בעתון זה עצמו (שנה ב, גל' ב—ג, עמ' 12): „אנחנו יוצרי „האחדות" הננו במובן ידוע יורשי „האמת". אולם יש הבדל עמוק ועיקרי בין שנינו: בעברית הטיפו (ב„האמת") להתבוללות" (ההדגשה במקור). דברים אלה כתב י. זרובבל והוא חזר עליהם במועצת המפלגה של פועלי־ציון, שנתכנסה בסוכות תרע"א ביפו:

„ראינו את עצמנו כיורשים והממשיכים המסורה של „האמת" של ליברמן מלפני 30 שנה. אולם יש הבדל עמוק בין שנינו: ליברמן וחבריו לא סנו בדבריהם למעשי חברתי קבוע — — — היא היתה קוסמופוליטית. השפה העברית לא היתה להם אלא כלי שרת לתעמולה והם לא יכלו להעמיד לפניהם לברוא תרבות עברית. בעברית הטיפו להתבוללות (אף כאן ההדגשה במקור).

אסופות 4, עמ' 87.

פסיחה זו על שתי הסעיפים, המצוייה בדברי זרובבל, נעשתה לאחר מכן לחזאות לראות ב„האמת" מבשר וכל ביוצא באותן המליצות, הזן משופעת אסמכתות של רובם ככולם של אלה שנדרשו לנושא (מחוץ לדר' ש. בריימן ז"ל), שבדרך כלל לא עיינו בגוף „האמת" ולא כל שכן באגרותיו. נמצא איפוא שזכות הראשונות באה ויאה אך ורק ל„האחדות". ולא זו אף זו, שחלק מאנשי המערכת זכו בשנת החמישים להופעת „האחדות" לראשות המדינה (יצחק בן־צבי ורעייתו) ולראשות הממשלה (דוד בן־גוריון). בן־צבי וזרובבל אף העלו בכתב פרשיות חשובות מתולדות „האחדות". ואוסיף לכך, שבגשתי לערוך את המפתח ל„האחדות", בעזרת רעייתי (יצא בדפוס, תחילה ב„אסופות" ואחר כך כספר להוד) ישבתי עם זרובבל בעניין פיענוח הפסידונימים. זכר להפליא ואף התעצתי לא מעט מפיענוחו של פסידונים אחד, שיוחס כל השנים לברנר והמאמר אף נכלל בכתביו, ומסתבר שאינו שלו.

גדולה היתה ההעזה באותם ימים שמלפני שבעים וחמש שנים להוציא בירושלים עתון סוציאליסטי־ציוני בעברית. גדולה היתה המהפכה של „פועלי־ציון", מובהקים ואדוקים ביידיש, הפותחים גם בירושלים ביידיש, בבכור עתונם „אנפאנג" (התחלה), אולם כותבים את ראשם לעברית מתוך הכרה, באמונה ואף מתוך קנאות יתירה. והרי כך מספר ב. כצנלסון על דוד בן־גוריון: „בן־גוריון, עד צאתו מן הארץ (במלחמת העולם הראשונה) היה חבר פעיל מאוד ב„פועלי ציון", אם כי במושגיו, ביחס לרגשי הכלליות ביקר קשה כמה מושגים מקובלים במפלגתו ותבע מחבריו תמיד העזה לדברים גדולים. הוא היה עברי קנאי בלי כל היסוסים מהיום הראשון לבואו לארץ" (כתבים כרך י"א, עמ' 198). אף י. בן־צבי כותב: „דרוש היה אומץ לב מיוחד בכדי להשתחרר מכבלי האידיאולוגיה היידישיסטית המקובלת ולעשות מעשה נועז, וזאת עשתה המפלגה (פועלי־ציון) בארץ".

למעשה, כל העוקב אחרי פעלם של פועלי־ציון בארץ עד ראשית מלחמת העולם הראשונה ייווכח על נקלה, כי כל עצמן של תולדות המפלגה הזו בארץ הן השתחררות הדרגתית מאידיאולוגיה שהביאו איתם אנשיהן עם העליה. שכן העליה עצמה סימלה לא במעט שחרור זה. כל שייקיף באספקלריה זו יבין היטב את ייסוד „אחדות העבודה" לאחר המלחמה מזה והפילוג האוכלל של פועלי־ציון (וינה 1920) מזה. ניתן לומר שהיה זה סוף מעשה במחשבה תחילה. אולם אין זה מעניינינו כאן, שכן מיוחדים דברינו הפעם ל„האחדות" ובקיצור בשל הידיעה המצומצמת.

„האחדות", עתון לענייני הפועלים והמוני העם בארץ־ישראל, יוצא לאור על ידי מפלגת הפועלים העברים הסוציאל־דימוקרטים בארץ ישראל — פועלי ציון" — כך הכותרת. מגמת העתון חפפה איפוא את מגמת המפלגה. שירטוטה ב„מגמתנו" בראש הגליון הראשון (ללא חתימה והיא של בן־צבי), מקיף איפוא את מכלול בעיות פועלי ציון בארץ ישראל, היינו: בעיות הפועל העברי, העבודה העברית ומקומו של הפועל בישוב, לרבות עיצוב דמותו של הישוב החדש. "ברצוננו, נאמר שם, לברוא עתון העומד ברשות עצמו, אשר תעודתו היא להאיר את מצבם של הפועל בארצנו בפרט והמוני העם בכלל, לברר את צרכיהם וליתן פתחון לשאלותיהם כבחינת השקפה קבועה ומסויימת של מפלגת הפועלים הסוציאלית (כלומר: הסוציאליסטית) = לאומית פועלי ציון. ביחד עם זה לא יצמצם עתוננו בשאלות מפלגתיות, כי אם יתעסק בכל השאלות הכלליות, הנוגעות לעם, לשדרותיו הרחבות".

התכנית הבאה לאחר מכן מקיפה עולם ומלואו של העם היהודי ושל הבעיות, שריחפו בסוציאליזם הכללי בעולם וסיגול כל אלה לבעיות הפועל בארץ. כאן אנו שומעים כללי־יסוד. למהות הישוב העברי הרצוי: חיבור אל הקרקע והפיכתו לכוח מכריע בארץ. מכאן אף כפסע לביקורת מוחצת על ההסתדרות הציונית ועבודתה המדינית, שערכה בבטול לעומת העבודה המעשית בארץ. אף איננה מוסתרת מן הדעת תורת היסוד של הסוציאליזם. מלחמת המעמדות נדחקת אף בקושי בכלל המגמה הכללית ועל כך יצא כנודע לאחר מכן הקצף של „הפועל הצעיר", העתון המפלגה. המגמה כוללת לא רק את ארץ ישראל אלא גם את „תוגרמה ופועליה היהודים". כמובן שמלחמת הפועל העברי בכל המרחב הזה של תורכיה שלובה גם בזו של הפועל הלא־יהודי. ואכן נאמר כאן: „במפעלתנו המדינית הסוציאלית (כנ"ל) הננו פוגשים לנו עוד עוזרים בין הפועלים הסוציאליסטים העותומאנים. יד ביד עמהם אנו נלחמים בעד חירות מדינית גמורה, בעד זכויות העמים בתוגרמה, בעד זכויות הפרולטריון להסתדר באגודות, לנהג שביתות, ובעד תיקונים סוציאליים עיקריים". בסיס „מגמתנו" הוא הכלל הגדול, העושה את „האחדות" לעתון הציוני־סוציאליסטי העברי הראשון בעברית: „וכך על ידי עבודה כלכלית, תרבותית ומדינית רחבה אנו הולכים במסילתנו לאור הרעיון הבינלאומי־לאומי, רעיון, המקשר את תחית עם ישראל בארצו עם שחרור העולם מכבלי לחץ המעמדות והשלטת המשטר הסוציאליסטי".

קל להבחיר מגמות ולכוון שכל התחלה קשה. אולם קשה מההתחלה המשך, שהיה רצוף, מתמיד ועקשני — ובכך נתברך העתון, או ביותר דיוק: העורכים. הבודק את העתון מגליונו הראשון ועד האחרון במשך חמש שנות קיומו (תמוז תר"ע—טבת תרע"ה) יראה לו המסקנה, שאין עתון זה כביע מבחינה ספרותית ל„הפועל הצעיר". ברם מגמה זו, ששורטטה בראש הגליון הראשון, בוצעה בהישג מכסימלי. ולא היה זה מהדברים הקלים בנסיבות הימים ההם בישוב ובירושלים שמלפני שבעים וחמש שנה.

העורכים עצמם: י. בן־צבי, דוד בן־גוריון, רחל ינאית וזרובבל, מילאו במאמריהם את רוב הגליונות. לימים נצטרפו למערכת: א. ראובני (אחיו של בן־צבי) וי. ח. ברנר — האחרון השתתף כידוע לסירוגין גם ב„הפועל הצעיר". כמה מלים על הפובליציסטיקה ב„האחדות", שכונסה ברובה על ידי יהודה ארז ז"ל ב„ילקוט האחדות" (עם עובד ועיינות, 1962). אין הפובליציסטיקה העברית, במשמעותה הטובה והמעולה, מהסוגים המשופעים בתולדות הספרות והעתונות העברית. זה כמה דורות מצויה היתה בידינו פובליציסטיקה עברית, והיא, היתה קיימת כנודע כמה דורות לפני קום העתונות העברית — ברם, מה מעטים בה הנכסים, שקיימו עצמם מעבר לשעה ולזמן. אכן, כך דרכה של פובליציסטיקה בכלל, ולא רק אצלנו. ואף על פי כן היו חטיבות בפובליציסטיקה, שיכלו לשמש מעצמן את החולף והרגעי ולחזור ולקרון באור יקרות מקץ דור או דורות. הדוגמאות ידועות ואין להאריך בהן.

הפובליציסטיקה העברית, שהומה ובראשית המאה הנוכחית הגיעה לשיאי שיאים, מבחינת הביטוי והפיתוח של בעיות צומת, היינו כאילו אילמת בימים שאנשי העליה השניה ביקשו, תחילה במעשה ולאחר מכן בכתב, לשנות את המציאות בישוב, בתנועה הציונית ועקב כך ביהדות כולה. מגמות אלה הצריכו צורות־ביטוי חדשות ומיוחדות, התואמות את הדידוש הגדול. משום כך העבודה המופלאה, שבימים של פובליציסטיקה עברית עשיית־מבע בחוץ לארץ היו בני העלית השניה מגמגמים בעתונותם, משל מבקשים הם גם בתחום זה להתחיל הכל מחדש. הרי אלה חונכו על ברכי הספרות והעתונות העברית. אולם ניכר, שבפובליציסטיקה לא עמדה להם מסורת זו והם נאלצו לחשל בעתונותם פובליציסטיקה חדשה בספרות ובעתונות, שלאחר מכן האפילה על קודמתה, בצורתה ובתכנה גם יחד.

פובליציסטיקה זו גוזרה על דעיהן של שתי הבמות: „הפועל הצעיר" ו„האחדות". לא ראי זה כראי זה. אולם הצד השווה בשני העתונים גם יותר בתחום הפובליציסטיקה הוא: שינוי גמור מכל מה שקדם לה, הוא השוני, שכל עיקרו מאבק לשם מציאת הכלים היעילים ביותר, שיהיו „מליצים" להגיגיהם ומעשיהם. מכיוון שאלה המעשים היו לרוב חדשים בתכלית מכל מה שקדם להם עד אז, הרי שלא קל היה המאבק, שסופו תרומה נכבדה ואפילו אדירה לספרות ולעתונות העברית. גם אם תרומה זו לא נחקרה עדיין כל צרכה ואנו חשים בה רק מתולדות תולדותיה בימינו, הרי חובה אלמנטארית היא לחזור אחריה ולתהות על שרשיה. ודאי שלא קשה לגלות בפובליציסטיקה של „האחדות" את ה„ברייטע מאסן" (שדרות רחבות) של הספרות הסוציאליסטית ביידיש. אולם קל מזה לגלות כאן לשון חדשה, הטבועה בהווי הישוב וביחוד בהווי הפועל העברי. לשון זה, אפילו היא נגררת פה ושם אחרי הלהג השגור בתנועת־הפועלים היהודי־

(המשך בעמוד הבא)

ה א ח ד ו ת
עתון לעניני הפועלים והמוני־העם בארץ ישראל.

יוצא לאור על ידי מפלגת הפועלים העברים הסוציאל־דימוקרטים בארץ ישראל (פועלי־ציון).

ירושלם, תמוז, תר"ע — № 1 — שנה ראשונה.

מגמתנו.

הננו נגשים להוצאת עתון חדש, המוקדש לעניני הפועלים והמוני העם העברי בארץ ובתוגרמה. ברצוננו לברא עתון העומד ברשות עצמו, אשר תעודתו היא — להאיר את מצבם של הפועל בארצנו בפרט, והמוני העם בכלל, לברר את צרכיהם וליתן פתחון לשאלותיהם בבחינת השקפה־עולם קבועה

שהמספר קטן ויכבו שני אלה—סוף הישוב להתקים ואף להתרחב בכמותו. אך במקום שאין עבודה עצמית מכבנים. הכבלת מהחיים הנשענת כחם עצמם, שם הישוב הולך ומתנוון ואין חיי חיים.

נתבונן נא עתה אל מצב הישוב העברי בארץ בכלל ובפרט. כאן מתיצבות לפנינו שתי שאלות: מה אנו מכבנים — ומה הננו בלפי חוץ, או יותר נכון — כיצד אנו נראה ומה אנחנו באמת.

קורותיה של עיר ואם

מאת יצחק מאור

„מינסק עיר ואם" — כרך ב'. עורך הכרך: שלמה אבן־שושן; היוזם: ארגון יוצאי מינסק ובנותיה בישראל; בית לוחמי הגיטאות ע"ש יצחק קצנלסון; הוצאת קריית־ספר בע"מ; תשמ"ה/1985; 500 עמ'.

באותו שם עצמו („מינסק עיר ואם") יצא לפני עשר שנים תשל"ה (1975) הכרך הראשון (700 עמ') לספר „מינסק", אף הוא בעריכתו של שלמה אבן־שושן. כרך א' הקיף קורותיה של קהילת מינסק כראשיתה ועד השלטון הסובייטי — 1917. כרך ב' מכיל תולדותיה של יהדות מינסק ב־1917 עד ימינו. בהקדמתו לכרך זה מציין העורך את השוני שלו מהכרך הראשון, מבחינת אופי החומר המובא בו, שהרי אין בו כמעט דברים שנלקטו מפירסומים ישנים, אלא שהוא רובו ככולו דברי עדות חדשים, שנגבו מפי המשתתפים ביוזמתו, ולרוב גם באמצעותו של איש מינסק דוד כהן ז"ל, מכנס מרבית החומר לשני הכרכים גם יחד.

*

את התקופה של שישים שנה ויותר, שאותה מקיף כרך ב', ניסה העורך לחלק, מבחינת עניינה, לשלוש תקופות משנה: 1) יהדות מינסק מ־1917 ועד הכיבוש הנאצי ב־1941; 2) עידן הכיבוש הנאצי מ־1941 עד 1944; 3) תקופת־המישנה השלישית מ־1945 ועד ימינו. הכרך פותח בסקירה כללית מקיפה של אהרן רוזין (עמ' 7—106), אסיר ציון, מפעילי התנועה הציונית במחתרת במינסק בימי השלטון הסובייטי. במלחמת העולם השניה שירת המחבר בצבא. את סקירתו תירגם מיידיש עורך הספר ש. אבן־שושן, להלן דברים אחדים מתוך הסקירה.

תקופת מלחמת האזרחים ברוסיה היתה מלווה פוגרומים ביהודים. בשנת 1918 היתה אוקראינה הזירה העיקרית לפוגרומים, אולם עד מהרה הציף נחשול הפרעות גם את ביילורוסיה. בתחילת אוגוסט 1919 כבשו הפולנים מידי השלטון הסובייטי את מינסק ושלטו בה אחד עשר חודשים, עד 11 ביולי 1920. בכל תקופת הכיבוש הפולני בביילורוסיה היה מצב היהודים שם רע ביותר. הפולנים היו מתעללים בהם, מענים אותם הן גופנית, הן נפשית ורוחנית. הם היו מתפרצים הכופשות אל תוך בתי־הכנסת, קורעים ומזהמים את ספרי התורה, גוזזים זקנים של יהודים זקנים, גם תולשים את הזקן יחד עם העור ועם הבשר, מריצים את היהודים לעבודה גם בשבת ובמועד. ב־14 באוקטובר 1919, ביום הכיפורים, התפרצו הפולנים אל תוך אחד מבתי־הכנסת בעיר בוברויסק, גירשו את המתפללים והובילום אל מאחורי העיר ליום שלם של עבודה קשה, ובמשך כל היום כולו התעללו באנשים. מאות הרוגים, אלפי פצועים, מאות נפגעי אונס, שוד ושריפות, יסורי גוף ונפש נוראים — זה הדף האיום שרשמו המרצחים הפולניים בדברי ימי היהודים בביילורוסיה בכלל ובעיר מינסק בפרט בשנים 1919—1920. מינסק נעשתה שוב סובייטית ב־11 ביולי 1920.

„לאחר כינונו הסופי של השלטון הסובייטי בעיר חדלה לפעול הקהילה היהודית כגוף מייצג את האוכלוסיה היהודית בעיר. נסגרו כל העתונים והפרסומים הציוניים. ההסתדרויות הציוניות הפסיקו עד מהרה בפעילותן הליגאלית ועברו למחתרת. הפעילות התרבותית נידונה לחנק" (עמ' 17). ניתן לומר, איפוא, כי המצב של „אוי לי מיוצרי, אוי לי מיצרי", זה המלווה המתמיד את ההתרחשויות הטראגיות שבקורות עמנו, השתרר גם אחרי מיגור האוטוקראטיה של שושלת בית רומנוב ברוסיה...

„ההתקרבות והידידות בין ברית־המועצות ובין גרמניה הנאצית בעקבות ההסכם על אי־התקפה בין שתי המדינות (הידוע בשם „הסכם מולוטוב־ריבנטרופ" — המעתיק) הביאו להגברת התהליך, שכבר החל בו, של הרחקת היהודים מהעמדות הבולטות. הוטל איסור להזכיר בגלוי את האנטישמיות הנאצית ואת הרדיפות האיומות כלפי היהודים בגרמניה. — — — בספריות לא השאילו לקוראים שום ספר אנטי־פאשיסטי. אסרו על הקרנת הסרט „משפחת אופנהיימר" לפי פויכטוונגר בהשתתפות שלמה מיכאלס, שבו הופגנה האנטישמיות הנאצית. — — — במחנה עבודת־הכפיה ביילומר־באלטי בסוף 1939 ובשנת 1940 היו אנשים שנידונו בעוון גינוי גרמניה כמדינה פאשיסטית. במינסק הוחש קצב סגירת בתי־הספר היהודיים. חדלו כמעט להדפיס ספרים באידיש. התחילו לעקור מן השורש את התרבות היהודית" (עמ' 21). בעצם, עוד בשנת 1937 התחיל התהליך הנמרץ של החרבת התרבות היהודית בברית־המועצות. לאחר שכבר קודם לכן עשו זאת אנשי ה„יבסקציה" לגבי התרבות העברית בברכתו של השלטון הסובייטי.

בשנה זו (1937) החלו ברדיפות כלפי עסקני התרבות היהודית, והלא מינסק הצטיינה כחלוץ בתחום זה. „נעלמים" הסופרים המחוננים איזי כאריק ומשה קולבאק, ועוד שורה שלמה של סופרים ומשוררים יהודים, אנשי התיאטרון היהודי. ב־22 ביוני 1941 פרצה המלחמה בין ברית־המועצות וגרמניה הנאצית. עוד לפני כן ב־31 במאי נאסר המשורר היהודי הנודע זליק אכסלרוד, וב־26 ביוני בלא שום משפט, „באורח ברוינגי־סטני", הוא נורה בחצר בית־הסוהר הפירוני המינסקאי — — — היה זה הכדור הסובייטי האחרון ללבה של התרבות היהודית במינסק" (עמ' 22).

„אפייני וסמלי הדבר, שמקץ שש וחצי שנים, כבר לאחר המלחמה, בימי הנצחון והשלום, נורה במינסק בליל ינואר מושלג של שנת 1948, באורח ברוינגי־שטני עוד יותר, האמן היהודי הגאוני שלמה מיכאלס. זה היה הכדור הסובייטי הראשון של התקופה שלאחר־המלחמה, ששימש כאות לחיסול טוטאלי של התרבות היהודית הגדולה בברית המועצות" (שם שם).

„ב־28 ביוני כבשו המרצחים הגרמנים את מינסק. ונכתב דף חדש, איום, שותת־דם בדברי ימי יהודי מינסק — מגילת גבורתם ואבדנם (שם שם).

עוד בשנות ה־20 סגרו הסובייטים את ה„חדרים", הישיבות, בתי־הכנסת, ובזה היו שותפים ה„יבסקים" את דבר השלטון הסובייטי שראו בפעולה זו את המהפכה ב„רחוב היהודי". ה„יבסקים" גם דאגו לאיסור של עשיית השבת כיום מנוחה, שכן השבת ושאר חגי ישראל היו בעיניהם מועדים „קונטר־רבולוציוניים". וכן גזרו על ברית המילה ועל ההבהרות (עמ' 77 ואילך).

אחרי סקירתו המקיפה הכללית של אהרן רוזין על הישוב היהודי במינסק בשנים 1917—1941, מובאים בספר שלושים פרקי עדות של חברים בהמחתרת הציונית־סוציאליסטית ושל אישים מהחוגים התורניים במינסק הסובייטית. להלן פירוט מתוך הנושאים: ליובה לוויטה, פרקי מינסק; חיים לבשאי, מינסק — ירושלים של רייסן; הרב אשר קרשטיין, עם גדולי התורה במינסק; הרב משה צבי נריה, על הישיבה במינסק ומשהו על החיים הדתיים; השל פרומקין, עם חברים ואישים; יצחק ברודצקי, עם טרומפלדור ויצחק שדה; יצחק זכרין, עם „החלוץ"; שמואל שפירא, הנוער הציוני־סוציאליסטי במינסק; לאה גולדין־מהרשק, מספסל הלימודים למאסר; אריה דולצ'ין, מינסק־טקסיקו־ירושלים; יעקב קלבנוב, מינסק כתחנה בדרך העליה ארצה; שלמה אבן־שושן, משימה שנכזבה; נחמיה נבצ'י, בדרך־התחתית ארצה, ועוד.

ממכלול הדברים מצטרפת תמונה מוחשית של הווית יהודי מינסק בתקופת השלטון הסובייטי — חורבן גבור של אשיות החיים הכלכליים, הציבוריים, הדתיים והלאומיים שמלפני המלחמה, גזירות השלטון נגד הדת והמסורת היהודית, נגד הציונות והעברית, ולאחר מכן גם היידיש, ולעומת זאת — „המאמץ הנואש, העקשני של חלקים ביהדות מינסק לשמור על הגחלת היהודית, אם הדתית־המסורתית, ואם הלאומית, גם במסתרים, גם במחתרת" (מתוך הקדמתו של העורך).

*

על תקופת הכיבוש הנאצי (1941—1944) מובאת בספר סקירה מקיפה מאת דוד כהן *) „השואה, המחתרת והלוחמה הפרטיזנית במינסק" (עמ' 267—314). להלן דברים אחדים מתוך הסקירה:

גיטו מינסק היה במידה מסויימת שונה משאר הגיטאות. הוא היה מהגיטאות הגדולים ביותר שהוקמו על־ידי הגרמנים בשטח הסובייטי — כמאה אלף איש רוכזו בו — היחיד שהתקיים זמן ממושך, למעלה משנתיים. אמנם הוקמו עוד גיטאות ברוסיה הלבנה, גם בברנוביץ ובוויטבסק, אבל משך זמן קיומם היה קצר מאוד. לאחר מכן לא הקימו עוד הגרמנים גיטאות בשטח הסובייטי, אלא נהגו להשמיד את היהודים שבערים הכבושות סמוך לפלישתם שמה. כך נהגו בקיוב, בחארקוב ועוד. גם המשטר בגיטו מינסק היה שונה מזה שבגיטאות וילנה וביאליסטוק, שטחים שסופחו לרוסיה הסובייטית בשנת 1939, שנת חלוקת פולין בין רוסיה לגרמניה. מסתבר, כי הגרמנים הבדילו הבדלה קפדנית בין היהודים הסובייטיים, כלומר אלה שהיו תחת שלטון הסובייטים לפני חלוקת פולין, לבין יהודי ביילורוסיה המערבית, מן השטחים שסופחו לרוסיה רק בשנת 1939. עובדה היא, כי בגיטו מינסק התעניינו במיוחד רבי החובלה הגרמניים. תכופות ביקרו בו היטלר, היידריך וגם אייכמן. וייתכן, שגיטו מינסק שימש כמעבדה נסיונית ל„פתרון הסופי". גיטו מינסק אף התייחד בכך, שעם ראשית הקמתו קמה שם תנועת מרי והתנגדות המונים לגרמנים, שהקיפה במרוצת הזמן אלפים והאצילה מרוחה על כל התנועה המחתרתית ברוסיה הלבנה, וחלק נכבד לה בלוחמה הפרטיזנית הכללית (עמ' 267).

רק יהודים מעטים ברחו מן הגיטו ליער, לפרטיזנים, בשנת 1941. הפרטיזנים לא רצו להציל יהודים סתם; הם היו מעוניינים בבעלי מקצוע מסויימים, בייחוד ברופאים ובחובשות. רק ב־1943 החלה הנהירה הגדולה של היהודים ליער. המשפחות בגיטו כמעט הושמדו, ונשארו בחיים רק בעלי המקצוע שהיו פעילים בעבודה. מי שנשאר — נשאר לבדו, ללא משפחה. ללא נטל של מבוגרים וילדים. נוסף לכך, עקב הפצצות העיר על־ידי הרוסים והתגברות פעילות הפרטיזנים, התרופף השלטון הגרמני. בפרברי העיר מינסק נראו שלטים המזהירים את החיילים הגרמנים לא לצאת בלי נשק ורק בקבוצות מאורגנות. למעשה היו ימים שהגיטו נשאר ללא השגחה של השלטון הגרמני, וזה הקל על הבריחה. ליער. ילדים מגיטו מינסק שימשו כקשרים בין הגיטו וה„יער" וגילו אומץ רב, תושיה וכושר הנהגה. והרי עדויותיהן של שתי קשרות, דודניות שניצלו והגיעו ארצה: יוכבד איבנקו והינדה מסמן. יוכבד הוציאה מן הגיטו לא רק אנשים, אלא גם מכונת־כתיבה ואקדח. בברית דרך ארוכה — עד קצה העיר ליווה אותה חייל גרמני, שניסה אפילו לחזור אחריה. היא חששה שמא יגלה את אוצרותיה, אך יצאה בשלום.

התנועה הפרטיזנית בביילורוסיה היתה הגדולה והעיקרית בכל רוסיה. הפרטיזנים ביערות לא קיבלו ברצון יהודים בורחים ללא נשק. כל הבא ללא נשק לא נתקבל בין הפרטיזנים. ידוע המקרה של פרידה סקרוהוד ואחיה שהגיעו ליער עם נשק. הפרטיזנים שדדו מהם את המקלע הגרמני שהביאו אתם וביקשו לרצחם. נשארו בחייהם רק בנס, והם איימו על הפרטיזנים, וכך נשארו בחיים (עמ' 294). האנטישמיות היתה נחלת רבים מקרב הפרטיזנים. כיתה אחת, ובה שני יהודים, יצאה לחבל ברכבות. כשחזרו החלו להלעיג על היהודים, שאתם עוסקים בפעולת חבלה. אחד הבחורים, יהודי גאה, השיב למחרפיו בדברים בוטים. קמו עליו ורצחוהו. וכדי לא להותיר עד למעשה, רצחו גם את היהודי השני. הדבר הגיע לידיעת קרוביהם, שעבדו במפקדה בבית הדפוס של העתון האזורי. הללו תבעו להעמיד את הרוצחים למשפט, אך העניין טושטש. מסופר הרבה על גילויי האנטישמיות בקרב הפרטיזנים. היה מפקד פרטיזנים שהתמחה בתפיסת נשים יהודיות ששוטטו ביער, היה מתעלל בהן ואחר כך רוצחן. בעזרת פרטיזנים יהודים נתפס, הועמד לדין והוצא להורג (עמ' 297).

אחרי המלחמה, פרט לפרק זמן קצר בשנות החמישים, נמנעו השלטונות הקומוניסטיים מלהזכיר את קרבנות גיטו מינסק והעלימו את חלקם הבולט של היהודים במלחמה הפרטיזנית. יתר על כן, גם בתקופת המלחמה אין בהודעות הרשמיות של הסובייטים, או המחתרת הקומוניסטית שום זכר וסימן ליהודים במינסק ובביילורוסיה. אין גם איזה ציון לסבל המיוחד של היהודים כיהודים. בוועדות לחקר אכזריות הגרמנים, שמונו על ידי השלטונות הסובייטיים אחרי המלחמה, שותפו כמרים פראבוסלאביים וקתולים, אבל לא יהודים. רק בוועדה אחת. בזמן הכיבוש הגרמני בביילורוסיה פורסמו והופצו בין האוכלוסיה ה„נזירת" הרבה כרוזים, נוסף להסברה בעל פה, על זוועות הנאצים. אבל לעתים רחוקות מאוד סופר בהם על זוועות הנאצים כלפי היהודים (עמ' 298).

מה היה יחסם של הביילורוסים אל היהודים בשנות השלטון הנאצי? ודאי, גם הביילורוסים היו נגועים בשנאת היהודים, ובכל זאת יש להבדיל, מבחינה זו, ביניהם לבין הפולנים, הליטאים, הלאטבים והאוקראינים. יחידה של ליטאים השתתפה כבר באוקטובר־נובמבר 1941 בהשמדת יהודים. במשפט שהתקיים בקובנה בשנת 1959 התברר, כי 46,000 יהודים, קומוניסטים ושבויי־מלחמה נרצחו בסיוע היחידה הליטאית הזאת תוך חודשים מספר. יחידה לאטבית שמרה בבית־הסוהר במינסק והצטיינה באכזריותה. היחידות האוקראיניות הן שם־דבר בשנאתן ליהודים. היחידות הפרטיזניות הפולניות ביערו היו את הסכנה הגדולה ביותר לכל יהודי שניצל מהגיטו, הן לבודד והן לקבוצות פרטיזניות קטנות של יהודים. אמנם הביילורוסים שעבדו בשירות הגרמנים, בעיקר בני העיירות, לא גילו שנאה יתרה ליהודים. היו במינסק העיר גם חסידי אומות העולם רבים, ואלה לעיתים הצילו יהודים. יחידות צבאיות של ביילורוסים בשירות הנאצים הוקמו רק ב־1943. אכזריותם של הביילורוסים היתה פחותה משל משתפי־פעולה מעמים אחרים. יש לציין, כי ככל שהגוי הביילורוסי תרבותי פחות, כן יחסו ליהודים לבבי יותר. היחס משתנה לרעה עם עליית רמת ההשכלה (עמ' 309).

חלקם של היהודים בפעולות המחתרת הכללית היה גדול, בראשונה כמדריכים, לאחר מכן גם כמבצעים ומארגנים (עמ' 313). את סקירתו מסיים הכותב במלים אלה: „ולסיום חובה עלי להדגיש, כי למרות הזוועות שעברו על אנשי הגיטו, הם שמרו על צלם האדם בקרבם" (עמ' 314).

אחרי הסקירה המקיפה הכללית של דוד כהן, מובאים בספר 18 פרקי עדות מפי חברים „שחזו מבשרם את אימי השואה, ואף היו בלוחמים בצורר" (מתוך ההקדמה לספר).

אשר לתקופת־המישנה השלישית — עם שחרורה של מינסק מהכיבוש הנאצי (1945) ועד ימינו, לא עלה בידי יוזמי הספר לדובב את עולי מינסק בשנות השבעים. שני הפרקים החותמים את הכרך הם של: א) אנאטולי רובין, „גם הציונות הרים מחדש"; ישראל ריביל, „במינסק אחרי המלחמה". א. רובין עלה ארצה ב־1969 והיה הראשון ממינסק לאחר מלחמת ששת הימים. רשי"ל עלה ארצה ב־1971.

*) על דוד כהן (1906—1973) יליד מינסק, שהיה חבר קיבוץ עין־חרוד איחוד, כותב עורך הספר: „דוד כהן היה הרוח החיה במפעל מימושו של „ספר מינסק". הוא שכינס את מרבית החומר לשני כרכיו של ספרנו, רשם מפי העדים את חלקם־הגדול של העדויות, ואף כתב פרק זה, על השואה והמחתרת במינסק, בסקירה כללית המקיפה את העדויות המסודרות בנושא זה של ספרנו. הדברים מובאים לדפוס כנתינתם אז, שכתבם מקצים לפני מותו בלא עת בתאונת־דרכים, בעיצומה של המלאכה".

לא זכה ד. כהן לראות אף את הכרך הראשון של הספר. ובהקדמתו לכרך א' כותב העורך, בין השאר: „לא אנקוב כאן שמות. אך מורה הוא לי להזכיר שם אחד — את עמיתי בעבודת הספר, דוד כהן, איש עין־חרוד, זכרונו לברכה. בלא שמו של הרוח ראשי אני לומר, כי אלמלא מסירותו ודביקותו במשימה, לא היה נזכר נסיון זה בכאמצי מימושו של הספר שהנה מגוללם של קורותיו".

איך מתבוננים בתמונה

מאת טליה רפפורט

יוכבד ויינפלד, „כיצד מתבוננים בתמונה", הוצאת אגף הנוער על שם רות, מוזיאון ישראל, ירושלים; 88 ע"מ.

„תמונות מסוגים שונים הן חלק בלתי נפרד מסביבתנו. כל תמונה מכילה פרטים רבים ואלה מצטרפים למראה המיוחד רק לה. בספרון זה ניסינו להצביע על מרכיביהן הרבים של תמונות ועל הדרכים להבחין בהם". אלו הם שלושת המשפטים הראשונים בספרון המיוחד והיפה שהוציא אגף הנוער של מוזיאון ישראל בירושלים.

הספר נוגע ב־א"ב של האמנות והוא ספר גישה ממש חיוני לצילם האמנות, שהוא עדיין זנוח למדי, שולי ובלתי מוכר לחלק גדול מן האוכלוסיה שלנו.

הספר פותח בשש דוגמאות של תמונות מתחומים וסוגים שונים (ציור רנסנסי, צילום משפחתי, תמרור „צבורי) ובבדיקת והמשותף להן הוא מציע הגדרה כללית וראשונית מאוד האומרת, כי „תמונה היא משטח מוגדר שעל פניו מאורגנות צורות חזותיות". הספר הזה מתמקד כמובן רק בתמונות שהן יצירות אמנות ובשאלות כגון: מהן מטרותיו של האמן היוצר אותן, מהו ייחודה של האמנות לעומת פעילויות אנושיות אחרות. הספר נוגע במשגי מפתח הקשורים להגדרת האמנות — כמו יופי, חיקוי, מסר, חוויה — וכל הבעיות החשובות והקשות הללו מטופלות כאן בצורה בסיסית ועניינית, פשוטה ומובנת.

את הטקסט, כתבה, בחרה את היצירות המדגימות והוסיפה איורים משלה יוכבד ויינפלד, אמנית צעירה שעוסקת גם בהדרכת חוגי יצירה באגף הנוער הירושלמי. בזכות נסיונה המגוון עם נוער היא השכילה לנסח את הדברים באופן בהיר, נכון, מעניין ומשכנע. לעיתים היא פונה אל הקוראים הצעירים בסלנג יומיומי — חברהמני: „אתם בוודאי שואלים את עצמכם מה מבלבלים פה את הראש. מה זאת אומרת ללמוד כיצד להתבונן בתמונה. מסתכלים והו"". וזהו, לדעתי, גישה יעילה בהחלט בספר מסוג זה. אילו היה סגנונו כבד, רשמי ומעונב מדי היה יוצר ריחוק וסירבול מיותרים. תשובתה של יוכבד ויינפלד לשאלת היסוד הזו — מדוע צריך ללמוד להתבונן בתמונה? — היא בהחלט משכנעת: שפת התמונות מורכבת והיא מכילה אמנם גם יסודות שהם תוצאת התנסות של כל בני האדם ואין צורך ללמדם אך גם יסודות האופייניים לתקופה, למקום ולפעמים רק לאמן מסויים. את כל אלה יש להכיר כדי לחוות את היצירה כראוי.

כל שאלה, או תשובה, מלווה בדוגמאות חזותיות מגוונות הלקוחות מזמנים ומסגנונות שונים והן ממחישות היטב גם את הבעיה הנידונה וגם את שפע האפשרויות של האמנות לביטוי של כל נושא. להדגמת נושא האשה בציור מדפיסים, למשל, ציור מדומה מימי הביניים, ציורים של הולביין, רמברנדט מודליאני, הדפס עץ יפני והתמונה מעוותות אקספרסיוניסטית של וילם דה־קונינג.

הספר בנוי כך שבכל פרק מופיעות מסגרות אחדות שבתוכן שאלות, הצעות לנסול, תרגילי עבודה עצמית ושאר סוגי גירוי והפעלה של הקורא, שנועדו לעורר גם את הדמיון והיצירתיות וגם את כושר החשיבה האנאליטי שמזהה, מגדיר, מסווג, מבחין ומתאר דברים. בזכותם של ניסויים ועיסוקי עניין מפתיעים חוויית הקריאה בספר אינה אחידה ופאסיבית אלא מגוונת, דינאמית ומשתנה ללא הרף. זוהי, ללא ספק, גישה דידאקטית מוצלחת וכהנה כאחת.

בפרק הדן באמצעים העומדים לרשותו של האמן ויוצר התמונה מוסברים המרכיבים השונים (קווים, צורות, צבעים, חומריות ומחבר) בצורה תמציתית וטובה. בהמשך מובאים אופנים של הפעלת אמצעים אלו: דוגמאות לקו שמגדיר עצם, קו שיוצר מיקצב, קו שממלא צורה. הקורא הצעיר גם מוזמן לאבחן, לבדוק את האפשרויות האלה ולנסות ליצור קווים בעלי תכונות שונות: מהיר או איטי, מתמשך או שבור, חד או חלש וכהושה.

טיפול דומה מקבלת גם הצורה, ובנושא זה יש גם נגיעה בעניין האור והצל, בתפקידים שממלאות הצורות בתמונה, באופייה השונה בכל מקרה, ביחסים ביניהן ועוד. גם הפרק על הצבע הוא יסודי ומקיף למדי. על אף תמציתיותו ופשטותו הוא נוגע בכל הנקודות העיקריות: ההיבט האופטי (לכה ואיך אנחנו רואים צבעים) צבעי היסוד, צירופים הרמוניים ולא הרמוניים, סמליות צבעים בתרבויות ואצל אמנים מסויימים, שימושים שונים בצבעים, השפעתם הרגשית וכו'.

באותה דרך מוגה ומאלפת מטפלת יוכבד ויינפלד גם בנושאי התאוריות המיחבר — שכולל גם את נושא העומק והפרספקטיבה. פרק אחר יוצר היכרות עם חומרי הציור הרבים: גם של המצע וגם מיני הצבעים השונים עצמם וכן מסביר את הטכניקות המגוונות של ציור, צילום והדפס לסוגיו.

פרק נוסף מוביל אותנו כבר לניתוחים יותר מעמיקים של יצירת אמנות, לאבחנות בין המרכיב הסיפורי, ההבעתי והצורני של היצירה וליחסים ביניהם, שמשתנים בכל תקופה. אבחנות אלו מוליכות להגדרה של סגנון, להדגמת מספר סגנונות מתולדות האמנות (רנסנס, בארוק, אימפרסיוניזם ואקספרסיוניזם) ואפילו לאבחון סגנון אישי של אמן.

הספר מגיע לסיומו במספר רפרודוקציות צבע של יצירות בסגנונות שונים המצויות באוסף מוזיאון ישראל ולצידן מופיעה התייחסות נרחבת למרי על פי כל המושגים והעקרונות שנרכשו לאורך הספר. כרגיל, מוצעת לקורא הצעיר האפשרות לבצע ניתוחים אלו בכוחות עצמו על פי שאלות מנחות, ורק אחר כך לאמת את מימצאיו בהשוואה לניתוח הנתון.

הספר עוקב צעד אחר צעד אחר התהליך המסובך ורב המרכיבים של היצירה האמנותית, מפרק, מפשט ומסביר אותו בצורה יוצאת מן הכלל. אין זה ספר לילדים, או לנוער בלבד. לרוב המבוגרים יש הרבה מה ללמוד ממנו. הספר מתפתח ועולה בהדרגה מנושאים ותרגילים בסיסיים וקלים יחסית לניתוחים רציניים יותר והוא אינו מותאם רק לשכבת גיל אחת מסויימת. בכל גיל ניתן להבין ולהפיק ממנו הרבה תועלת. הוא עשוי ללוות ילד בתעניין והרשב לאורך מספר שנים ויש בו טיפול במושגים שכל מי שמתעניין באמנות ברמה זו או אחרת צריך להבינם, אלא שלא רבים מאתנו טורחים, בדרך כלל, להגדירם לעצמם בצורה שיטתית. כפי שזה נעשה בספר הזה.

מורים לאמנות יוכלו לשאוב מן הספר רעיונות מקוריים רבים לקירוב תלמידיהם להבנת האמנות בדרך קלה ומהנה. ילדים שיקבלוהו במתנה יוכלו ליהנות ממנו שעות בתרגילי מחשבה, ציור ויצירתיות שונים.

מלבד התכנים המאלפים והאיורים המוצלחים של יוכבד ויינפלד יש לשבח בכלל לציין גם את העיצוב היפה של אהרן ישי, את צילומי הצבע המצליחים ואת היוזמה המבורכת של אגף הנוער במוזיאון ישראל. כבעבר כבר שנה את המדף הקטן של ספרי החינוך לאמנות בעברית בשוהו מאיר עיניים ודעת.

שנה מגוונת בחסות ההסתדרות

לוח שנה אמנותי בהוצאת ההסתדרות הכללית של העובדים בארץ־ישראל.

אמנם שנת תשמ"ו כבר רצה לה כמה שבועות אחורים, אך מרביתה עוד לפנינו והדיין נעים לדווח על לוח שנה אמנותי יפה.

ההסתדרות, מוציאה כמה שנים אחדות לוחות שנה שמעוטרים ביצירות אמנות מגוונות. הלוח הנוכחי כולל שש תמונות צבע גדולות באיכות צילומית מעולה, אין למבחר הזה קו, תוכן או סגנון מנחה. דומה שיש כאן רצון מכוון שכל דף ישמח אווירה שונה לחלוטין.

על הדף הראשון, המוקדש לחודשי ספטמבר־אוקטובר מופיע ציור שקט, כחפנוי, אינטימי ד לידי של אירי שפטר — „דמות עם דוממי". זהו ציור פיגורטיבי שמרני ברוחו אך יכהוהו ומשופע בגוונים כחולים־סגלגלים צעורים.

את שלושת החודשים הבאים עלינו לטובה מקשט ציור נוף עם הרי ירושלים של שלמה שפר ללרוש, מן הסוג שהציג לפני שנתיים־שלוש בגלריה גורדון. זהו נוף של אווירה יותר מאשר תעתיק ריאליסטי. צבעיו כהים, הוא נוטה להפשטה ושרוי באווירה ערפילית, מיסטית קמעא.

לדף פברואר־מארס נבחר ציור של דוד ריב „כטפלת וילדים" — אך לנושא פסטורלי לכאורה זה מחדיר דוד ריב מתח מרומז. הוא מחלק את העבודה לשניים — כאילו היתה זו מחברת סקיצות של סטודנט לאמנות. בחצי השמאלי מופיעה סקיצה פסבדו־אימפרסיוניסטית ובה קבוצה צבעונית שלווה יושבת בכל אנדרטה ובה דמות לוחם היווגאות. בחצי השני מופיע דגם הנדסי מופשט ואקספרסיוניסטי בצבעי שחור אדום. שאף בו מצוי הד סגנוני מן העבר, אולי מהיתוכיציו של הקבוצה האקספרסיוניסטית הגרמנית — „הגשר". זהו, איפוא, שילוב של דימויים וסגנונות מתולדות האמנות על פי הנוסחה הפוסט־מודרניסטית המקובלת היום, אך בהקשר עם מוטיבים ותכנים מקומיים. צירוף שני העולמות — אחד דמוי פסטוראלי ושני חדור מתח צורני וצבעוני — יוצר מעין תמונת מצב קיומית של כאן ועכשיו.

דוד ריב מייצג את הדור הצעיר של הציור הצעיר הנבחר ואילו הדף הבא מביא תמונה של אמנית ותיקה אך יצירתה לא פחות טריה ורעננה. ה„עבודה בצהוב" של לאה ניקל היא מופשט סוער, לוהט ורענן אף כי צוייר לפני 13 שנים.

אחרי הססגוניות הבוערת של לאה ניקל מיפקה, כאתנחתא, תמונת נוף בתנועת־בעיניים של ליליאן קלאפיש. הנוף הירושלמי שלה עשוי בהבחנות תופעיה בגוונים הומים־קרקיים ובאור רך ביחוד. שיוצרים צירוף מאוד נעים לעין.

היצירה האחרונה בלוח „האי־הצייר ההדרה" של יזיצחק הייל הוא קצת כהות ־עצמה, גם כי יהיו ודאי כאלה שיאהבו צותה בייחוד בשל הטכניקה הד בוכה זה האפקטים המפייטפיים.

מאחר שבדיבור בלוח שנה עאמור להתאים לטעמים רבים ושונים, לקסם את הבית ולהרגיע את העין — זהו נבחר רבגוני ומוצלח. הפירוט לשת של גרשות, אמצעים, סגנונות ומצבי רוח. הפסוקים הרביכים שהודבעו בתחתית התבנית מימינה, מכן היצירות מדברות יפה בזכות עצמן ואינן זקוקות לתוספת.

הלוח הוא מפעל ההסתדרות דפה. ונהיה סיבמור על אותה רמה גם בשנים הבאות.

50 „עכשיו"

(המשך מהעמוד הקודם)

שבתאי מבקש ללמד את היוצרים בישראל כיצד יש לכתוב אצלנו, ולמעשה, כיצד יש לחשוב. ברוב צניעותו הוא מדגים מתוך כתיבתו שלו. הוא התחיל, בספרו הראשון, „הדר המורים" („עכשיו", תשכ"ז) בביוגרפיה. „לאחר מכך" — הוא מספר — „הדגשתי שהחומר, בפרספקטיבה זאת, אינו מותאם עוד להדסיבה ולמודיפיקציה", ולכן אירגן בספרו השני קיבוץ את הנתונים באופן אחר. הוא התחיל בנעלים, שנדתכו בקיץ בקצוותיהן, והיו מעין סנדלים. שינוי מטרים ו"ש, נעליים אלה, שינוי בתיפקוד. אתה יכול להתייחס כך גם לאבא־אמא. להציב אותם בהווה של השיבה. בתבניות מתאימות. לפני שהגיע הכתבי לזבנית „חרא, מוות" (עכביו, תשל"ם) — הוא איפשר ל„סימן קריאה" להוציא לאור את הפואמה הפיוטית (תשל"ז). זו נפתחת, אכן, בהצהרות שורשיות וקונסקטיביות. בניגוד להתהכות והאבירות הנרקיסיסטית מצהיר הדובר השירי איזה מכנה משותף הוא משתוקק להיות. רצונו של אדם כבודה. אכילה והפרשה הם, אכן, שני צדדים של ההוויה הקיומית. אך מה שמגלה לנו הספר על החיים ועל המוות איננו מצדיק עדיין שידוד מערכות. הקשר האנטיסטבי הפרוע מאפיין אכנם את טעון הפיתוח, שנתוך לשקם את חשיבתו. אך שיקום החשיבה איננו יכול להתרחש באמצעות רצף לא מבוקר של איברים, תיפקודים, עצמים וצואה, צואה. לא זכרי הספרות הקלאסית יעניקו לגריכיומציה לנפיחות ולתרבות תחת. אהרן שבתאי חייב להיות מודע לכך, שכשם שבעקבות זך קמו חקייניו — הם עתידים לקום גם בעקבותיו ולעוט על התבניות הממוספרות הנמלטות מעטו. אין לשלול ניסויים בשירה. אולם כל יציאה מהנתיב הראשי שבאותה עת יש בו סכנה של איבוד קוראים מתוך אותם מעטים הקוראים שירה.

ה„מהפכה" השבתאית נוסח אהרן לא עוררה ולו גם מעט מן ההדים שעוררה יצירתו הפרוזאית של יעקב שבתאי. מה שעשו משפטיו המתמשכים של „זכרון דברים" לא הוליד הטורים הקצרצרים של המשורר. תוסף הנאמנות של גיבור „זכרון דברים" לרעייתו והצורך הכפייתי שלו (ושל הסובבים אותו) לנסות עוד ועוד נשים זוכה, כאילו, לאנטיתיזה שלו ב„הפואמה הביתית", (סימן קריאה, 1976). הוא מצהיר שהנושא שלו: באמנות. אהבה. קביעות. המסכיות. עבודה וכו' וכו'. אין מאבקים פנימיים: „לאכול או לא לאכול. המזון הוא חיוני „לחם בשר וירקות / נחוצים לקיומנו". בציונות אינפלציה דוהרת או בהעדר פיקוח על המחירים, באמת „קונים אותם / בכל האמצעים // לעתים מתוך סיכון / הקיום עצמו" (7). לא כל בית בפואמה צריך להיות חכם מאד. העיקר הרצף. מה שהצהיר האני הדובר בראשית הפואמה נשאר, במידה רבה, בגדר הצהרה. אין פירוש הדבר שהפואמה נקייה מגילוי־רגש־עובר־לקורא או מהשוואות מוצלחות. אך את ההתפעלות הראשונית מן המופעים מצאנו כבר אצל שלונסקי, ובמידה רבה יותר של שירית, לאחר ההתפייחות המבפלת.

אהרן שבתאי איננו מקל על העורך בפרסמו בגליון ה־50 של „עכשיו" את הקטעים הגיאוחלבודיים („הנחת כלי" (בשבת) מתוך כירהי) והבגיניים („קטע־פתיחה מבגין א' בגין ב'"). מה נרצה הערת המערכת, כי „פואמה זו מספרת על גבורת חיילי האצ"ל שביציאתם מבסיס בשכונת התקוה, הזדרו מהופעים לחיילים בריטיים למחנה־צבא בריטי החזיקו עם נשק. למותר לציין שקטע מפואמה זו ניתן כאן מטעמים פנים־טכסטואליים היסטוריאליים־הידאיים — ולא מתוך הזדהות עם תנועת החירות או עם בינ"ר־ירושלים". הערת מערכת זו, בכתב עת המתיימר לדבר על תרומתו לפלורליזם — או שהיא מולזלת באינטליגנציה של הקורא או שהוא אפוטרופוס כלשהו עליה. שיות ציבורית ידועה על שיר מסיים של מסודרת שהגיסטים השירים הנגזרים כאת אהרן שבתאי בהדברת זו עולים ברכחם, בבקיון ביצועם. ביקורת העבודה האוזירה על כמה מהפלגותיו הקודמות, לרבות הזבחה שבה פרס מבקש מבגין גוריה „להזור". קשה לקבוע איזה מקום יתפוס שבתאי בתולדות השירה. אפשר שסייע להשתחרר מהפואטיקה העכבותית. אפשר שיפתח פתח למשורר גדול לנצל את האפשרויות המששות. או חידושים בשירה, יש לזכור, הם, במידה רבה, חזרה לקודים כשסיכים של נסח קודם.

אהרן שבתאי הוא איפוא התופעה המרכזית בגליון היובל של „עכשיו". הוא כאפשר, ביעבה, לקורא לעמוד גם על דיוקן הצריכה של הבמה. על דו־ערכיות שבה ועל תפרבות של רצון לכבע יוצרים שאלו ב„עכשיו" כול רתיעה מבגבות כאותם יוצרים אינצא לעצמם. אינני מדבר על הצירה ההיבבנית של הצריכה. בבמה מסוג זה היא דווקא ביטוי לגוע מכוייפ של העצה המחפה על העדר העצה בתחומים אחרים, כפי שציינתי לעיל.

אהרן שבתאי הוא התופעה המרכזית כשום שבשאר התחומים לא תמצא בחוברת חידושים ראויים לתשומת־לב. התרגומים הכלולים בחוברת אינם ביחוד דים דווקא את „עכשיו" ואילו היצירות המקוריות בשירה ובפרוזה אין בהם ביטייה. אם, לדעתי, העורך עצמו איננו מחמיא ל„חוכר בצל תשבית הוקיה" המתפרסם כאן (סיפורה של א. דורית „פיתוס") ומעניק ציונים לעולמה הרותני של הכתברת — כי אני שאופטי ואבלא אחר דבריו. רק ביטים שלא בדרנו במסגרת המבוא הכללי שלו אין צורך לקבוע באיזו מידה יש כאן נסיון של „חזרה לעבר". קטמיה מארץ עוץ, מכל מקום, אין כאן.

*

50 „עכשיו" ומה אחר כך. מה הלאה. התרפקות על הישגי העבר היא, במידה רבה. כגידות כמוייבת כלפי ההווה. פתיחת פתח רחב להווה לגדף את העבר פירושו ביטול חלק נכבד מהישגי „עכשיו". קשה לפיכך, לשער איזה קו יאמץ לו „עכשיו", חוברת 50, מכל מקום, איננה מבשרת טובות.

מיקבץ

„מבפנים", סתיו תשמ"ו

דברים על מלחמת לבנון זאת ישראל גליל, שנאמרו בישיבה של מרכז התקים במסר גלעדי ב־22 ביוני 1982 (סמוך לפרוץ המלחמה) ואשר אקטואליותם לא פגה גם היום, פותחים את החוברת האחרונה של „מבפנים", כתב־עת של התנועה הקיבוצית המאוחדת.

אורי אלתר, בן גבעת־ברנר, שנטל חלק במלחמת לבנון מיומה הראשון וכמעט עד יומה האחרון, משווה את הלכי הרוח בצבא ובבית. דן שיפמן סוקר את השלכותיה של מלחמת לבנון ואת הסיכויים להסדר באיזור. על „בקעת הירדן בריבונות ישראל" כותב משה כלפה.

במדור כעבלי חברה ומשק — שיחה על בעיות של קליטה וגידול ובעקבות הכנס הבינלאומי על „קיבוץ וקומונות — עבר ועתיד", שנערך באפעל במאי זה שנה.

במדור פרקי ספרות, שירים, סיפורים ומאמרים מאת: יהושע רבינוב, אנדד אלדן, גיון אוארבך, אלכס ל. ישראל נטע, חן אלון, שלום לוריא, רונית פינשטיין.

במדור „עיונים": על היחיד, הקשר הקהילתי ו„החברה האחרת" (דניאל ולר ועל אישיותו של טבנקין ותגותו (ישראל בישימן).

את החוברת חותמים רשמי מסע בפולין של צביקה דרור. סקירות ספרים ותגובות.

„לא על הכסף לבדו" — מדור חדש ב„עתון 77"

חטיבת שירים גדולה ופואמה בשם „מקרה אהבה", בליווי דברי הערכה ותמונות, מתוך שיריה האחרונים של יונה וולך — במרכז היצירה הספרותית המתפרסמת בגליון החודש של „עתון 77". בחוברת גם שירים מאת: רוני סומק, משה סרטל, יורם בן מאיר, גילי מילוא, יעקב פרידמן, אילנה אביאל, מיכל הירש, שלמה שפירא, יוכבד בן שלום, אילן ברסס.

בסיפורת: בנו פרוכטמן, סופר נודע (ממוצא יהודי) בלשון הגרמנית, הנחשף הפעם בפני הקורא העברי באמצעות תרגומו של שלמה סטאי. סיפור ביכורים של מירי וחיון וסיפור של סביון ליבריכט.

„לא על הכסף לבדו" — המדור המרכזי של הגליון, מוקדש הפעם לאדם העובד במצוקה כלכלית, שאינה רק כלכלית כמובן. במאמרים, שיחות, ומונולוגים משתתפים: יפה ברלוביץ, ח"כ אהרן הראל, שלמה מלכה, אמן ומובטל מבית שאן, סבר פלוצקר, ח"כ יאיר צבן, ח"כ ישראל קיסר, הפרופסורים אסף רזין וזאב שטרנהל וגד יעקבי.

במדור תו"ש, „פגישות בפרנאי", מנסה יאירה גנוסר להפגיש, את המורה והתלמיד לספרות, מפגש שונה עם שירים הנלמדים במסגרת בית־הספר התיכון.

במדור חדש נוסף, ווריאציה „חדשה לבקריבה", של פרופ' ב. שכף, בודק גידולי תודעה בקריית־הספר שלנו.

פרס יצחק שדה — ל„דפי עדות"

האגודה להענקת פרס לספרות צבאית ע"ש יצחק שדה העניקה השנה את הפרס לספר „דפי עדות" (סיפוריהם של 96 חברים מקיבוץ לוחמי הגיטאות, ראיין וערך: צביקה דרור). חבר השופטים היה: פרופ' אניטה שפירא, אלוף (מיל.) אהרן יריב ויורם קניוק. בהחלטת חבר השופטים נאמר בין היתר: „...דפים אלה הם אחד הביטויים היותר חזקים להתמודדות המחודשת שלנו, כציבור וכיחידים, עם הזכרון הקולקטיבי של השואה... סגולתו המיוחדת של הספר היא האותנטיות. צביקה דרור היה שליח־ציבור, שבלעדיו ספק אם היה מסוגל להביע את מה שזכינו לקרוא. התפקיד של „משיח־אילמים" נתמלא על־ידיו ברגישות, אהבה ונאמנות. הוא שמר על המקור: בעשות הביטוי, החיספוס שנוהר בעדות, הצריכה, ייחודיות בגנונו של כל כספר. אפילו ההזרות מעניקות לקורא את התחושה של מגע עם חומר גולמי. אין זו יצירה ספרותית מעובדת, אלא מיסכך היסטורי שיכול להתחרות בכל יצירה ספרותית בעוצמת החוויה שהוא מעניק לקוראיו..."

דוקטורט בלגי על „הקרימינולוגיה האקסיסטנציאליסטית" של ש. גיורא שוהם

בפקולטה למשפטים של האוניברסיטה הקאתולית של לובאן (בלגיה) נכתב דוקטורט על „הקרימינולוגיה האקסיסטנציאליסטית" של ש. גיורא שוהם, פרופ' באוניברסיטה ת"א ומחברם של כ־30 ספרים בתחום הקרימינולוגיה, הפילוסופיה והסוציולוגיה. החיבור הבלגי נכתב ע"י ק. דופונד ובהדרכתו של פרופ' דבויסט.

פרס ברנר — תשמ"ו

סופרים ומו"לים, המעוניינים שספריהם יובאו לדיון השופטים לפרס ברנר תשמ"ו, בתחומים: סיפורת, שירה, מחזאות והגות, מתבקשים לשלוח 4 עותקים מכל ספר שיצא לאור בארבע השנים האחרונות, ואשר לא זכה בשום פרס אחר. נא לשלוח את היצירות לפי הכתובת: — אגודת הסופרים העברים — ת.ד. 7111 תל־אביב — מיקוד 61070 המועד האחרון להגשת הספרים: י"ז כסלו תשמ"ו — 30.11.85.

פרס יצחק ברש

טקס האזכרה במלאות [illegible] שנה למותו של יצחק ברש והענקת הפרס על שמו יערך ביום ראשון, י"ח בחשון (3.11) בשעה 8 בערב ב„בית הסופר" (באולם הקטן) רח' קפלן 6 ת"א.

„האחדות"

(המשך מהעמוד הקודם)

דית בחו"ל, ופועלי ציון בארץ ישראל היו חלק ממנה, הרי נאבקת היא כל הזמן לשם חידוש. עדיין כותבים פה בגירה בקום עליה (וחקר זאת יהודה שרת ז"ל). אולם ממאמר למאמר נוצרת אותה פובליציסטיקה המיוחדת לא רק לאנשי העליה השניה. אלא גם בעשיית בית־יוצר ללשון וספרות עברית ארצישראלית.

הפובליציסטים בהאו הדידיעה של „האחדות" הם אבנר (י. בן־צבי) ובן־גוריון. ודוכבל הוא גם פובליציסט וגם עוסק בספרות יפה. רחל ינאית עוסקת בהסברת עיקרי הסוציאליזם, בסידרת מאמרים, המתחילה בגליון הראשון. מופיע כאן „יואב". הוא כמובן לא ידידנו ישעיהו אברך אלא אחד מקירי הישוב או יהושע ברזילי, וכמובן ברנר, שעל ערך הפובליציסטיקה שלו אין לאבד אף מלה יתירה אחת. הכתבות ממקומות־הישוב בארץ, אלה הכתבות, שמילאו מקום נכבד ביותר ב„הפועל הצעיר", מתחילות אף כאן לכבוש מקום גדל והולך מגליון לגליון. שכן לא היה זה מהדברים הקלים לעורר אנשים, וביחוד פועלים, להתייחד לכתיבה. כשם שלא היתה קלה כל עיקר עבודת המערכת.

על עבודת המערכת אנו שומעים מפיו של בן־צבי בוועידה השביעית של המפלגה (פסח 1911): „קשים היו תנאי עבודתה של המערכת. כל עול העבודה במערכת הוטל על אנשים מספר. כל קשיי העבודה הטכנית נפלו עליהם — והאמצעים תמיד היו חסרים. אין המערכת באה להתאונן על כך באזני החברים, שבעבודתם היומיומית בעיר ובשדה גם היא אינה סוגה בשושנים". הוא מבקש איפוא מאמצים מפועלים אלה לביסוס העתון. אף ראוייה לציון העובדה, שענייני הגנה ובטחון הודגשו יפה במאמר, הנושא חתימתו המלאה של בן־גוריון. נאמר כאן בין היתר: „...בי־ ידוע אם היתה תקווה לישוב העברי בגליל אלמלא הפועלים העברים, וביחוד השומרים הבגיגים על המישבות בגבורה נפלאה ובמסירות נפש מבית!". בכל המאמר עוברת כחוט השני הסיסמה, שאין לסמוך ביותר על כוחות־חוץ. עם כל הסיבותם, אלא על הכוחות הפנימיים. הסוצבים ליכוד ואירגון.

לא נחדש דבר, באומרנו, שאף חלק המודעות יש בו עניין רב. כך למשל מצאים אנו בגליון הראשון ברכה לנשואי זאב אשור, היא האיש שהקים את דפוס „אחדות" והיה המנהל על מלאכת הדפסת „האחדות" (ציון נאה לו הציב מבדל דינגר ז"ל בספרו „בראשית הציונות הסוציאליסטית"). ואכן השנה גם כלאו לדפוס „אחדות" שבעים וחמש שנים. והוא הדפוס הוותיק ביותר בארץ ונברכהו כאן בהמשך לאורך ימים ושנים. והרי ברכה אחרת על דוד ומלכה שניידרמן. הוא האיש שהגה ריזם את הקמת שכונת ברוכוב לאחר מלחמת העולם הראשונה (ודיברתי בכך ארוכות בספרי על שכונת ברוכוב. בנו הוא מוותיקי דפוס אחדות). וכך יכולינו לפי המודעות בלבד לקרוא פרקים, פרקים רוטשים בתולדות הפועל העברי וכן הישוב, על אחת כמה וכמה שלפנינו כרכים שופעים וגדושים של מאמרים, סקירות וכו' וכו'. יהם אוצר בלום ומעין כל־בו לימי העליה השניה בכלל ולפועל העברי באותם ימים בפרט.

*

ציונות סוציאליסטית היא היום מהרך ל„אופנה", אפילו לא באסגרות בליציה. אולי מקום כך ואולי גם בשל היות ימינו דור של שיכחה. הופעה הדעת השנה כתאריך זה. נדמי כאן כל גלגלי התרבות של ההסתדרות וגם של „יד בן־צבי", שבכרכי „האחדות" קפולים ומקופלים פרקים נכבדים בחייו ובפעלו של בן־צבי. קשה כבראה לגבור על הרגל זה של שיכחה והשכחה גם יחד.

דפדוף ראשון — ספרים חדשים

מאת אבי טנא

הגות

פני הכוזרי

בין פילוסוף הנביא / מאת יוחנן סילמן / אוניברסיטת בר־אילן / 325 ע'.

הפילוסוף והנביא הנפקדים בשם הספר הם שני פנים של המשורר ר' יהודה הלוי, בעל ספר „הכוזרי". מכאן איפוא רמז למושכל היסודי שהיה לנגד עיני המחבר בבואו לנתח את התפתחות הגותו של ריה"ל בספרו הנודע — היות הספר גם חיבור אוטוביוגרפי המשקף את המעבר של בעליו מדביקות בעיקרים אריסטוטליים רבים ונסיון להשתמש בהם לפירוש תוכני המסורת של היהדות אל השתחררות מן הדביקות הזאת והדגשת הייחודי ליהדות. תיזה זו נדונה בארבעה שערים ומגיעה מדרך הטבע לכלל סיכום בשער הרביעי, „אחדות ספר הכוזרי" (המקיימת, לדברי סילמן, „מכוח יחסים שבין השלבים השונים בהתפתחות ההגות" ו„מכוח הקורלאציות הגלומות בכל שלבי ההגות").

אנתרופולוגיה

אילן־היוחסין שלנו

לוסי — ראשית המין האנושי / מאת דונלד ג'והנסון ומייטלנד אדי / תרגם מאנגלית עמי שמיר / מסדה / 382 ע'.

בנובמבר 1974 חפר הפאלאו־אנתרופולוג האמריקאי דונלד ג'והנסון באזור הדאר שבאתיופיה וגילה שם את שרידיה של לוסי — „יצור קדם־אנושי ממין נקבה שהילך בקומה זקופה לפני יותר מ־3.5 מיליוני שנים, המוח מצל כתפיו גולגולת ובה מוח קטן יחסית (כמוצית הליטר לנפח) ולא עשה כנראה שום שימוש בכלים". כעבור שנה נתגלו במקום שרידיהם של „קרובי משפחה" נוספים. בכך ניתן האות להתפתחות חדשה בפולמוס הסוער על מוצא האדם ועל אילן־היוחסין שלו. מה קדם למה בשלשלת האבולוציונית? מתי בדיוק היתה ההתפלגות שבעקבותיה לגזע הסוג אוסטרלופיתקוס מן התמונה והסוג הומו הופיע בה? מה המסקנות הנובעות מכך ביחס לטבע בריאתנו? כל אלה הן שאלות פתטיות שהצגתן מחדש עם חשיפתה של לוסי, מה גם שהפרטים הסבכיים של המחקר והטמפרמנט של החוקרים ושל שאר המעורבים בדבר המסוף שמן למדורה. גם על כך בין דפי הספר. אדי שחבר לג'והנסון הוא סופר מדע אמריקאי. הספר כלול בסדרת „תכנה" של „מסדה".

היסטוריה

קורות בצמדים

חדוות הדעת — קורות עם ישראל / עורכים ראשיים: שלמה שבא, אילנה שמיר / מסדה / 2 כרכים, 252 ע'.

האנציקלופדיה „חדוות הדעת" נקנתה מהוצאה אנגלית. אנשי „מסדה" לא אמרו, מכל מקום, די במקור הוסיפו שני כרכים מתוצרת עצמית הבנויים באותה מתכונת המוקדשים להיסטוריה שלנו. יש כאן איפוא צמדי צפרדים הערוכים בסדר כרונולוגי והסובבים על צירים כמו „ארץ כנען לפני התנחלות השבטים", „השלטון הסלוקי וגזירות אנטיוכוס", „ארץ ישראל תחת השלטון הערבי", „הנדידה והגירה בדורות האחרונים", „יהודי תימן וארץ ישראל", „החיים בגיטאות", „יהודי ארצות הברית בשנות השמונים". בפתח הדברים מבוא על „קווי יסוד בתולדות עם ישראל" בפרי עטו של שמואל אטינגר. כותבי הצמדים — על ההערות וההיבות — היסטוריונים מדיסציפלינות שונות. תמונות צבעוניות משובחות ומפות לרוב. עיצוב נאה ומהודר. פורמאט אלבומי.

שירה

אסופות

הגולן בשנת 2000

אופקים בגיאוגרפיה 13 / בעריכת מיכה קליין ונורית קליאוט / אוניברסיטת חיפה / 95 + 11 ע'.

החוברת ה־13 של „אופקים בגיאוגרפיה" (כפעל של אסופות לזכרו של עמיאסף הוכמן) מוקדשת למפעל ההתיישבות בגולן ומבוססת על כנס בנושא זה שנערך ביוזמת המכון לחקר הגולן. בהתאם לכך מחולק החומר לשלושה מושבים: תכנון ויישום ההתיישבות בגולן, אתגרים בפיתוח הגולן, רב־שיח: הגולן בשנת 2000. בין הנושאים שנידונו: יישום התכנון בשטח (יחיאל אדמוני), קרקע וחקלאות בגולן (עמוס הרפז). בסיכום הרב־שיח, שבו השתתפו, בין השאר, הרמטכ"לים לשעבר גור ואיתן, קבע יהודה הראל על דעת כל משתתפיו כי יש צורך בסדר עדיפות לאומי וכי רמת הגולן היא אחד המקומות המרכזיים בסדר הזה לקראת סוף האלף. בסוף החוברת תקצירים באנגלית.

אישים

מנתח כבולדוזר

בכל הלב / מאת מרדכי נאור / מילוא 239 ע'.

„בכל הלב" הוא סיפורו של פרופ' נוח פלר, מראשוני הרופאים בבית־החולים „בילינסון". מייסדו של „בילינסון ב'" שהיה לימים ל„השרון" ומי שעמד בראשו עד 1975. הספר מגולל את תולדותיו של האיש מאז ילדותו בליטא, דרך עלייתו כרופא וחבר קיבוץ, ועד לקריירה המפוארת שלו כמנתח וכ„בולדוזר" של הרפואה הציבורית. נזכרים פה, בין שאר דברים, המאבק שניהל נגד פראקטיקה פרטית, יזמתו להכניס את המסוקים לצה"ל ככלי לחילוץ נפגעים, פעילותו הציבורית המסועפת, והסיום הלא נעים של עבודתו: בית־החולים שהקים וטיפח. אבל מעל כל אלה מרחפת אישיותו כמי שטיפל בכל חוליו מכל הלב.

כתבי־עת

עיניים אירופיות וריאליה מקומית

קתדרה (36) / בעריכת ישראל ברטל, אמנון כהן, יורם צפריר / יד בן־צבי / 202 ע'.

החוברת החותמת את השנה התשיעית ל„קתדרה" מתמקדת בעיקרה בשתיים: קשרי הגולה והארץ וראייתם של הארץ בעיניים אירופיות, וחקר הריאליה הארץ־ישראלית בסוף המאה הקודמת ובראשית המאה הזאת. הפן הראשון מיוצג בין השאר בדיון על מה שהיה בראשית המאה הי"ט בין יהודי צרפת לירושלים (ובכלל זה, למשל, „כך סעו בני עמנו בחוריות של צרפת"). מכה שקשור בפן השני נזכיר נושאים כמו „סנג'ק ירושלים בשנות ה־70 של המאה הי"ט" (מאת יהושע בן אריה), „אסיפת המורים העבריים בארץ־ישראל (תרנ"ב—תרנ"ז)" (מאת שלמה כרמי), הדפים מפנקס הריגול של יוסף לוידסקי (איש ניל"י שנרצח בידי אנשי לח"י), כנתינתם על ידי יעקב שביט. החוברת כוללת גם סיפור על מפת תבליט ירושלמית מיוחדת במינה שתוצג בקרוב ברבים.

פרספקטיבות משתנות

פורום (55/54) / העורך אמנון הדרי / ההסתדרות הציונית העולמית / 23 + 159 + 50 ע'.

בפתח החוברת הכפולה של רבעון זה — כלי המבטא האנגלי של התנועה הציונית — מופיעים דברי העורך וחמש תגובות מוזמנות של מלומדים ועסקנים על שאלות הנוגעות ל„תהליך הרצליה". בסופה החלק הראשון של רשומות סמינר רב־משתתפים שנדרש לפרספקטיבות המשתנות בנוגע למקומה של ישראל ביהדות העולמית. בין לבין מיכלול מרשים של מאמרים ורשימות המתייחסים בעיקרו של דבר לשאלות הציונות, הפילוסופיה היהדות, החינוך היהודי, יחסי החוץ של ישראל. נזכיר מביניהם את חיבוריהם של סטנלי ריינגלר („יהדות הרפורמה ותנועת העבודה הציונית"), אלוף הראבן („זהותה של ישראל במאה הכ"א"), גיי וולף („הגיעה השעה לתכנן את המקדש השלישי"), ורון קרוניש („הציוויים של חינוך יהודי ציוני בישראל"). עוד בחוברת מדור נרחב לביקורת ספרים.

ספרי ילדים

ראשית מושג

הספר הראשון שלי / מאת ריצ'רד סקרי / כתר.

הצגה ציורית ומשעשעת של יותר מ־700 כלים ומושגים ראשוניים — מספרים, צבעים, גדלים, צורות, איברי הגוף, מכשירים, צמחים, מבנים וכל כיוצא בזה. כל אלה בפורמאט אלבומי, בצבע מלא ובמתכונת סיפורית קלילה.

כור תקשורת והתראה בע"מ

דרוש לאגף התראה/מחשבים

טכנאי/הנדסאי אלקטרוניקה

כישורים נדרשים:

* 2 — 3 שנות נסיון באחזקת מערכות דיגיטליות ואנלוגיות
* הכרת מערכות משובצות מיקרופרוססורים - יתרון
* ידיעת השפה האנגלית
* רישיון נהיגה - הכרחי

— התפקיד כולל עבודות שרות במערכות המותקנות ברחבי הארץ

יש לפנות בכתב בלבד בצרוף קורות חיים אל ת.ד. 13022 תל־אביב 61130 ולציין ע"ג המעטפה "מחלקת שרות".

א. זליג

בכירים לקריירה חדשה

אנשים מעולים לתפקידים בכירים

לחברת שיווק בשלבי פיתוח (חלק מקונצרן גדול)

דרוש מנהל

מהות העבודה:

– פיתוח שיווק וניהול כללי של חברת מחשבים וחיפוש אחר מוצרים חדשים.

כישורים:

– נסיון מוכח בניהול שיווק בחברת עתיר ידע (רצוי נסיון בתחום מחשבי מיקרו מיני)
– בעל השכלה אקדמאית, רצוי שיווק
– בעל כושר מנהיגות ונסיון בניהול צוות עובדים
– בעל יכולת ארגונית
– נסיון בניהול מו"מ עם חברות זרות
– ידיעה טובה של השפה האנגלית
– מקום העבודה: מרכז הארץ
– גיל: 35-45

נא לפנות בכתב יד, על נייר ללא שורות, בצרוף קורות חיים ונסיון בעבודה ולציין את היד הכותבת, אל: א. זליג, ת.ד. 4230 תל־אביב 61041, או: — גאולה 42 תל־אביב 63304.
לפרטים נוספים: טלפון 03-657510 בימים א׳-ה׳, בין השעות 09.00-17.00
דיסקרטיות מובטחת

---

minix

מזה שבע שנים אנו משווקים ומתחזקים מסופים, ציוד הקפי ומערכות מחשב LSI-11 ו־PDP-11 של DIGITAL אצל מאות לקוחות

טכנאי אלקטרוניקה
למתן שרות למסופים ולמדפסות אצל לקוחות.
— רצוי נסיון קודם.

טכנאי אחזקה מנוסים
למערכות מחשב, לתחזוקת מערכות LSI, PDP, VAX וציוד הקפי.

איש מכירות
לשווק מערכות מבוססות UNIX
— בעל נסיון בשווק מערכות מחשבים.

מזכירת מכירות
- ידיעת השפה האנגלית.
- הדפסה בעברית ואנגלית.
- נסיון בעבודה דומה.

פקידה
- הדפסה מושלמת בעברית ואנגלית.
- טיפול בדואר שוטף והפעלת טלקס.
- הפעלת מרכזית תרקס.

תנאים מצוינים למועמדים המתאימים

נא לפנות בכתב יד אל ת.ד. 2062 הרצליה, פניות מתאימות בלבד תענינה.

דרושה/ה
מנהל/ת חשבונות
(סוג 2)
לניהול משרד בקשרת מלאה.
הדפסה בעברית, יכולת ארגון ותאום.

המרכז לטכנולוגיה חינוכית

ביה"ס לטכנולוגיות של אוניברסיטה הפתוחה...

דרושים

משרה 100 — מרכזי פיתוח לקורסי תוכנה

משרה 200 — ראש קבוצת פיתוח תחום בקרה

משרה 300 — ראש קבוצת פיתוח תחום "אלקטרואופטיקה".

• מהנדס אלקטרוניקה או פיסיקאי בכיר בעל תואר שני או שלישי שהתמחות בתחום המתאים ובעל נסיון בהוראה.

משרות 410 — 430 — מרכזי פיתוח לקורסים "אלקטרוניקה אנלוגית", "אלקטרוניקה ספרתית", "מערכות מיקרומחשבים"

• מהנדס אלקטרוניקה רצוי בעל תואר שני, בעל ידע מוכח בנושא הקורס ונסיון מתאים בהוראה או הדרכה.

בחלק מהמשרות אפשרית גם העסקה חלקית בהיקף של 20-30 שעות בשבוע.
המעונינים יפנו בכתב, תוך פירוט השכלה נסיון והמשרה המבוקשת אל: "מנהל הפיתוח ביה"ס לטכנולוגיה" המרכז לטכנולוגיה חינוכית, ת.ד. 39513 תל־אביב מיקוד 69011.

אורמת טורבינות בע"מ

דרושה

מזכירה כתבנית אנגלית

לעבודה בלשכת המנכ"ל

– שפת אם אנגלית או לחילופין שליטה מלאה באנגלית, כולל ניסוח עצמאי והדפסה.

שעות העבודה שתועדפנה 12.00—20.00
תתאפשר גמישות לגבי השעות

בדבר פרטים נא לפנות ליונה טלפון 08-439911
או בכתב אל ת.ד. 68 יבנה מיקוד 70650

זמיר

שרותי כח אדם בע"מ

לסניפנו בתל־אביב דרושים/ות:

★ מהנדסי מחשבים / אלקטרוניקה / חשמל
★ תכנתי / כרסמי C.N.C מנוסים
★ טכנאי / הנדסאי אלקטרוניקה בתחום האנלוגי והדיגיטלי
★ מלחימות / מחווטות מנוסות למשרה מלאה
★ מזכירות עברית/אנגלית מנוסות, שליטה טובה בשתי השפות
★ כתבניות עברית/אנגלית מעולות

לסניפנו בחיפה דרושות:

★ כתבניות אנגלית מעולות (יוצאות צבא)

תנאים מצויינים, הסעות, ארוחות ושכר גבוה

תל־אביב
שד׳ מוצקין 22, טל. 03-249876
חיפה
רח׳ החלוץ 3, טל. 04-663172

למשרדנו בתל־אביב
דרושים

מנתחי מערכות / מתכנתים

בעלי נסיון של שנתיים ומעלה, באחד או יותר מהנושאים הבאים:
C.D C/NOS, ביטוח

נא לפנות בצרוף קורות־חיים לת.ד. 1334 ת"א 61013 למספר "א׳ 36226"

דרושה
* שעוניסטית
מקצועית מעולה, עם ותק למפעל תכשיטים בתנאים טובים.
03-7512877, 03-7512601

אלקו התקנות ושרותים (1973) בע"מ
סניף מרכז
דרושים

1) חשמלאים
בעלי רשיונות ונסיון

2) מסגר
בעל נסיון בהתקנות

3) מנהל עבודה
בעל רשיון ונסיון

נא להתקשר טל 052-558828

מנהל כח אדם —

מסור מודעתך ב דחף
ב דחף תקבל יותר

לפרטים נוספים: תל־אביב: 03-622233-4 עדי סאמט
ירושלים: 02-226335-6 אמיר דורון
חיפה: 04-645333-4 אריה טל
04-662571-2

לחברה העוסקת בניהול ופיקוח על פרוייקטים
דרוש

מהנדס אוירונאוטי

לפיקוח טכני על פרוייקטים

* דרוש נסיון במערכות מוטסות
* ידיעת השפות עברית ואנגלית הכרחית
* מקום עבודה באזור ת"א

לפנות בכתב לת.ד. 33523 ת"א מיקוד 61333
תנאים טובים למועמד המתאים.
סודיות מובטחת

דרוש
גזבר/ית
עם נסיון
לח׳ משרה, למושב לימן
טלפון 04-926205 תנאי שכר נאותים

לחברה תעשייתית גדולה
דרושים

1. עורך דין
ללשכה משפטית
* ידע בדיני חוזים, משפט מסחרי ודיני עבודה.
* נסיון של 5 שנים לפחות

2. רואה חשבון
מוסמך
* נסיון לא הכרחי

3. מהנדסי כימיה
צעירים בוגרי 1984/5

מועמדים מתאימים יפנו בצרוף קורות חיים ונסיון לת.ד. 4496 חיפה 31044 בציון המשרה המבוקשת ע"ג המעטפה

נפתלי

מחפש עבור מפעל תעשייתי בת"א

מנהל חשבונות בכיר

לתפקיד סגן מנהל חשבונות ראשי

הכישורים הדרושים:
• נסיון מוכח במערכות של הנה"ח ממוחשבות ורב מטבעיות – רצוי במפעל תעשייתי.
• יכולת ניהול צוות עובדים
תנאים טובים למועמד המתאים

לפנות בכתב יד למכון נפתלי רח׳ הירקון 124 תל־אביב מיקוד 63573.

התשביר המרכזי

מחפש
לסניף תל־אביב וסניף חיפה

מבקרי פנים

נסיון של 5 שנים לפחות בעבודת בקורת.
גיל עד 45 שנה.

על המעוניינים לפנות בכתב יד בלבד עם פירוט תולדות חיים ונסיון אל מדור המנגנון ת.ד. 130, תל־אביב 61001

למפעלנו בערד
דרוש

כימאי

(תואר ראשון או שני)
טלפון: 03-420685

פמול בע"מ
לוכסמבורג כימיקלים

למפעל דרויטש דגן בע"מ אשקלון
דרוש
למחלקת בקורת איכות

טכנאי/ת מכונות/יצור

– רצוי עם נסיון בבקורת איכות מיכנית

נא לפנות בכתב־יד למחלקת כח־אדם ת.ד. 5010 אזור תעשיה אשקלון 78150

לחברה תעשייתית ליצוא מערכות הפקת חשמל מאנרגיה סולרית

דרוש סגן מנהל מחלקה

העוסקת באחזקה שוטפת של המפעל על מערכותיו השונות

כשורים:
• נסיון בארגון וניהול צוותי עבודה במשך 5 שנים לפחות.
• נסיון בתכנון ותקצוב פרויקטים.
• נסיון בניהול מו"מ עם ספקים וגופים שונים.
• רקע טכני - יתרון.

לשלוח קורות חיים למחלקת כח אדם חברת לוז
ת.ד. 7929 ירושלים 91079

LUZ INDUSTRIES ISRAEL

RS — דרושים

★ **תוכניתנים מנוסים,**
IBM, MVS, COBOL, CICS

★ **מלחימות / מחווטות**
בעלות נסיון של שנתיים לפחות.

אזורי העבודה:
* רמת השרון — יוצאות חיל האויר.
* לוד — בעלות ידע בהלחמה תחת מיקרוסקופ.
* תל־אביב — עבודה קבועה, בעלות ידע ונסיון ב־W.R הכרת רכיבים אלקטרוניים.
* פתח־תקוה וחולון הלחמה והרכבת מעגלים מודפסים.

★ **טכנאי/הנדסאי אלקטרוניקה**
מוסמכים, בעלי ידע ונסיון באנלוגי דיגיטלי.

★ **שרטטי מכונות**
יוצאי צבא, בעלי נסיון של שנתיים לפחות וידע באיזומטריה.

★ **חמ"מ** יוצאי חיל אויר.

★ **אלקטרונאים**
בעלי רקע באוירונאוטיקה ומערכת מכ"ם.

★ **חרטים קונבנציונאלים**
יוצאי צבא בעלי נסיון של שנתיים לפחות.

טל. 03-290372, 285261
או.אר.אס כיכר נמיר 134 ת"א

קונצרן שטראוס

מחלבות נהריה שטראוס בע"מ
גלידות שטראוס עכו בע"מ
גלידות ויטמן בע"מ

במפעלנו מאות עובדים המפעלים קווי יצור ומערכות מגוונות המיצרות מוצרים בשיטות מתקדמות המבוססות על ידע מקומי ובינלאומי

דרוש לנו:

מהנדס הקונצרן

לניהול וארגון המשרד הטכני של מפעלי הקונצרן

הכישורים הדרושים
* מהנדס מכונות/חשמל מדופלם
* נסיון של 5 שנים בתעשיה התהליכית (כימיה מזון).
* נסיון בניהול צוות עובדים טכני גדול, אדם נמרץ דינמי המחפש אתגרים תעשייתיים.
* ידע ונסיון בקירור והקפאה ומערכות חום - יתרון.
* נסיון בפיקוח וניהול פרויקטים - יתרון.
* שליטה בשפות אנגלית וגרמנית
* מקום העבודה: נהריה

נא לפנות בכתב עם קורות חיים לת.ד. 5 נהריה 22100 עבור מח׳ כ"א
— סודיות מובטחת

לסטודיו לאופנה
דרושה
• תדמית מעולה עם מכונת ביתית 840
• תופרת בית מעולה עם זיגזג ואוברלוק
03-232282, 03-499346

דרך — קידום ושיווק בע"מ
לחברת שיווק ארצית מים שיטתי בעיתוני
דרושים
רכזי מכירות

לטופר
דרוש
עוזר
למנהל ויצור
בוגר שעבר להתמחות ללא נסיון.
08:00
לטלפונים: 03-217337, 03-216778

אופנת להב

דרושים

מזכירה למנכ"ל

– ידע מושלם בעברית ואנגלית כולל הדפסה, רצוי גרמנית.
– נסיון קודם בניהול משרד
– העבודה למשרה מלאה

מנהל מתפרה

לעבודה בבית שמש
– נסיון קודם בניהול מתפרה הכרחי
לקביעת ראיון נא לפנות בטלפון 02-377102 לויבנר
– סודיות מובטחת

לקיבוץ בקעת הירדן
דרושה
גננת/גננת "ארוחים"
03-941246
02-941244

לפיני"ר ו.ר. לפרסום
דרושים
1. תופרות
2. תופרות
לעבודה יד
03-351606, 03-358857

מושבי חצבון בע"מ
דרושה
מרכזנית / פקידת דואר
מקום העבודה: עמולה
במשרה מלאה
נא לפנות בצירוף קורות חיים לת.ד. 666 עפולה מיקוד 18110.

דרוש
מנהל חשבונות ראשי
למפעל המעסיק כיום ...

מכללה דתית
גבעת וושינגטון
דרושים

מדריכה חינוכית
לפנימיה (רווקה)
מגורים במקום – חובה

מורה לאולפן
עברית
חצי משרה

כתבנית

לפרטים לפנות בטלפון 055-25381, 055-26488 לבקש את אלחנן

דחף

ת"א דחף מרכז	ת"א דחף דיזנגוף	ת"א דחף בן יהודה	ת"א דחף אלנבי	דחף סניפים	חיפה דחף	ירושלים דחף	דחף 03-611001	ובעוד 50 סניפי דחף בכל רחבי הארץ
טל. 622247	טל. 239952	טל. 656120	טל. 611806	ב דחף תקבל יותר ובמחיר העיתון	טל. 645333/4	טל. 226335		

לפעמים אתה צריך פרסום. תמיד דחף

נח־יבות חברה לניהול בע"מ
מפעילה ומנהלת את
"הדר" קופת תגמולים
"אשכול" קופה לפיצויי פיטורין
"נירית" קרן השתלמות
קופות אלו הן בעלות שיעור הצמיחה הגדול ביותר והרווחיות היא הגבוהה בענף

מחפשים משווק/ת

דרישות התפקיד:
* ידע בתחום קופות השתלמות — חובה.
* כושר לניהול מו"מ עם מוסדות — חברות.
* אקדמאי/ת בתחום — יתרון.
* גיל — עד 35.
* נסיון שיווקי — יתרון.
* מגורים באזור המרכז.
* בעל/ת רכב פרטי ונכונות לנסיעות בכל חלקי הארץ.

תשובות על דרישות אלה, יפנו בכתב עם פרטים לת.ד. 1113 ת"א.
— רק פניות מתאימות יענו —
— סודיות מובטחת —

למפעל גדול באזור המרכז
דרושים

1. פקיד/ת יבוא

הכישורים:
* השכלה תיכונית לפחות.
* ידיעה בשפות אנגלית ועברית, כולל הדפסה.
* נסיון מוכח בעבודה בתחום היבוא של 3 שנים לפחות.
* יום עבודה מלא.

2. מחסנאי אחזקה

* בוגר בי"ס מקצועי.
* בעל נסיון של 5 שנים לפחות בעבודה מסגרות מכניות.

המעוניינים יפנו בכתב יד בצירוף קורות־חיים לת.ד. 1736 ת"א, עבור מס. 401.
— סודיות מובטחת —

פמא

למשרדינו לאגף הרכש דרושה

מזכירה

* שליטה בעברית ובאנגלית (כולל הקלדה).
* נסיון בעבודה עם מעבד תמלילים — יתרון.
* נסיון קודם של 3 שנים לפחות.
* נסיון קודם בעבודה במחלקת רכש — יתרון.

5 ימי עבודה בשבוע.
לפנות בכתב יד בצירוף קורות־חיים, ת.ד. 24119 ת"א 61240.

דרוש:

ראש לשכה

(עוזר אישי)

למנהל בכיר

הכישורים הדרושים:
* נסיון בניהול לשכה
* תאום נושאים במשרדים ממשלתיים
* השכלה אקדמאית
* ידיעת שפות עברית ואנגלית

מועמדים מתאימים מתבקשים לפנות בצירוף קורות חיים לת.ד. 1049 ת"א 61009 עבור "ראש לשכה".

דרושה

מזכירת משרד

— השולטת בעברית ובאנגלית כולל הדפסה ב־2 השפות
— בעלת כושר ארגון ויכולת ליצור קשר טוב עם לקוחות

אנו עובדים 5 ימים בשבוע בשעות 8.00—16.30
נשמח לקבל מועמדות מתאימות לתאום מועד לראיון 03-7510483
— סודיות מלאה מובטחת —

לחברה מסחרית גדולה בת"א
דרוש/ה

מנהל/ת חשבונות

למשרה מלאה, לרישום פקודות יומן במחשב ולהתאמות.
הכישורים הדרושים: סוג 2 בהנה"ח, נסיון של 3 שנים לפחות, ידע סביר באנגלית.

דרושים

מכונאי דיזלים ומשאבות מים

לעבודה בחו"ל, נסיון לפחות 5 שנים.
מועמדים מתאימים מתבקשים להתקשר בשעות 10:00-12:00 לשם קביעת ראיון.

למפעל פלסטיק בדרום הארץ
דרוש

מנהל ייצור

בעל ידע טכני, כושר ארגון, ניהול כח אדם מגורים בדרום.

ספקטרוניקס בע"מ
דרוש

שליח עם קטנוע

ליום עבודה מלא (5 ימי עבודה בשבוע).
לקביעת ראיון נא להתקשר לטלפון 03-371111, למחלקת הרכש, מיום ראשון.

GEVAERT
דרוש/ה

מנהל/ת חשבונות

סוג 2
עם נסיון בעבודת הנה"ח ממוחשבת
03-321222

דרוש/ה

איש מכירות

צעיר ונמרץ בעל רכב ונסיון מוכח במכירות מחשבי אפל או אי.בי.אם. על בסיס עמלות גבוהות
במקום מרכזי בתל־אביב
053-35554, 053-42772

למפעלנו בפתח־תקוה
דרושים

מהנדסים אלקטרוניקה

לנושא I.L.S.
(תכנים — תמיכה כוללת במוצר)
בתחום מערכות תקשורת ספרתית
בעל נסיון בתחזוקת מערכות אלקטרוניות.

המעוניינים יפנו בכתב בצירוף קורות חיים לת.ד. 3700 פתח תקוה 49133
— סודיות מובטחת —

אלסרא מערכות אלקטרוניות בע"מ

דרושים

כתב טכני לתוכנה

(משרה מס. 110/45)

* לעיסוק בכתיבה טכנית של ספרי תוכנה.
* מהנדס אלקטרוניקה/פיזיקה/מתמטיקה.
* נסיון בתיעוד תוכנה, ידע בתכנות, רצוי בעל אלקטרוניקה ו/או מחשבים.

הנדסאי/טכנאי ייצור

(משרה מס. 111/78)

* לעבודה מגוונת בנושאים שונים בהנדסת ייצור.
* בעל נסיון של 3 שנים לפחות במפעל תעשייתי.
* רצוי בתחום האלקטרוניקה/מתכת.

המשרות מיועדות לנשים ולגברים כאחד.
— סודיות מובטחת —

חברתנו הינה עתירת ידע ומתמחה בפיתוח ציוד אלקטרוני מתוחכם

סגנון שם חדש למסורת הנגלה

דרושה

מזכירה

למשרד רואי חשבון

מנהלי חשבונות מנוסים

03-611851

למפעל תעשייתי לייצור גופי תאורה
דרושים
* מפעילי מכונות חיתוך וניפוח פח
עם נסיון
* מפעילי מכבשים
* חורשים לגופי תאורה

תנאים טובים למתאימים
786825, 798603

ארם תעשיות חשמל בע"מ
דרוש/ה

עוזר/ת למנהל חשבונות ראשי

עם נסיון

למוסך באזור
דרוש

מכונאי מנוסה

לצ.מ.ה ומנועי דיזל

קבוצת "איכות מחשבים"

1. אנשי קשר לקוחות

2. תוכניתני I.B.M 36

3. תוכניתני MVS

אנשי שיווק נמרצים

מהנדס מכונות

הנדסאי מכונות

פקידה

דוברי רוסית

מנהל ייצור

מזכירה

דירות

וילות ובתים

● בתל־ברוך, להשכרה בית יפהפה! 6 חדרים מרוהטים — קוטג׳ + גינה „גינות״ — .418490

● „אפור״ כבית בתים תפוסים בסיקום בתל אביב, 03-457962 03-451315

● ברמת־אביב ג׳ קוטג׳ ענק במחיר הזדמנותי 220,000 — „גינות״ 429980

● באזור אפקה קוטג׳ מפואר 300 מ״ר בנוי, בשטח 266810 — מכבס׳. 229009

● לסכירה קוטג׳ יפהפה, 6 חדרים, בגבעת־שמואל — 03-429511

● להשכרה ברמת השרון חד־משפחתי 2½ מרווח, כנדרש — 03-478060

● בהרצליה הצעירה קוטג׳ דו־משפחתי, במיגנון מפואר — 150,000 „אנגלו־סכסון״ 052-87258/9

● בהרצליה בתחום קוטג׳ים גגות 1/4 דונם לבנייה — 78,000 „אידאל השקעות״ 052-34085

● למכירה וילה מודרנית ב־סביון דו כנוס 750 מ״ר — 4 חדרים ״נחדרים״ בת.ד. 36562 ת״א

● בהרצליה הצעירה דירת קוטג׳ 5 חדרים 140 מ״ר + אופציה לחדר + גינה. 052-21954

● למכירה באפקה וילה מרווחת + הרבה תוספות „מכבי״ 03-266731

קבלנים מציעים

● בבני־ברק במחיר דירות ב־בנין חדש, לבנייה מיידית. 03-795117 ,709672

משכנתאות

● לכל הסכום, כולל השקעה בתנאים נוחים ולקוחות קבל־ נים. ב.בנין בנק למשכנתאות בע״מ ת״א רחוב ישראל 18. 03-625303

בתי כנסת

● הספת, כבית הכנסת הגדול בת״א, אלנבי 110, יתקבל הרב הראשי לת״א־יפו הרב ישראל לאו...

ת״א — יפו

דירות למכירה 4 חדרים ויותר

● דירה מפוארת, 4 חדרים, ריהוט מלא, בנגלי אביב — 140,000 דולר, פינוי גמיש, טל. .425586

● 4 חדרים, לרוזם כפולים + מעלית + חניה, 70,00.— „דירות אביב״ 03-218994

● בבבלי כוכב 4 חדרים + מעלית + חניה, 454525 — .464532

● בית אליהו 4 + פ״א מטבח אמריקאי, כמוראות!! — 03-393580

דירות למכירה 3-3½ חדרים

● בהזדמנות, בת״א, 3 חדרים, ק״א, מסודרת, + טלפון — .397444

● בסוקולוב 3 + פ״א ק״א ק״ב 219526 לא בשבת.

1-1½ חדרים

● בצפון, חדר חצי, נוף לים, קרוב לים, .232031 ,232208

2-2½ חדרים

● 7, ספרי מבחר דירות 2 אזוריות, בצפון תל־אביב 03-457962

גוש דן

דירות למכירה 4 חדרים ויותר

● בגבעת־שמואל (בגבעת הברוי־ כים) 4 חדרים ק״א + מעליה .778036

● ברמת־אילן 4 + מבטח יוקרתי + ארונות ק״ד 83000 03-712518

דירות למכירה 3-3½ חדרים

● בגבעתיים 3 בהסודרות 25 ק״ב + מעלית, טלפון וחניה — 08-233233 ,03-397422

2-2½ חדרים

● בר״ג, רחי אביגיל, 3, ק״ב + דוד״ש, שירותים והאמבטיה כפולים. 03-725577

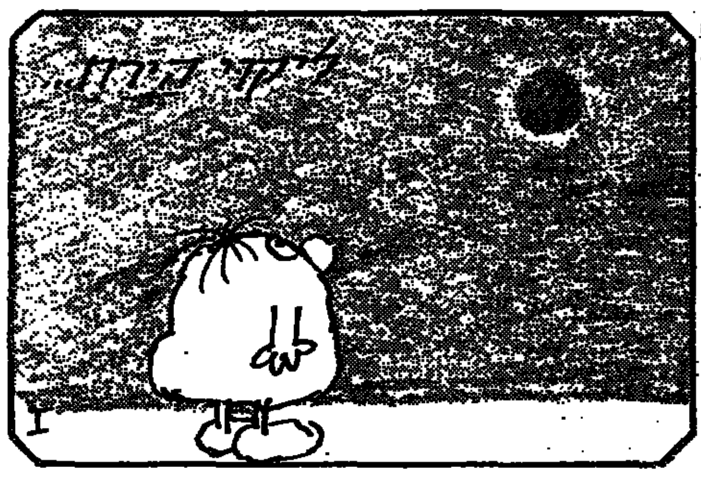

איזור השרון

דירות למכירה 4 חדרים ויותר

● ברמת השרון אזור שקט 3½ ברוחות + חניה ק״א ק״ב .470563

● בהרצליה, גדרסל 3 + תוספות!! בסודרת!! 052-82353 לא בשבת!!

● בהרצליה 4 חדרים 120 מ״ר מרכזי השס. 052-82027

● ברעננה 4 חדרים דו־קומתי 125 מ״ר כשובללת .052-451526

1-1½ חדרים

● מציאה! במיוחד לזוג צעיר ליד ברמת־גן, 1½ חדרים — .03-652743 ,03-664795

2-2½ חדרים

● בהרצליה, יגאל־אלון !!! 2½ + טלפון + דוד״ש ק״ב מיי־ די !! 052-82616

● 2 חדרים + טלפון בהרצליה פיתוח ליד הים — 052-559405

חולון — בת־ים

דירות למכירה 4 חדרים ויותר

● בבת־ים קוטג׳ גדול 5 + גינה + כיפה בכניסה פרטית 03-594702

● בקרית שרת 4½ מסודרת + ס.ס + תוספות ק״ב 03-809502

● בבת־ים, 4, מרוחות, מוש־ קעת + חניה ק״א, 3 כ״א. 03-875040

דירות למכירה 3-3½ חדרים

● 3 כמבעה + מבולה מלפון פינוי מיידי 39,000 — .851414

2-2½ חדרים

● 3 + פ״א ק״ב + מעלית מסודרת בבת־ים הנביאים 03-580109

איזור הדרום

דירות למכירה 4 חדרים ויותר

● בראשל״צ המישה מפוארת מוקשת + דוד״ש + מעלית, ק״ד — .943616

דירות למכירה 3-3½ חדרים

● בראשל״צ, אברמוביץ, 3 + 2 תוספות, ק״ב, בלי, .03-992136

● בראשל״צ, 3 חדרים, חזית, ק״א, מסודרת, .994857

● בראשון־לציון 3½ ברחוב השדה ק״א + מעלית 55,000 ,03-941007

1-1½ חדרים

● 1½ + מרפסת גדולה + טלפון ברחוב ירושלים בת־ים — 78.7752

2-2½ חדרים

● בראשל״צ 2½ ברחוב דרור, מסודרת + טלפון + דוד״ש. 03-940504

דירות בשכר־חודשי

● בחולון בקרית בן־גוריון 3½ ק״ב + דוד״ש. 03-470608 ,08-414347 מהבעלים.

● ברמת־גן 2½ מרוהטת + טלפון כחודש 300,000 שקל — 03-5616014

● 4 חדרים ריקה + טלפון, כניסה מיידית, טלפון 417001

● ברעננה להשכיר 5½ ק״ב + טלפון, כלית, דוד״ש — 052-454247

● בהרצליה, מיידי ! 3 חדרים מרוהטת + טלפון 03-805646 (בערב).

דרוש/ה
למוסד מוקר
עורך/ת של
חומר מדעי בעברית
בוגר/ת אוניברסיטה בלשון או ספרות עברית.
ניסיון מוכח של 3 שנים בעריכה ובהוליכי
הוצאה לאור.
נא לפנות לטלפון 03-980215
בשעות 10.00—13.00 בלבד.

● בחולון בידיי 2 בברכה ע״י תיווך/סוכנות 880166 בצהריים.

● בבת־ים 3 חדרים ק״ב + בעלית חניה טלפון 03-581753.

● ברמת גן 3 חדרים + טלפון בבית 03-445601 בעבודה 03-825808.

● ברמת־גן !! בשכונת הילל 2½ יפה, 180 לחודש, „אנגלו־סכסון", 03-738121.

● להשכרה 3 חדרים בת־ים, 134, 746180, 775063.

● דירת 2 חדרים + כל הזכויות בבית + טלפון בשיכון.

● בסביבות כיכר המדינה 2 חדרים מרוהטת + טלפון. 03-458023.

● גבעת שמואל !!! בהזדמנות בבת ים !!! (סוכנות) 03-900175.

● מבנה לתעשיה בבת־ים 100 מ״ר ו־200 מ״ר + טלפון 867090 לא בשבת.

ביקוש דירות

● מעוניין לשכור בית – דירה קטן, שקט בצפון 03-346037.

● זוג מחפש דירה גג להשכרה בתל־אביב והסביבה, 235071.

דירות להחלפה

● בתל־אביב 3 שקט, דודי״ש + טלפון, בתמורה בהרצליה 052-85992.

דירות בדמי מפתח

● בלוינסקי דירת חדר קומפלט + טלפון, לכל מטרה. 03-257823.

● למכירה בוטיק בגדים ברחוב סוקולוב ברמת השרון 03-478034.

● תל־אביב, אלנבי, דירה 2 חדרים + טלפון, ק״א, בערב 350420.

משרדים

● בשכירות בין בשלומות, אפשרי בחלקים בבניה לתל־אביב 03-450270, 03-451319.

● ברמת השרון בסוקולוב ל־2 משרד / קליניקה + 2 טלפונים 03-476565, 03-483817.

דירות מרוהטות

● 2 חדרים מרוהטת בשיכון בבעתיים + טלפון 7511284, 7517972.

● ברופין, 4 חדרים, בדולים, ק״א לחזית, כרטסת גדולה.

חדרים מרוהטים

● חדר מרוהט, כניסה נפרדת, לזוג, דיזנגוף יהודה הלוי 90.

● חדר להשכיר אצל אישה לבחורה. 50 דולר. 835280.

עסקים

● בעל חנות ענקית במרכז ירושלים מעוניין בהצעות של מכירות / סוכנויות ת.ד. 2391/586 ירושלים.

● דרוש שותף לבית־קפה במרכז דיזנגוף 03-762236.

● הלהיט — מכונות לתיקון נעליים, „הרדיו" טרנזיסטורים בקשר לפתיחת סנדלריות.

אולמות

● בבת־ים להשכרה אולמות בכל הגדלים + טלפון.

מחסנים

● בשכירה בחולון מחסן 28 מ״ר 03-842643 לא בשבת.

מבני תעשיה

● למכירה בנין תעשייתי ע״י אשדוד, 2,000 מ״ר.

חנויות

● בחולון חנות + טלפון למכירה 22,000,000 03-844685 אחרי 16.00.

מגרשים

● כפר + שלד בכרוב 400 מ״ר 833275 ובבית 597049.

מכוניות למכירה

אוטוביאנקי

● אוטוביאנקי 1986 דגמי 1986 ...

אוסטין

● מיני 1.3 84 אוטומטית ראשונה בבעבה. 052-34529.

אינוצנטי

● אינוצנטי 82 מהסכרה במצב מצוין, 9367663 (בעבודה) 03-418174, לא בשבת.

שירותי שילוח בינלאומיים

אמריקניות

● פונטיאק גרנפרי 1976, חשמלית, יפהפיה בהזדמנות — 03-383487, 03-384988.

אלפא רומיאו

● אלפא ס״ד 1982 1200 יפהפיה 38,000 ק״מ טלפון 03-286823.

אאודי

● אאודי 80 1983 1600 יפהפיה 065-46653 לא בשבת.

אופל

● קדט 1300 אוטומטית מצב טוב.

ג׳יפים

● ג׳יפ 78 ארוך, מצב טוב בהזדמנות, טל׳ 03-9228076.

● ג׳יפ ארוך 1976 במצב מצוין 445628.

ב.מ.וו.

● ב.מ.וו. יבוא אישי 318 — 1979 במצב מצוין 03-341931.

דיהטסו

● מבצע תשלומים !!! דיהטסו 1986 ...

הילמן

● הזדמנות !!! הילמן מינקס אוטומטית 1970 במצב מצוין 778697.

ווקסהול

● ויוה 1975 80,000 ק״מ נדיר 725469 736195.

וולבו

● וולבו סטיישן 245, 81, ראשונה מבנה. 067-67627.

טריומף

● 1300 טריומף בבית, במצב מצוין 03-9011538.

טלבוט

● סימקה טלבוט 86 ראשונה.

טנדרים

● טנדר פורד 1973 + ארגז (לא בשבת) 03-392503.

פיאט

פולקסווגן

סימקה-קרייזלר

סוסיתא

סוזוקי

סיטרואן

לנציה

מיני מינור

מסחריות

מרצדס

קיטן

רנו

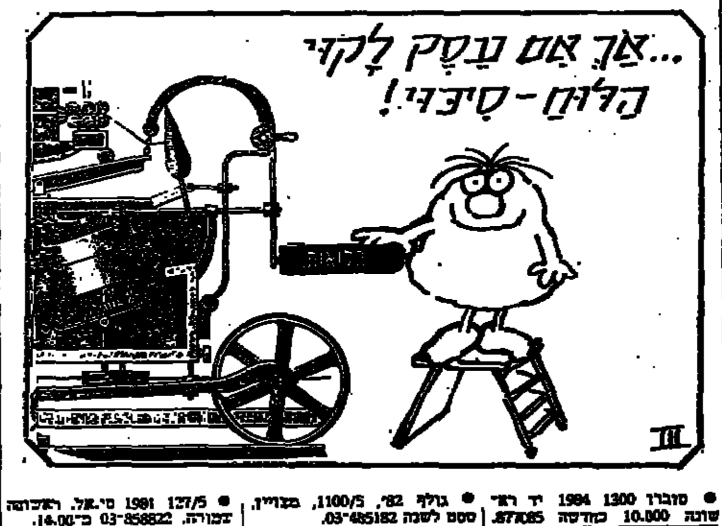

פורד

פיזו

סובארו

נ.ס.ו.

סיאט

דרוש
מנהל/ת חשבונות
סוג 3
עם נסיון, למשרה מלאה למושב לימן
טלפון 04-926205

למשרד עו"ד בת"א
דרוש
עורך דין
לטלפון 03-203122

למושב אביחיל
דרוש
מרכז משק/ רכז בריכה
לפרטים נא לפנות למזכירות, טלפון 053-23118
בשעות העבודה.

SANYO
דרושה
מנהל/ת חשבונות
למשרה מלאה
בת"א
• סוג 2 בהנהח"ש
• נסיון קודם

לביח"ר לחזיות ולבגדי נשים בת"א
דרושות
1. מנהלת-עבודה
2. תופרות
תנאי עבודה טובים
03-826741

לחברה צעירה בת"א
דרושים
* מנהל חשבונות
סוג ג', נסיון 3 שנים. משרה מלאה
* קופאי
למחלקת הנהלת חשבונות, רצוי ידע במערכת ממוחשבת, משרה - חלקית
* קופאי/ת
לחנות המפעל. ידע בקופה רושמת, משרה מלאה
לפנות למאיר
03-833485 בשעות 17.00-13.00

cinamatic
טכנאי חשמל
למשרה מלאה.
דרך השלום 7 ת"א 03-255106

הלוח הכללי ידיעות אחרונות הלוח הנפוץ ביותר דבר ראשון בבוקר

הלוח הכללי ירושלים

● דרושה נערה עוזרת לגננת ● להברת ביטוח דרוש/ה (1) מנהל חשבונות סוג 2 עם נסיון ● דרושה אשה לטיפול בתינוק, 5 ימים בשבוע, משעה 14.00 — 17.00 715776 ● איריס קוסמטיקה מציעה קורס למדריכות יופי ● מטפלת לתינוק ברמת־שרת 02-430346 ● לשרותי הבריאה מנהח״ש מסוג 2 ● דרוש/ה ספר/ית בעולה ● למכון התעתקות אלקטרוקופי דרושה עובדת ● דרושים לבית בריאה ● שיעורים ● למכון ישראל ● לצורך ● דרושה עובדת ● קופאית ● מנהל/ת

מכוניות

● רנו 5 ס״אל 5 דלתות 1984 ● אלפא סוד 83 ● פיג׳ו 305 1981 ● רנו 5/5 1983 ● פיג׳ו 305 סטיישן 1982 ● סובארו 1800 1981 ● פיג׳ו 305 1981 ● מאסטנג סטיישן 1982 ● אריגה 1981 ● דולבר 244 ד״אל ● אאודי 80 1983 ● פיג׳ו 304 1976 ● פיג׳ו אס״אל 1983 ● ליאה 1982 ● פיג׳ו 504 1985 ● לנציה 1982 ● סובארו 1300 1982

בתי כנסת

● בהיכלו יוניון קולג׳ ככון למרשי היהדות דוד המלך 13 בשבת ב־10.00 תפילת שחרית (יהדות מתקדמת).

קבלנים מציעים

● בהרנוף בגבעת שאול בי ב׳ בנין מפואר עם מעליות שבת ● בגילה: דירות בכל הגדלים ● מקבל בניית וילות ועבודות שיפוצים, קבלן רשום 424188 ● בהזדמנות! בתלפיות ● למהיר החלטה! בארנונה ● בהר נוף 4½ 88,000

וילות ובתים

● במקור־ברוך, בית טורי, 3 חדרים + חצר 03-828365 ● להשכרה 800 דולאר בבנה ביתך ● בבקעה מוזמן

דירות 2-2½ חדרים

● בסן־סימון 1, דירת 2 ● בבית וגן 2 + 1 ● דרך בית־לחם ● בקטמון ● בקרית יובל 2½ ● להיבור ● לגב־החיות ● בקעה

דירות למכירה 4 חדרים ויותר

● בקרית־ארבע 4½ חדרים ● בשעפט ● בתלפיות 4 קיג ● בהזדמנות!!! בגילה ● בבקעה ביהודה ● בנבעת מרדכי, 5 לדירים ● דירות 2–3 מצוינות ● בגבעת ● בקרית יובל ● ס׳ סימון ● בקרית יובל

דירות בשכר חודשי

● רמות רב־צדוק, 3½ ● ב־פ״א במעגלי יבנה ● להשכיר ● בבית הכרם ● בקולומביה ● כצ׳אה ● 55,000 ● דרך חברון ● בגילה ● דורך ● בגילה ● בגה יעקב ● במושבה הגרמנית ● בהנספה ● בנהי־יעקב ● בשפרן ● בארמון־הנציב ● 3 ● בארמון הנציב ● ב.סנטר ● בנה יעקב ● בגילה ● ברמות ● בקרית יובל ● בשכונת גילה ● בסנהדריה ● בית הכרם

דירות מרוהטות

● דירת 3½ בגות יעקב ● בבקעה ● בבית־זית ● בשלה־אדומים ● בנחאי ● בגה־יעקב ● בהזדמנות!!! ● הדר ● ברחוב הפלמ״ח

דירות בדמי מפתח

● בנחלאות 2 ● 2½ בבסקור ברוך

הצעות עבודה

● לחברת אוטובוס ● ל.פרסום ● לחברה לקוסמטיקה

דירות למכירה 3-3½ חדרים

● בבקעה 3 ● בכשמונאי 3 ● בקרית־יובל 3 ● ברמת־שרת ● בקולמביה 3 ● ברמות ● בנבעת הצרפתית ● בהזדמנות ● בארמון הנציב ● בקטמון ● בגילה ● בתלפיות

● לרציניים/ות ולידידות ב׳ טיסה אמריקאית ובסודיות — ב.נורית״ 03-374776

● 50, כשכל, אביר מעניין בנאה עד 35 לחברות 2134

● איש עסקים מעוניין בשטירה נאה עד גיל 35 לבילוי משותף

● איש עסקים 47 — בידידה

שידוכים

● פלוני ,,קשרי לפנויים/ות

● שירות הלוח־הכללי לקבלת הודעות שידוכים בדואר. שלח/י לת.ד. 16400 ת״א 61163 צ׳ק

● המכון האמריקאי של הלנה

● אלמנה 55

בן זוג

● שירות הלוח־הכללי לקבלת הודעות שידוכים בדואר

● רופא 32/180 נאה

● אקדמאי 38/172 בנאה

● רופא שיניים 33

● עצמאי, מבוסס

● פרסי 38½/178

● מסחר

● אקדמאי (30) נאה מבוסס

● 33/173 איש עסקים

● ג׳יני 58 במתאימה

GENEVE 1 SUISSE
P.O. BOX 487—1211

● לאורתי. נאה ועדין 180/28

בת זוג

● נחמדה, רגישה ומבוססת

● אשה עסקים יפה 52

● אקדמאית בלונדינית יפיפיה 35

● אקדמאית יפה

● מעוניין להכיר אשה רצינית

S. HATUKAH
VESTERBROGADE 114
1620 KOBENHAVN V
TEL: 01-246711

● אירופאית

● אלי שלום, שרכן לשפחתי

שוק המציאות

● מציאה!!! זוג רמקולים ● למכירה פינת ישיבה ● כיסא זוגית ● ויטרינה ● סלון ● ארון ● מיקרוגל ● מכונת כביסה ● אביזר ● ארון 4 דלתות ● בהזדמנות

חימום והסקה

● למכירה צ׳י הדרים להסקה

מחשבים

● בהזדמנות מחשבים

ניקיון ואחזקה

סקרות

פרסום

● לבעלי זיוה יהדאקרים

סיעוד

ציוד ותקשורת

ציפוי אמבטיות

ציוד בנין

צילומים

קייט

קופות רושמות

קונטיינרים

שטיחים

שיעורים

תכשיטים

תוכי תחום

תריסים

רפואה

הובלות

חי מציאה

אמנות

הלוואות

סטריאו

● בהזדמנות

הלבשה

כספות

מכונות כביסה

מכונות גילוח

מכונות תפירה

מערכות קול

מזגני אויר

מלגזות ושינוע

אותיות דביקות

וידיאו טייפ

● וידיאו ,סוני״ + כסרטה

כלי נגינה

● למכירה אורגן

חיות בית

● גורי קוקר

טרקטורים

חקלאות

מקררים

טלויזיה

טיולים

רהיטים

רוצים לקנות

חוגים

אופנועים וקטנועים

● סוזוקי 84 ● צעורה!!! ● די.אר. 250 ● סוזוקי

מציעים למכירה

תליפי רכב משומשים

איתור רכב גנוב

השכרת רכב

ביקוש רכב

● 18 ס״אל 1982 ● 14, 1982 ● רנו 5 ● רנו 5 ● 12 סטיישן 1976 ● לרציניים! ● 12, 1976 ● סיאריג ● רנו 5 ● 9 ● 9 ג׳י.ס.טי. 1983 ● רנו 5 1983 ● רנו 9 ● 9 ס״ ● רנו 5 1975 ● רנו 18 ● 9 ס״ ● רנו סטיישן ● 14 1982 ● 4 ● 5 1982 ● 9 ג׳י.טי.אס ● בהזדמנות!!! ● רנו 16 אוטומטי ● בהזדמנות 18 ● 18 ראשונה ● בהזדמנות רנו 18 ● רנו 4 1980 ● 9 ● רנו 14 1981 ● יפהפיה! רנו 12 ● 12 ● רנו 5 ● 5 ● 18 ● 4 1978 ● רנו 12 ● 14 ● 9 ● רנו 12 1979 ● 5 ● 4 ● רנו 9 ● 5 ● רנו 4 ● 5/3 ● 5 ● 4 1979 ● 18 ● 12 ● 5/5 ● 5 ● 4 ● די ראשונה ● רנו 12 ● רנו ● בציאה ● 5 ● 5/5 ● 5

הצעות עבודה

● "לחנות קלאב מוטלי" דרושים אנשי מכירות מנוסים בכל רחבי הארץ.

● לשמירה וביטחון במאור מרכז 1. מוראיות לעבודות ...

● דרושה מרכזנית לעבודה קבועה 8.00—16.30, 5 ימים בשבוע, תנאים טובים. נא להתקשר 216121 — סמואל.

● להחברת התמרוקים "תיאו" דרושה דיילת יופי לעבודה במשביר הרצליה.

● נגרים + חרש עץ לעבודה קבועה 03-839435 03-827754.

● מקצועיים ולא מקצועיים לעבודה במחיצות גבס תנאים 03-338166.

● אקטמאים/ות צעירים/ות וסטודנטים בשנת מתקדמת —

● דרוש עובד לפתחות רכב תנאים טובים, טל: 384628.

● לחנות דלק בהרצליה, דרושים עובדים אחראים במשמרות 052-551362.

● למסעדה בית-ליסין בתל-אביב, מארחת + טבח בעלי ניסיון + עובדי ניקיון.

● לקוויק-קופי, מדפיס מנוסה על אופסט קטן (עדיף איי.בי.דיק) 03-216872 03-660941.

● טיפת לרופא שיניים מר"ג, פעמיים בשבוע 03-783103, 341061.

● עובדים מקצועיים לעבודות אלומיניום חיתוך, הכנה והרכבה 719937.

● פקידה לאחר צבא מאור יהוד עם ידע בקלדנות 03-363145 — 03-353209.

● דרושה פקידה מתחילה למשרד עו"ד יום מגוון טלפון — 611239.

● לסוכנות לילה של עיתון יומי דרושה משלוש ורביעי.

● לחברות מחשבים דרושה פקידה ליום עבודה מלא — 03-244041.

● מזכירות וכתבניות מנוסות לעבודות קבועות מיוחדות "א.ק.ה.א" — 03-282487.

● כתבנית מעולה או קוסמטי זרית אי.בי.אם. לעבודה ...

גזירה/תפירה

הנהלת חשבונות

פקידים/ות

מחסנאים

טכנאים/הנדסאים

עוזרות ומטפלות

חשמלאים

נהגים

נגרים

עובדי מתכת

ORS לוח
החברה המובילה בשרותי כוח אדם
ORS שירותי כוח אדם

לאו.אר.אס. תל-אביב דרושים:
● חרטים/כרסמי C.N.C מעולים בעלי ידע ונסיון בקריאת שרטוט.
● איש אחזקה למתרטות וכרסמות לאיזור חולון.
● אנשי תוכנה מנוסים COBOL S/36 או S/38 או R.P.G.
● פקידות קופה בעלות נסיון בעבודת בנק.
● מנהלת עצמאית/מרכזת למים לאזור חולון למשרה מלאה.
● כתבניות עברית-אנגלית.
● קלדניות אלפא — גוטרי.
● טכנאי מכונות בעלי נסיון כמבקרי איכות מ"ני.

לאו.אר.אס. ירושלים דרושים:
● מבקר איכות מנוסה ל-X.Y.Z מכשיר.
● מפעיל C.N.C מעולה.
● איש אחזקה ידע בפיזוז שבבי.
● מזכירת למחלקה טכנית ידיעה בהדפסת אנגלית חובה.
● מנתבי חשבונות.
● טכנאי מכונות.
● עובדים/עובדות ניקיון.
● הנדסאי מכונות לעבודת אחזקה.
● מלחימות, אפשרי ללא נסיון.

לאו.אר.אס. חיפה דרושים:
● חשמלאים מנוסים בעלי נסיון בתעשיה.
● רתכי ארגון, יוצאי צבא לעבודה מיידית שכר גבוה ותנאים סוציאליים טובים.
● רתכי CO² עם נסיון לעבודה מיידית.
● משתנים יוצאי צבא לעבודה מיידית.
● מסגרים מכניים עם נסיון בקידוד החיתוך מאזות בלהבה.
● מנהל חשבונות סוג 3 עם נסיון במפעלי תעשיה.
● קלדניות עברית אנגלית נסיון על מחשב דיגיטל מאיזור חוצות המפרץ והקריות בלבד.
● רתכי CO² באלקטרודה לעבודה מיידית.

לאו.אר.אס. באר-שבע דרושים:
● מכונאי מטוסים + תעודה.
● צבעי תעופתי + תעודה.
● מכונאי מטוסים + תעודה.
● מסגרים עם נסיון.
● מפעיל/מפעילה טלקס אנגלית רצוי שפת אם אנגלית.
● כתבניות אנגלית עברית בעלות נסיון בלבד.
● מכונאי צ.מ.ה. עצמאי בעל נסיון.

לאו.אר.אס. רחובות דרושים:
● שרטטי "קוסי" בעברית משכר לתושבי רחובות והסביבה.
● עובדי ייצור תושבי רמלה, תנאים מצוינים.
● כתבנית עברית אנגלית תושבת אשדוד.

תל-אביב, ככר אתרים 125, טל' 281819, 284321 03
ירושלים, רח' אבן ישראל 5, טל' 242159, 242152 02
חיפה, רח' הרצוג 2, טל' 664002, 663703 04
באר-שבע, רח' רמב"ם 29, טל' 35634 057
רחובות, רח' הרצל 187, טל' 450630 08

ראה טלוויזיה

יאיר גרבח

מחלת האיידס אולי איננה מחלה מידבקת במובן הפשוט והמקובל של המילה, אבל כל חולה נוסף מדביק בנקל, ובמהירות של מגיפה מתפשטת, עוד אלפי בריאים בפחד ובהיסטריה, שאמנם אינם גורמים למוות ביסורים אבל משתקים, משבשים וממררים את שיגרת החיים.

הפחדן מת אלף מיתות. טרם נמצאה תרופה לאיידס, וככל הנראה לעולם לא תימצא תרופה לפחד. איום אפשרי או ממשי על שלמות גופנו ונפשנו לא משנה באופן בסיסי את תכונותינו האנושיות, אבל מעצים ומבליט אותן. מי שנוטה לברוח מאדם פגוע בורח רחוק יותר. מי שרגיל לסייע מתגלה במיטבו. הפאטליסט נעשה פאטליסט גדול עוד יותר. האופטימיסט דבק בעקשנות באופטימיות שלו. האדיש מתבסס ומתבצר באדישותו, והפחדן – בחרדותיו ובמציאת הוכחות למכביר לאימת הקיום המלווה אותו בכל רגע.

המגיפות לסוגיהן מחזקות ומשמינות גם את המזיקים למיניהם היוצאים לטרף, כי הפחד של הזולת הוא מזונם האהוב. הם חומקים ממחילותיהם כמו היה גופם גוף עכבר ונשמתם נשמת עיט מריח מוות. העכבר־עיט אוהב להתחפש לשוחר טוב ובעיקר לנביא האלוהים שיודע את סיבת המחלה ואת הדרכים למניעתה. לא הרופאים יעצרו את האיידס אלא האמונה באלוהים, שהרי חוסר האמונה הוא שהביא עלינו את המחלה האיומה הזו כעונש מידי שמים על חטא קיום יחסים הומוסקסואליים.

שמעו דבר השם מפי עכבריה: במחלת האיידס אפשר להידבק ולחלות על־ידי קיום מגע מיני שלא כדרך הטבע, או על־ידי עירוי דם והזרקת סמים, או על־ידי מגע עם אצבע אלוהים, שהיא כידוע מלאה בנגיפים. אדם שמקיים יחסי מין אסורים יידע מעתה שאצבע אלוהים תהיה שם אתו. דבר משונה קורה לחלק מהאנשים שמאמינים באלוהים ובטוחים, לפיכך, שגם אלוהים מאמין בהם: בכל אסון שמתרחש על בריאים הם מוצאים הוכחה ניצחת לקיומו של האל, וריאציה חולנית ופרימיטיבית על הפסוק: האם את הטוב נקבל מידי האלוהים ואת הרע לא נקבל? בעיני רוחם הם רואים את האלוהים במעבדה לחקר הדם שבשמים מחפש נגיף סלקטיבי שיעניש את ההומוסקסואלים. אין אפילו עשרה צדיקים במעשה סדום.

מתברר שאלוהים איננו כל יכול והנגיף שלו לא כל־כך הצליח והוא פוגע גם ב'נורמליים'. כי מה חטאו חולי ההמופיליה, למשל, ואם רצה אלוהים שבני־האדם לא יקיימו יחסים מיניים עם בני מינם, מדוע ברא חלק מהם עם נטיות הומוסקסואליות? הרי האדם נברא בצלם אלוהים. לפיכך, אולי גם ירש האדם מאלוהים נטיות, שרק אלוהים בעצמו יכול להסתיר אותן? פעם, בזמן שרות מילואים, ראיתי חייל גונב תרנגולת ושוחט אותה למאכל. „מדוע אתה עושה זאת?" שאלתי אותו. „אם אלוהים היה רוצה שלא נאכל תרנגולות, לא היה עושה אותן מבשר". גם הרכבת הדוהרת לחיפה פגעה באוטובוס מלא ילדים מפתח־תקווה מאחור – שלא כדרך הטבע. בגלל אי שמירת שבת שלח אלוהים רכבת ולא נגיף. כאשר בעתיד תימצא תרופה למחלת האיידס הנוראה, יהיה הדבר אות וסימן שאלוהים לא הצליח להתגבר על נטיותיו הלטנטיות.

נשוב בצער אל הפחד. במשדר „ערב חדש" הופיעה הגברת בת־יער, שדיברה בגילוי לב על מחלת הסרטן שלה, על ניתוח כריתת שד שעברה, על שיחזור השד שבוצע בגופה ועל עיסוקה בציור כקרש הצלה, עיסוק שהעניק לה כוח להיאבק במחלתה ושמר עליה מפני הכניעה, הייאוש ומפני אובדן רצון החיים. אני מאמין למקרה הפרטי של הגברת בת־יער, אלא שלצערי הרב אני משוכנע כמעט לחלוטין שמצבו הנפשי של האדם אינו פועל יוצא של עיסוקיו ותחומי התעניינותו, אפילו לא בהכרח של מצבו הגופני. בתכנית שהוקדשה למחלת האיידס, במסגרת „מבט שני", ראינו חולים אמיתיים ואנשים שהתייחסו למחלתם בצורה שקולה ואופטימית יותר מאשר אנשים בריאים מסויימים שחוששים לגעת בכוס משקה שנגע בה אדם זר, שלא לדבר על ההומוסקסואל. כל אחד מאתנו מכיר, בוודאי, חולי סרטן שמתלוצצים, מבלים ושמחים עד יומם האחרון וכאלה שאינם מסוגלים להעלות חיוך על שפתותיהם גם כאשר תוקפת אותם נזלת פשוטה או שפעת קלה. יש אנשים שחוו את השואה על בשרם, איבדו את יקיריהם וחזרו לחיים פחות או יותר תקינים, וכאלה ששלחו יד בנפשם בשל כשלון בבחינת בגרות או נשירה מיחידה נבחרת. וכהתייחסות פשוטה משהו לווידויה של הגב' בת־יער: יש יוצרים מוכשרים חרוצים ורציניים, שאינם מוצאים טעם בחייהם ויש אנשים חסרי עיסוק יצירתי ובכל זאת מלאי חדוות חיים.

יש צעירים שעוסקים במוות ויש זקנים שדבקים בחיים. אין סדר בעולם ואין צדק בעולם ואצבעו המושטת של אלוהים מלאה בנגיפים.

אצבע אלוהים מלאה נגיפים

לוי: העולם אינו גולם

שפירא: לישון בשקט, לאכול בשקט

נישואין נוסח גירושין

הליכוד לא יתן לאף אחד חלקים מארץ־ישראל. חלקים מיצחק שמיר הוא מוכן לתת. הליכוד המובס מזכיר יותר ויותר את נבחרת ישראל בכדורגל. על הנייר הנבחרת שלנו היתה יותר טובה מנבחרתם של האוסטרלים ובוודאי מזו של הניו־זילנדים, ואילו הם היו יותר טובים מאתנו על המגרש – חלוקה צודקת. בימינו זה קורה לעיתים קרובות ביותר שאדם קונה דירה על הנייר ואחר־כך לא מצליח למצוא את המגרש. הליכוד היה תקיף על הנייר ונכנע בהצבעה. הכל שהם לא המשיכו להתנגד, כדברי עוזי ברעם, „לשמור על עקרונותיהם".

הליכוד יכול היה, לטובת כולנו, לפרוש מהממשלה ולהיות חלק מהחסות הבין־לאומית לשיחות השלום – כמו משלחת זרה. הם התנאים הבסיסיים, שהרי הם מקיימים אתנו יחסים דיפלומטיים וגם מכירים בקיומה של מדינת ישראל וגם מתנגדים לאש"ף. למערך קורה משהו מוזר בנישואי השידוך הכפויים הללו: הוא מתחיל להתרגל לבן הזוג לא מתוך אהבה, חס וחלילה, אבל מתוך הרגל – הזמן עושה את שלו והם עוד עשויים להזקין ביחד. עובדה – המערך מצטט באוזני הליכוד אמרי שפר שנאמרו מפי מנחם בגין. מפחד הגירושין יש אנשי מערך שטוענים: 'אומרים אין אהבה בעולם'. הליכוד, אם נישאר במסגרת אותו משל חסר דימיון על חיי הנישואין, מתייחס אל חוסיין כמו אל פילגש של המערך. ברומן הזה משמשים קנאה וכעס בערבוביה. על כך אמר אבא אבן: לא שמחה לאיד על כשלון מסעו של ראש הממשלה, אלא אבל ביום חג על הצלחה – בגידתם בנו, ועוד עם הגמד המכוער הזה.

דוד לוי אמר בתוקף: „העולם איננו גולם (או מי כך?) לו לא היה חידוש בדברי ראש הממשלה ולו היה מייצג עמדות מוסכמות וידועות, לא היה העולם מגיב בשמחה ובהתלהבות כזו". בינינו לבין עצמנו, הוא צודק גם לגבי נאומו של ראש הממשלה וגם לגבי הקביעה ששום אדם שפוי בעולם הנאור לא יגיב בשמחה או בהתפעלות על עמדותיו של הליכוד. כשמשחקים בתפיסת כיסא פנוי – המדינה נראית כמו הגרלת לוטו. אין מספרים זוכים, רק מספרים מפסידים, והמספרים שכנראה יפסידו בלוטו הם 242 ו־338.

יופי של פורטרט

התכנית „סוף ציטוט" עסקה הפעם בשירה. ירון לונדון ארח שלושה משוררים צעירים. שלא כרגיל, לא עסקה התכנית בנושאים שעל־יד בשולי הספרות, אלא בנסיונות כנים, פשוטים, בהירים ורציניים להבין את שירתם של המשוררים הצעירים. אינני מוסמך לשפוט את איכות שירתם של השלושה. אוכל רק לומר שהתכנית היתה מעניינת וגם ישירה ומובנת לכול. אהבתי מאוד את ההחלטה לצלם את דיוקנם של המשוררים בשעה שהקשיבו לירון לונדון הקורא את שיריהם. במיוחד התרגשתי למראה פניה ותגובותיה הפיזיונומיות של המשוררת מאיה בז'ראנו עם צליל קולו של ירון לונדון ברקע. היה זה פורטרט טלוויזיוני־קולנועי נדיר ביופיו. אולי זה לא קשור לשירה במובן המילולי, אבל פיוט רב בוודאי היה שם והרבה מאוד רגישות, התרגשות ומתח וקשב ופליאה. אחרי הפורטרט הזה המשיכה השיחה לקלוח, אבל אני קרוב יותר אל המראות.

סיבה למסיבת־סיום

השיר „עם אחד שיר אחד", שבוצע על־ידי חמישים ותשעה זמרים ישראלים מהשורה הראשונה ועד השורה האחרונה, נכתב כנראה מתוך הנחה שכל הילדים הנכים סובלים מחרשות ומטעם קלוקל. אני משוכנע שהנכים שבהם התביישו בנכותם בפעם הראשונה בחייהם. אני מניח שאחרי השיר המביך והמרגיז הזה רבים וגם בריאים כיבו בבהילה את מכשיר הטלוויזיה וכך ניצלו מפגישת אוהבים היסטורית. בין השחקנית חנה רובינא לבין המשורר אלכסנדר פן – בקטע מהצגה שמתעללת באכזריות בזכרה של רובינא ובזכרו של פן, שידעו די סבל בחייהם. חנה לאסלו, בהופעה מנדנדת, בדוקה והוכיחה שבעצם לסבלנות הצופים אין גבול. דניאל פאר השתלב באופן יוצא מן הכלל בחלטורה הלאומית הוולגרית הזו. את הקטסטרופה הזו, 'קילקלו' שחקני „ערב חד־פעמי משופץ" בהופעה מבדרת ומהנה מאין כמוה. אריק לביא מרגש כתמיד ושלמה ניצן, שצריך להכות כמונו עד סוף התכנית המרגיזה הזו כדי שכתום הבזיונות יחזיר לנו את האמן בהומור שאיננו אינפנטילי.

פסוקו של שפירא

אברהם שפירא הופיע השבוע במשדר „ערב חדש" ונתן עצות לחוסכים הקשישים. הוא הציע להם, כמובן, להחזיר את כספם לתכניות החסכון תחת הסיסמה „יותר טוב לישון בשקט מאשר לאכול בשקט".

פלאטו שרון

הגביר פלאטו שרון נסע עם דרכון מזוייף לפגישה מזויפת כדי לטפל בעניין מזוייף. כוונתו האמיתית היתה להיות מוכר לצרפת, שם ייבחר לפרלמנט הצרפתי ואז לא יוכלו הצרפתים, בשל חוק החסינות, להסגירו למדינת ישראל, אלא אם כן יהיה טיפש ויסע שוב לאיטליה.

נ.ב.

מדור זה יוצא לחופשה קצרה ויעבור בקרוב במתכונת מורחבת ל„דבר השבוע". תודה ולהתראות.

שישי־אישי

טור של אהוד מנור

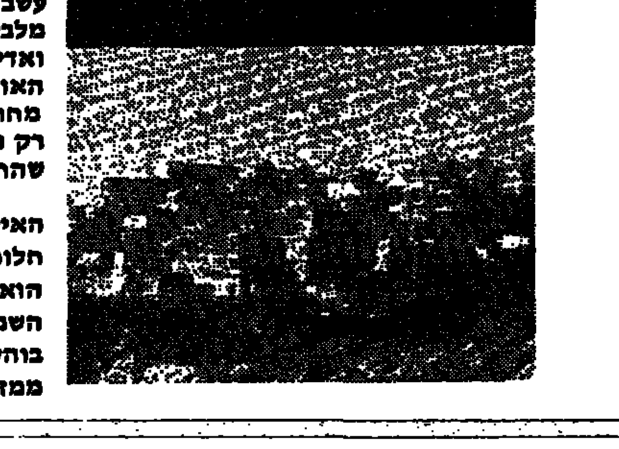

האיכר ממשיך לחרוש

האיכר ממשיך לחרוש
מן הנחל עד הברוש,
מעלות השחר עד הערב.
בשמיים מעליו
ציפורים מוכות שרב,
ממזרח עד סוף המערב.
עשב במדרון ההר
מלבין בטרם עת,
ואדים עולים מתלם,
האויר רוטט.
מחרשתו מתקין
רק המאמין
שהחי יקום ממת.

האיכר זורע בר,
חלומו אינו נשבר,
הוא ממשיך לצעוד בשדות הלחם.
השמיים מעליו,
בוהקים, ריקים מעב,
ממזרח עד סוף המערב.
סלע, כמו ראי נוצץ,
ממתין, אורו לוהט,
משגר אותות מקדם,
מה הוא מאותת?
את זרעו מטמין
רק המאמין
שהחי יקום ממת.

האיכר עוצם עיניו
אך לפני חלומותיו,
הוא שואל ומתפלל לגשם.
בשמיים מעליו
נוצצים ריבוא כוכב,
ממזרח עד סוף המערב.
רוח מן הים שובר
חמסין ומשוטט,
מלטף את קיר האבן,
על הסף נוחת.
את ראשו מרכין
מי שמאמין
שהחי יקום ממת.

רשימות מבית היין

הכוס השלישית

■ **חיים גורי**

ספי שב מנדודיו. לאחר ימים רבים הלכנו לשם, שנינו. כאשר שואלים אותי חברינו לשולחן ממתי אנחנו ביחד אנו אומרים להם את האמת: זה 56 שנים! מכתה א', כלומר חיים שלמים.

למה אנחנו באים דווקא למקום הזה? כבר סיפרתי על כך לא פעם. הזמן שקפא בדרום תל־אביב המוכרת לנו מאז, העממיות הפתוחה המאפשרת לך להיות מה שאתה ותו לא. ההרגל. האנשים שהיכרת מזמן והם קרובים יותר. אלמוניותך. איזו התרגשות סבלנית ונמשכת. כאן לא ממהרים. כאן באים לשבת. לפטפט. ללגום. לאט.

זמן רב לא ראו כאן את ספי. שמחו לקראתו. הוא ביקר באמריקה אצל בנו המסיים למודיו ועומד לשוב, אצל קרובי משפחה רחוקים. „שתיתי שם את הבירה שלהם", הוא אומר למסובים סביב השולחן. „לא שווה כלום! שלנו הר... יותר טובה!" היה נעים לשמוע פתאום משהו טוב על הנשמה, פטריוטי. הכל הסכימו עמו. ומישהו הוסיף למי. בעל המקום, ואמר שהבירה שלו מצויינת ולכן הוא בא לכאן ספיישל מהצפון. ההבדלים הדקים האלה. המשמאה. עולם ללא מתמאה יומיומית הוא עולם אכזר וריקן. מי קולט את המלים השלוחות לעבר ומכריז חגיגית: „שתהיו לי בריאים!"

מעבר לשולחן האחר פונה אלי איש אך קולו לא נשמע בשל ההמולה הנמשכת. אינני שומע! אני קורא לעברו. הוא קם וניגש ויושב ואומר לי: „אתה הבטחת לי לכתוב על הרעיון שלי שאמרתי לך מזמן, אתה זוכר? אתה לא היית פה כמה חודשים. בפעם האחרונה שנפגשנו אמרתי לך משהו ואתה אמרת לי שזה רעיון מצויין ושאתה תכתוב על זה בשמי בעתון, אתה זוכר?"

זכרתי במעומעם את מגינת הדברים אך מלותיהם אבדו לי: אולי תזכיר לי.

— אינך זוכר?
— זוכר משהו, זוכר ולא זוכר.
— אנחנו ישבנו פה שנינו...
— זוכר, זוכר שישבנו...
— אני אמרתי לך משהו שיכול לעזור למדינה ואתה אמרת לי שאני צודק.
— כן... כן...
— לא כתבת. אולי כתבת ולא קראתי.

לא נעים. זה קורה לי לא פעם. מבטיח ולא מקיים. לפעמים אתה אומר „אתה צודק" כדי לשים קץ לשיחה מתמשכת מדי, לזכות בבדידות. לפעמים אתה פשוט שוכח. בארץ הזאת אתה נתון ללא הרף לרצף דחוס ותופו של אירועים והתרחשויות, עוד זה מדבר וזה בא. חוק ההתיישנות חל על הדקות והשעות, על הימים.

— לא, לא כתבתי כנראה אך אם הדבר חשוב אפשר לשוב אליו. מה זה היה בדיוק, על מה דיברנו?

מוחל על כבודו הוא מעלה אש ועשן ומזכיר לי: „אני אמרתי לך שכל הבעיה שלנו בארץ היא הדוגמה האישית של המנהיגות. למה? כי לאנשים האלה יש השפעה על הציבור. אומרים שהדג מסריח מהראש, אתה מכיר את הביטוי הזה. אז צריך לעשות את ההיפך. אני הצעתי שאתה תכתוב על זה. אותי לא מכירים. אתה הבטחת לי לראיין אותי ושאני אציע את ההצעה. עכשיו אתה זוכר?"

— כן, כן. אך אולי תחזור על הצעתך.

— אני מציע להתחיל בנשיא המדינה. הוא יכריז שבגלל המצב הקשה הוא מצמצם את ההוצאות האישיות שלו בבנית עשרה אחוזים. אחריו בא ראש הממשלה ואחריו השרים ואחריהם חברי הכנסת, בבחירי העם. כאשר העם יראה שהמנהיגות שלו מוכנה לתת הוא יתגייס ויתן ותהיה אווירה יותר טובה במדינה. למה? כי הבעיה היא גם פסיכולוגית כי כל אחד אומר למה שאני אתן שהוא לא נותן? אתה יודע מה?!

— מה?

— מי שהבין את זה היה הרבי מגור. הוא קבע לחסידים שלו איך לנהוג. אמר להם כמה מותר להם להזמין לחתונה, לבר־מצווה, לברית. בא אליו עשיר אחד, שהיה תורם לו גם הרבה כסף, ואמר לרבי: „רבי, השם ברך אותי בעושר. מדוע אסור לי לעשות חתונה גדולה?" אמר לו הרב: אם כך, קנה לך רב אחר! אתה מבין, מר גורי?! דווקא הרב הזה הבין את העניין! הוא תפס שהזמנים קשים. שעת צרה ליעקב וצריך דוגמה אישית וקצת צנע וריסון היצרים...

— אתה צודק.
— גם אז אמרת לי שאני צודק...
— אתה צודק פעמיים.
— אך לא כתבת!

*

רציתי לדעת פרטים נוספים על האיש והוא סיפר לי כי עלה ארצה בשנת 1934 מפולין, שהיה חבר „גורדוניה", כי אהב שירה עברית ובעיקר את אורי צבי גרינברג וידע משיריו בעל־פה. שאלתי אותו אם גם היום הוא זוכר את השירים האלה וזה החל לדקלם:

הגענו לגבורות במתן כפינו,
הגענו שמימה באווירוניו,
אך קערת הפלא משם לא הבאנו
אל תחתית חיינו.
שרו ושרו על זאת אמהות —
יבוא גדי זהב באחת השעות,
יבוא עם כבודה וסגולות נפלאות.
לא בא זה הגדי ולא יבוא בבאות.

יש זוג סוסים שחורים באחת השעות.

*

ספי שהיה עסוק אותה שעה בשיחה עם אדמוני, חדל לרגע ומקשיב ומצטרף אל התפעלותי. זה ממשיך, אומר עוד: „אסימון לכם פילוסופי הנצח / לחיי הרוח לאחר המוות / אסימון לכם בעד קמטי המצח". רוצה עוד?! והאיש בעל הצעת הדוגמה האישית ממשיך להביא דברים משל משוררינו הדגולים. גירסא דינקותא, מביאליק ומיעקב כהן ומשניאור. והזמן קפא בעברו. אי שם הרחק כמו ניצב עדיין חי אותו עולם שחרב ואיננו.

לעולם אינך יודע את מי תפגוש כאן. יקרים לי אוהבי שירה הזוכרים בעל פה פרקים נבחרים כאלה. וכבר קוננתי וחזרתי והזהרתי מפני דלות בית־הספר הישראלי שרוב מסיימיו אינם יודעים שיר עברי לרפואה בעל־פה. כן, בעל־פה! זו הצטברות האהבה בלב, לא שינון כפוי אלא אהבה וזכרון. תרבות.

*

לידי ישב מוישה. כאשר הסתכלתי בפניו חייך. הוא עלה בשנת 1948 אך נחשב משום מה ל„עולה חדש". הוא חדל מקנקני הבירה האחוזים זה בעקבו של זה ושתה משקה קל, צהבהב, משהו ממשפחת ה„שוופסים". רק באוכו, כך נודע לי, נמזגה אותה וודקה שקופה כמו הרואה הלא נראה. המעניקה לתמימותו הגזורית את נוכחותו הסמויה וההרסנית של האלכוהול. גמילה לשעורין. נוגה ומהורהר.

— הכל בסדר?
— ברוך השם.

זו שיגרת הדברים הכתובה. משהו לא כל כך בסדר והשם אינו ברוך תמיד. גם השנה ביקר בגרמניה. שניים מחבריו ל־מוזלמניות שנשארו שם עשו חייל ברבות הימים ו„כסף, ברוך השם לא חסר להם. העיקר הבריאות". הוא עשה שם בחברתם ידידות נעורים. הוא מספר לי על ארוחות שהוזמן אליהן: מי יכול היום לאכול כך?! הוא שואל אותי ואנחנו מסכימים כי רצוי בגילנו לשמור על דיאטה. הוא נשבע לי כי אינו שותה יומיום ולא לבדו. וזה ציון חשוב המבדיל בינו, כדבריו, לבין ה־אומללים האלה, עבדי הטיפה. גם הם מצויים כאן. יש הבאים לכאן בשש בבוקר. מוישה נשבע לי כי מעולם לא נמנה עם אלה.

ספי ממשיך לצטט איזה שיר באוזני ה־איש שמשמאל. בפתח המאוי ניצב זוג צעיר, לא מכאן. הם חוככים בדעתם אם להיכנס אל המקום הזה, אם לאו. הוא אומר להם: „היכנסו, אל תתביישו!" היא גבוהה וצעירה ויפת מראה. ספי אומר לי: „אינני יודע אם יש אלוהים. אך אם יש צריך להודות לו, לפחות, על שני דברים שברא: נשים וקוניאק!".

*

אילו אפשר היה להמשיך ולשבת כך עוד ועוד. התערבותו של העולם החיצוני האלימה והמחייבת. הגרוזיני, אשר שמע דברי שיר, שב ושואל מדוע שכחתי את בוריס גפונוב. ספי מעיר כי מתרגם „עוטה עור הנמר" היה גאון מופלא. הגרוזיני אומר שאמו הזקנה חיה לבדה וכי שכחו אותו. ספי שב ואומר כי איש לא שכח וכי ה־ספרות העברית זוכרת אותו בהערצה. אני מבטיח לגרוזיני לבוא לביתו אם יזמין לשם את אמו של גפונוב. לא זכיתי להכירו בחייו הקצרים. הלכתי אחר ארונו. קומץ היינו.

„אני אזמין אותה", מכריז הגרוזיני. „ואתם תבואו אלי?" אנחנו מבטיחים שכן.

והיתה פתאום דממה כלשהי ומוישה נאנח כאומר: אלה הם החיים. הוא חי בישראל מאז ראשיתה ופה משפחתו אך משהו זר בינינו. וכאלה כאות אלפים, עצמנו ובשרנו. מסתורין חדרי המדרגות.

בשולחן הסמוך קם הזקן לשלם. אשתו תומכת אותו. הוא מכריז שלגם שבע כוסיות קוניאק!

„בוא כבר, בוא", אומרת לו האשה ביידיש כשהיא מעניקה לנו חיוך התנצלות של „ככה זה..." ולרגע עבר בי איזה כאב שאולי אלה אחרוני נידחינו השותים בלשון היהודים ההם שהיו ואינם.

„שבע!", קורא ספי לעומתו. „לא יכול להיות!" וזה חוזר ונשבע כי רק אמת דובר הוא, כמי שמודיע בגאווה כי עשה משהו אחר, שבע פעמים בזו אחר זו! איש איש וגבורתו על ארץ רבה. הם משתהים לרגע על הסף, הוא מבקש לומר איזו מלה נוספת. להשלים משהו חשוב. המוזג מברך אותם ב„תהיו לי בריאים וחזקים".

לגרוזיני הוא מסרב למזוג. יש בו אחריות מחייבת. בעל־בית הגון. זה מתחנן „עוד אחת ודי!" הפטרון מסרב ואומר לו משהו ברוסית עסיסית. זה מזכיר לי מעשה שהיה בצייר אוטרילו. לפני שנים רבות, במונמרטר הרחוקה...

„עוד אחת ודי!"

*

כן, זה הצורך הזה, שימיו כימות האדם,
ללגום מן היין הטוב במידה
גם יותר, אללי, גם יותר מכמות נועדה.
והחל בכך נוח אבינו, איש צדיק ותמים,
שנטע ושתה וישכר. כך נכנס לדברי הימים
כשכור הראשון. ונחשב הסיפור אז כל כך
שהוקדש לו מקום בתנ"ך.

יין, דור דור ודורשיו, דור דור ושכוריו.
רובם ללא שם. מקצתם נודעים בשעריו וספריו,
שהיו למשל ואבוי גם היו לשנינה,
הולכים שבי אחר אותה נטיה מגונה
לתת את עינם בכוס ולשכור עד אין־דעת
ולנדור כי כבר לא אך לשוב אל אותה הקובעת!

מה הצורך הזה? מהו היצר הזה הכוסס וחומר ושוחר
לצאת איכשהו מן הכאן ולבוא אל השם האחר?!
לבוא בדלתות נפתחות, כאסיר שהותר מכבלים,
בחסדי הטיפה המרה, הבאה בדמו כפלילים,
שעימה הוא נוסק וממריא אל שבעת רקיעיו
ועימה, אבוי, הוא נופל אל אדמת־האדם כשברו של כוכב.

*

חדלתי מזה וחשבתי כי אין טעם להוסיף כרגע תבן לעופרים בכל הנוגע לפרי הגפן. שהרי כבר הכל נאמר ועוד איך! זה לא כבר עיינתי בספרו החדש של יעקב אורלנד „נתן היה אומר". יש בו גם כמעט כל שרצית לדעת ולא העזת לשאול על הרגלי השתיה של כמה מגדולי משוררינו ובראשם הוא, נתן. סיפור הקסם והר־[illegible] והמדוחים. שירים סיפוריים כאלה, שיש בהם משהו מהיזמון האישי, שיש בהם כוח ופיוט ונועזות חשפת „זכרונות ארחנה [illegible]" שיים כל כך ומיוסרים כל כך". יש בו אבחנה דקה וגם עלילה מעניינת אך גם קורטוב של רכילאות מביכה הכסיפרת, יש לשער, חרף מחאתו הדזמבת של המשורר ההוא ש„חלה את חולי הכתיב". אך לא אעסוק ביצירתו החדשה של אורלנד כאן וכעת.

נזכרתי בכ"ז השירים האלה מימים של פתאום ידעתי צער גדול על הנעדרים של הנזכרים שם בדפים הרוגשים האלה, שי את רובם הכרתי אישית בעלות ימי רבהם גם למדתי ונטלתי. תל־אביב כזאת שהתרוקנה מהם וברובה אולי אף לא הכות בכך, והם אהבוה כל כך וכבר היא כל כך אחרת.

נתן נלקח בן ששים. כעת צעיר כמני בי שנתיים. אילו היה ממשיך להיות אולי היה שב לכאן. הרי זו איסטבבודי שלו, „הפרוור", „השוק". הוא אהב את הסביבה הזאת וכתב עליה.

שנותיהם האחרונות של גיבורי הספר הזה עברו צפונה מכאן, מכבר דיזנגוף הגלאה, והצפין מכולם יונתן רטוש שישב ב„אשר לו" אשר על גדות הירקון, שהיה פעם גבולה הרחוק של העיר הזאת והיא זורם לאטו תחת גשריה.

פתאום היה מאוחר מאד ודמיה כפסק־זמן. אחרי המשוררים האלה ראיתי את הכי דור מוזקן, מחייך בחולצת מלחים ליד „בלדר־שייח". שם אבד. האריה הקדיש. אני, כנראה, הכלב החי הכותב זכרונות. היא חסר לי כל כך. ע. הלל כתב עליו את אחד היפים בדיוואן הקינות על רעינו.

„על מה אתה חושב?" שואל ספי.

— חשבתי פתאום על אבדוד. מה היה אומר. מה היה עושה אילו היה כאן אתנו? במה היה עוסק ברבות השנים?

— אני חושב שהוא לא היה מאושר.

— אני חושב שדווקא כן! היתה בו תשוקה עצומה. כאלה זוכים באיזה אושר.

— הוא חיפש את מותו שם בלילה בפעולה ההיא, קרא את המכתב האחרון לאימו.

— הוא כתב זאת על כל צרה שלא תבוא, אני יודע.

— הוא ידע שלא ישוב.

*

קמנו ללכת. לא הגענו אל הכוס השלישית. אילו נשארנו שם עוד עשר דקות היינו יושבים שם עד הערב. עד הלילה. גם באלה המקרים אסורים מקדים לבדהם. לשלום מכל הקרואים. הבטחתי חגיגית לאיש ההוא כי אכתוב מלה במלה את דבריו בעניין „הדוגמה האישית של המנהיגות". כמו כן סיכמנו עם הגרוזיני כי נפגוש את אמו הזקנה של דב גפונוב. הוא מת בדמי ימיו, זמן לא רב לאחר בואו לארצנו. מן הנפלאים היה, מן הנבחרים. כמקדשי העברית על אדמת נכר. ובסיבוב, אחיו ב„תל־הכוס"... ראה את הארץ שבה אהב